DEVLET DENETİM ELEMANLARI DERNEĞİ

DENETİM

Yıl: 26 • Sayı: 121 • Ocak - Mart '13
ISSN: 2146-2992

Devlet Denetim Elemanları Derneği
Adına Sahibi
Ali Alper Orkun

Yazı İşleri Müdürü
İbrahim Halıcı

DERNEK YÖNETİM KURULU
Ali Alper Orkun - *Genel Başkan*
Kadir Kemaloğlu - *Genel Başkan Yardımcısı*
Aslan Özdemir - *Genel Sekreter*
Harun Cengiz Özmen - *Genel Sayman*
Selim Gökçe - *Kültür Yayın İşleri Sekreteri*
Ertan Örs - *Sosyal İşler Sekreteri*
Ömer Yürekli - *Üye*
Necip Feyzayi Uygun - *Üye*
İsamettin Tolga Kara - *Üye*
İbrahim Halıcı - *Üye*
Erdoğan Şeker - *Üye*

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Ömer Yürekli - TKHK *Sağlık Başdenetçisi*

REKLAM MÜDÜRÜ
Aslan Özdemir - *İç Denetçi*

YAYIN KURULU
Dr. Şafak Başa - *Mülkiye Başmüfettişi*
Dr. Yusuf Aydın - *Sağlık Başdenetçisi*
Sedat Vahapoğlu - *Sağlık Başdenetçisi*
Nurullah Kemaloğlu - *Sağlık Başdenetçisi*
Emin Bardakçı - *İçişleri Başkontrolörü*
Taha Kemal Keskin - *SGK Müfettişi*
H. Cengiz Özmen - *SGK Müfettişi*
M. Sait Yıldız - *Sağlık Denetçisi*
Selim Gökçe - *DMO Başmüfettişi*
Yasin Kaltar - *SGK Müfettişi*
Tarık Akdaş - *SB Sağlık Denetçisi*

DANIŞMA KURULU
Prof. Dr. Hikmet Kavruk - *Gazi Ünv. İİBF*
Dr. Ertan Toprak – *Mülkiye Başmüfettişi*
Durdu Güneş - *Gümrük Müsteşarlığı Müşaviri*
Yrd. Doç. Dr. Ali Osman Balkanlı - *İ.Ü.SBF*
Doç. Dr. Şeref İba - *Çankaya Üniversitesi*

YÖNETİM YERİ - YAZIŞMA ADRESİ
İzmir Caddesi Necipbey Apt. No: 22/6-7
Kızılay/ANKARA
Tel: 0(312) 419 71 50 - Faks: 418 97 39
http://www.denetde.org.tr
e-mail: denetde06@hotmail.com
denetde06@gmail.com

Dergi Bedeli (KDV Dahil): 10,00.- TL

DERNEK HESAP NUMARASI:
Vakıfbank Ankara Başkent Şubesi
Hesap No: 00158007293623634
IBAN: TR710001500158007293623634

BASKI TARİHİ
22.08.2013

TASARIM VE BASKI
Allame Ajans&Bilişim&Telekomünikasyon
San. ve Tic. Ltd. Şti.
Uğur Mumcu Cad. Kız Kulesi Sok. No: 30/6
G.O.P / Çankaya - ANKARA
Tel: 0(312) 447 71 56
www.allame.com.tr

içindekiler

Başkan'dan 2
Ali Alper Orkun

Karşılaştırmalı Olarak Ombudsman ve Avrupa Birliği Ombusdmanı 4
Rıdvan Demir

İstikbal Köklerdedir...Çevreye Rahatlık Veren Müfettiş 16
Selim Gökçe

Denetimsiz Demokrasinin Fırsat Ürünü: Kleptokrasi (I) 19
Dr. Recep Sanal

Kamuda Müşteri / Vatandaş Odaklılık ve Uygulanabilirliği 23
Atila Türkyılmaz

Büyükşehir Sisteminin Genişletilmesi ve Belediyeler Hakkında Sayısal Bilgiler 33
İbrahim Halıcı

Millet Nedir? 41
Ernest Renan

Türk Mevzuatında Veri Koruma ve Uluslararası Beklentiler ve Dinlemeler 51
İbrahim Gül

Tarihin İçinden
14 Temmuz Katliamı 60
Fazlı Köksal

Denetim Anıları 62
Ömer Yürekli

Makam Odasındaki Çiçeklerle Sohbet 64
Durdu Güneş

Teftiş Kurullarımızı Tanıyalım 69
Necip F. Uygun

Örnek Yargı Kararları 74
Dr. Şafak Başa

Sağlık Bakanı Sayın Dr. Mehmet Müezzinoğlu' na Gönderilen Sağlık Bakanlığı Denetim Sistemi İle İlgili Bilgi Notu 77

Denetim Haftası Etkinlikleri ve Türk Denetim Sisteminin Geleceği 81

DENETDE'den Haberler 108
Ömer Yürekli, Kadir Kemaloğlu

Kitap Tanıtımı 112

Yayın İlkeleri 114

Abonelik Formu 115

Başkan'dan

DENETİM KAVRAMININ DAYANILMAZ AĞIRLIĞI

Ünlü Çek yazar Milan Kundera' nın, "*Var Olmanın Dayanılmaz Hafifliği*" isimli kitabına nazire oluşturan başlık, yazarın kitabında hayata dair temel sorusu olan, "*hangisi olumlu? Hafiflik mi? yoksa ağırlık mı?*" sorusunu, kamu denetimi alemine yönelik olarak sormak üzere kurgulanmıştır. Ağırlık kavramı, halk arasındaki olumlu anlamıyla değil hantallık anlamında, hafiflik kavramı ise halk arasındaki olumsuz anlamıyla değil, sürat ve çeviklik kazanmış, sağlıklı bir bünyeyi betimlemek için kullanılmaktadır.

Türk Kamu Denetim sistemine dair, etkinlik ve etkililik arayışlarında, mevcut sistem dahilinde devam edilerek, ayrıntıcı ve verimsiz labirentlerde boğulmak yerine, gereksiz ağırlıklarından kurtulmuş ancak hız ve etkinlik kazanmış, hedefe kilitlenmiş, hafiflemiş bir sisteme geçişi savunuyoruz. Her şeyi kontrol etme fetişizminin şehvetinden sıyrılarak, öncelikle en vahim hataların işlenmesini engellemek ve en önemli değerlerin kaybolmasına engel olmak yaklaşımının, bizi sonuca götürebileceğini öngörmekteyiz.

Sonuç olarak; etkin ve verimli bir denetim sistemine geçiş, yalnızca denetim elemanlarının mesleki meselesi değil, Türk Demokrasisinin ve insanlarımızın refahını ilgilendiren önemli bir mahiyet arz etmektedir. İnsanımızın bu meselenin özüne vakıf olabilmesi ve kamu kaynaklarının denetiminde, medya ve iletişim organlarının sunduğu kısıtlı bilgi ortamından kurtulabilmesi bizleri mutlu edecektir.

Denetim kadrolarının sayısının sınırlılığı ve denetime ayrılan zamanın darlığı, dikkate alındığında; sistem mutlaka önem sıralaması yapmalı ve öncelikle ayrık otlarını temizlemek yerine, hint kenevirlerini tespit ederek, uyuşturucu maddeye dönüşmesini engellemelidir.

Çalışmaların devamında; vaktiniz ve gücünüz kalırsa, ayrık otlarını da temizlemeniz, kamuoyunu mutlu edecektir ama mevcut halde olduğu gibi ayrıntılara boğulan ve esası kaçıran bir çalışma düzeninin, kamuoyunun, denetim sisteminin, anlamsız ve etkisiz olduğuna dair düşüncelerinin kökleşmesine ve denetim faaliyetlerine duyarsız kalmasına yol açacağından emin olabiliriz. Bu durumu takiben, kamuoyu ilgisinin ve bilgisinin dışında kalan denetim sistemi; yöneticilerin insafına terk edilip, kendi kendisine yazılı dokümanlar üreten ve ortaya koyduğu gayretler, sonuca ulaşmadığı için karamsarlığa mahkum olan ve sisteme küsen bir yapıya dönüşecektir ve aslında dönüşmüştür.

Sistemin tedavisine yönelik ilaç; Kamu Denetim birimlerinin denetim raporlarını, (kişi

haklarını korumaya yönelik belli düzenlemeler dahilinde) kamuoyu ile paylaşmasında gizlidir.

Bu ilaç, bünyede peş peşe olumlu reaksiyonlara sebep olacaktır. Böylece, Denetim Elemanları, çalışmalarının efkar-ı umumiyeye sunulacağı ve ömür boyu kendisini takip edeceği bilinciyle, yazacakları raporların niteliğini mutlaka yükseltecek, ülke vatandaşları da bu çalışmaların gereklerinin yerine getirilmesini takip ederek, karar vericileri denetleyebileceklerdir. Bu öngörünün devamında; vatandaşların demokratik katılımlarının artacağı ve denetim raporlarının siyasi değerlendirmeleri daha fazla etkileyeceği muhakkak olduğundan, (kamu denetim birimlerinin, karşılaşacakları baskıların artacağı göz önüne alınarak) fonksiyonel bağımsızlık, tarafsızlık, mesleki güvence, yüksek özlük hakları gibi sorunların çözümüne yönelik, ciddi çalışmalar gündeme gelecektir.

Türk kamu denetimi alanında düzenli ve sürekli yayın yapan dergi sayısının çok kısıtlı olduğunun bilinciyle, her türlü zorluğa göğüs gererek devam ettirdiğimiz dergimizin, bu sayısında da, yine çok değerli makalelerle karşınızdayız.

Sn.Recep Sanal, devamı, gelecek üç sayıda yayınlanacak olan, ''*Denetimsiz Demokrasinin Fırsat Ürünü: Kleptokrasi*'' başlıklı makalesi ile aramıza katılıyor. Bu makalesinde, denetimsiz kalan bir demokrasi ile çalma hastalığı olan kleptokrasi arasındaki bağları sorgulayıp, ideal sistem arayışlarını bizlerle paylaşmaya başlıyor.

Sn. Selim Gökçe ise "*Çevreye Rahatlık Veren Müfettişler*'' başlıklı makalesinde; toplum tarafından müfettiş oldukları pek bilinmeyen sanat ve devlet adamlarından örnekler sunarak, mesleğin renkli simalarına dikkatleri celbediyor.

Sn. Rıdvan Demir, "*Karşılaştırmalı Olarak Ombudsman ve Avrupa Birliği Ombudsmanı*" başlıklı makalesinde; hukuk sistemimize yeni giren Ombudsmanlık kurumunu AB uygulamaları ile karşılaştırarak, iyi uygulama örneklerini bizlerle paylaşıyor.

Sn. Atila Türkyılmaz, "*Kamuda Müşteri/ Vatandaş Odaklılık ve Uygulanabilirliği*" isimli makalesi ile son yılların tartışmalı bir konusunu serinkanlılıkla, bizlerin idrak alanına dahil ediyor.

Sn. İbrahim Halıcı, "*Büyükşehir Sisteminin Genişletilmesi ve Belediyeler Hakkında Sayısal Bilgiler*" isimli makalesinde; Mevzuat değişiklikleriyle yeniden düzenlenen mahalli idareler sistemini, okuyucularımızın bilgisine sunuyor.

Sn. İbrahim Gül, "*Türk Mevzuatında Veri Koruma ve Uluslararası Beklentiler ve Dinlemeler*" isimli makalesinde; özellikle yasadışı dinlemeler konusunu masaya yatırarak, kamuoyundaki olumsuz algı ve korkuya dair çareler öneriyor.

"*Tarihin İçinden*" köşemizde; Sn. Fazlı Köksal, "*14Temmuz Katliamı*" başlığı altında; Kerkük' teki Türkmen kardeşlerimize yönelik, 14Temmuz 1959 tarihinde gerçekleşen katliamı anlatıp, günümüzde de devam eden benzer katliamlara dikkati çekerek, Türk devletinin soydaşlarımıza yönelik ilgisizliğini gözler önüne seriyor. Bu makaleye destek olması amacıyla ünlü Fransız filozof ve yazar Ernest Renan'ın, "*Millet Nedir?*" isimli ünlü makalesine yer verdik.

Sn. Durdu Güneş, "*Makam Odasında Çiçeklerle Sohbet*" isimli yazısında, bizlere zorda olsa hayata gülümseyerek bakmayı öğretiyor.

Her sayıda yer alan, "*Denetim Anıları, Teftiş Kurullarımızı Tanıyalım, Yargı Kararları, Kitap Tanıtımı ve Denetde'den Haberler*" bölümlerimiz bu sayıda da bizlerle birlikte. Sn. Ömer Yürekli, Sn. Necip F. Uygun, Sn. Şafak Başa ve Sn. Kadir Kemaloğlu' na teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Dergimizin beğenilmesi ve faydalı olması temennilerim ile iyi okumalar diliyorum.

DENETDE Genel Başkanı
Ali Alper Orkun

KARŞILAŞTIRMALI OLARAK OMBUDSMAN VE AVRUPA BİRLİĞİ OMBUDSMANI

Rıdvan Demir*

GİRİŞ

Devlet yönetiminin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi için, milletin huzuru ve adalet anlayışı büyük önem taşımaktadır. Mülkün temeli olan adaletin sağlanması için de güçsüzün güçlüler karşısında korunması gerekmektedir.

Bu yüzden de vatandaş karşısında en güçlü konumda olan devletin gücünün vatandaşa zarar vermeyecek şekilde kullanılması fikri ortaya çıkmış ve çeşitli gelişmeler göstermiştir. Bu bağlamda, kuvvetler ayrılığı prensibi, idarenin denetimi gibi olgular gün yüzüne çıkmıştır.

İdarenin denetimine ihtiyaç duyulmasıyla birlikte, birçok denetim yollarına başvurulmuştur. Bunlardan en etkili olanı yargısal denetimdir. Elbette bu denetim, ilk dönemde, devleti veya idareyi denetleyecek şekilde değil, şikayet edilen memuru/kamu görevlisini denetleyecek şekilde ortaya çıkmıştır.

İdarenin birçok denetim yolu vardır. Bunlardan bazıları, yasama organı tarafından gerçekleştirilen ve yürütme organının başında olanların muhatap alındığı yasama denetimidir. Bir diğeri de idarenin yargı organlarınca denetlenmesidir. Bu denetim en etkili veya icra kabiliyeti olan, idareyi bir yönde hareket etmeye mecbur kılan denetimdir.

Kamuoyu denetimi, medya denetimi, sivil toplum denetimi, idarenin kendi kendini denetlemesi de bu yollardan bazılarıdır.

Günümüz koşullarında 100'den fazla ülkede, idarenin geliştirilmesi, yargısal mercilerin iş yükünün azaltılması ve vatandaşların hızlı ve ucuz bir şekilde şikayetlerine çözüm bulmaları için kamu denetçiliği (ombudsman) denilen bir kurum mevcuttur.[1] Bu kurum, kuruluşu, görev, yetki ve sorumlulukları, kararlarının doğurduğu sonuçlar ve kamu denetçisinde aranan vasıflar açısından diğer denetim mekanizmalarından ayrışmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti adına yeni olan fakat tarihsel açıdan milleti devlete karşı korumak güdüsüyle Türk Milletinin kültürel kodlarında bulunan ve Avrupa'da 18. yüzyıldan sonra ortaya çıkan ombudsmanlık, gelişmeye ve kendisiyle beraber uygulandığı ülkelerdeki idareyi ve yönetim anlayışını geliştirmeye devam etmektedir.

1- OMBUDSMANIN TARİHSEL GELİŞİMİ

Yöneticiye vekalet eden ve yönetici adına sorunları çözme görevi olan ombudsmanın tarihsel kökeni hakkında tam bir ittifak yoktur.[2] Ancak genel itibariyle, İsveç Kralı XII.

* RTÜK Uzman Yardımcısı

1 Kemal Özden, **Ombudsman, Yeni Yönetim Anlayışı İçin Bir Model**, Tasam Yayınları, İstanbul, 2005, s. 25.

2 Özden, s. 24., Zakir Avşar, **Ombudsman, İyi Yönetilen Türkiye İçin Kamu Hakemi**, Hayat Yayınları, İstanbul, 2012,

Karl'ın, bu kurumu tesisinde, Osmanlı'ya sığındığı zaman Osmanlı Devletinde mevcut olan kurumlardan etkilenmesinin bir sonucu olarak ortaya çıktığı kabul edilmektedir.

Osmanlı'da mevcut olan müesseseler, gerçekten de ombudsman tarafından yerine getirilen görevleri, yerine getirir şekildedir. Ancak bu kurumu Osmanlı'dan öncesine de dayandıran yazarlar mevcuttur.[3] İslam Devleti'nde Hz. Muhammed ile beraber ortaya çıkan ve Hz. Ömer döneminde gelişen 'Hisbe' kurumu bunun örneklerindendir. Hisbe kurumu, sahib'us suk adı verilen kişilerce oluşturulan ve bunların görevlerini ifa etmeleriyle anlam bulan bir kurumdur. Sahib'us suk, çarşı (pazar) denetleyicisi (zabıtası) anlamına gelmektedir. Hisbe kurumunun amacı ise, pazarda tüketicilerin zararına olabilecek olguların engellenmesi, devlet tarafından yasaklanan ürünlerin satışının önlenmesi gibi görevleri ifa etmekteydi. Bir çeşit standart oluşturma görevi üstlenen muhtesipler, halkın huzuru ve sağlığı için olay yargısal mercilere intikal etmeden, sorunu sıcağı sıcağına çözmekteydi.[4] II. Beyazıt tarafından 1502 yılında yayınlanan 'Kanunname-i İhtisab-ı Bursa' da bu nitelikte görevlerin ve sorumlulukların belirlendiği bir fermandır. Bu fermana göre de pazarda uyulması gereken koşullar ve standartlar belirlenmiş ve bunların ihlali halinde uygulanacak cezalar gösterilmiştir.[5]

Ombudsman kurumunun, çok önceleri benzer uygulamalarla, eski Çin ve Roma imparatorluklarında da bulunduğu,[6] ve adaleti önemseyen hemen her devlette bulunmasının doğal olacağı belirtilmiştir.[7]

Kral XII. Karl'ın etkilendiği Osmanlı'ya ve Osmanlı kurumlarına bakıldığında gerçekten de devlet görevlilerini veya vatandaşa zarar veren bütün kesimleri denetleyen ombudsman tipi yapılar görülebilmektedir. Devlet eliyle kurulan kurumlardan önce, sivil bir hareketle kurulan ve Hisbe kurumuna benzeyen Ahilik teşkilatı bunun en güzel örneklerindendir. Ahilik, pazarı denetleyen, pazarda satıcı olabilecekleri belirleyen, pazarın sağlıklı bir şekilde gelişmesi için çaba gösteren bir esnaf teşkilatıdır. Bugünkü kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından 'Esnaf ve Sanatkarlar Odası'nın Osmanlı'daki hali olan Ahilik (veya lonca teşkilatı), pazarda birçok yaptırım uygulama gücünü de elinde bulundurmaktaydı.[8]

Ombudsman kurumunu andıran diğer kurumlar ise, Divan-ı Mezalim[9] veya Divan-ı Hümayun[10] kurumlarıdır. Divan-ı Mezalim, Abbasi döneminde kurulmuş ve birçok değişiklik yaşayarak, Selçuklu ve Osmanlı Devletlerini de etkilemiş bir kurumdur. Osmanlı Devletinde Divan-ı Hümayunun, devlet işlerinden başka, bir de yargılama faaliyetinde bulunduğu, vatandaşlardan gelen şikayetleri dinlediği ve bunları hızlı bir şekilde karara bağladığı görülmektedir.[11] Yargısal veya idari makamlarla ilgili tüm şikayetler doğrudan Divan'a aktarılabiliyordu.

Bütün bunlardan başka, XII. Karl'ın, Osmanlı topraklarında bulunurken, kendisinin yerine görevlendirdiği kişinin, İsveç'e döndükten sonra işlev kazandığını görmesi ve bundan hoşnut olmasından sonra, ombudsmanlığı kurumsallaştırdığı söylenebilir.[12] İsveç'te parlamento ile kral arasındaki güç dengesinin kurulmasından sonra 1809 yılında anayasal temele kavuşan ve parlamento tarafından görevlendirilen

s. 67 vd.

3 Avşar, s. 68 vd.

4 Avşar. s. 70.

5 http://www.tse.org.tr/tse-hakkinda/ilk-standard

6 İsmet Tayşi, "Ombudsman Kurumu Ve Ülkemizde Uygulanabilirliği", **Sayıştay Dergisi**, Nisan-Haziran 1997, S. 25, s. 107.

7 Özden, s. 21.

8 Avşar, s. 88. Bu yaptırımlar arasında şunlar bulunmaktaydı: Suçlu bulananı masraf ve ikram yapmaya zorlamak, dükkan kapatma, kurban kesme, lokma çıkarmaya zorlamak; hammadde paylaşımından yoksun bırakmak; mamul mal satışlarından hisse ayırtmak; selamlaşmamak, yardım etmemek. Bkz. Avşar, s. 93.

9 Ayrıntılı bilgi için bkz. Ayşe D. Kuşçu, "Eyyubilerde Mezalim Mahkemeleri ve Dârü'l Adl", **Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, Güz 2009, S. 26.

10 Ayrıntılı bilgi için bkz. İbrahim Durhan, "Divan-ı Hümayun'un Yargı Yetkisi", **AÜEHFD**, S. 1-2, C. 4, 2009; İlber Ortaylı, **Türk İdare Tarihine Giriş**, Turhan Kitabevi, Ankara, 1996, s. 61 vd.

11 Avşar, s. 82.

12 Avşar, s. 95.

ombudsmanın, daha sonra birçok devlet tarafından benimsendiği ve bugün itibariyle 100'ü aşkın devlette varlığını sürdürdüğü bilinmektedir.

2- GENEL OLARAK OMBUDSMAN

Ombudsman, kelime anlamıyla vekil (ombuds) adam (man) anlamına gelmektedir.[13] Bu bağlamda ombudsman, İsveç'te ortaya çıkışıyla da kralın, hükmedenin vekili anlamına gelmektedir. Ancak ilerleyen zamanlarda ombudsman farklı anlamlar kazanmış, farklı görevler üstlenmiştir. Bu farklı görev ve yetkiler sayesinde, bugün birçok ülkede yönetici tarafın değil, yönetilen tarafın vekilliğini yapmak gibi bir durum ortaya çıkmaktadır.

Savunulan haklar ve savunulan kesim açısından, ombudsmanın görevini ifa eden kişi veya kurumlar, farklı isimlerle anılmaktadır. Örneğin İspanya'da 'Halk Savunucusu'; Avusturya ve Romanya'da 'Halkın Avukatı'; İtalya'da 'Sivil Savunucu' gibi adlarla anılmaktadır.[14]

Bazı ülkelerde ise görevlerine veya kimin adına denetim yaptığına işaret eder nitelikte isimlerle kurulduğu görülmektedir. Örneğin Fransa'da, devlet ile kişiler arasında bir nevi uzlaştırmacı görevi üstlendiğinden,[15] ombudsmana arabulucu (le Médiateur) denmektedir. İngiltere'de ise, yönetim için parlamento komiseri adıyla görev yapmaktadır. Türkiye'de ise, 'Kamu Denetçisi' olarak kurulan kurum, ombudsmanın görevini yerine getirmektedir. Bu isimden de anlaşılacağı üzere, Türkiye'de ombudsmanın denetleyici vasfına vurgu yapılmaktadır. Kamu Denetçisi ismi, hem idareyi denetlemesi hem de bu denetimi kamu adına yapması açısından olumlanabilecek bir isimdir.

Görev ve yetkilerine daha sonra değinilecek olmakla birlikte, devlet ile vatandaş arasındaki sorunlara çözüm bulma yollarından biri ve ayrıca idarenin denetimi ve geliştirilmesi için birçok görev üstlenmiş olmasından dolayı ombudsman, gelişen dünyada çoğalan ihtiyaç ve sorunlara yönelik bir model olarak algılanmıştır. Birçok konuda başvurulan ve farklı görevler üstlenen ombudsmanların varlığı, bunun kanıtıdır.

Genel olarak, meclis tarafından seçilen ve meclis adına idareyi denetleyen, gelen şikayetler konusunda idareye yol gösteren bir merci olmakla birlikte, ombudsman, farklı konulara ilişkin farklı mekanizmalarla da ortaya çıkabilmektedir. Bu bağlamda, basın, eğitim, çocuk, çevre, tüketici, insan hakları, silahlı kuvvetler, bankacılık, sigortacılık ve sağlık ombudsmanların varlığı da görülmektedir. Bu ombudsmanlar çoğu zaman meclis tarafından da seçilmemektedir. Örneğin, birçok ülkede örneğine rastlanan eğitim ombudsmanı, üniversite içindeki görevliler arasından üniversite yönetimince seçilebilmekte ve öğrencilerin sorunları ile ilgilenmekle birlikte üniversitenin gelişimine katkı sağlamaktadır.

3- OMBUDSMANIN ÖZELLİKLERİ

Ombudsman, ortaya çıkışıyla beraber, demokratik ülkelerde hukuk devletinin geliştirilmesi için veya demokrasi konusunda sıkıntılar yaşayan ülkelerde bir çıkış yolu olarak uygulanmış bir kurumdur. Ombudsman bu açıdan, idarenin hızlı denetimi ve gelişimi için önemli bir niteliğe sahiptir. [16]

Ombudsmanın en önemli özelliği, bağımsızlığıdır. Ombudsman, görevlerini yerine getirirken veya yetkilerini kullanırken, hiçbir kuruma karşı bağımlı olmamalıdır. Bu bağımsızlık, ombudsmanın kararlarının başkaca bir denetime tabi olmamasını da ifade etmektedir.[17] Farklı ülkelerdeki uygulamalara bakıldığında, ombudsmanın farklı yöntemlerle seçildiği görülmektedir. Ancak genel itibariyle parlamentolar tarafından seçilen ombudsmanın, kendisini seçen organa karşı da bağımsızlığı esastır.

13 H. Galip Küçüközyiğit, "Ombudsmanlık Kurumu – Hukuksal ve Siyasal Bir İnceleme-", **Uluslar arası Hukuk ve Politika Dergisi**, C.2, S.5, 2006, s.94.
14 Küçüközyiğit, s. 21.
15 Küçüközyiğit, s. 56
16 Avşar, s. 111.
17 Avşar, s.128,129.

Bağımsızlığın sağlanabilmesi için, ombudsmana güvenceler verildiği görülebilmektedir. Örneğin, İsveç'te ombudsman göreviyle ilgili hiçbir kuruma karşı sorumlu değildir. Kendisini seçen parlamentoya karşı tek sorumluluğu, yıllık rapor vermesidir.[18] Ayrıca bazı ülkelerde ombudsmanın azlinin olmadığı veya çok sıkı şartlara bağlı olması da bağımsızlık konusunda ombudsmana imkan tanır. Örneğin İngiltere'de ombudsmanın azli, her iki meclisin önerisi üzerine Kraliçe tarafından gerçekleşebilir.[19] Nitekim İngiltere'de, ombudsmanın bir görev süresinin olmayışı ve 65 yaşına kadar görev yapabilecek olmasının da azil müessesinin düzenlenmesine ve ombudsmanın kendisini seçmiş olanlardan herhangi bir beklentisinin olmayışına yol açtığı söylenebilir. Bazı ülkelerde de ombudsmanın, parlamento üyelerine tanınan ayrıcalıklara sahip olduğu görülmektedir. Örneğin Arjantin'de ombudsman, dokunulmazlığa sahiptir.[20]

Türkiye'de de ombudsmanın bağımsız ve tarafsızlığı, hakimlerin bağımsızlığı gibi düzenlenmiş, azledilmelerin de Meclis Genel Kurulunun kararı olması durumunda gerçekleşebileceği öngörülmüştür.[21]

Bağımsız olan ombudsmanın tarafsızlığı da önem taşımaktadır. Ombudsman, vatandaş ile idare arasındaki sorunları çözerken tarafsız davranmak zorundadır.[22] Vatandaş haklarının korunmasını esas alan ombudsmanın, idareye düşman olması veya idareyi sürekli olarak haksız bulması beklenemeyecek bir tutumdur. Böyle bir tutum da idarenin ombudsmana karşı önyargılı olmasına ve idareyi karşı tavır almaya yönlendirebilecektir.

Ombudsman, başvuranlar tarafından kolayca ulaşılabilecek bir konumda olmalıdır. Vatandaşların kolayca ulaşamadıkları, arada engellerin bulunduğu durumlarda, ombudsmanın işlevsel olarak yetersiz olacağı açıktır. Örneğin İngiltere'de ombudsmana ancak parlamento üyeleri başvurabilmektedir. Vatandaşlar da şikayetlerini ancak üyeler aracılığıyla ombudsmana ulaştırabilmektedir. Bu yüzden de İngiltere'deki bu durum eleştirilmektedir.[23] Çoğu yerde ise, başvurular doğrudan ve kolaylıkla ombudsmana iletilebilmektedir. Bu konuda, Türkiye'de başvuru yollarının kolay olduğu söylenebilir. Kamu denetçisine başvurma, dilekçe ile ya da elektronik ortamda da olabileceği, valilikler ve kaymakamlıklar aracılığıyla da başvurulabileceği düzenlenmiştir.[24] Ombudsmana başvurular ayrıca ucuz ve hatta bedava olmalıdır.[25]

Ombudsmanın bir diğer özelliği de görevini yerine getirirken bütün kurum ve kuruluşlar tarafından desteklenmesidir. İstenilen bütün bilgi ve belgelere ulaşmalarının kolay olması, ombudsmanın görevini hakkıyla yerine getirmesine imkan sağlayacaktır. İdareye ait bilgi ve belgelerin gizlilik derecelerine bakılmaksızın ombudsmana ulaştırıldığı, ombudsmanın da bu şekilde sorunları daha rahat ve gerçekçi bir şekilde çözümlediği

18 Özden, s. 54.
19 Özden, s.62.
20 Özden, s. 75.
21 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu'nun 12. Maddesi şu şekildedir :
'(1) Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, Başdenetçiye ve denetçilere görevleriyle ilgili olarak emir ve talimat veremez, genelge gönderemez, tavsiye ve telkinde bulunamaz.
(2) Başdenetçi ve denetçiler, görevlerini yerine getirirken tarafsızlık ilkesine uygun davranmak zorundadır.' Aynı durum, Anayasa'nın 138. maddesinin ikinci fıkrasında hakimler için de öngörülmüştür.
22 Küçüközyiğit, s.96. 6328 sayılı Kanun, Kamu Denetçisinin tarafsızlığını sağlamak için 30. maddenin 2. ve 3. fıkralarında şöyle bir düzenleme getirmiştir:
'Başdenetçi, denetçiler, Genel Sekreter, kamu denetçiliği uzman ve uzman yardımcıları; kendilerinin, eşlerinin ve üçüncü dereceye kadar (bu derece dâhil) kan ve kayın hısımlarının şikâyetlerini inceleyemezler.
Başdenetçi, denetçiler, Genel Sekreter, kamu denetçiliği uzman ve uzman yardımcıları ile diğer personel, bu görevleri süresince resmî veya özel hiçbir görev alamazlar, ticaretle uğraşamazlar. Bilimsel yayınlarda bulunma, görevleri veya meslekleri ile ilgili olarak davet edildikleri ulusal veya uluslararası kongre, konferans ve benzeri toplantılara katılma, derneklerde üyelik ve kâr amacı gütmeyen kooperatiflerde ortaklık hâlinde bu madde hükümleri uygulanmaz.'
23 Fransa için de aynı durum söz konusudur. Bkz. Özden, s. 60.
24 İlgili düzenleme, 6328 sayılı kanunun 17. maddesidir.
25 Cleas Eklund, "İsveç'te Parlamento Ombudsmanı", Hukuk Kurultayı 2000, **Ankara Barosu Yayını**, Ankara, 2004, C.4, s.480; Prof. Dr. Hasan Tahsin Fendoğlu, "Kamu Denetçiliği – Ombudsmanlık-" , **SDE Analiz Dergisi**, Aralık, 2012, s.7

görülmektedir.[26] Örneğin Fransa'da Médiateur'ün istediği bütün bilgi ve belgeler kendisine sunulmalıdır. Gizlilik öne sürülerek bilgi temininden kaçılamayacağı güvence altına alınmıştır.[27] Türkiye'de de bilgi ve belgelerin temini güvence altına alınmıştır. Devlet sırrı niteliğindeki bilgi ve belgelerin dahi Başdenetçi veya görevlendirilen Denetçi tarafından incelenebileceği öngörülmüştür.[28] Bu tutum, idarenin şeffaf yönetim anlayışında ve gerekçeli yönetim sağlamasına ve tutum ve işlemlerinde gelişme kat etmesine yol açabilecektir.

Ombudsman, güvenilir kişiler arasından seçilmeli ve belli bir eğitime sahip olmalıdır. Genel olarak eğitim alanının hukuk olması aranmakla birlikte, bu durum asıl şartlardan biri değildir. Oysa güvenilir kişilerden seçilmesi, hem ombudsmanlığın işlevinin yerine getirilmesinde hem de vatandaşların daha rahat ve sorunlarının çözüme kavuşacağı inancıyla başvuruda bulunmalarına zemin oluşturacaktır. Güvenilir olmayan bir ombudsman, teorik olarak ne kadar güzel düzenlenirse düzenlensin, ombudsmanlık kurumunun işlevsizliğine yol açabilecektir. Örneğin İsveç'te, Riksdag'ta ombudsman seçimlerinde, olabildiğince ideolojik eğilimlerden uzak ve halk tarafından sevilen, güvenilen kişilerin seçimine dikkat edilmektedir.[29] İnsanlar tarafından ombudsmanın tanınması da kurumun ulaşılabilirliğini kolaylaştırabilecektir. Türkiye'deki ilk ombudsman seçiminin sıkıntılı olduğunu ve geniş kesimlerce benimsenmediğini söylemek yanlış olmayacaktır.[30]

Ombudsman özelliği itibariyle, yargı mercileri gibi bağlayıcı kararlar veremez. Ombudsmanın verdiği kararlar yol gösterici ve idareyi geliştirici kararlardır.[31] Gelişmelere açık ve yol gösterici nitelikleri ön planda olan bir ombudsmanlık, özelliği itibariyle ülkelerin gelişimine de katkı sağlayacaktır. Ombudsman ayrıca bütün iddiaları dinlemeli ve bu doğrultuda tam ve hızlı kararlar vermelidir.[32]

Ombudsmanın görev süresi gibi, ombudsmanlık yaşı da ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Örneğin İngiltere'de 65 yaşına kadar ombudsmanlık yapılabilirken, kimi ülkelerde tekrar seçilme olanağı bulunmamaktadır. Örneğin Türkiye'de ombudsman en fazla iki kere seçilebilir ve herhangi bir yaş sınırı da öngörülmemiştir. Hatta Türkiye'nin ilk ombudsmanı, 66 yaşında göreve başlamıştır.

4- OMBUDSMANIN GÖREV, YETKİ VE SORUMLULUKLARI

a) Görev Alanı

Ombudsmanın görev alanı, zaman içerisinde genişlemiştir. Ülkeden ülkeye değişen bir görev alanının olmasıyla birlikte, günümüz dünyasında ortaya çıkan birçok sebepten dolayı, halkın devlete karşı korunması fikri daha da önemli hale gelmiştir. Örneğin, devlet yapısının karmaşıklaşması, kamu hizmetlerinin özelleşmesi, teknolojik ilerlemeler, halkın yönetime daha fazla katılabilmesi (bilgilendirme yoluyla kararların alınması) bunlardan bazılarıdır. Bu şekilde görev alanı gelişen ombudsmanın kendi kendisini de geliştirme ve ihtiyaçları karşılayacak bir pozisyona gelme gereği doğmuştur.[33]

26 Avşar, s.125.

27 Özden, s.60.

28 6238 sayılı Kanunun 18. maddesinde düzenlenen 'Bilgi ve Belge İsteme' başlıklı hüküm şu şekildedir:
'Kurumun inceleme ve araştırma konusu ile ilgili olarak istediği bilgi ve belgelerin, bu isteğin tebliğ edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde verilmesi zorunludur. Bu süre içinde istenen bilgi ve belgeleri haklı bir neden olmaksızın vermeyenler hakkında Başdenetçi veya denetçinin başvurusu üzerine ilgili merci soruşturma açar.
Devlet sırrı veya ticari sır niteliğindeki bilgi ve belgeler, yetkili mercilerin en üst makam veya kurulunca gerekçesi belirtilmek suretiyle verilmeyebilir. Ancak, Devlet sırrı niteliğindeki bilgi ve belgeler Başdenetçi veya görevlendireceği denetçi tarafından yerinde incelenebilir.'

29 Özden, s.54.

30 Geçmişinden dolayı, birçok kesim ve kişi tarafından seçimi benimsenmeyen Mehmet Nihat Ömeroğlu hakkında, Ali Bayramoğlu, Oral Çalışlar, Ahmet Hakan gibi kişiler tarafından yazılan köşe yazılarında geçmişi üzerinde durulmuştur. Ayrıca CHP tarafından da seçildiği gün istifaya davet edilmiştir. (Erişim: http://www.ilk-kursun.com/haber/128971 21.05.2013 tarihinde ziyaret edilmiştir.)

31 Fendoğlu, s.7; Avşar, s. 138.

32 Avşar, s.111.

33 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Kertsin André, "Ombudsman – Bugünün Değişen İhtiyaçlarının Karşılanması", Çev: Nilay

Ombudsmanın asıl görevinin, idareye ilişkin vatandaşlar tarafından yapılan şikayetleri incelemek olduğu ve bunun yanında verdiği kararlarla idarenin gelişimine katkı sağlamaya çalıştığını daha önce de belirtmiştik. Bu doğrultuda ombudsman, görev itibariyle –özellikle devlet kudretinin fazla olduğu ülkelerde- çok büyük öneme sahiptir.

Ombudsmanın görevleri konusunda evrensel bir birliktelikten söz edilemez. Görev alanı ve görev süresi konusunda farklı metotların uygulandığı görülmektedir.[34]

Ombudsmanın görev alanına idarenin sokulduğu genel olarak bilinmektedir. Ancak bazı ülkelerde, yargı organları da ombudsmanın görev alanına girmektedir. Bu duruma İsveç ve Finlandiya örnek gösterilebilir.[35] Ancak yargı organ ve kararlarının ombudsmanın görev alanına girmesi, ombudsmanın bir temyiz mercii veya hakim olduğunu göstermez.[36] Bu durum, sadece mahkemelerin hızlı çalışmasını sağlamaya ve yargılama faaliyetinin düzgün işletilmesine yöneliktir.[37] Yoksa, Ombudsman idari kararları değiştirebilecek veya feshedebilecek bir kurum değildir.[38]

Ombudsmanın görev alanına bazı ülkelerde, yasama organının faaliyetleri de girmektedir. Özellikle insan hakları konusunda, yasama organının çıkardığı kanunların değiştirilmesi için veya mevzuatın gereklere cevap verecek niteliklere ulaştırılması için ombudsmanın re'sen harekete geçtiği ve yasama organından gerekli işlemleri yapmasını istediği görülmektedir.[39]

Ombudsmanın en önemli görevi ise, idareye karşı vatandaşları korumak ve idareyi geliştirmektir. Bu açıdan ombudsman kötü işleyen bir idareyi hem denetlemekte hem de vatandaşların haklarının yerine getirilmesini temin etmektedir. Örneğin İngiltere'de ombudsmanlık, köylülerin arazilerine yolsuz el atılması sonucu ortaya çıkmış[40] ve sürekli olarak kötü yönetimle mücadele eder nitelikte bir yapıya sahiptir.[41] Aynı anlayışın Amerika ve diğer bazı ülkelerde de oluştuğu görülmektedir.[42]

Ombudsman, her türlü konuya bakamaz. Ombudsmanın bakamayacağı konuların en başında siyaseti ilgilendiren konular gelmektedir. Örneğin İngiltere'de Parlamento Komiseri, milli siyaseti ilgilendiren konulara dahil olmamakta, bunlarla ilgilenmemektedir. Yine dış ilişkileri ilgilendiren konular da bunlar arasında sayılabilir. Aynı şekilde, Ombudsman başka yollarla çözümü mümkün olan konular hakkında da karar vermekten kaçınabilir. Bu durumda geniş bir takdir yetkisinin olduğunu söylemek mümkündür.[43]

b) Yetkileri

Ombudsman, yetki itibariyle sınırlanmaması gereken ve yetkilerinin gün geçtikçe çoğaltılması öngörülen bir kurumdur. Ombudsmanın yetkileri de ülkeden ülkeye farklılık göstermekle önem taşımaktadır.

Ombudsmanın yetkilerinin başında araştırma ve denetleme yetkisi gelmektedir.[44] Anayasal veya yasal bir dayanağa sahip olmasının yanında, meşruiyeti de benimsenen bir kurumun geniş yetkilerle donatılması kaçınılmazdır. Bu yetkileri kullanırken bağımsız ve tarafsız bir konuma

Arat, **İÜHFM**, 2007, C.125, S.2, s. 417-428.

34 Örneğin, İngiltere'de ombudsman, seçildikten sonra 65 yaşına kadar görev yaparken, İsveç'te 4 yıllığına seçilir.

35 İsveç eski başombudsmanı Eklund, yargının faaliyetlerinin, özellikle kanunu aşan –örneğin kanunun öngördüğü sınırdan daha üst bir hapis cezasının verilmesi- durumlarda, ombudsmana başvurunun yerinde olduğunu söylemektedir. Eklund, s. 484.

36 Avşar, s. 128 vd.

37 Avşar, s. 30.

38 İbrahim Al- Wahab, **The Swedish Institution of Ombudsman**, Liber Forlag, Stockholm, 1979.

39 Özden, s.41.

40 Fendoğlu, s.7.

41 Kötü Yönetim olarak özellikle şunlar ön plana çıkmaktadır:
- Kabalık ve taciz edici şekilde davranma
- Gereksiz yere gecikme veya acele etme
- Makul sorulara yanıt vermeme
- Bireyin hakkı olan bilgileri ihmal etme
- İnsanları bilerek yanlış yönlendirme
- Yerinde bir öneriyi göz ardı etme
- Ayrımcılık yapma vs. (Özden, s.63).

42 Özden, s. 69 vd. Örneğin Yeni Zelanda ve AB Ombudsmanı da kötü yönetimle mücadele eder şekilde ön plana çıkmaktadır.

43 Müslüm Akıncı, **Bağımsız İdari Otoriteler ve Ombudsman**, Beta Yayınları, İstanbul, 1999, s. 331-332.

44 Avşar, s.123.

sahip olan ombudsman, gerekli gördüğü hallerde idarenin bütün işlemlerinde araştırma ve denetim yapma yetkisine sahiptir. Bu araştırma ve denetimler ayrıntılı bir şekilde olabilmektedir. Araştırma sonuçları da rapor şeklinde parlamentolara sunulduğundan özellikli bir konuma sahip olduğu ve yürütmenin veya idarenin bu rapor ve kararlara göre şekilleneceği söylenebilir.

Bazı ülkelerde, yetki alanının daraltıldığı, bazı işlemler için ombudsmana denetleme yetkisinin verilmediği görülmektedir. Örneğin, ombudsmanlık kurumunun en gelişmiş örneği olarak kabul edilen İsveç'te bile, meclis üyelerini, hükümet ve bakanları, belediye encümenlerini ve Riksbank yönetim kurulu üyeleri ile müdürünü denetleyememektedir.[45] Bu açıdan bakıldığında, Türkiye için ombudsmanın görev alanının çok sınırlandığı görülebilmektedir.[46] Birçok ülkede, özellikle silahlı kuvvetler için ombudsman getirilmesi öngörülürken, Türkiye'de silahlı kuvvetlerin ombudsmanın yetki alanının dışında tutulması eleştirilebilir.

Ombudsmanın yetkileri, geniş olmakla birlikte, kararlarını uygulatabilme yetkisi söz konusu değildir. Kararlarının işlerlik kazanabilmesi için uygulayacağı en iyi yöntemin, idarenin kötü işleyişine karşı kamuoyunu bilgilendirmek olacağı söylenebilir.[47] Ombudsmanın verdiği kararların uygulanma mecburiyeti, idare açısından yoktur. Bağlayıcı karar verme yetkisi olmadığından, Türkiye'deki idari yapıyı da göz önüne alıp, kurumun işler bir nitelik kazanamayacağını belirtenler bulunmaktadır.[48] Ombudsman idareyi sadece yasaya uygunluk açısından değil, yerindelik açısından da denetleyebilmektedir. Bu açıdan bakıldığında yasaya uygun fakat hakkaniyetli olmayan idari işlemler için yargısal yetkilerin de ötesinde bir değerlendirme yetkisinin ombudsmana verildiği görülmektedir.[49]

c) Sorumlulukları

Ombudsman, görevlerini yerine getirirken ve yetkilerini kullanırken, bir takım sorumluluklar da üstlenmektedir. İlk başta, ombudsman idarenin düşmanı olmadığını bilerek hareket etmek ve her iki tarafa da eşit mesafede durmak zorundadır. Bu şekilde, hem güvenirliği hem de kararlarının isabet oranı artabilecektir. İdarenin verdiği bütün kararların yanlış olduğu sonucuna varan bir ombudsmanlık, idarenin işleyişinin değişmesine yol açamayacaktır. Aksine idarenin tavır alıp, ombudsmanın kararlarını sorgulamaya ve ombudsman kararları doğrultusunda işlem tesis etmemeye başlayacaktır.[50]

Ombudsmanın bir diğer sorumluluğu da araştırma ve soruşturma sonucunda vakıf olduğu bilgileri gizli tutma yükümlülüğüdür. Gerçekten de daha önce değinildiği gibi, ombudsman birçok bilgiye ulaşabilecek yetkilerle donatılmış ve bilgileri araştırma hakkına sahip kılınmıştır. Bunun doğal sonucu olarak, ticari sır veya devlet sırrı niteliğindeki bilgileri koruması ve görevi bitse dahi bunları açıklamaması gerekmektedir.[51]

Kendisine belli derecedeki yakınlarının taraf olduğu bir olayda, ombudsmanın, görev alamaması ve bu olaya bakamaması

45 Özden, s.55

46 6328 sayılı Kanunun 5. maddesine görev kurumun görevi, şöyledir:
'Kurum, idarenin işleyişi ile ilgili şikâyet üzerine, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını; insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve idareye önerilerde bulunmakla görevlidir.
Ancak;
a) Cumhurbaşkanının tek başına yaptığı işlemler ile resen imzaladığı kararlar ve emirler,
b) Yasama yetkisinin kullanılmasına ilişkin işlemler,
c) Yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin kararlar,
ç) Türk Silahlı Kuvvetlerinin sırf askerî nitelikteki faaliyetleri,
Kurumun görev alanı dışındadır.'

47 Avşar, s.125.

48 Hasan Dursun, "Türkiye'de Ombudsmanlığın (Kamusaylığın) Etkin Olarak İşleyebilme Yetisi Yoktur", **TBB Dergisi**, S. 95, 2011, s.396.

49 Türkiye için de bu durumun söz konusu olduğu açıktır. Türkiye'de idari yargı organlarının 'yerindelik' denetimi yapamayacağı, idare açısından anayasal güvenceye sahiptir. Ancak Kamu Denetçisi, hakkaniyete uygunluk denetimi yapabileceğinden, bunun içine yerindelik denetiminin de gireceği açıktır.

50 Özden, s.43.

51 Özden, s.43.

da bir diğer sorumluluk türüdür.[52] Ancak bu durum, tek ombudsmanın olduğu bir durumda sorun yaratacak türdendir.

5- AVRUPA BİRLİĞİ OMBUDSMANI

Avrupa Birliği, bilindiği üzere, belli başlı aşamalardan geçtikten sonra,[53] 1993 yılında Maastricht[54] Anlaşmasıyla Birlik ismini almıştır. Yenilenme anlaşması gibi bir vasıf taşıyan bu anlaşmayla AB Ombudsmanlığı da kurulmuş. Aynı anlaşmayla tanınan ve tanımlanan AB vatandaşlığının bir getirisi de AB Ombudsmanına başvuru olanağınıdır.

AB Ombudsmanı, birçok ülkede uygulanan ombudsmanlığın, birlik kurumları[55] için de uygulanmasını ve birlik kurumlarının işlemlerine karşı, konunun muhataplarınca doğru bulunmayan işlemlerin sağlıklı değerlendirmesini yapacak, bu şekilde de insan haklarını geliştirecek bir kurum olarak öngörülmüştür.[56]

AB Ombudsmanı, Avrupa Parlamentosu tarafından seçilir ve parlamentonun görev süresince görev yapar. Bu doğrultuda ombudsman, 5 yıl için seçilir ve tekrar seçilmesi de mümkündür.[57] Ombudsmanın niteliklerinin belirlenmemiş olması, Avrupa Parlamentosunun çok geniş bir takdir yetkisine sahip olması anlamına gelmektedir.[58] Parlamento bu yetkisini kullanırken önündeki kriterler ancak geçmiş deneyimler ve seçilecek kişinin kişiliği olabilir.

Anlaşmaya göre, ombudsman, Birlik vatandaşlarının veya üye devletlerde ikamet edenlerin ya da bu ülkelerde kayıtlı işyeri bulunanlarının şikayetlerini inceleyen, Avrupa Parlamentosu'na rapor sunan, görevinde bağımsız bir kurumdur. Ombudsman, görevi ile ilgili kimseden talimat isteyemez ve kimse Ombudsmana talimat veremez.[59] Ombudsmanın bağımsızlığı bu şekilde teminat altına alınmıştır. Ombudsman güvenceli bir konumdadır. Parlamento tarafından seçilen Ombudsman, ancak görevi yerine getireceği veya kötü yönetimi hakkında ciddi durumlar oluşmuşsa, Avrupa Parlamentosunun talebi üzerine Adalet Divanı tarafından görevden alınabilir.[60]

Ombudsmanın tarafsızlığının temini açısından da hiçbir siyasal veya yönetsel ya da ücretli veya gönüllü hiçbir görevin ombudsmanlıkla bağdaşmayacağı öngörülmüştür.[61]

AB Ombudsmanı, Birlik kurumları hakkındaki şikayetleri inceleyen, araştıran ve bu şikayetler hakkında Parlamentoya raporlar sunan bir kurumdur. Ombudsmanın görev alanına, Avrupa Konseyi, Avrupa Parlamentosu, Avrupa Komisyonu ve Avrupa Çevre Kurumu gibi kurumlar dahildir. Ombudsman sadece Adalet Divanı'nın ve Avrupa Birliği'nin ilk derece mahke-

52 6328 sayılı Kanuna göre de kamu denetçisi, belli derecede bir yakınlık söz konusu ise, denetçi yakınının taraf olduğu bir olaya bakamayacaktır. (Bkz. Madde 30).

53 1951 yılında iktisadi bir birliktelik olarak ortaya çıkan Avrupa Ekonomik Topluluğu, edindiği görevlerin sürekli genişlemesi sonucunda, 1992 yılındaki Avrupa Sözleşmesi ile Birlik haline halmiş ve birçok konuda görevli hale gelmiştir. Kendine özgü bir hukuk alanı oluşturan Avrupa Birliği, hukuk alanında da birliktelik kurma amacı taşımaktadır. (Erişim: http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=3 22.05.2013 tarihinde ziyaret edilmiştir).

54 Bu konuda bilgi için bkz. Ömer Bozkurt, "Siyasal ve Kurumsal Yönleriyle Maastricht Anlaşması ve Avrupa Bütünleşmesi", **Amme İdaresi Dergisi**, C. 26, S.1, Mart 1993, s. 8-26.

55 Avrupa Birliğinin kurumları şunlardır:
- Avrupa Parlamentosu
- Avrupa Komisyonu
- Avrupa Birliği Konseyi
- Avrupa Birliği Zirvesi
- Avrupa Birliği Adalet Divanı
- Avrupa Sayıştayı
- Avrupa Birliği Merkez Bankası
- Ekonomik ve Sosyal Komite, Bölgeler Komitesi, Avrupa Yatırım Bankası ve Avrupa Birliği Ombudsmanı. (Erişim: http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=45641&l=1 ve http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=45635&l=1 22.05.2013 tarihinde ziyaret edilmiştir).

56 Ramazan Şengül, "Avrupa Birliği Yönetsel Alanında Kötü Yönetimle Mücadele Eden Bir Kurum: Avrupa Birliği Ombudsanı", **10.06.2010 tarihli bildiri**, s.4. Erişim: http://akademikpersonel.kocaeli.edu.tr/ramazan.sengul/bildiri/ramazan.sengul10.06.2010_17.05.18bildiri.pdf 22.05.2013 tarihinde ziyaret edilmiştir.

57 Özer Köseoğlu, "Avrupa Ombudsmanının Hukuki Statüsü, İşleyişi ve Kurumsal Etkinliği", **Sayıştay Dergisi**, Ekim-Aralık 2010, s.40.

58 Şengül, s.4.

59 Şengül, s.4.

60 Köseoğlu, s. 43,44.

61 Böyle bir tutum, tarafsız ve bağımsız bir ombudsmanın varlığı için uygundur. Türkiye'de gönüllü üyelikler için ombudsman açısından herhangi bir sınırlama getirilmemesi, ombudsmanın, zedelenen tarafsızlığından dolayı, birçok şikayete bakamamasına yol açabilecektir.

melerinin işlemlerini inceleyemez.[62] Bu kurumların işlemleri ombudsmanın görev alanı dışındadır. Ombudsman, kötü yönetimle mücadele noktasında, tespit ettiği kötü yönetim durumlarını, ilgili kuruma, daireye veya organa bildirir. Bu bildirimden itibaren ilgili şikayetle ilgili cevap verilmesi için üç aydan uzun olmayan bir süre tanınır. İlgili kurum tarafından verilen cevap da şikayet edene gönderilebilir. Şikayet edenden bir ay içerisinde görüşünü ombudsmana iletmesi istenir. İşlemle ilgili hazırlanan rapor, ilgili birime ve Avrupa Parlamentosuna rapor halinde sunulur. Ayrıca şikayet eden de durum hakkında bilgilendirilir.[63]

AB Ombudsmanı, kötü yönetim ve idarenin kusuru hakkındaki şikayetleri inceler. Kötü yönetim, AB Ombudsmanına göre, 'bir kamu kurumunun uymakla yükümlü olduğu bir kurala veya prensibe aykırı hareket etmesidir'.[64] Bu doğrultuda, ombudsmana iletilen şikayetlerin büyük kısmı, idari gecikmeler, bilgilendirme eksikliği ve bilgi edinme talebinin reddi ile şeffaflık eksikliğinden kaynaklı işlemlere ilişkindir.[65] Ombudsmanın bu konuda verdiği kararlar da kurumların tutumunu değiştirmiş ve daha şeffaf bir yönetim anlayışı içinde çalışmalarını da sağlamıştır. Örneğin Avrupa Parlamentosu tarafından memur olarak alınan Portekiz vatandaşlarına ayrımcılık yapıldığının Ombudsman tarafından kabul edilmesi ve bunun parlamentoya bildirilmesinden sonra, Portekiz vatandaşı olan memurların derece ve terfi durumları kendileriyle beraber işe başlayanlarla aynı duruma getirilmiştir.[66]

AB Ombudsmanına, vatandaşlar tarafından ulaşılması da kolaydır. Başvurma hakkına sahip olanlar, faks, mektup veya e-posta yoluyla kuruma başvurabilirler.[67] Kuruma yapılan başvuru, anlaşma tarafından kabul edilen yirmi üç dilden herhangi biriyle yapılabilir ve kurum da bu yirmi üç dilden biriyle herhangi bir işlemi gerçekleştirebilir. [68]

Ombudsmanın, harekete geçebilmesi için illa bir şikayetin varlığına ihtiyaç yoktur. Ombudsman kendiliğinden veya bir parlamento üyesinin talebiyle de harekete geçebilir ve inceleme soruşturma faaliyetlerini yerine getirebilir.[69] Ombudsman, şikayet edenin şikayetinin kendi yetki alanı dahilinde olduğuna karar verirse, bu durumda şikayet edenden daha fazla bilgi ve doküman talep eder.[70]

AB Ombudsmanı, sorunun çözümü için hiçbir soruşturma yapmadan da şikayet edenin tatmin olması için arabuluculuk vazifesi üstlenebilir. Bu durumda, iki tarafın anlaşmasını sağlamak için sulh yoluna gidebilir. Ancak ilgili merci tarafından böyle bir çözüm kabul edilmezse, ombudsman ancak tavsiyede bulunabilir ve Parlamentoya rapor sunabilir. AB Ombudsmanın da kararları bağlayıcı değildir.

AB Ombudsmanın şikayetleri incelerken talep ettiği her türlü bilgi ve belge ilgili kurumca verilmek zorundadır. Ombudsmanın sahip olduğu genel niteliklerden olan bu durum, AB tarafından da kabul edilmiştir. Böyle bir durumda ilgili kurumlar gizliliği mazeret olarak ileri süremeyecektir. AB Ombudsmanın sahip olduğu bir diğer yetki de kurum çalışanlarının tanıklığa zorlanabilmesidir. Ombudsman tarafından talep edildiği takdirde, ilgili kurum çalışanları tanıklık yapmak zorundadır. [71]

AB Ombudsmanı, yaptığı bir soruşturmayla ilgili herhangi bir zorlukla karşılaşırsa, bu durumun giderilmesi için ilgili kurumlardan düzenleme yapılmasını talep edebilme hakkına sahiptir.[72] Açıktır ki böyle bir yetki, Ombudsmanın elini güçlendiren, işini yapabilmesini kolaylaştıran yani varlık amacını temine yönelik bir yetkidir. Ayrıca

62 Avşar, s.105.
63 Özden, s.82.
64 Şengül, s.6.
65 Köseoğlu, s.52.
66 Avşar, bkz. 157 nolu dipnot, s.104.
67 Köseoğlu, s.42.
68 Şengül, s.6.
69 Özden, s.81.
70 Bkz. 24 Mart 1997 tarihli Avrupa Parlamentosu'nun Avrupalı Ombudsman Kararı madde 3. 1.
71 Bkz. Kararın 5. 2. maddesi.
72 Bkz. Kararın 5. 3. maddesi.

Ombudsman, gerekli gördüğü takdirde uzman veya komisyonların kendisi için olayla ilgili raporlar hazırlamasını isteyebilir.[73]

AB Ombudsmanının sahip olduğu bir diğer yetki ise, eleştiri içeren yorum yapabilme yetkisidir. Yapılan bütün faaliyetlere rağmen, ilgili kurum tarafından kötü yönetim düzeltilmediği takdirde, Ombudsman hatanın kurumsallaşmadığını ve bu hatanın –yani kötü yönetimin- daha fazla inkar edilemeyeceğini içeren bir raporla durumu eleştirebilmektedir.[74]

AB Ombudsmanın faaliyetleri kamuoyuna açıktır. Şeffaf bir şekilde çalışan kurumun yayımladığı kararlar ve raporlar kamuoyu tarafından ulaşılabilir niteliktedir. Ayrıca Ombudsman hem basın toplantısı yapma hem de ilgili kurumları kınama hakkına sahiptir. Kınama yetkisini çok fazla kullanmayan Ombudsman, kendi kurumunun yıpranmasını da bu şekilde engellemektedir.[75] Bu durum, yönetim anlayışını değiştirmek konusunda hassas davranmayan kurumların, tutumları üzerinde büyük etkiye sahiptir.[76]

AB Ombudsmanı, iyi yönetim anlayışı içerisinde olduğuna hükmettiği, bazı kurumların işlemlerini yayımlar ve bunları referans olarak gösterir. Bu şekilde, iyi yönetimin teşvik edildiği ve yapılan işlemlerin diğer kurumlarca da benimsenmesinin önünün açıldığı söylenebilir.[77] Ombudsmanın görevlerinden biri olan, idarenin işleyişinin iyileştirilmesi, AB Ombudsmanı tarafından bu şekildeki bir tutumla daha belirgin bir şekilde ifa edilmiş olmaktadır.

AB Ombudsmanı, önüne gelen her türlü şikayeti incelemekle yükümlü değildir. Ombudsman, şikayetin kabul edilebilir olmadığına kanaat getirebilir.[78] 2008 yılında ombudsmana yapılan şikayetlerin %76'ı kabul edilemez olduğu için reddedilmiştir.[79] Yapılan şikayetin kabul edilebilir olması için, AB kurum ve organlarına yönelik olması, AB'nin yargısal organlarının yargısal faaliyetlerine ilişkin olmaması ve kötü yönetimin varlığına ilişkin olması gerekmektedir. Ayrıca şikayetin, açıkça belirtilmesi, yargı mercileri önünde olmayan durumlara ilişkin olması, şikayet konusu üzerinden iki yıl geçmemesi, şikayetle ilgili, ilgili merciler önünde gerekli başvuruların yapılması gerekmektedir. Şikayet eden kişi AB kurumlarında çalışan bir memur ise, başvurudan önce idari başvuru yollarını tüketmesi gerekir. Şikayetin son iki yıla ilişkin olması da inceleme ve kabul edilebilirlik için bir diğer şarttır.[80]

AB Ombudsmanı, yerel, bölgesel veya ulusal sorunları da incelememektedir. İlgili tarafından iletilen şikayetler, AB'ne ilişkin olsa dahi, yerel, bölgesel veya ulusal nitelik taşıyorsa, AB Ombudsmanı bu şikayetleri incelemez. Aynı zamanda, Ombudsman, bir temyiz mercii de değildir. Bir başka deyişle, ulusal, bölgesel veya yerel mahkemelerin ya da ombudsmanların kararlarını tekrardan inceleyecek bir kurum değildir. Özel kişiler arasındaki ihtilafları da AB Ombudsmanı incelemez.[81, 82]

Şikayet konusu, Ombudsmanın görev alanına girmiyorsa ya da Ombudsman tarafından kabul edilemez bulunmuşsa, bu durumda şikayet edene başvuru yolları gösterilir. Hangi kuruma başvuracağı belirtilir. [83]

2011 yılı kriterleri baz alındığında, AB Ombudsmanına 2510 adet başvuru yapılmıştır. Bu başvurulardan sadece 698 tanesinin Ombudsmanın görev alanına dahil olduğuna karar verilmiş ve bunlar 198 tanesinin kabul edilemez olduğu belirtilmiştir. Kalan diğer başvurulardan da 118 tane-

73 Bkz. Kararın 5. 4. maddesi.
74 Bkz. Aynı kararın 7. 1. maddesi.
75 Djahan Muradova, Ombudsmanlık Kurumu ve Türkiye'de Uygulanabilirliği, **Yüksek Lisans Tezi,** Ankara, 2013, s.123. (Erişim, http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/24740/DjahanMURADOVAtez.pdf?show 20.05..2013 tarihinde ziyaret edilmiştir).
76 Muradova, s.123.
77 Şengül, s.8,9.
78 Bkz. Kararın 3. 1. maddesi.
79 Şengül, s. 9.
80 Şengül, s.7.
81 Avşar, s.103.
82 Oysa, içerisinde Türkiye de olan bir grup ülkede, kamu hizmeti üstlenen tüzel kişilerin işlemleri de ombudsman denetimine tabidir. Bkz. 6328 sayılı kanunun 3. maddesinin 'İdare' tanımına.
83 Avşar, s.104.

sinin, soruşturma açmak için hiçbir gerekçesi olmadığı sonuca varılmış ve 382 tanesi hakkında soruşturma başlatılmıştır. Re'sen başlatılan soruşturmalarla birlikte 396 soruşturma yapılmış ve bunlardan 318 tanesinin dosyası kapatılmıştır. Yapılan soruşturmaların büyük çoğunluğu -%58'i- Avrupa Komisyonuyla ilgilidir. %13'ü Avrupa Birliği Ajansları, %11'i Avrupa Birliği Personel Ofisi, %4'ü Avrupa Parlamentosu, %3'ü de Avrupa Konseyi ile ilgilidir.[84]

6- SONUÇ

Ombudsmanlık kurumu, demokratik ve demokratikleşme iddiasında bulunan ülkelerde uygulanan ve saygın bir konuma sahip bir kurum niteliğini devam ettirmektedir. Bulduğu sonuçlar ve yayımladığı raporlarla ülkesinde insan haklarının ve idari yapının gelişmesine ve iyileşmesine katkıda bulunduğu da açıktır.

Ombudsman, iyi bir şekilde görevini yerine getirdiği ve saygın konumunu koruduğu takdirde, vatandaşların başvurabileceği ve haklarını onlar yerine savunacak bir kurumdur. Ombudsmanın ülkede işler halde olması ve güvenirliği, Ombudsman kadar idarenin de tutumuna bağlıdır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi dahi, ombudsman kararlarına uyulan bir ülkede, ombudsmana başvurulmamasını iç hukuk yollarının tüketilmemesi olarak algılamaktadır.[85] Bu da göstermektedir ki iyi işleyen bir ombudsmanlık, ülkelerin hem ulusal hem de uluslararası düzlemde güvenirliliğini artıran bir kurumdur.

AB Ombudsmanlığı da bu bağlamda, uluslar üstü düzlemde bir öncü niteliği taşımakta ve verdiği kararlarla, AB vatandaşlarının güvenceli bir konumda olmasını sağlamaktadır. AB Ombudsmanı, verdiği kararlar doğrultusunda, kurumların iyileşmesini sağlayabilen bir kurumdur. Ombudsmanlığın bütün özelliklerini taşıdığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Örneğin verdiği kararlarla özellikle Avrupa Personel Seçme Ofisi'nin daha şeffaf metotlarla personel almasını ve kişilerin başvurularında kendi açılarından daha güvenli bir şekilde davranmalarını sağlamaktadır.[86]

Türkiye'de yeni kurulan ve kurumsallaşması ile kararlarının ne şekilde olacağı çokça tartışılan Kamu Denetçiliğine, AB Ombudsmanının yöntem, yetki ve görevleri yol gösterici nitelikte olabilecektir. Örneğin Türkiye'de de personel alımlarının –özellikle kaymakamlık, hakimlik, savcılık ve A grubu kadro denilen kadrolar açısından- daha şeffaf olmasını Kamu Denetçisi temin edebilecektir.

KAYNAKÇA

- Akıncı, Müslüm, **Bağımsız İdari Otoriteler ve Ombudsman**, Beta Yayınları, İstanbul, 1999 Müslüm Akıncı, **Bağımsız İdari Otoriteler ve Ombudsman**, Beta Yayınları, İstanbul, 1999
- Al- Wahab, İbrahim, **The Swedish Institution of Ombudsman**, Liber Forlag, Stockholm, 1979.
- André, Kertsin, "Ombudsman – Bugünün Değişen İhtiyaçlarının Karşılanması", Çev: Nilay Arat, **İÜHFM**, 2007, C.125, S.2, s.417-428.
- Avşar, Zakir, **Ombudsman, İyi Yönetilen Türkiye İçin Kamu Hakemi**, Hayat Yayınları, İstanbul, 2012.
- Bozkurt, Ömer, "Siyasal ve Kurumsal Yönleriyle Maastricht Anlaşması ve Avrupa Bütünleşmesi", **Amme İdaresi Dergisi**, C. 26, S.1, Mart 1993, s.7-26.
- Dursun, Hasan, "Türkiye'de Ombudsmanlığın (Kamusaylığın) Etkin

84 Erişim, http://www.ombudsman.europa.eu/activities/annualreports.faces 20.05.2013 tarihinde ziyaret edilmiştir

85 Leander vs. İsveç, Başvuru : 9248/81, Karar Tarihi : 26.03.1987, Karar Sıra No : 126

86 29.04.2013 tarihli bir kararında da AB Ombudsmanı, EPSO'nun bütün savunmalarını yetersiz bulmuş ve personel alımında daha şeffaf ve önceden belirlenebilir kriterlerin var olması gerektiği sonucuna varmıştır. Erişim http://www.ombudsman.europa.eu/en/cases/summary.faces/en/50089/html.bookmark 20.05.2013 tarihinde ziyaret edilmiştir.

Olarak İşleyebilme Yetisi Yoktur", **TBB Dergisi**, S. 95, 2011, s.377-418.

- Durhan, İbrahim, "Divan-ı Hümayun'un Yargı Yetkisi", **AÜEHFD**, S. 1-2, C. 4, 2009, s. 55-111.
- Eklund, Cleas, "İsveç'te Parlamento Ombudsmanı", Hukuk Kurultayı 2000, **Ankara Barosu Yayını**, Ankara, 2004, C.4, s.470-489.
- Fendoğlu, Hasan Tahsin, "Kamu Denetçiliği –Ombudsmanlık-", **SDE Analiz Dergis**i, Aralık, 2012, s.3-20.
- Köseoğlu, Özer, "Avrupa Ombudsmanının Hukuki Statüsü, İşleyişi ve Kurumsal Etkinliği", **Sayıştay Dergisi**, Ekim-Aralık 2010, s.31-62.
- Kuşçu, Ayşe D., "Eyyubilerde Mezalim Mahkemeleri ve Dârü'l Adl", **Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, Güz 2009, S. 26, s.207-229.
- Küçüközyiğit, H. Galip, "Ombudsmanlık Kurumu – Hukuksal ve Siyasal Bir İnceleme-", **Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi**, C.2, S.5, 2006, s. 90-111.
- Muradova, Djahan, Ombudsmanlık Kurumu ve Türkiye'de Uygulanabilirliği, **Yüksek Lisans Tezi**, Ankara, 2013 http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/24740/DjahanMURADOVAtez.pdf?show
- Ortaylı, İlber, **Türk İdare Tarihine Giriş**, Turhan Kitabevi, Ankara, 1996.
- Özden, Kemal, **Ombudsman, Yeni Yönetim Anlayışı İçin Bir Model**, Tasam Yayınları, İstanbul, 2005.
- Şengül, Ramazan, "Avrupa Birliği Yönetsel Alanında Kötü Yönetimle Mücadele Eden Bir Kurum: Avrupa Birliği Ombudsanı", **10.06.2010 Tarihli Bildiri**. http://akademikpersonel.kocaeli.edu.tr/ramazan.sengul/bildiri/ramazan.sengul10.06.2010_17.05.18bildiri.pdf
- Tayşi, İsmet, "Ombudsman Kurumu Ve Ülkemizde Uygulanabilirliği", **Sayıştay Dergisi**, Nisan-Haziran 1997, S. 25, s.106-123.
- http://www.ombudsman.europa.eu/en/cases/summary.faces/en/50089/html.bookmark
- http://www.tse.org.tr/tse-hakkinda/ilk-standard
- http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=45641&l=1
- http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=45635&l=1
- http://www.ilk-kursun.com/haber/128971 21.05.2013

İSTİKBAL KÖKLERDEDİR...
ÇEVREYE RAHATLIK VEREN MÜFETTİŞLER...

Selim Gökçe*

Ülkemizde genellikle "Çevreye verdiğimiz rahatsızlık nedeniyle özür dileriz." tabelalarına alışığızdır.

Ancak, "Çevreye rahatlık vererek memnuniyet duyan kişi ve kurumlar arasında **teftiş ve müfettişler**" iyi ki vardır…

Müfettişlerin kadavraya otopsi yapan değil, yaratıcı ve yaşatan, korkulan değil saygı duyulan, cezalandırıcı değil yol gösteren, kubbede hoş sada bırakan, çizgilere ve renklere hayat veren, romanlarında ve şiirlerinde Türkiye gerçeğini yansıtan, genellikle herkesten bir adım önde yürüyen kişiler olarak, Hz. Mevlana'nın ifadesiyle "**Bir pergel gibi bir ayağımız sımsıkı kendi mesleğimiz üzerinde, diğeriyle ise yetmiş iki milleti kucaklayabiliriz.**"

Bu yüzden birçok Müfettiş siyaset, edebiyat, sanat ve ilim alanlarında unutulmaz izler bırakmıştır.

9'uncu Ordu Müfettişi Büyük Önder Atatürk'ün Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk harcını attığı Samsun'a çıkışındaki azim ve iradeyle enerjinin dalga dalga yayılarak Müfettişlerin amentüsünü oluşturması onların güç kaynağıdır.

Türkiye de denetimin ulusal karakterde olmasının ve direnç noktalarından birisini oluşturmasının belki de en önemli çıkış noktası da budur.

Bu sebeple, eğer Türkiye de denetim olmasaydı yeniden yaratmak gerekirdi!…

Zaten denetimsiz bürokraside biraz yumurtasız omlete benzemez mi?...

Sözde bürokratik oligarşinin mekanizması olarak gösterilen benzeri yapılanmalar olmasaydı, Osmanlı' dan Türkiye Cumhuriyetine tevarüs eden Türk bürokrasisinin İlber ORTAYLI'nın deyişiyle dünyanın ilk beş bürokrasisi arasına girmesi de mümkün olmazdı…

Kabul etmek gerekir ki, demokrasiyle diktatörlük arasındaki farklardan birisi de denetimden başka ne olabilir ki…

Müfettişler meslekleri dışındaki alanlarda da kendilerini yetiştirirler ve neredeyse her birisinin ikinci bir altın bileziği vardır.

"Hekimler kötü yetişirse hasta yatakta kalır,

Müfettiş ve hakim kötü yetişirse toplum yatakta kalır."

düsturunu bilirler ve Müfettişin muteberinin yanağında dudak izi değil tokat izi bulunan olduğunun da farkındadırlar.

Zaten müfettişlik gömleğini giymek zor, taşımak daha zor, çıkarmak ise imkansızdır…

Aynı zamanda müfettişler yalnız oldukları

* DMO Başmüfettişi

için çok okurlar fakat, ayakları bir pergel gibi ülkelerinde olduğu için dünya ve ülke sorunlarını Türkçe okurlar.

Okudukları ve gezdikleri için dünyaya farklı bakarlar.

Bu da hem siyasete ve hem de edebiyat, sanat ve diğer alanlara ilgi duymalarına yol açar.

En büyük müfettiş yüce Atatürk'ün izinde Başbakanlık yapanlar; Refik SAYDAM, Ferit MELEN… 50'nin üzerinde Bakanlık yapanlar;… Parti Genel Başkanlığı yapanlar; Kemal KILIÇDAROĞLU, Ekrem ALİCAN… yüzlerce milletvekili… ve binlerce üst düzey sivil ve asker bürokrat…

Yine, Türk edebiyatının önemli isimleri arasında herkesin bir romanını veya şiirini okuduğu müfettişleri;

Cemal Süreya, A. Hamdi TANPINAR, N. Fazıl KISAKÜREK, F. Hüsnü DAĞLARCA, Sezai KARAKOÇ, Erhan BENER, R. Nuri GÜNTEKİN, Cahit KÜLEBİ…

İstiklal Marşı şairi M. Akif ERSOY gibi isimleri kim bilmez ki?...

Cemal Süreya'nın **GÖÇEBE** şiirindeki;

"Patronun karısını zimmetine geçirip,

Amasya'dan Kars'a kaçmakta olan sayman yardımcısıyla"

mısralarını ya da ömrünün geri kalan kısmı için "üstü kalsın" deyişindeki derinliği herhalde ancak bir müfettiş yazabilir.

Erhan BENER'in "**Bürokratlar**" kitabındaki anılar ve gerçekleri kim bir müfettiş kadar anlayıp içinde hissedebilir…

Gogol'un "**Müfettiş**" ve Orhan KEMAL'in "**Müfettişler Müfettişi**" romanındaki "Umum müfettişler müfettişi" gibi karakterler iyisiyle ve kötüsüyle belleklere kazınmıştır…

Ya da Can YÜCEL'in müfettiş babası Hasan Ali YÜCEL için yazdığı;

"Ben hayatta en çok babamı sevdim

O çapkın babamı ben öyle sevdim

Bilmezdi ki oturduğumuz semti

Çağın en güzel gözlü maarif müfettişi"

şiirindeki hasret ve hayranlık başka nasıl izah edilebilir.

Büyük Şair Yahya KEMAL'in ifadesiyle müfettişlik kökü mazide olan atiye benzetilebileceği gibi, mazisi olmayanın geleceği de olamaz deyişinden hareketle "**istikbal köklerdedir**" de diyebiliriz.

Bu yazıyı da, Türk siyaset, edebiyat, sanat ve ilim dünyasında unutulmaz izler bırakan müfettişlere mutlaka önümüzdeki günlerde yenilerinin ekleneceğini umarak bitirelim…

Mustafa Kemal ATATÜRK- Büyük Önder-Ordu Müfettişi,

Abdüllatif ŞENER- Eski Maliye Bakanı-Gelirler Kontrolörü,

Adnan ADIVAR- Eski Sağlık Bakanı-Sağlık Bakanlığı Müfettişi,

Adnan Başer KAFAOĞLU-Eski Maliye Bakanı- Maliye Müfettişi,

Ahmet ARİFİ Bey-Bestekar- Mülkiye Müfettişi,

Ahmet Hamdi TANPINAR- Romancı/Şair-Milli Eğitim Müfettişi,

Ali TEZEL- Köşe Yazarı- SSK Müfettişi,

Ali EMİRİ Efendi- Millet Kütüphanesi Başkanı- Maliye Müfettişi,

Behiç ERKİN- Eski Bayındırlık Bakanı-Askeri Demiryolu Müfettişi,

Cafer Tayyar SADIKLAR- Eski Gümrük ve Tekel Bakanı- Maliye Müfettişi,

Cahit KAYRA- Eski Maliye Bakanı/Yazar-Maliye Müfettişi,

Cahit KÜLEBİ- Şair- Milli Eğitim Müfettişi,

Cemal SÜREYA- Şair- Maliye Müfettişi,

Cenap ŞAHABETTİN- Şair- Sağlık Bakanlığı Müfettişi,

Hasan Ali YÜCEL- Eski Milli Eğitim Bakanı- Milli Eğitim Müfettişi,

Haşim KILIÇ- Anayasa Mahkemesi Başkanı- Sayıştay Denetçisi

Ekrem ALİCAN- Eski Maliye Bakanı/ Eski YTP Genel Başkanı-Maliye Müfettişi,

Erhan BENER- Romancı- Hesap Uzmanı,

Fazıl Hüsnü DAĞLARCA- Şair- İş Müfettişi,

Ferit MELEN- Eski Başbakan- Maliye Müfettişi,

Fikret BİLA- Köşe Yazarı- Sayıştay Denetçisi,

Hasan POLATKAN- Eski Maliye Bakanı-Ziraat Bankası Müfettişi,

İlhan EVLİYAOĞLU- Eski Kültür ve Turizm Bakanı- Maliye Müfettişi,

İsmail Rüştü AKSAL- Eski Maliye Vekili-Maliye Müfettişi,

Kemal CANTÜRK- Eski Ticaret Bakanı-Maliye Müfettişi,

Kemal KILIÇDAROĞLU- CHP Genel Başkanı- Hesap Uzmanı,

Kemal KURDAŞ- ODTÜ Eski Rektörü-Maliye Bakanı- Maliye Müfettişi,

Kemal UNAKITAN- Eski Maliye Bakanı-Hesap Uzmanı,

Mehmet Akif ERSOY- İstiklal Marşı Şairi-Veteriner Müfettişi,

Mesut EREZ- Eski Maliye Bakanı/ Başbakan Yardımcısı- Maliye Müfettişi,

Necip Fazıl KISAKÜREK- Şair- İş Bankası Müfettişi,

Nuri DEMİRAĞ- İlk Yerli Uçak Üreticisi-Maliye Müfettişi,

Oğuz ŞENLER- Besteci/ Kemani- Hesap Uzmanı,

Orhan Şaik GÖKYAY- Şair- Milli Eğitim Müfettişi,

Osman Nihat AKIN- Bestekar- PTT Müfettişi,

Oskan OHANNES- Eski Maliye Bakanı-Maliye Müfettişi,

Refik SAYDAM- Eski Başbakan- Askeri Sağlık Müfettişi,

Reşat Nuri GÜNTEKİN- Romancı- Milli Eğitim Müfettişi,

Salah BİRSEL- Şair/Yazar- İş Müfettişi,

Sümer ORAL- Eski Maliye Bakanı- Maliye Müfettişi,

Selim Sırrı TARCAN- Milli Olimpiyat Komitesinin Kurucusu- Milli Eğitim Müfettişi,

Sezai KARAKOÇ- Şair- Maliye Müfettişi,

Tevfik Rüştü ARAS- Eski Dışişleri Bakanı-Sağlık Bakanı Müfettişi,

Ufuk SÖYLEMEZ- Eski Devlet Bakanı-Ziraat Bankası Müfettişi,

Vecdi GÖNÜL- Eski Milli Savunma Bakanı- Mülkiye Müfettişi,

Vural ARIKAN- Eski Maliye Bakanı- Hesap Uzmanı,

Yılmaz KARAKOYUNLU- Romancı/Bakan- Emlak Bankası Müfettişi,

Zekeriya TEMİZEL- Eski Maliye Bakanı-Maliye Müfettişi,

Zeyyat BAYKARA- Eski Devlet Bakanı-Maliye Müfettişi,

Zihni DERİN- Çayı Türkiye'ye getiren adam- Orman Genel Müdürlüğü Müfettiş,

Ziya MÜEZZİNOĞLU- Eski Maliye Bakanı-Maliye Müfettişi.[1]

KAYNAKÇA

- http://fazlikoksal.blogspot.com- İz Bırakan Müfettişler
- www.mmd.org.tr
- www.hud.org.tr

1 Orman Gn. Md. Başmüfettişi Fazlı KÖKSAL'ın "İz Bırakanlar" makalesindeki liste esas alınarak güncellenmiştir.

DENETİMSİZ DEMOKRASİNİN FIRSAT ÜRÜNÜ: *KLEPTOKRASİ (I)*

Dr. Recep Sanal*

GİRİŞ

İnsanlar, ihtiyaçlarını karşılayabilmek için tarih boyunca değişik ekonomik yöntemler kullanmışlardır. Bu yöntemlerin tümünde sonuç itibarıyla ortak bazı esaslar geçerli olmuştur. Bunlardan biri de ihtiyaç fazlası ürünlerin el değiştirme biçimidir. Ürünleri ayni biçimde takas yoluyla veya belirli bir kıymete (para, çek, senet…) bağlı olarak değiştirmek için ilk çağlardan itibaren değişik adlarla anılan açık veya kapalı pazar yerleri kurulmuştur. Çağımızda alabildiğine çeşitlenen mal ve hizmetler, ya geniş açık alanlarda ya da alışveriş merkezleri olarak adlandırılan büyük kapalı yapılar (mall) içerisinde el değiştirmektedir. Bu merkezlerdeki mağazalarda, çeşitli nedenlerle (defolu, teşhirlik, seri sonu, modası geçmiş…) satışında güçlük yaşanabilecek ürünler mağazanın belirli bir yerinde toplanmakta ve "fırsat ürünü" olarak tanımlanarak, orijinalinden daha ucuza satılmaya çalışılmaktadır.

Literatürde "kleptomani" olarak adlandırılan çalma hastalığı; genellikle ekonomik sebeplere bağlı olmaksızın, insanda ortaya çıkan, başkalarına ait eşyayı elde etme duygusudur. Bunun temelinde, insanda psikolojik bozukluğa bağlı olarak oluşan çalma içgüdüsü yatmaktadır. Bu kavramı yönetim sistemleriyle ve özellikle demokrasi ile ilişkilendirdiğimizde; toplumun tümüne ait olduğu varsayıldığı için belirli bir kişinin mülkiyetinde olmayan, bu yönüyle serbest mal niteliği taşıyan kamu malının, yönetim sistemleri aracılığıyla belirli kişiler veya grupların mülkiyetine geçirilmesini kolaylaştıran sisteme "kleptokrasi" yani hırsızlar demokrasisi (rejimi) diyoruz.

Bu makalede, insanlığın Dünya gezegenindeki yaşam serüveninde daha mutlu ve daha rahat yaşayabilmesi için nasıl bir sistem kurulması gerektiği tartışılacak, fakat öncelikle bir durum tespiti yapılacaktır.

Konuları akıl ve mantık ölçülerine göre incelerken, insanlığın ortak mirası olan (anonim) bilgileri illa birilerine mal ederek referans kaynağı göstermenin çok gerekli olmadığı kanaatindeyim. Zira herhangi bir makalede; Dünyanın yuvarlak olduğunu söylemek için bir gökbilimci tarafından yazılmış veya suyun hidrojen ve oksijen elementlerinden oluştuğunu söylemek için bir kimyacı tarafından kaleme alınmış eserlere atıfta bulunmanın ya da bulunmamanın, söz konusu makalenin bilimselliğini artırıcı/azaltıcı bir etkisi olmayacağı kuşkusuzdur. Anonim bilgileri veya kişisel görüşleri ifade etmek için başkalarının arkasına saklanmanın da (bozuk sistemlere veya yeteneksiz kişilere yönelik eleştirilerin Nasreddin Hoca'ya atfedilen hicivler üzerinden aktarılması misali) pratik bir değeri yoktur.

* Emekli kamu görevlisi.

Bu nedenle insanlığın ortak mirası olan bilgilere dayalı düşüncelerimizi kendi akıl ve mantık ölçülerimiz çerçevesinde burada doğrudan ifade etmekte yarar vardır. Konumuzla bağlantısı sebebiyle "hangi akıl?" konusuna kısaca değinelim.

İnsanlığın "ortak akıla" mı, yoksa "doğru akıla" mı ihtiyacı var?

Çağımızda ortak akıl konusu çok önemsenmektedir. Kimi yazarlar bunu ya kendilerinin ya da menfaat bağı içinde oldukları başka birilerinin çıkarlarını maksimize etmek için kaldıraç olarak kullanmakta; devlet yapılanmaları ve yönetim sistemleri bağlamında da çağdaş demokrasilerdeki genel ve eşit oy sisteminin ortak aklın bulunmasına sağladığı küçük katkılar, dünya kamuoyuna aşırı şekilde abartılarak aktarılmaktadır. Ortak aklın ürettiği her şeyin "mutlak doğru" olacağı fikrine katılmamız mümkün değildir. Örneğin; bir cinayet örgütü muhtelif kişilerden oluşur ve bunlar yapacakları eylemi önce kendi aralarında tartışır, daha sonra da kendi ortak akıllarının ürünü olan cinayeti planlayıp uygularlar. Aynı şey hırsızlık şebekeleri için de söylenebilir. Öyle ki herhangi bir konuda kötülük planlamak, iyilik planlamaktan daha zordur ve muhataplarından daha fazla zeki olmayı gerektirir. Dolayısıyla şer güçler olarak adlandırdığımız kötüler, iyilerle yapacakları mücadeleye daima bir adım önde başlarlar. Aslında insanlık tarihi "iyiler" ile "kötüler" arasındaki mücadelenin sayısız örnekleriyle doludur. Böylelikle ortak aklın her zaman doğru akıl olmadığını ve iyi sonuçlar vermeyebileceğini netleştirmiş oluyoruz.

Bu aşamada okuyucular makalenin yazarıyla ilgili olarak şunu düşünebilirler: "Makalede ele alacağınızı belirttiğiniz devlet yapılanması, siyasal sistemler, yönetim biçimleri ve denetim yöntemleri" gibi konuların her biri üzerine kafa yoran nice yabancı veya yerli bilim insanı nice kitap veya makaleler yazdılar. Bunların incelemedikleri, irdelemedikleri veya söylemedikleri yeni bir düşünceyi mi ortaya koyacaksınız? Dünyadaki ortak aklın şimdiye kadar bulamadığı yararlı fikirleriniz mi var?" Bu sorulara cevap vermeden önce bizzat yaşadığımız (veya dünyadaki her aydının her an yaşayabileceği) bazı küçük hususları sizlerle paylaşmakta yarar var.

Bundan yıllar önce, Anadolu'da basılan yerel bir gazeteye "Anahtar Teslimi Türkiye" başlıklı kısa bir makale yazmıştım. Makalenin başlığının İngilizcesi "Turnkey Turkey" idi ve benim esin kaynağım da bu iki kelimenin fonetik bakımdan benzerliği olmuştu. Söz konusu makalenin ana teması, Türkiye topraklarının yabancı ülke vatandaşlarına satışına ilişkin bazı tespit ve gözlemlerimden ibaretti. Sadece makalenin başlığından esinlenen bir araştırmacının aynı konuda ve aynı adla bir kitap yazması dışında, bu makale ülke kamuoyunda hiç bir etki yaratmadı. Esasen ülke topraklarının yabancılara satışıyla ilgili olarak, kamudaki görevim gereği yaptığım kapsamlı bir çalışma, dönemin Türkiye Cumhurbaşkanına sunulmuştu ama Cumhurbaşkanı tarafından zamanın Başbakanına gönderilen bu raporun da ülke çapında önemli bir yankı yaratmadığına tanık oldum. Bunun nedenlerini tartışmaya şimdilik gerek görmüyorum.

Yukarıda anlattığım hususla bağlantılı olarak, günümüzde tartışılması gereken en önemli konunun "Anahtar Teslimi Dünya" olup olmadığını hep düşündüm. Yeryüzündeki insanların hayallerini, umutlarını ve yaşamdan beklentilerini çalarak başkalarına anahtar teslimi satanlar ya da bunu satın alanlar kimlerdir? Aslında insanlığın genel eğitim düzeyinin düşüklüğü yanında genel zekâ düzeyinin de düşük olması "doğru akıla" ulaşma yönündeki cesaretimizi kırmaktadır. İşte bu yüzden Dünyada sayısı pek fazla olmayan gerçek aydınları "ortak akıl" ve "doğru akıl" sahipleri olarak iki ana grupta toplayabiliriz. Bunlardan ilkinin yani "ortak akıl" sahibi olduğunu söyleyenlerin büyük bir kısmı "vicdan" ile "cüzdan" ikileminde sıkışıp kalmışlardır. Aralarından belki de çok azının vicdan odaklı düşünüp davrandıkları yönündeki kanaatimiz, doğru

akılda buluşmaya çalışan bizleri dünya sorunları üzerine daha fazla kafa yormaya zorlamaktadır. Dolayısıyla yeryüzündeki fakirlerin ömürlerinin "tarla ile fabrika" hattında, zenginlerin ömürlerinin ise "yemek odası ile yatak odası" arasında geçtiğini dikkate alarak, onların dar alana sıkışmış bu yaşamlarına bizler de "alın ve akıl terimiz" ile anlam katmaya çalışmalı, en azından onları uyandırmaya yardımcı olmalıyız. Pekâlâ, bunu yaparken sesimizi nasıl duyuracak, görüşlerimizi Dünya kamuoyu ile nasıl paylaşacağız?

Burada karşımıza "küresel medya" engeli çıkmaktadır. Küresel ölçekteki yazılı ve görsel medyanın esas itibarıyla iki grubun elinde olduğunu artık biliyoruz. Bunlardan ilki, Sanayi Devriminden bu yana ürettiği öldürücü silahlara dayalı kaba kuvvetiyle haddinden fazla şımarmış Anglo-Saksonlar; diğeri ise yeryüzünde iki bin yıldır vatansız bir şekilde dolaştıkları için, maddi değerler açısından yaşadıkları yerlerde kabına göre şekil alacak ölçüde sıvılaşmış, manevi değerler bakımından ise aşırı derecede örselenmiş olan İbranilerdir. Dolayısıyla buradaki fikirlerimizi Dünya kamuoyuna aktarmaları hususunda bu kesimlerden samimi bir destek beklememiz beyhude olacaktır. Herhalde insanlık için en büyük tehlike, ruhsal açıdan hastalıklı veya haddinden fazla örselenmiş kişi veya grupların tek söz ve karar sahibi oldukları bir dünyada yaşamak olacaktır. Belki de bunları tedavi etmenin bir yolunu bulmak gerekecektir. Aksi halde yeryüzünde huzur ve sükûnun temini ile refahın adilce paylaşılmasının önündeki engeller devam edecektir. Söz konusu iki grubun işine gelmeyen fikirlerin küresel ölçekte görsel olarak yayınlanmasının veya yazılı şekilde yayımlanmasının karşısında çetin engeller vardır. Bunların saldırı araçları hayli fazla ve uyguladıkları taktikler oldukça karmaşıktır. Gerektiğinde küresel ölçekte Liberal veya Marksist eğilimli laik boşboğazlar ile teokratik eğilimli anti-laik yobazları aynı cephede birleştirerek, hür düşünen aydınların üzerine saldırttıkları da bilinen bir gerçektir. Hür düşünemeyen ve davranamayan aydınların bu iki şeytani güç karşısında dik durması pek mümkün değildir. Nitekim aydın/yarı aydın sayılabilecek bu tür insanlar, söz konusu ikilemden bu güçlere "ruhlarını kiraya vererek" çıkmaya, en azından "iki öküz arasından geçerken kendine bir çift çarık çıkarmak" misalinde olduğu gibi, süreçten eser miktarda çıkar sağlayarak gündelik yaşamlarını idameye çalışmaktadırlar.

Yabancı aydınların ikiyüzlü ve bencil ruh halleri, "yerli" diye tabir ettiğimiz Türk aydınına da aşırı ölçüde yansımaktadır. Daha önce de belirttiğim küresel ölçekteki "laik boşboğazlar ile anti-laik yobazların" Türkiye versiyonlarının da ruh ikizi olduklarını söyleyebiliriz. Bunlar, kamuda ve özel sektörde köşe başlarını tutmuş ve büyük adam taklidi yapan güruhlardır. Kendilerinden daha bilgili, dürüst ve çalışkan insanların etkili konumlarda görev almalarını engellemek için akla hayale gelmeyecek hileler (fitne ve fesat temrinleri) uygulayabilmektedirler. Bunların temel görüşleri iki uçta yoğunlaşır: Ya "halk hiçbir şeyden anlamaz!" ya da "millet her şeyden anlar!" ikilemini sade vatandaşlara "sopa ve havuç" destekli olarak dayatırlar. Oysa doğru akıl sahibi aydınlara göre; "vatandaş bazı şeylerden anlar, bazılarından anlamaz." Toplumsal hayatın esasını oluşturan "işbölümü" ve "uzmanlaşma" kavramlarının önem kazanmasının nedeni de budur. Devlet hayatında yaşadığımız deneyimlerden gördüğümüz kadarıyla, üst yönetim görevlerine atanma açısından kamu kesiminde "yağcılık ve yalakalık" özel sektörde ise "ahbaplık ve akrabalık" temel tercih parametreleridir. Bu yöntemlerle kimi ayrıcalıklara sahip olan sözde büyük zatlar, bilgi sahibi olmadan fikir beyan etmekte ve çürük fikirlerini sağlam gösterebilmek için süslü unvanlarını payanda olarak kullanmaktadırlar. Bizim açımızdan paslı birer tenekeden farksız olan eski/yeni unvanları görüşlerimizin payandası olarak kullanmaktan kaçınmaya özen göstererek yalın fikirlerimizi ifade etmeye çalışacağız.

Akıllarının üzeri örtülmüş ya da ruhları

bohçalanmış insan görünümlü kimi yaratıklar, özgün fikirler üretmekteki kısırlıklarını, hür düşündükleri için yeni fikirler üretmekte zorlanmayan gerçek aydınlara hoyratça saldırarak dengelemeye çalışmaktadırlar. Bunlar, içinde kıvrandıkları aşağılık duygusu nedeniyle herhangi bir konuda referans olarak illa ki Türk olmayan birilerinin söz veya yazılarını esas almaktadırlar. Siyasi tarihimizde "Tanzimat" ile başlayan ve ivmesi giderek hızlanan yabancı hayranlığının yarattığı "aşağılık kompleksi" hastalığına yakalanmış olmaları nedeniyle onları elbette suçlayamayız. Sonuçta her hastalık gibi bunun da tedavi gerektiren bir maraz olduğu kuşkusuzdur.

Aslında insanlığın ruhsal âlemini düzenleyen ilahi emirleri tebliğle görevlendirilmiş olanların veya maddi hayata ilişkin yeni fikirler üretenlerin ortak kaderi, daha başlangıçta hep şiddetli bir dirençle karşılaşmak olmuştur. Ama tarihin bize öğrettiği bir başka gerçek daha vardır ki; söz konusu fikirler/değerler bağlamında direncin en güçlü olduğu yerlerin, bir süre sonra bunların en güçlü savunma merkezleri durumuna geldiğidir. Nitekim Hıristiyanlığa en fazla direnen gücün Roma İmparatorluğu olmasına karşın, bir süre sonra söz konusu imparatorluğun kalbi olan Roma şehri (Vatikan) dünya Hıristiyanlığının merkezi durumuna gelmiştir. Keza aynı şeyi Müslümanlık için de söylemek mümkündür. İslamiyet'e en fazla direnç gösteren Kureyş Kabilesinin yaşadığı Mekke şehri, bir süre sonra dünyadaki Müslümanların kıblesi ve buluşma yeri olmuştur. Buna dair örnekleri çoğaltmak mümkündür. Fakat sadece bu iki örnek bile yeryüzünde hak, adalet, barış, eşitlik gibi yüce değerleri umursamayan zalimlerin ibret almaları için yeterlidir. Bilgelik, dürüstlük ve çalışkanlık gibi insanlığın asil değerlerini yok sayanların akıbetleri de şüphesiz kendilerinden öncekilerininki gibi olacaktır.

Yabancı olarak nitelediğimiz aydınlara gelince, Batı kültürünün "maddeciliği" aşırı ölçüde kutsadığını biliyoruz. Küresel güç sahiplerinin çıkarlarını maksimize edebilmek için para kazanmak uğruna her türlü yalanı söyledikleri de herkesin malûmudur. Bu nedenle hırsızlık ve yolsuzluk tarihi açısından Batı'nın sicilinin bozuk olduğu sabittir. Kendi asgari refahlarını temin ettikten sonra, insani bakımdan çürümüş tüm özelliklerini Dünyanın diğer ülkelerindeki işbirlikçileri aracılığıyla cahil kitlelere transfer ettikleri de sır değildir. Fakat yerküreye saldıkları kesif yalan, yolsuzluk ve ahlaksızlık dumanları, bumerang misali kimi zaman kendi tepelerinde de dolaşmaktadır. Yakın zamanlarda ABD'de ve bazı Avrupa ülkelerinde yaşanan küresel etkili skandallar (Enron, Worldcom, Xerox, Parmalat vb.) sonucunda büyük şirketlerin çöküşü ile başlayan süreç, küresel tüccarların oyuncak bebekleri haline gelmiş zavallı yatırımcıların ve şirket hissedarlarının tedirginliklerini giderebilmek için denetim alanında göstermelik ya da maskeli bazı reformlar yapılarak, sistemin pislikleri halı altına süpürülmüştür. Küresel tüccarların, sözde bağımsız denetim şirketleri ile maskeli balosu halen devam etmekte; "parayı verenin düdüğü çalması" misali, bu şirketlerin yönetimindeki tezgâhlarda yeni sahtekârlıkların veya hileli iflasların ince kumaşları dokunmaya devam edilmektedir. Bu sistemde, biçimi veya içeriği farklılaşsa da her an yeni bir skandalın patlak vermesi kaçınılmazdır. Kendileri de tüccar olan bağımsız denetim şirketi sahiplerinden etkili bir denetim beklemek ne ölçüde doğrudur? Bir tüccarın bir başka tüccar tarafından ve üstelik patron/müşteri ilişkisine benzeyen bir sistemle denetlenmeye çalışılması, ticari hayatın gereği olarak kâr odaklı davranan işverenin yalanlarına alet olmadan ve hilesiz bir şekilde sürdürülebilmesi mümkün değildir. Bu aşamada meşru veya makul kâr ile gayrimeşru veya fahiş kâr kavramlarını irdeleyerek zaman harcamaya gerek yoktur. Çünkü asgari ölçüde basiret sahibi bir insan bile bunlar arasındaki farkı kolayca anlayabilecek durumdadır.

Devam edecek…

KAMUDA MÜŞTERİ / VATANDAŞ ODAKLILIK VE UYGULANABİLİRLİĞİ

Atila Türkyılmaz*

GİRİŞ

Kamu hizmetlerinin hızlı, kaliteli, basitleştirilmiş ve düşük maliyetli bir şekilde yerine getirilmesini sağlamak, hemen hemen bütün kamu idarelerinin, özellikle de yerel yöneticilerin ana hedefleri arasındadır. Günümüzde vatandaş için kamu hizmetinin kalitesi ve zamanında yapılması, hizmet için ödenen paradan daha önemli bir hale geldiği unutulmamalıdır.

Gelişmekte olan ülkelerde kamusal gelirlerin kamusal hizmet taleplerinde görülen artışla aynı oranda gerçekleşmemesi kamu kaynaklarının daha etkin, yerinde ve ihtiyaç öncelikleri doğrultusunda kullanılması gerekliliğini ortaya çıkarmış, bu durum ise vatandaş/müşteri odaklı yönetim anlayışının gelişmesini sağlayan unsurlardan biri olmuştur. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin kamu sektöründe kullanılması vatandaşların kamu yönetiminden daha kaliteli hizmet talep etmesi, yönetimde açıklık ve kamu hizmetinden yararlananların karar alma sürecine daha fazla katılmak istemesi gibi gelişmeler kamu örgütlerini bu anlayışı benimsemeye yöneltmiştir.

Çağdaş bireyler artık, kendilerine hizmet veren kurumların daha aktif, daha hızlı, daha açık, daha doğru ve daha az maliyetle çalışmalarını istemekte ve beklemektedirler. Kamu sektörü faaliyetlerinin de, vatandaşı merkez alması ve yönetim felsefesinin müşteri/vatandaş odaklı yönetim olması, başta vatandaşın memnuniyeti olmak üzere, kamu hizmetlerinin verimliliğinin, etkinliğinin, hızlılığının arttırılması ve maliyetlerin azaltılması için büyük önem kazanmıştır.

Yeni kamu yönetimi vatandaş/müşteri odaklı bir yaklaşımı benimsemekte, devletin ve tüm kurumların, bireyin mutluluğu ve refahı için çalışması anlayışını ortaya koymaktadır. Bu kapsamda makalemizde vatandaş/müşteri odaklı yönetimin gelişimi, kamudaki değişimin gerekliliği ve zorluğu ile kamuda vatandaş/müşteri odaklılık tartışmaları ele alınarak Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Uyulacak Usul Ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hakkında değerlendirmeler yapılmıştır.

VATANDAŞ / MÜŞTERİ ODAKLI YÖNETİMİN GELİŞİMİ

Bilgi çağında kamu hizmeti anlayışının felsefi özünü oluşturan müşteri odaklılık; küreselleşme ile birlikte görülen bireycilik, girişimcilik, rekabetçilik gibi piyasa eksenli değerler çerçevesinde yeniden yapılanma arayışlarının bir sonucudur (Saran, 2001: 43).

* Ankara Su ve Kanalizasyon Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu Başkanı

Vatandaş odaklılık, özel sektördeki müşteri odaklılığın değişime uğrayarak kamuya yansımasıdır. Vatandaş odaklılıkta devletin kendisine has özellikleri korunmakta, buna karsın müşteri odaklılığın unsurları olan kalite, verimlilik, müşterinin isteklerini göz önünde bulundurma gibi unsurlar kamuya adapte edilmektedir. Vatandaş odaklılık, kamusal sorumluluk ve denetim anlayışına yeni bir boyut kazandırmaktadır. Bu sayede vatandaş, geleneksel yönetim yapısı, hiyerarşik karakteri, müdahaleci niteliği ve hantallaşmış bürokrasisiyle hızlı değişim sürecindeki ekonomik, sosyal ve kültürel çevreye uyum sağlayamayan klasik yönetim anlayışından farklı olarak, yönetimi ve hizmet kalitesini sorgulayacak ve taleplerinin karşılanması sürecinde aktif rol oynayacaktır. Bu bağlamda, var olan kaliteye ilişkin sorunların çözümünde ve kalitenin artırılmasında etkili olacaktır. Vatandaş odaklı bir kamu yönetimi, hem devletin vatandaşa, hem de vatandasın devlete olan saygı ve güvenini artırmada ve bu unsurların sürekliliğini sağlamada yararlı bir araç görevini üstlenecektir (Duman, 2006: 129).

Kamuda kemikleşmiş bir yapı olan bürokratik kültürün tahtını sallayan ve onun yerini alması hedeflenen bu yeni anlayış, teorik ve pratik olarak özel sektör yönetiminden esinlenmekte, ancak "kar amacı gütmeyen" bir kamu yönetimi yapılanmasına hitap etmesinden dolayı bağımsız bir disiplin oluşturmakta, kamu yönetiminin kendine özgü özelliklerini muhafaza eden ancak, işletme yönetiminde uygulanan müşteri odaklı yönetim anlayışının teknik ve ilkelerinden yararlanarak onları kamu yönetimi kalıbı içerisinde eriten, kar değil kamu hizmeti merkezli ancak, bunu etkin-verimli-ekonomik ve kaliteli olarak sunmaya çalışan bir nitelik arz etmektedir (Karataş, 2007: 83-84).

Bu anlayış, müşterilerin hizmet kalitesine ilişkin fikir ve algılamalarını ortaya koymaktadır. Hizmet sunum sürecinde görülen aksaklıkların tekrarlanmamasını önleyen bir yaklaşım olarak kabul edilmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde kamusal gelirlerin kamusal hizmet taleplerinde görülen artışla aynı oranda gerçeklememesi kamu kaynaklarının çok daha etkin, yerinde ve ihtiyaç öncelikleri doğrultusunda kullanılması gerekliliğini ortaya çıkarmış, bu durum ise vatandaş/müşteri odaklı yönetim anlayışının gelişmesini sağlayan unsurlardan biri olmuştur. Artık devlet ne üretirse vatandaş onu tüketir mantığı irrasyonel bir yaklaşım tarzı haline gelmiştir (Yüksel, 2004: 3).

Kaliteli kamu hizmeti, günümüz toplumunda halkın en önemli beklentilerinden biridir. Kamu sektöründen, özel sektörün başarılı uygulamalarında olduğu gibi bir hizmet sunması beklenmektedir. Kamu kuruluşları özel işletmelerin ortaya koyduğu kalite ve maliyet standartlarını tutturmak zorundadır. Kamu hizmeti veren kuruluşların sadece hizmeti sunması da günümüzde yeterli olmamakta bu hizmetlerin kaliteli, hızlı ve vatandaş memnuniyetini sağlayıcı olması da gerekmektedir (Sezer, 2008: 150).

Etkin devlet girişimlerinin temel felsefesi, artık vatandaşların devlete değil, devletin vatandaşa ve topluma hizmet etmesi, onun hak ve özgürlüklerini güvence altına alması, devletin ve tüm kurumların bireyin mutluluğu ve refahı için çalışması anlayışını ortaya çıkarmaktadır (Saygılıoğlu ve Arı, 2003: 149). Bilgi ve iletişim teknolojilerinin kamu sektöründe kullanılması vatandaşların kamu yönetiminden daha kaliteli hizmet talep etmesi, yönetimde açıklık ve kamu hizmetinden yararlananların karar alma sürecine daha fazla katılmak istemesi gibi gelişmeler kamu örgütlerini bu anlayışı benimsemeye yöneltmiştir (Sezer, 2008: 148).

Kamu yönetiminde müşteri odaklı anlayış, geleneksel yönetime ilişkin üretim ve hizmet anlayışının yeni temeller üzerinde kurulmasını gerektirmektedir. Buna göre, performans arttırıcı bir model olan toplam kalite yönetiminin kamu kesiminde uygulanmasında, özel kesimde mal ve hizmet üreten işletmelerdeki yapılanma ile paralellik gösteren ilke ve uygulama süreçleri benimsenmeli; bu

kapsamda kamu hizmetini kullanan vatandaşlar ve üretimin değişik aşamalarındaki birimler müşteri olarak kabul edilmeli; kaliteyi geliştirme ve müşteri odaklı hizmet sunumu ortak amaçlar haline getirilmelidir. Ayrıca sürekli gelişme hedeflenmeli, büyük ölçekli örgütlenmeler terk edilmeli, devletin temel görevleriyle ilgili olmayan hizmetlerin sağlanması çeşitli sözleşmelerle alt işverenlere devredilmeli, takım çalışması teşvik edilmeli ve performans değerlendirmede takım etkinlikleri esas alınmalıdır. Müşteri odaklı yönetim yaklaşımıyla; merkeziyetçilik, uzmanlaşma ve kurallara sıkı bağlılık gibi niteliklere göre şekillenen kamu yönetiminin geleneksel örgüt modeli esaslı, bir biçimde sorgulanmamakta, aksine sadece bu ilkelerin aşırı ölçüde dikkate alınması eleştirmektedir. Böylece eski örgütsel yapıdan tamamen bir kopuş değil, yönetim süreçlerinin adım adım iyileştirilmesi ve vatandaşlara yakınlık düzeyinin sürekli yükseltilmesi amaçlanmaktadır (Eren, 2003: 68).

KAMUDAKİ DEĞİŞİMİN GEREKLİLİĞİ VE ZORLUĞU

Son yıllarda yaşanan gelişmeler, hem kamu yönetiminin işleyişinde hem de yönetim-vatandaş ilişkilerinde bir zihniyet devrimini beraberinde getirmiştir. Bu zihniyet çerçevesinde vatandaş, kamu yönetiminin sunduğu hizmetlerden pasif bir biçimde yararlanan kişi olmaktan çıkarılmakta, kamu hizmetlerinin her aşamasında söz söyleyebilen, kamu yönetimini her düzeyde etkileyebilen "aktif vatandaş" konumuna getirilmek istenmektedir. Aktif vatandaş idealine ulaşılmadan, günümüz kamu yönetimlerinin "katılımcı, demokratik, insan haklarına saygılı, şeffaf, yolsuzluklardan arınmış, etkili ve vatandaş gereksinimleri karşısında duyarlı" bir kamu yönetimine ulaşmaları güç görünmektedir (TOBB, 2000: 108).

Müşteri olarak vatandaş yaklaşımı, vatandaşın kamu hizmetlerinden yararlanırken, özel sektörde oluğu gibi, kamu sektöründe de ilgi görmesi ve vatandaşa karşı kamu yönetiminin davranışlarının değişmesini savunmaktadır. Bu yaklaşımın amacı, sadece kamu yönetimini kar amacıyla hareket eden birimler haline getirmek değil, bunun yanı sıra, özel sektör yönetiminin araçlarından yararlanmak suretiyle, kamu hizmetlerinin iyileştirilmesine katkı sağlamak ve vatandaşa etkin ve verimli hizmet sunmaktır (Çukurçayır, 2000: 44).

Kamu yönetimi mekanizmasının sağlıklı bir şekilde işlemesi, toplumda meydana gelen değişim ihtiyacı ve beklentileri, uluslararası düzeyde ortaya çıkan dönüşümü karşılamasına bağlıdır. Değişim ve dönüşüm yeniden yapılanma çalışmaları ile gerçekleştirilir… Etkin ve verimli bir yönetim sistemi için özel sektör uygulamalarının kamuya uyarlanabilirliğini savunan yeni kamu yönetimi anlayışı ihtiyaç duyulan paradigmanın adıdır. Bu anlayış devletin kamu hizmetlerinin sunum sürecinde çeşitli araç ve yöntemlerle küçültülerek etkin bir yapıya kavuşmasını, kaliteli, vatandaş odaklı, yönetişim ilkeleri doğrultusunda düzenlenmesini amaç edinir (Yalçın, 2011: IV).

Vatandaşın kamu idaresinden beklediği değerler:

- Hizmet veya ürünün kalitesi, fonksiyonları.
- Satış sonrası hizmet.
- Hizmet veya alışveriş esnasında yaşadığı bireysel tecrübe (saygı, onurlandırılma, vb).
- İdarenin veya ürünün vatandaşa aktardığı imaj değeri.

Vatandaşın kamu idaresine ödediği bedeller:

- Hizmete veya ürüne karşılık ödenen para.
- Hizmete veya ürüne ulaşmak ya da satın almak için harcanan zaman.
- Hizmeti veya ürünü satın alıncaya kadar harcanan enerji (e-mail, telefon vs.).
- Hizmet veya alışveriş tamamlanıncaya kadar abonede oluşan zihinsel ya da

duygusal yorgunluk." (İstanbul Sanayi Odası, 2009: 14)

Kamu hizmetlerinde kalitenin arttırılması hizmet standartlarının belirlenmesi ve vatandaşlardan gelen talepler doğrultusunda hizmetlerin iyileştirilmesi amacıyla vatandaş/müşteri memnuniyetinin artırılması, kurumun iş ve işlemlerinin daha hızlı ve etkin bir şekilde yürütülmesi ile yapılabilecek hataların önüne geçilmesini sağlayacak yaklaşımlara ihtiyaç vardır.

KAMUDA VATANDAŞ / MÜŞTERİ ODAKLILIK TARTIŞMALARI

Bütün ülkelerde ve her dönemde, kamu yönetimi eleştirilerin hedefi olmuştur. Bunun temelinde, kamu yönetiminin isleyiş bozuklukları ve yetersizlikleri yatmaktadır. Pek çok organizasyon sürekli değişim geçirmekte ve değişim süreçleri arasındaki zaman dilimi ya da geçiş süresi günümüz konjonktüründe gittikçe anlamsızlaşmaktadır. Dış çevrede gerçeklesen sürekli ve köklü değişiklikler, organizasyonlarda değişimi gerekli kılmaktadır. Bu gereksinim, organizasyonların iç yapılarında sürekli ve köklü iç değişiklikler yapılması anlamını taşımaktadır… Değişen çevresel koşulların etkisiyle beklentilerin değişmesi, vatandaşların taleplerini de farklılaştırmış ve artırmıştır. Vatandaşlar artık, yetersiz ve verimsiz kamu hizmetleriyle ya da öngörülen kaliteye uygunluk göstermeyen ürün ve hizmetlerle yetinmemektedirler. Vatandaşlar, hizmet aldıkları kamu kurumları ile daha yapıcı bir diyalog içine girmeyi istemekte ve kamu kurumlarından bu doğrultuda pozitif bir iş kültürü beklemektedirler (Saygılıoglu ve Arı 2003:95).

Günümüzde özellikle özelleştirmelerin hız kazanmasıyla kamu sektörü ile özel sektör yan yana gelmekte ve aynı alanlarda hizmet görmektedirler. Bu noktada kamu sektörünün özel sektörle rekabet edebilmesi için özel sektörün mantığıyla hareket etmesi gerektiği söylenmektedir. Ancak devletin vatandaşlarına karsı birçok konuda özel sektörden farklı olarak, bir takım sorumluluklara sahip olması kamu sektörünün bu mantıkla hareket edemeyeceğini ortaya koymaktadır. Bu konudaki tartışmalar günümüzde artarak devam etmektedir (Duman 2006:74).

Müşteri odaklılığın kamuda uygulanmasının zorunluluklarından bazıları aşağıda sıralanmıştır:

- İdare ya da yönetim organının müşteri olarak kabul ettiği halk veya başka bir idari ünite için müşteri odaklılık, sunuma hazır hale getirilen mal ya da hizmetin kalitesini geliştirmektedir. Bunun pratikteki anlamı, daha geniş bir bilgi toplama safhasına dayandırılan ve böylece hata ihtimali daha az olan uygun kararlar almak, süreyi kısaltmak, hizmetten yararlananlara daha iyi şartlar içinde veya hiç olmazsa en az hoşnutsuzluk verecek bir tarzda hizmet etmektir (Halis 1999: 80).
- Günümüzde kamu bürokrasilerinin hantal yapısı, onları dinamik dünya gerçeklerini izleme noktasında yetersiz kılmaktadır. Bundan dolayı, artık günümüzde özel sektörde geliştirilen yol ve yöntemlerin kamuda da uygulanması gündeme gelmiştir… Bu doğrultuda, kamu yönetiminin "girişimcilik, müşteri, projecilik, rekabet, kendi kendine yeterli olma, kâr ve başarı" gibi piyasa temelli yeni değerler etrafında yapılandırılması gerektiği ve kamu yararına dayanan bir kültürel ortamdan, kişilerin ve grupların çıkarlarının temel alındığı bir sürece geçilmesi gerektiği ileri sürülmektedir (Saygılıoglu ve Arı 2003:32-33).
- Bugün örgütlerin tek amacı müşteriyi memnun etmektir. Yaşanılan şiddetli rekabet kaliteyi müşteriye belirletmekte ve örgütlere satabileceklerini ürettirmektedir. Gerek mecburi kalitenin gerekse cazip kalitenin oluşturulmasında "müşteri kraldır" sloganı ile müşteri mutluluğuna ulaşılmaya çalışılmakta, özel sektör için hayati öneme sahip

müşteri odaklılığının artık kamu sektörü için de bir zorunluluk olduğu söylenmektedir (Bedük ve Alodalı 2003: 86).

- Kamunun serbest piyasa sistemi anlayışı içinde yeniden yapılandırılması durumunda, kamu bürokrasilerinde görülen aşırı bürokratikleşme artık kalmayacak ve işler verimlilik ilkesine göre yürüyecektir… Gün ışığında yönetim olarak da tanımlanan, kamu yönetimindeki gizliliği mümkün olduğunca daraltıp, halkın kamu işlemlerinden haberdar olmasını, bu sayede kamu yönetiminin performansını ortaya koyan bilgilere ulaşması sağlanarak, önceden sağlıklı bir şekilde tespit edilecek performans kriterleri ile kamu yönetimince gerçekleştirilen ve halkın bilgisine açılan sonuçları karşılaştırmak seklinde tarif edebileceğimiz yeni bir uygulama sonucunda, kamu yönetimi adeta kendisiyle rekabet eder konuma gelebilecektir (Dalbay 1999: 103).
- Müşteri odaklılıkta örgütler, kaliteye önem vererek, dış müşterilerini mutlu ederken, iç müşterilerinin de kendi iş ilişkilerinde, davranışlarında aynı mutluluğu yakalamalarını sağlamalarına fırsat vermektedir. Örgütler hiçbir zaman dış müşteri mutluluğunun çalışanlardan geçtiğini unutmazlar. Müşteri memnuniyeti, kamu yönetiminde "bugün git ne zaman istersem o zaman gel" anlayışı yerine "maaşımı vatandaş ödüyor; vatandaşı memnun etmek için çalışmalıyım" anlayışının hâkim kılınmasıyla sağlanabilir. Bu yaklaşım, hem müşterinin bürokrasi karsısındaki ikinci sınıf insan konumunu değiştirerek vatandaşın özgüvenini sağlayacak; hem de çalışanların yaptıkları işten gurur duymalarını ve işe yarama duygusuyla motive edilerek kişiliklerinin gelişmesine katkıda bulunacaktır (Göktürk ve Yılmaz 1999: 298).
- Küreselleşen dünyada, iletişimin artmasıyla birlikte devletin müşterisi konumunda olan halk, kamu yönetimindeki hantal, verimsiz ve etkin olmayan isleyişi sorgulamaktadır. Batı ülkeleri, devletin yürüttüğü faaliyetlerde etkinliğini artıran ve özel sektörün kullanarak, başarısını kanıtladığı uygulamaları son yıllarda giderek daha fazla kullanmakta ve başarılı da olmaktadır. Bu uygulamalar, Türk özel sektöründe de başarı ile uygulanmakta ve benzer başarılar kamu ve yerel yönetimlerden de beklenmektedir (Bedük ve Alodalı 2003: 87).
- Günümüzde yapılan özelleştirmeler sonucunda birçok alanda devletle özel sektör yan yana hizmet vermektedir. Dolayısıyla devletin özel sektör karsısında ayakta durabilmesi için özel sektörün uyguladığı yöntemleri kullanmak zorundadır. Bu yöntemlerden en önemlileri "müşteri memnuniyetinin sağlanmasına yardımcı olacak kalite, verimlilik, etkinlik gibi yöntemlerdir (Alemdar 1999: 180).
- Müşteri odaklılık aynı zamanda, kamu hizmetlerine müşteri gözüyle bakabilmeyi, mevcudu tabu kabul edip gelişmeyi engelleyen statükoculuğu yıkan, yeni açılımlar ve gelişme imkânları sağlayan bir bakış açısının zihinlere yerleşmesini sağlar (Dalbay 1999: 103-104).

Müşteri odaklılığın kamuda uygulanması düşüncesi de bazı kesimler tarafından eleştirilere uğramaktadır. Bu eleştirilerden bazıları aşağıda sıralanmıştır:

- Kamu sektöründe neyin üretileceğine seçimlerde karar verilir, özel sektörde olduğu gibi para ne üretileceğini belirleyemez. Çünkü devletin yurttaşa eşit yasama olanakları sağlama işlevi, bütün işlevlerin üzerindedir. Demokrasilerde, vatandasın tercihleri ve gereksinimleri devleti yönlendirir. Yoksa dev-

leti yönlendiren kâr güdüsü değildir (Çukurçayır 2002:37)

- Kamu sektörü halen özel sektörden farklı işlev ve amaçlara sahiptir. Kamu sektörünün amacı kar elde etmek değil, halka adil bir biçimde ve kamu yararını gözeterek hizmet sunmaktır (Duman. 2006:81).
- Özel sektörde kimin işin sahibi, kimin de müşteri olduğunun açık ve net olması; ancak kamu sektöründe sahip ve müşterilerin net olarak belli olmaması konusudur. Bu görüşe göre; vatandaş vergiyi verirken kamunun sahibi, hizmet talep ederken de kamunun müşterisidir. Memurlar ise bir yandan vatandaşla kamu kurumu arasında "acente-aracı" görevi görürken diğer yandan kamu hizmetlerinin müşterisidirler. Bu durum kamu sektörü açısından vatandasın durumunu tartışılır hale getirmektedir. Vatandaş gerçek anlamıyla kamunun sahibi mi yoksa müşterisi midir? (Tekinkuş ve Özgür 1999: 273).
- Özel sektör, arz ve talebe yönelik üretim yaparak en çok miktarı hedeflemektedir. Aynı mantığın kamu hizmetlerine uygulanması sakıncalı olacaktır (Balcı 1999: 70).
- Kamu kurumları-vatandaş ilişkisinin bir müşteri-özel şirket ilişkisinden ayrılması gerektiği göz önüne alındığında, kamu kesimi tarafından sunulan hizmetlerin verimliliğini ve kalitesini artırmak oldukça zor olmaktadır (Çevik 1998: 354).
- Özel sektörün küçük olmasından dolayı bürokrasinin düşük olması, ancak kamunun genişliğinden dolayı bürokrasinin fazla olması ve bürokrasinin de müşteri gibi bir olguya odaklanmasının çok zor olması (Duman 2006:82).
- Özel sektör yöntemlerinin kamuya uygulanması ile birlikte sorumlulukların artacağı ve daha komplike hale geleceği korkusu kamudaki bürokratların ve yöneticilerin değişime direnç göstermelerin yol açmaktadır. Müşteri odaklılık ile birlikte çalışanlar özellikle yeni takımlarda görev alırlar ve sorumlulukları artar. Sorumluluk risk getirir ve çalışanların risk algıları artar (Dallı ve Güryay 2003: 388). Bunun sonucunda da kamu personeli tarafından yeniliğe, yeni durumlara karsı direnç baslar, böylece Müşteri odaklılık kamuda uygulanamaz hale gelir (Duman 2006:82).

KAMU HİZMETLERİNİN SUNUMUNDA UYULACAK USUL VE ESASLARA İLİŞKİN YÖNETMELİĞİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kamu yönetimindeki yönetim kalitesinin arttırılması, hesap verme mekanizmalarının güçlendirilmesi, kamusal hizmetlerin sunumunda saydamlık sağlanması, işyerlerini ve sivil toplum kuruluşlarını da içerecek biçimde vatandaşın hem politika oluşturmada, hem de uygulamada doğrudan doğruya devreye alınması, devlete duyulan güvenin ve idarenin saygınlığının geliştirilmesi, hizmetin kalitesinin iyileştirilmesi gibi konulardaki endişelerini giderecek girişimleri ön plana getirmektedir. Bu bağlamda, vatandaş odaklı bir kamu hizmeti anlayışı, etkin bir devletin tesisinde operasyonel bir zorunluluk olarak bütün güncelliğini korumaktadır (Saygılıoğlu ve Arı, 2003: 148).

Kamu yönetiminde küreselleşmenin, gelişen ve değişen teknolojinin, değişen ve artan vatandaş taleplerinin etkisiyle, kamu hizmetlerinin anlamında ve sunum biçimlerinde değişim yaşanmıştır. Çünkü bilgi toplumu olma yolunda ilerleyen küresel dünyada, hiçbir ülkenin geçmiş kalıplar içinde devam etmesi düşünülemez. Yeniden yapılanma ve AB'ye uyum süreci çerçevesinde ülkemize bu yönde dönüşümler yaşanmaktadır. Reform çabaları liberalizm ve yeni yaklaşımlar sonucu oluşan yeni koşullar, kamu hizmet sunumunda etkinlik ve verimliliğe yönelinmesi gerekliliğini ortaya koymuştur. Çünkü devlet var olan yapısı ile hantal ve verimsiz

olarak algılanmaya başlanmıştır. Devletin rolünün değişmesi de kamu hizmet sunumunda farklılaşmayı getirmiştir. Yeni yaklaşımların etkilediği yeniden yapılanma daha saydam, katılımcı, vatandaş odaklı, bilgi edinme hakkına sahip, alternatif hizmet sunum yöntemlerinin var olduğu, yerelleşme ve yetki devrinin uygulandığı, sonuç odaklı, insan hak ve özgürlüklerine saygılı, verimli ve kaliteli hizmet sunumu temel amaç olarak oluşmuştur (Yalçın, 2011: 120-121).

Bilindiği gibi Başbakanlığın koordinasyonunda, "Kamuda Bürokrasinin Azaltılması ve İdari Basitleştirme" çalışmaları yürütülmektedir. Yapılan bu çalışmalarla, hizmet talep eden gerçek veya tüzel kişilere; hızlı, kaliteli, basit ve en düşük maliyetle hizmet sunulması ile kamu idarelerinin etkin, verimli, hesap verebilir, vatandaş güvenine dayanan ve şeffaf bir yönetim oluşturmaları hedeflenmektedir.

Bu amaçla, kamu idareleri hizmet sunumunda; yetki devri, hizmet sunumu için istenen belgelerin azaltılması, kurum içi ve kurumlar arası yazışmaların gözden geçirilerek hizmet sunum sürecinin kısaltılması, kamu hizmet standartlarının tespit edilerek vatandaşa duyurulması gibi hususlar üzerinde yoğunlaşılmıştır.

Günümüzde vatandaş için kamu hizmetinin kalitesi ve zamanında yapılmasının, hizmet için ödenen paradan daha önemli bir hale geldiği unutulmamalıdır. Bu nedenle kamu idarelerinin başarısı vatandaşın istediği hizmetin, yerinde, zamanında ve kaliteli bir şekilde sunulması olarak değerlendirilmelidir.

"Vatandaş/Müşteri odaklı bir kamu yönetiminin oluşturulmasında kullanılabilecek temel göstergeler, şöyle sıralanabilir:

- Belli bir hizmet alabilmek için gidilmesi gereken idari birim sayısı ya da kamu kurumlarına kolay erişebilme düzeyi,
- Talep edilen belli bir kamusal hizmet için geçen bekleme süresi,
- Kalite düzeyinden ya da erişme niteliğinden tatmin olmayan vatandaşların, başka bir kamu kurumuna gitme olanağının derecesi; ya da bir hizmeti değişik yerlerden temin etme hakkının tanınma derecesi,
- Vatandaşların kamu kurumlarına uğramadan, elektronik olarak hizmete erişme ve işlemlerini bilişim teknolojileri aracılıyla bitirme derecesi (Saygılıoğlu ve Arı, 2003:148).

Etkin, verimli, hesap verebilir, vatandaş beyanına güvenen ve şeffaf bir kamu yönetimi oluşturmak; kamu hizmetlerinin hızlı, kaliteli, basitleştirilmiş ve düşük maliyetli bir şekilde yerine getirilmesini sağlamak amacıyla Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Uyulacak Usul Ve Esaslara İlişkin Yönetmelik, Bakanlar Kurulu'nun 2009/15169 sayılı kararı ile Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. (31/07/2009 tarih ve 27305 sayılı Resmi Gazete)

İlgili yönetmelik; kamu hizmetlerinin başvuru yapılan ilk kademede, vatandaşa en yakın yerde ve elektronik ortamda sunulması, vatandaşın bilgilendirilmesi, hizmet standartlarının oluşturulması, başvuru sahibinden bilgi ve belge istenmesine ilişkin esaslar vb. konularda kamu idarelerine çeşitli sorumluklar yükleyerek, idarelere, bu Yönetmelikte öngörülen hususlara ilişkin gerekli her türlü idari, teknik ve hukuki düzenlemeleri bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden itibaren altı ay içinde gerçekleştirmeleri zorunluluğunu getirmiştir. Bu süre ise 31/01/2010 tarihi itibariyle dolmuş bulunmaktadır.

Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümlerine göre getirilen yenilikler aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır:

- Vatandaş kamu hizmetini kendisine en yakın yerden alabilecek.
- Vatandaş talep ettiği hizmeti hangi personelin yerine getirmekle yükümlü olduğunu bilecek.
- Hizmetler elektronik ortamda sunulacak. Vatandaş, başvurusunu elektro-

nik ortamda yapabilecek, yaptığı başvuruyu takip edebilecek ve sonucunu elektronik ortamda görebilecek.

- Vatandaş, başvurusuyla ilgili tam olarak bilgilendirilecek. Gerekçesiz biçimde "bugün git yarın gel" şeklindeki kötü alışkanlıklar terk edilecek.
- Vatandaşın talep ettiği hizmetin hangi şekilde ve hangi sürede yerine getirileceği önceden açıklanacak.
- Özürlülerin kamu hizmetine erişimi için her türlü kolaylık sağlanacak.
- Gereksiz belge istenilmeyecek; vatandaş beyanına güven esas alınacak.
- İş sınavlarında göreve başlama anına kadar belge istenmeyecek.
- İdare, kendisinde bulunan belgeleri vatandaştan istemeyecek.
- İstenen belgenin aslının sunulması halinde idare, bu belgenin suretini aslına uygun olduğu şeklinde onaylayıp başvuru yapılan işlem sürecinde bu belgenin suretini kullanacak.
- Elektronik ortamda erişimi mümkün olan belgeler başvurandan istenmeyecek.
- Başvurandan adli sicil kaydı istenmeyecek, adli sicil beyanının doğruluğunu idare kontrol edecek.
- İşlemin yapılması ile ilgili olarak gerekli olan belgeler tek tek ve açık biçimde sayılacak, uygun görülen diğer belgeler gibi keyfiyet içeren ifadelere yer verilmeyecek.
- İdare sunduğu hizmete ilişkin olarak form oluşturacak ve bu formu internet üzerinden paylaşıma açacak.
- Başvurularda anında giderilebilecek türden eksiklikler varsa başvuranın bu eksikliği derhal gidermesine imkân tanınacak, bu tür eksikliklerden dolayı işlemler geciktirilmeyecek.
- Başvuru anında anlaşılamayan türden eksiklikler varsa başvuranlara bu eksikliği gidermek amacıyla bildirimde bulunulacak; bu tür eksiklikler nedeniyle işlem geciktirilmeyecektir.
- Başvurusuyla ilgili alındı belgesi almak isteyenlere gerekli imkân sağlanacak.
- Başvurular hizmet standartlarında belirtilen sürede sonuçlandırılacak.
- Reddedilen işlemlerde, ret gerekçesi başvuranlara bildirilecek.
- Başvuranlara, tesis edilen işlemler hakkında hangi mercilere ve hangi sürede itiraz edebilecekleri bildirilecek.

Bürokrasinin Azaltılması ve İşlemlerin Basitleştirilmesine Yönelik Başbakanlık İle Bazı Kuruluşlara Ait 170 Adet Yönetmelik de değişiklik yapılmıştır. (31/07/2009 tarih ve 27305 sayılı Resmi Gazete) Yine ilgili yönetmelik kapsamında bazı kamu idareleri kendi iç yönetmeliklerini yeniden düzenlemiş, birçok kamu idaresi de sunduğu hizmetlerin envanteri ile hizmet standartları tablolarını hazırlayarak internet sitelerinde yayımlamışlardır. E-devlet entegrasyonu çalışmaları ise devam etmektedir.

Yine bu kapsamda; belediyeler veya bağlı kuruluşlar tarafından yürütülen su ve kanalizasyon hizmetlerinin basitleştirilmesi, su ve kanalizasyon hizmetlerinde bürokrasiyi azaltıcı tedbirlerin alınması ve e-belediyecilik uygulamalarının yaygınlaştırılmasının sağlanmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla çıkarılan, Belediye Su ve Kanalizasyon Hizmetlerinde Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik 03/04/2012 tarih ve 28253 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

İlgili yönetmelikte; başvuru sahibinden bilgi ve belge istenmesine ilişkin hususlar, gerçeğe aykırı belge verilmesi veya beyanda bulunulması, su ve kanalizasyon hizmetlerine ilişkin verilerin elektronik ortamda tutulması hakkında, ilgili maddelerde düzenlemeler yapılmış olup, geçici 1 inci madde ile "Belediye ve bağlı kuruluşlar, bu Yönetmelikte öngörülen hususlara ilişkin gerekli her türlü idarî, teknik ve hukukî düzenleme-

leri bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden itibaren altı ay içinde gerçekleştirileceği" hükme bağlanmıştır.

Ülkemizde uygulamaya konulan yönetmelik ile ilgili kamu kurum ve kuruluşları merkezi ve yerel düzeyde düzenlemelerini yapmıştır. İşlerliğin ve düzenli uygulanabilirliğinin sağlanması denetim mekanizmasının kurulması, vatandaşların bu yönde bilinçli olması ve idarenin devamı sağlayabilirliği yönündeki uyumuna bağlıdır. Merkezi ve yerel düzeydeki kurum ve kuruluşların hazırladıkları kamu hizmet standartlarında belirledikleri hizmetlerin aksayan şekilde ve belirlenen zaman aşılarak, gerçekleşmesi halinde ortaya çıkan düzensizliğin yönetim tarafından perdelenmeden gereğinin yapılması gerekir (Yalçın, 2011:121).

SONUÇ

Son yıllarda yaşanan gelişmeler, hem kamu yönetiminin işleyişinde hem de yönetim vatandaş ilişkilerinde bir zihniyet devrimini beraberinde getirmiştir. Müşteri olarak vatandaş odaklı yaklaşım; sadece kamu yönetimini kar amacıyla hareket eden birimler haline getirmek değil, bunun yanı sıra, özel sektör yönetiminin araçlarından yararlanmak suretiyle, kamu hizmetlerinin iyileştirilmesine katkı sağlamak ve vatandaşa etkin ve verimli hizmet sunmaktır. Bu ise hiç de kolay olmayan bir dönüşümdür.

Etkin, verimli, hesap verebilir, vatandaş beyanına güvenen ve şeffaf bir kamu yönetimi oluşturmak; kamu hizmetlerinin hızlı, kaliteli, basitleştirilmiş ve düşük maliyetli bir şekilde yerine getirilmesini sağlamak amacıyla Kamu idarelerinde Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Uyulacak Usul Ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümlerinin görünürde değil de, gerçekten uygulamaya geçirilmesinin sağlanması, kamu hizmetlerindeki hız ve kaliteyi arttıracak, işlemleri basitleştirecek, bürokrasiyi azaltacak ve maliyetleri düşürecek, bunun sonucunda da vatandaş şikayetlerinin azalmasına veya ortadan kalkmasına da katkıda bulunacaktır. Günümüzde vatandaş için kamu hizmetinin kalitesi ve zamanında yapılması, hizmet için ödenen paradan daha önemli bir hale geldiği unutulmamalıdır.

KAYNAKÇA

1. Alemdar, E. (1999) "*Toplam Kalite Yönetimi ve Müşteri Memnuniyeti*" Kamu Yönetiminde Kalite 1. Ulusal Kongresi, Ankara: TODAİE Yayını. Sh:179-182.
2. Bedük, A. ve M. F. B. (2003) "*Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma Aracı Olarak Toplam Kalite Yönetimi*" Kamu Yönetiminde Kalite 3. Ulusal Kongresi, Ankara: TODAİE Yayını Sh: 79-94.
3. Çevik, H.H. (1998). "*Sosyal Nitelikli Kamu Hizmetlerinin Sunulmasında Kalitenin ve Verimliliğin Artırılması İçin Gönüllü Kuruluşların ve Ailenin Rolü Üzerine Bir Tartışma*" Kamu Yönetiminde Kalite 1. Ulusal Kongresi, Ankara: TODAİE Yayını 353-359.
4. Çukurçayır, Akif (2000), S*iyasal Katılma ve Yerel Demokrasi.* Yargı Yayınları.
5. Dalbay, Ö. (1999) "*Kamu Yönetiminde Müşteri Odaklı Misyon ve Vizyon*" Kamu Yönetiminde Kalite 2. Ulusal Kongresi, Ankara: TODAİE Yayını. Sh: 95- 105.
6. Duman, Fethullah (2006). *Belediyelerde Yönetişim ve Müşteri Vatandaş Odaklılık Tartışmaları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
7. Eren, Veysel. *Kamu Yönetiminde Yeni Meşruluk Temeli Olarak Müşteri Odaklı Yönetim Yaklaşımı*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi.
8. Göktürk, , A. ve Kavilli, S. (2001) "*Yerel Gündem 21 ve Katılım*" Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildirileri, Ankara: TODAİE Yayını. Sh: 237-249.
9. Halis, M. (1998) "T*oplam Kalite Yönetiminin Türk Kamu Yönetiminde Uygulanabilirliği*" Kamu Yönetiminde Kalite 1.Ulusal Kongresi, Ankara: TODAİE Yayını. Sh: 67-83.
10. İstanbul Sanayi Odası Kalite ve Teknoloji

İhtisas Kurulu (2009). *6-Sigma Kılavuzu*, İstanbul Sanayi Odası.

11. Karataş, A. (2007). *Müşteri Odaklı Yönetim Anlayışı*. Selçuk Üniversitesi Ġ.Ġ.B.F. Dergisi. 83-84. (Aktaran. Yalçın Rukiye Ülkü (…). *Türk Kamu Yönetimi Reform Sürecinde Kamu Hizmet Sunumu: Değişim ve Etkinlik Bağlamında Kamu Hizmet Standartları ve Uygulamaları*. Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi.
12. Saygılıoğlu Nevzat, Arı Selçuk (2003). *Etkin Devlet / Kurumsal Bir Tasarı ve Politika Önerisi*, Sabancı Üniversitesi Yayınları.
13. Sezer Özcan (2008). *Kamu Hizmetlerinde Müşteri (Vatandaş) Odaklılık: Türkiye'de Kamu Hizmeti Anlayışı Açısından Bir Değerlendirme*. ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, C.4, Sayı 8.
14. Saran, Ulvi (2004). *Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma*; Kalite Odaklı Bir Yaklaşım. Atlas Yayıncılık.
15. Tekintus, M. ve ÖZGÜR. H. 1999 "*Belediyelerde Toplam Kalite Yönetimine Geçişi Zorlastıran Sebepler*" Kamu Yönetiminde Kalite 2. Ulusal Kongresi, Ankara: TODAİE Yayını. Sh: 259-276.
16. TOBB (2000). *Avrupa Birliği'ne Tam Üyelik Sürecinde Türkiye'de Yönetimin Yeniden Yapılanması*. Ankara: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Yayınları.
17. Yalçın, Rukiye Ülkü (2011). *Türk Kamu Yönetimi Reformu Sürecinde Kamu Hizmet Sunumu: Değişim ve Etkinlik Bağlamında Kamu Hizmet Standartları ve Uygulamaları*. Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi.
18. Yüksel, Fatih (2004). "*Kamu Yönetiminde Yeni Eğilimler Perspektifinde Türk Kamu Yönetiminde Reform İhtiyacı ve Kamu Yönetimi Reform Yasa Tasarısı*. Kamu Yönetimi. (Ed: M. Ökmen, A. Yılmaz). Ankara: Gazi Kitabevi.

BÜYÜKŞEHİR SİSTEMİNİN GENİŞLETİLMESİ VE BELEDİYELER HAKKINDA SAYISAL BİLGİLER

İbrahim Halıcı*

I. GİRİŞ

Büyükşehir düzenlemesinin temeli 1982 Anayasa'sının 127 nci maddesine dayanmaktadır. Buna göre büyük yerleşim yerleri için özel yönetim biçimleri getirilebilmektedir. 3030 sayılı Kanun ile Ankara, İstanbul ve İzmir'de iki kademeli belediye kurulmuştur. Buna göre, bir yerde büyükşehir belediyesi kurulması için, belediye sınırları içinde birden fazla ilçenin bulunması, eğer yoksa öncelikle merkezi idare tarafından en az iki ilçenin kurulması öngörülmüştür. 3030 sayılı Kanunda nüfus ölçütü bulunmamaktaydı. Ardından 1986 ve 1987 yıllarında, yasayla Adana, Bursa, Gaziantep ve Konya büyükşehir belediyeleri kurulmuştur. Merkez ilçeler yasada geçen ilçe belediyesi olarak kabul edilmiştir. Ayrıca ilçe sorununun aşılması için suni ilçeler kurulmuştur. Sonraki düzenlemelerde, ekonomik nedenlere dayandırılarak, ilçe belediyeleri temelinde ve yasayla büyükşehir kurulması usulünden vazgeçilmiştir. Benimsenen yöntem KHK ile olmuştur. 1993 yılında Mersin, Eskişehir, Diyarbakır, Antalya, Samsun, İzmit ve Erzurum kentleri büyükşehir belediyesi haline getirilmiştir. Burada merkez belediye sınırları içinde birden fazla ilçe bulunması koşulundan vazgeçilmiş, alt kademe denilen bir yapı ortaya çıkarılmıştır. Böylece anılan belediyelerde ilçeler oluşturulmayıp alt kademe belediyeleri kurulmuştur. 2000 yılında ise son olarak 593 sayılı KHK ile Sakarya ilinde Adapazarı Büyükşehir Belediyesi kurulmuştur. Burada ise hem ilçe hem de alt kademe belediyelerinin kurulması gibi karma bir yöntem benimsenmiştir.

Anayasa'nın 127 nci maddesinin 3 üncü fıkrasında yer alan "Büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirilebilir." hükmüne dayanarak hazırlanan 13 ilde büyükşehir belediyesi ve 26 ilçe kurulmasını öngören 6360 sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun 6.12.2012 tarih ve sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi. 22.03.2013 tarih ve 28595 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 6447 sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Ka-

* İçişleri Bakanlığı Başkontrolörü

nunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun hükümleri uyarınca, il nüfusu 750.000 aşan Ordu'da da büyükşehir belediyesi kurulması öngörülmüş ve 6360 sayılı Kanunun adı "On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" olarak değiştirilmiştir. Son düzenlemelerle büyükşehir belediyesi sayısı 30 olmuş ve kapanacak beldelerin, büyükşehir ilçe belediyelerinin, ilçe belediyelerinin ve köylerin sayısında da değişiklik olmuştur. Bu kapsamda 14 büyükşehir belediyesi, 27 ilçe kurulmuş, büyükşehir belediyelerinin bulunduğu illerdeki il özel idareleri ile belde belediyeleri kaldırılmıştır.

6360 sayılı Yasa ile il özel idarelerinin kaldırıldığı illerde Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı kurulmuş, tüzel kişiliği kaldırılan belediye, il özel idaresi ve köylerden oluşan veya bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren amaçları ortadan kalkacak olan mahalli idare birlikleri, ilk mahalli idareler genel seçiminden önce tüzüklerindeki hükümlere göre tasfiye olunması öngörülmüştür.

Yeni Yasa ile başta 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu olmak üzere, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ve diğer ilgili mevzuatta çok sayıda değişiklik ve eklemeler yapılmıştır.

6360 sayılı Yasa'nın 1 inci maddesiyle; Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa, Ordu ve Van illerinde, sınırları il mülki sınırları olmak üzere aynı adla büyükşehir belediyesi kurulmuş ve bu illerin il belediyeleri büyükşehir belediyesine dönüştürülmüştür.

Mevcut 16 büyükşehirler Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, Erzurum, Gaziantep, İzmir, Kayseri, Konya, Mersin, Sakarya ve Samsun büyükşehir belediyelerinin sınırları il mülki sınırları olarak kabul edilmiştir.

Böylece toplam 30 il'e bağlı ilçelerin mülki sınırları içerisinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış, köyler mahalle olarak, belediyeler ise belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı bulundukları ilçenin belediyesine katılmıştır.

İstanbul ve Kocaeli il mülki sınırları içerisinde bulunan köylerin tüzel kişiliği kaldırılarak bağlı bulundukları ilçe belediyesine mahalle olarak katılmıştır.

Yine 30 ildeki il özel idarelerinin tüzel kişiliği ve bucak teşkilatları kaldırılmıştır.

Büyükşehir belediyelerinin sınırları, il mülki sınırları; ilçe belediyelerinin sınırları ise, bu ilçelerin mülki sınırları olarak belirlenmiştir

Büyükşehir belediyesi bulunan yerlerde ayrılma yoluyla yeni bir belde kurulması için belde nüfusunun 100.000'den aşağı düşmemesi ve yeni kurulacak beldenin nüfusunun 20.000'den az olmaması şartı getirilmiştir.

Ayrıca, belediye sınırları içinde nüfusu 500'ün altında mahalle kurulamayacağı kuralı getirilmiştir.

II. YENİ KURULAN BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ

6360 sayılı Kanunla büyükşehir belediyesinin tanımı; "sınırları il mülki sınırı olan ve sınırları içerisindeki ilçe belediyeleri arasında koordinasyonu sağlayan; idarî ve malî özerkliğe sahip olarak kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisi" olarak değiştirilmiştir.

Bu kapsamda Ordu İlinin dahil edilmesiyle 14 adet büyükşehir belediyesi, 27 adet ilçe ve aynı adla yeni ilçe belediyesi kurulmuştur. Ayrıca büyükşehir belediyelerinin bulunduğu illerdeki il özel idareleri ile belde belediyeleri kaldırılmıştır.

6360 sayılı Yasa'nın 1 inci maddesiyle; Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Ordu, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa ve Van

illerinde, sınırları il mülki sınırları olmak üzere aynı adla büyükşehir belediyesi kurulmuş ve bu illerin il belediyeleri büyükşehir belediyesine dönüştürülmüştür. (Tablo 1)

Tablo 1: Yeni Kurulan (14) Büyükşehirin Belediye ve İl Nüfusları

Büyükşehir Adı	Belediye Nüfusu	İl Nüfusu
Şanlıurfa	1.059.421	1.716.254
Hatay	1.155.021	1.474.223
Manisa	1.054.756	1.340.074
Balıkesir	833.434	1.154.314
Kahramanmaraş	816.268	1.054.210
Van	585.695	1.022.532
Aydın	747.719	999.163
Denizli	791.069	942.278
Muğla	583.018	838.324
Tekirdağ	735.675	829.873
Mardin	530.996	764.033
Malatya	631.505	757.930
Trabzon	587.860	757.353
Ordu	741.371*	770.149
Not: Ordu İlinin 2012 yılı il nüfusu esas alınmıştır.		

Mevcut 16 büyükşehir olan Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, Erzurum, Gaziantep, İzmir, Kayseri, Konya, Mersin, Sakarya ve Samsun büyükşehir belediyelerinin sınırları il mülki sınırları olarak kabul edilmiştir. Böylece toplam 30 büyükşehire bağlı ilçelerin mülki sınırları içerisinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış, köyler mahalle olarak, belediyeler ise belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı bulundukları ilçenin belediyesine katılmıştır.

İstanbul ve Kocaeli il mülki sınırları içerisinde bulunan köylerin tüzel kişiliği kaldırılarak bağlı bulundukları ilçe belediyesine mahalle olarak katılmıştır.

Yeni yasa ile toplam nüfusu 750.000'den fazla olan illerin il belediyeleri kanunla büyükşehir belediyesine dönüştürülebilecektir.

Büyükşehir belediyelerinin sınırları, il mülki sınırları; ilçe belediyelerinin sınırları ise, bu ilçelerin mülki sınırları olarak belirlenmiştir.

III. YENİ KURULAN İLÇELER VE BÜYÜKŞEHİRLERDEKİ İLÇE SAYILARI

6360 sayılı Yasa'nın 2 nci maddesiyle; Aydın ilinde Efeler; Balıkesir ilinde, Karesi, Altıeylül; Denizli ilinde Merkezefendi, Pamukkale; Hatay ilinde Antakya, Defne ilçesi, Arsuz, Payas; Malatya ilinde Battalgazi; Manisa ilinde Şehzadeler, Yunusemre; Kahramanmaraş ilinde Dulkadiroğlu, Onikişubat; Mardin ilinde Artuklu; Muğla ilinde Menteşe, Seydikemer; Tekirdağ ilinde Süleymanpaşa, Kapaklı, Ergene; Trabzon ilinde Ortahisar; Şanlıurfa ilinde Eyyübiye, Haliliye, Karaköprü; Van ilinde Tuşba, İpekyolu; Ordu ilinde Altınordu adlarıyla büyükşehir ilçe belediyeleri kurulmuştur. Ayrıca, büyükşehir belediyesi statüsü bulunmayan Zonguldak ilinde de Kilimli ve Kozlu adlarında iki ilçe kurulmuştur.

Tablo 2: Yeni Kurulan İlçeler ve İlçe Belediyeleri

Yeni Kurulan Büyükşehir Belediyesi	Yeni Kurulan Büyükşehir İlçe Belediyesi
Aydın	1. Efeler
Balıkesir	1. Karesi 2. Altıeylül
Denizli	1.Merkezefendi, 2. Pamukkale (Akköy İlçesinin adı Pamukkale olarak değiştirilmiştir)
Hatay	1. Antakya 2. Defne 3. Arsuz 4. Payas
Manisa	1. Şehzadeler 2. Yunusemre
Kahramanmaraş	1. Onikişubat 2. Dulkadiroğlu
Mardin	1. Artuklu
Muğla	1. Menteşe 2. Seydikemer
Tekirdağ	1. Süleymanpaşa 2. Kapaklı 3. Ergene
Trabzon	1. Ortahisar
Şanlıurfa	1. Haliliye 2. Karaköprü
Van	1. Tuşba 2. İpekyolu
Malatya	Büyükşehir Belediyesi olmuş, ancak yeni ilçe kurulmamıştır.
Ordu	1. Altınordu
Zonguldak	1. Kilimli 2. Kozlu

Tablo 3: Yeni Kurulacak Büyükşehirlerdeki İlçe Belediye Sayısı

	Büyükşehir Adı	Yeni KurulacakİIçe/ Belediye Sayısı	Mevcut İlçe/ Belediye Sayısı	Toplam İlçe/ Belediye Sayısı
1	AYDIN	1	16	17
2	BALIKESİR	2	18	20
3	DENİZLİ	1	18	19
4	HATAY	4	11	15
5	MALATYA	0	13	13
6	MANİSA	2	15	17
7	MARDİN	1	9	10
8	K.MARAŞ	2	9	11
9	MUĞLA	2	11	13
10	TEKİRDAĞ	3	8	11
11	TRABZON	1	17	18
12	ŞANLIURFA	3	10	13
13	VAN	2	11	13
14	ORDU	1	18	19
	TOPLAM	25	184	209

Not: Zonguldak İlinde Kozlu ve Kilimli adında (2) ilçe ve aynı adla belediye kurulmuştur. Denizli ilinde Akköy İlçesinin adı Pamukkale olarak değiştirildiğinden, 1 yeni ilçe kurulmuştur.

Tablo 4: Mevcut Büyükşehirlerdeki İlçe Belediye Sayısı

	Büyükşehir Adı	Mevcut Büyükşehir İlçe Belediyesi	Dönüştürülecek Büyükşehir İlçe Belediyesi	Toplam Büyükşehir İlçe Belediyesi
1	ADANA	5	10	15
2	ANKARA	16	9	25
3	ANTALYA	5	14	19
4	BURSA	7	10	17
5	DİYARBAKIR	4	13	17
6	ERZURUM	3	17	20
7	ESKİŞEHİR	2	12	14
8	GAZİANTEP	3	6	9
9	İSTANBUL	39	-	39
10	İZMİR	21	9	30
11	KAYSERİ	5	11	16
12	KOCAELİ	12	-	12
13	KONYA	3	28	31
14	MERSİN	4	9	13
15	SAKARYA	10	6	16
16	SAMSUN	4	13	17
	TOPLAM	143	167	310

6360 sayılı Kanun'daki, il özel idaresi, belediye ve köy tüzel kişiliklerinin kaldırılmasına, il belediyesinin büyükşehir belediyesine dönüştürülmesine, büyükşehir belediye sınırının ilin mülki sınırlarına genişletilmesine, mülki sınır değişikliği yapılmasına ve ilçe belediyesi kurulmasına dair hükümler ilk mahalli idareler genel seçimlerinde uygulanacak ve seçimler bu yerlerin yeni durumlarına göre yapılacaktır. İlçe kurulmasına ilişkin hükümler, 6360 sayılı Kanun'un yayımlandığı 06.12.20012 tarihinde yürürlüğe girecektir.

IV. NÜFUSU 2.000'DEN AZ OLAN BELDE BELEDİYELERİN TÜZEL KİŞİLİĞİNİN KALDIRILMASI

5393 sayılı Belediye Kanun'un 4'üncü maddesi bir yerleşim yerinde belediye kurulması için en az nüfusu 5.000 olarak belirlemiş ve 11'inci maddesinin ikinci fıkrasında ise "2 binin altına düşen belediyeler, Danıştayın görüşü alınarak, İçişleri Bakanlığının önerisi üzerine müşterek kararname ile köye dönüştürülür." denilmesine rağmen bu madde şimdiye kadar hiç uygulanmamıştır.

Nüfusu 2 binden az olan belediyelerin ölçek sorununa bağlı olarak hizmet kapasitelerinin yetersiz olması nedeniyle tüzel kişiliklerinin kaldırılarak köye dönüştürülmesi ve bu yerlerin il özel idaresinin hizmet alanı içerisine alınması çok tartışma konusu olmuştur.

22 Mart 2008 tarihli ve 26824 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5747 sayılı Kanun'la nüfusu 2 binin altında olan belediyelerin

tüzel kişilikleri kaldırılmış ise de Anayasa Mahkemesi ve Danıştay'ın kararıyla bu belediyelerin tüzel kişilikleri korunmuştur.

Nüfusu 2 binden az olan belediyelerin yarısına yakını 6360 sayılı Yasa'nın 1'inci maddesiyle büyükşehir sınırlarına dahil olması nedeniyle bağlı oldukları ilçe belediyelerine mahalle olarak bağlanmaktadır.

6360 sayılı Yasanın geçici 2 nci maddesiyle diğer 52 ilde 2011 yılı Adrese Dayalı Nüfus Sayım sonuçlarına göre nüfusu 2 binden az olan 559 belediyenin tüzel kişilikleri ilk mahalli idareler genel seçiminden geçerli olmak üzere kaldırılarak bu belediyeler köye dönüştürülmüştür. Ancak 6447 sayılı Kanunla Ordu İlinin büyükşehir olması nedeniyle 53 belde belediyesinin tamamı mahalleye dönüştürülecektir. Dolayısıyla Ordu Büyükşehir Belediyesi hariç diğer 51 ilde nüfusu 2 binden az olan 535 belde belediyesi kalmıştır. Bu 535 belediyeden 6360 sayılı Kanun geçici 2 nci maddesinin 5 inci fıkrasında öngörülen katılma ve birleşme yoluyla nüfusunu 2 binin üzerine çıkaran 32 belediyenin tüzel kişilikleri korunmuştur. Dolayısıyla Ordu ilinin büyükşehir olması nedeniyle bu ildeki beldelerin tamamı kapanacağından 51 ilde nüfusu 2000 altında olan 503 belediye kalmış olup, bu beldeler ilk mahalli idare seçimlerinde köye dönüşecektir.

V. SONUÇ

Mevcut yerel yönetim yapımızda bir ilde il özel idaresi, il, ilçe ve belde belediyesi, mahalli idare birlikleri, köyler ve mahalleler bulunmakta ve aralarında koordinasyon olmadığı görülmektedir. İl düzeyinde yürütülecek yerel hizmetlerle ilgili plan ve hizmet bütünlüğü sağlanamamaktadır. Ancak ölçeklerine bakılmaksızın her belediyenin imar ve planlama, ulaşım, su ve kanalizasyon, itfaiye, çevre ve çevre sağlığı, mezarlık, arsa ve konut üretmek gibi görevleri bulunmaktadır. Böylece il sınırları içerisinde tek elden yürütülmesi gereken hizmetlerin parçalı olarak yürütülmesi başta planlama olmak üzere yerel hizmetlerin sunulmasında uyumsuzluk ve kaynakların etkin ve verimli kullanılamaması sonucunu doğurmuştur.

Bir ilde il özel idaresi, belediye (büyükşehir, il, ilçe ve belde) ve birliklerden oluşan (köylere hizmet götürme, altyapı, katı atık, içme suyu gibi) yerel yönetimler kendi sınırları ve sorumluluk alanı içerisinde ayrı ayrı su ve kanalizasyon, yol, temizlik ve atık, planlama gibi hizmetleri yapmaktadırlar. Bu nedenle su havzaları ve kaynakları tek elden kullanılamamaktadır. Ayrıca bir il sınırları içerisinde yer alan yerel yönetim birimlerinin birbirine geçmiş görevleri bulunmaktadır.

Artık büyükşehir olan illerde iki kademeli belediye (büyükşehir ve büyükşehir ilçe be-lediyesi) yönetimine geçilerek yerel yönetim hizmetlerinin daha verimli ve etkin yürütülmesi amacıyla sadeleştirilmiş bir yerel yönetim modeli getirilmektedir.

Köylerde ikamet edenlere sunulan bir kısım belediye hizmetleri karşılığında alınacak vergi, harç, harcamalara katılma paylarının 5 yıl süreyle muafiyet ve köyden mahalleye dönüşen yerlerden içme ve kullanma suları için alınacak ücret beş yıl süreyle en düşük tarifenin yüzde 25'ini geçmeyecek şekilde belirlenmesi öngörülmüştür. Bu itibarla söylenildiğinin aksine, yerinden yönetim ilkesi köylerinin mahalleye dönüşmesiyle zarar görmüş olmayacaktır.

İlçe belediyeleri veya ilçe belediyelerinin talep etmeleri hâlinde büyükşehir belediyeleri bu Kanun'a göre tüzel kişiliği kaldırılarak mahalleye dönüşen köylerde yapılacak ticari amaç taşımayan yapılar için yürürlükteki imar mevzuatı doğrultusunda yörenin geleneksel, kültürel ve mimari özelliklerine uygun ücretsiz tip mimari projeler yapar veya yaptırır.

Büyükşehir ve ilçe belediyelerine gerekirse tarım ve hayvancılığı desteklemek amacıyla her türlü faaliyet ve hizmette bulunabilme görevi verilmiştir.

İstanbul ve Kocaeli hariç, büyükşehir, büyükşehir ilçe belediyeleri ve bağlı idareler yatırım bütçelerinin en az yüzde 10'unu

on yıl süre ile 6360 sayılı Yasa kapsamında belediye sınırlarına dâhil olan yerleşim yerlerinin altyapı hizmetleri için ayrılması ve kullanılması zorunluluğu getirilmiştir.

Bir belediyeye katılarak mahalleye dönüşen köy, köy bağlısı ve belediyelerce kullanılan mera, yaylak, kışlak gibi yerlerden bu mahalle sakinleri ve varsa diğer hak sahipleri 25/2/1998 tarihli ve 4342 sayılı Mera Kanunu hükümleri çerçevesinde yararlanmaya devam edecektir.

Tablo 5: 2014 Mart Mahalli İdareler Seçimi Öncesi ve Sonrasında Belediye, İl Özel İdaresi ve Köy Sayıları

Mahalli İdarenin Adı (Ordu dahil)	Mevcut Belediye, İl Özel İdaresi ve Köy Sayısı	6360 sayılı Yasayla Belediyelerin Sayılarında Değişiklikler ve Kapanacak Beldelerin Sayısı			2014 Mahalli İdareler Seçimi Sonrası Belediye, İl Özel İdaresi ve Köy Sayısı
Büyükşehir Belediyesi	16	Yeni kurulan büyükşehir belediyesi		14	30
İl Belediyesi	65	Kapanacak il belediyesi sayısı		14	51
Büyükşehir İlçe Belediyesi	143	(14) yeni büyükşehirlerdeki büyükşehir ilçe belediye sayısı	184	376	519
		(16) mevcut büyükşehirlerde dönüştürülen büyükşehir ilçe belediye sayısı	167		
		(13) büyükşehirde kurulacak yeni büyükşehir ilçe belediye sayısı	25		
İlçe Belediyesi	749	Kalan (51) ildeki ilçe belediyesi	398	400	400
		Zonguldak İlinde kurulan ilçe belediyesi	2		
Belde Belediyesi	1.977	(28) büyükşehirde kapanacak belde sayısı	1.076	1.581	396
		(51) ilde nüfusu 2.000'nin altındaki belediye sayısı (559-24= 535-32=503)	503*		
		Zonguldak ilinde ilçe belediyesine dönüştürülen belediye sayısı	2		
Toplam	**2.950**			**1.554**	**1.396**
İl Özel İdaresi	81			30	51
Köy	34.283				18.201**

Not: *6360 sayılı Yasa'nın geçici 2'nci maddesinin be¬şinci fıkrasında öngörülen katılma ve birleşme yoluyla nüfusunu 2.000'in üzerine çıkaran 32 belde belediyesinin tüzel kişiliklerinin korunmasıyla birlikte toplam belediye sayısının 1.396 olması beklenmektedir.
**Ordu İlindeki kapanacak belde sayısı 53'dür. Ancak köylerin sayısı bu rakama dahil değildir.

KAYNAKÇA

- EROL, Kadir (2012), Büyükşehir Belediyesi Olan İllerde İl Özel İdareleri Kaldırılmalıdır, Mahalli İdareler Dergisi, Ankara.
- ERYILMAZ, Bilal (2011), Kamu Yönetimi, 4. Baskı, Okutman Yayıncılık, Ankara.
- KAYA, Erol., H. Şentürk, O. Danış ve S. Şimşek (2008), Modern Kent Yönetimi - I, 3. Baskı, Milsan Basın A.Ş., İstanbul.
- ŞENGÜL, Ramazan (2010), Yerel Yönetimler, Umuttepe Yayınları, Kocaeli.

MİLLET NEDİR?*

Ernest Renan**

Görünürde açık, fakat tehlikeli yanlış anlamalara müsait bir düşünceyi birlikte analiz etmeyi öneriyorum. İnsanların toplum oluşturma biçimleri çok fazla çeşitlilik arz eder. Çin, Mısır [ve onlardan] daha eski olan Babil tarzlarında olduğu gibi büyük oranlardaki insan yığınları; İbrani ve Arab tarzlarında olduğu gibi kabileler; Atina ve Isparta tarzlarında olduğu gibi kentler, Karolanya (empire carolingien) imparatorluğu tarzında muhtelif ülkelerden oluşan topluluklar; İsrailliler gibi, Persler gibi dini bağlarla bir araya gelmiş vatansız topluluklar; Fransa, İngiltere ve Avrupa'nın çağdaş otonomilerinin çoğunluğu gibi uluslar; İsviçre ve Amerika tarzında olduğu gibi konfederasyonlar; Cermenlerin, Slavların muhtelif kolları arasında olduğu gibi ırk veya daha ziyade dil vasıtasıyla sağlanan akrabalıklar… Şu anda mevcut olan veya geçmişte meydana gelmiş olan gruplaşma tarzları bunlardır. Çok ciddi engeller olmadan, insanların bir arada olma biçimleri birbirine karıştırılmamalıdır. Fransız ihtilali döneminde, sanılıyordu ki, küçük şehirlerdeki –Isparta ve Roma'dakiler gibi- kurumlar otuz kırk milyonluk büyük milletlerimizi kabullenebileceklerdi. Günümüzde, çok ciddi bir hata yapılıyor- ırk ile millet birbirine karıştırılıyor ve etnografik veya daha ziyade dilsel gruplara gerçekten mevcut halklarınkine benzer egemenlik atfediliyor. Bu güç soruları açıklığa kavuşturmaya çalışalım, kelimelerin anlamları üzerindeki en küçük karışıklık sonunda en korkuç hatalara yol açabilir. Yapacağımız iş oldukça hassastır; bu nerdeyse canlı hayvan üzerinde yapılan deney gibidir; canlıları ölüleri incelediğimiz gibi inceleyeceğiz. Bu konuda mutlak manada tarafsız olacağız.

Roma İmparatorluğunun sona ermesinden veya Charlemagne (Şarlman) imparatorluğunun dağılmasından bu yana, Batı Avrupa milletlere bölünmüş görünüyor. Onlardan bazıları, bazı dönemlerde, diğerleri üzerinde egemenlik kurmaya çalıştılar. Fakat egemenlik çabaları kesinlikle sürdürülebilir nitelik kazanamadı. Charles-Quint (Şarlken), Louis XIV (XIV. Lui), Napoléon I (I. Napolyon) bunu başaramadılar. Muhtemelen gelecekte de başarılamayacaktır. Yeni bir Roma veya Şarlman imparatorluğunun kurulması imkânsız hale geldi. Avrupa'nın bölünmesi çok önemlidir. Çünkü küresel hâkimiyet girişimi çok hızlı bir biçimde milletlerarası bir koalisyona tosluyor ve ihtiraslı bir millet tekrar kendi doğal sınırlarına çekilmek zorunda kalıyor. Uzun süreden beri, milletler arasında belli bir denge oluşmuştur. Fransa,

* Bu yazı, Ernest Renan tarafından 11 Mart 1882 tarihinde Sorbonne'da "Qu'est-ce-qu'une nation?" adıyla verilen konferansının çevirisidir. Konferans metni, 11.01.11 tarihinde http://www2.ac-lyon.fr/enseigne/ses/ecjs/renan.html adresinden elde edilmiştir.

** Çev: Yrd. Doç. Dr. Eriman TOPBAŞ, etopbas@gazi.edu.tr

İngiltere, Almanya, Rusya, yaşadıkları maceralara rağmen, asırlarca birer tarihsel örnek olarak kalacaklar, haneleri önem ve büyüklük bakımından sürekli değişecek, ancak asla birbirine karışmayacak bir dama [oyununun] temel parçaları olacaklardır.

Bahsedilen anlamda, millet [kavramı] tarih içinde oldukça yeni bir şeydir. Antik çağ milletlerle tanışmadı. Mısır, Çin, antik Kalde toplulukları millet olmanın hiç bir düzeyine ulaşamadılar. Güneşin ya da Gökyüzünün oğlu tarafından yönetilen topluluklardı. Mısırlı yurttaşlar olmadı, Çinli yurttaşlar da yoktu. Klasik antik çağda, yerel cumhuriyetler ve krallıklar, yerel cumhuriyetlerden meydana gelmiş konfederasyonlar ve imparatorluklar oldu. Onlar, anladığımız manada millet değillerdi. Atina, Isparta, Sidon (Sayda), Tyr gıpta edilecek küçük yurtseverlik merkezleridir; fakat bunlar nispeten dar bölgelerde kurulmuş kentlerdir. Galya, İspanya ve İtalya, Roma İmparatorluğu içinde harmanlanmadan önce, merkezi bir yapı ve hanedan olmaksızın sıklıkla kendi aralarında birleşmiş kabileler kümesiydiler. Asur, Pers ve İskender imparatorluklarının da vatanları olmadı. Asla Asurlu yurtseverler olmadı. Pers imparatorluğu çok geniş bir derebeylik oldu. Genel medeniyet tarihi bağlamında önemli sonuçları olmasına rağmen, köklerini Iskender'in dev macerasına bağlayan bir millet yoktur.

Roma imparatorluğu bir vatan olmaya çok yaklaştı. Savaşların durmasıyla gelen sonsuz iyilik [nedeniyle] önce çok sert olan roma hâkimiyeti çok çabuk sevildi. Bu durum, eş anlamı düzen, barış ve medeniyet olan büyük bir topluluk meydana getirdi. İmparatorluğun son zamanlarında, yüce ruhlarda, aydın piskoposlarda, okumuşlarda barbarlığın tehditkâr kaosuna karşı gerçek bir "Roma dirliği" duygusu meydana getirdi. Fakat şu andaki Fransa'dan oniki defa daha büyük bir imparatorluk, çağdaş anlamda bir devlet oluşturamayacaktı. Doğuda ve Batıda bölünme kaçınılmazdı. III. asırda, Galya imparatorluğu denemeleri başarısız oldu. Milletlerin varlığına temel teşkil eden "kök" Cermen istilasıyla ortaya çıktı.

Cermenler beşinci asırdaki büyük istilalarından onunucu asırdaki son Normandiya istilalarına kadar gerçekte ne yaptılar? Bir ölçüde ırkların temelini değiştirdiler; fakat eski Batı imparatorluğunun önemli bir kısmında –bu kısımlar işgalcilerin ismini aldı- hanedanlıkları veya askeri aristokrasiyi dayattılar. Buradan, bir Fransa, bir Burgonya, bir Lombardiya, daha sonraları bir Normandiye ortaya çıktı. Hızla yükselen Frank imparatorluğu belli bir süre Batı birliğini yeniden kurdu; fakat bu imparatorluk dokuzuncu asrın ortalarına doğru çaresiz bir şekilde dağıldı; Verdun antlaşması, prensipte kalıcı bölünmeleri tasdik eder. [Zira] o zamandan beri, Fransa, Almanya, İngiltere, İtalya, İspanya sık sık yollarından saparak, binlerce maceralar arasında, günümüzde serpilip geliştiklerini gördüğümüz gibi milli hayatlarına giden yolda ilerlediler.

Gerçekten de bu farklı devletleri karakterize eden özellikler nelerdir? [Bu devletlerde], onları meydana getiren [farklı] topluluklar kaynaşmışlardır. Saydığımız ülkelerde, Türkiye'dekine benzer hiç bir şey yoktur. Türkiye'de, Türk, Slav, Yunan, Ermeni, Arap, Suriyeli, Kürd fetih dönemindeki gibi bugün de farklıdırlar. Bu sonuçla ilgili olarak iki temel durum etkili olmuş olabilir. Birincisi, Cermen kökenli halklar, Yunan ve Latin kökenli halklarla temasa geçtiklerinde Hıristiyanlığı kabul etmişlerdir. Galip ile mağlup aynı dinden olduklarında veya daha ziyade galip olan mağlup olanın dinini kabul ettiğinde artık kendisi olamaz. Türk sisteminde dine göre erkeklerin mutlak ayrıcalığı [bu duruma örnek gösterilebilir]. İkincisi, fatihlerin kendi öz dillerini unutmalarıdır. Clovis, Alaric, Gondebaud, Alboïn, Rollon'ların torunları çoktan roma dilini konuşuyorlardı. Bu olay da bir başka nedene dayanıyordu. Çünkü Franklar, Burgonlar, Gotlar, Lombardiyalılar ve Normandiyalılar'ın kendi ırklarından çok az

kadınları vardı. Nesiller boyunca, başkanlar yalnızca Cermen kadınlarla evlenirler; fakat metresleri Latindir, çocukların bakıcıları da Latin'dir; her kabile Latin kadınlarla evlenir; Frankların ve Gotların Roma topraklarında kurulmalarından bu yana, kaderleri çok kısa olan lingua francica, lingua gothica böyle oluşur. İngiltere'de bu durum olmadı; zira Anglo-sakson istilası kadınlarıyla birlikte gerçekleşti; Bröton nüfus kaçtı ve zaten Latinler de yoktu veya Britanya'da hiç bir zaman baskın olamadılar. Eğer, beşinci asırda, genelde Galya'da Galce konuşulmuş olsaydı, Clovis (Klovis) ve halkı Galce için Cermenceyi terk etmemiş olurlardı.

Bu temel sonuçtan hareketle, Cermen istilacıların geleneklere ilişkin aşırı şiddetlerine rağmen onların dayattıkları kalıp, asırlarca milletin kalıbı oldu. Fransa pek önemli sayılmayacak miktarda bir Frank azınlığın girdiği bir ülkenin yasal ismi oldu. Onuncu yüzyılda, zamanın ruhunu yansıtan ilk kahramanlık şarkılarında, Fransa'nın tüm sakinleri Fransız olurlar. Fransa nüfusu içindeki farklı ırklar fikri, Grégoire de Tours (Frankların ulusal tarihçisi)'da o kadar açık [olmasına karşın] Hugues Capet sonrasında Fransız yazarlarda ve şairlerde çok belirgin değildir. Soylu ve köylü farklılığı mümkün olduğu kadar vurgulanır; fakat farklılıkların hiç biri etnik farklılık değildir; bu bir tür cesaret farklılığıdır, alışkanlık farklılığıdır ve kalıtsal olarak aktarılan eğitim farklılığıdır; tüm bunların kökeninin fetih olduğu fikri hiç kimsenin aklına gelmez. Soyluluk müessesesi yapay bir sistemdir. Kökeni, millet için yapılan büyük hizmetler karşılığı verilen bir ayrıcalığa dayanır. Bu nedenle her soylu sonradan yüceltilmiş bir kişidir. Bu sistem onüçüncü yüzyıldan itibaren bir dogma olarak yerleşir. Hemen hemen tüm Normandiya fetihlerinden sonra aynı şey gerçekleşir. Bir veya iki nesil sonra, Normandiyalı istilacılar nüfusun geri kalanından pek ayırt edilemez olurlar; istilacıların etkileri de daha az olmaz; onlar da fethettikleri ülkeye, ülkenin daha önce sahip olmadığı bir soyluluk, askeri alışkanlıklar ve yurtseverlik duygusu kazandırırlar.

Unutma ve tarihsel hata bir milletin doğuşundaki iki temel faktördür; bu nedenle tarih incelemelerindeki gelişme yurttaşlık açısından bir tehlike arz eder. Tarihle ilgili araştırma, gerçekte, tüm siyasi oluşumların kökeninde meydana gelen şiddet olaylarını yeniden gün ışığına çıkartır. Birlik her zaman şiddet yoluyla gerçekleşir; kuzey ve güney Fransa yaklaşık bir asır devam eden bir imha ve terör sonucunda birleşti. Fransa kralı, seküler, birleştirici ve ideal bir tiptir; Fransa kralı, mevcut milli birliği daha mükemmel hale getirmiştir; Fransa kralı, çok yakından bakıldığında, itibarını kaybetmiştir; meydana getirdiği millet kendisini lanetlemiştir fakat günümüzde ne istediğini ne yaptığını bilen kafalar bulunmaktadır.

Batı Avrupa tarihinin bu önemli yasaları tezat yoluyla anlaşılmaktadır. Fransa kralının kısmen zorbalıkla, kısmen adaletle hayranlık uyandıracak şekilde tamamladığı teşebbüste çoğu ülke başarısız oldu. Aziz Étienne hükümranlığı altında, Macarlar ve Slavlar sekiz yüzyıl önceki durumlarında kaldılar. Habsburg hanedanı, onları kaynaştırmak yerine birbirlerinden ayrı tuttu ve çoğu zaman onları karşı karşıya getirdi. Bohemya (Batı Çek Cumhuriyeti)'da, Çek ve Alman unsurlar tıpkı bir bardak içerisindeki zeytinyağı ve su gibi üst üste yerleştirildiler. Milliyetleri dine göre ayıran Türk politikası çok ciddi sonuçlarla karşılaştı: Şarkın harabeye dönüşmesine neden oldu. Örneğin Selanik veya İzmir'de, her birinin kendisine özgü hatıraları olan ve aralarında hemen hemen ortak hiç bir şeyleri olmayan beş veya altı farklı topluluk bulabilirsiniz. Oysa bir milletin özünü tüm bireylerin ortak şeylerinin olduğunca çok olması ve herkesin olduğunca çok şeyleri de unutması oluşturur. Hiç bir Fransız yurttaş Burgon, Alen, Taïfale, Vizigot olup olmadığını bilmez; her Fransız yurttaş Saint-Barthélemy, onüçüncü asırdaki Güney katliamlarını unutmak zorundadır. Bugün Fransa'da Frank kökenine ait

bir belge verebilecek on aile yoktur ve dahası, böyle bir belge tüm soy bilim sistemlerini bozabilen binlerce bilinmeyen melezleşmeler sonucu da bozulacaktır.

O halde çağdaş anlamda millet, aynı istikamette gelişen olaylar serisinin oluşturduğu tarihi bir sonuçtur. Birlik, Fransa örneğinde olduğu gibi, bazen bir hanedan tarafından gerçekleştirilir; bazen, Hollanda, İsviçre ve Belçika örneklerinde olduğu gibi doğrudan vilayetlerin iradeleriyle meydana gelir; bazen de, İtalya ve Almanya örneklerinde olduğu gibi, gecikerek de olsa feodal kaprislere galip gelen genel bir anlayışla. Bu oluşumların her zaman bir temel gerekçesi olmuştur. Benzer durumlardaki "temeller" en beklenmedik sürprizlerle ortaya çıkmaktadır. Günümüzde, İtalya'nın yenilgileriyle birleştiğini ve Türkiye'nin de zaferleriyle yıkıldığını gördük; zira İtalya bir millettir ve Türkiye, Anadolu dışında bir millet değildir. Fransa, Fransız ihtilaliyle, bir milletin kendi kendine var olacağını ilan etme şerefine sahiptir. Bizim taklit edilmemizi tehlikeli bulmamalıyız. Milletlerin temeli bize ait olan temeldir. Fakat millet nedir? Niçin Hollanda bir millet oluyor da Hanovre veya Büyük Parme Dukalığı bir millet olamıyor? Nasıl oluyor da Fransa, kendisini meydana getiren "kök" kaybolmasına rağmen, bir millet olmayı sürdürüyor? Ve yine nasıl oluyor da, üç dilli, iki dinli, üç veya dört farklı ırka sahip olan İsviçre bir millet olabiliyor da, örneğin Toscane o kadar homojen olmasına rağmen millet olamıyor? Niçin Avusturya bir devlet ama millet değildir? Milliyet ilkesi hangi hususlarda ırk ilkesinden ayrılmaktadır? Düşünen bir kafanın, kendisiyle barışık olmak üzere belirleyeceği hususlar şunlardır: Dünya işleri, bu türden akıl yürütmelerle düzenlenmiyor; fakat uygulamacı [işin içinde olan] insanlar bu konularla ilgili herhangi bir gerekçe bulmak ve sığ kafaların şaşırıp kaldığı karışıklıkları çözmek istiyorlar.

Bazı siyasi kuramcıların dediklerine bakılırsa, bir millet her şeyden önce, halk yığınlarının önce kabul ettikleri ve sonra unuttukları eski bir fatihi temsil eden bir hanedan (dynastie)dır. Bahsettiğim siyasilere göre, bir hanedan tarafından savaşlar, evlilikler, sözleşmeler yoluyla meydana getirilen vilayetler kümesi onu oluşturan hanedanlığa dönüşüyor. Çağdaş milletlerin çoğu, evlilik yoluyla topraklarını birleştiren ve bir nevi merkezi yapının nüvesi olan feodal kökenli bir aile tarafından oluşturulmuştur. 1789'da Fransa'nın sınırları ne doğal ne zorunlu herhangi bir şeye sahipti. Kapet hanedanı (la maison capétienne)'nın Verdun antlaşmasının dar kenarına eklediği geniş bölge, hanedanın kişisel kazanımı oldu. Eklemelerin yapıldığı dönemde, ne doğal sınırlar, ne milletler hukuku ve ne de vilayetlerin iradesi fikri vardı. İngiltere, İrlanda ve İskoçya'nın birliği aynı şekilde bir hanedanlık olayıdır. İtalya bir millet olmak için o kadar uzun süre gecikmedi, çünkü çok sayıdaki hâkim ailelerden hiçbiri, asrımızdan önce, birliğin merkezi olamadı. İşin garibi, bu durum, krallık unvanı alan ve güç bela İtalyan toprağı olan pek bilinmeyen Sardunya adasına aittir. Bir kahramanca dağılma sonucu, bizzat kendisi tarafından oluşturulan Hollanda, Orange (Oranj) hanedanıysa içten bir evlilik sözleşmesi yapacak ve bu birliğin tehlikeye gireceği gün gerçek tehlikelerle karşı karşıya gelecekti.

Bununla birlikte, böyle bir yasa mutlak bir yasa mıdır? Kesinlikle hayır. Art arda eklenen yığınlardan oluşan İsviçre ve Birleşik Devletlerde hiç bir hanedan temeli yoktur. Ben Fransa ile ilgili sorunu tartışmayacağım. [Zira bunun için] geleceğin sırrını bilmek gerekecek. Yalnızca şunu söyleyebiliriz: Bu Fransız krallığı o kadar milli idi ki, yıkılışının ertesi günü millet onsuz ayakta kalabildi. Ve sonra onsekizinci yüzyıl her şeyi değiştirdi. Gerileme asırlarından sonra insan, antik düşünceye, kendisine saygıya ve insan hakları fikrine yeniden dönüş yaptı. Vatan ve yurttaş kavramları yeniden anlam kazandı. Böylece tarihte yapılan en gözüpek operasyon tamamlanabildi. Bu

operasyon, fizyolojide beyni ve kalbi alınmış bir gövdeyi kendi ilk kimliğinde yaşatma teşebbüsüyle karşılaştırılabilir. O halde bir milletin hanedanlık "temeli" olmadan da yaşayabileceğini ve aynı şekilde, hanedanlar tarafından oluşturulan milletlerin varlıklarını sürdürmek üzere bu hanedandan ayrılabileceklerini de kabul etmek gerekir. Sadece "temeller" hukukunu dikkate alan eski prensip artık sürdürülebilir olmayacaktır; zira hanedan hukukundan başka bir millet hukuku vardır. Bu millet hukuku, hangi kıstasa dayandırılabilir? Hangi imza ile tanınabilir ve hangi somut olgu bu hukuku bozabilir?

1. Birçokları kendilerinden emin bir biçimde "ırk" diyor.

Feodalite, soylu evlilikleri ve diplomat toplantıları sonucu meydana gelen yapay bölünmelerin bir hükmü yoktur. Sağlam ve sabit kalan şey toplulukların ırkıdır. Bu, hukuku ve meşruiyeti oluşturur. Örneğin Cermen soyu, belirttiğim teoriye göre Cermenliğin dağılmış üyelerini, bu üyeler birleşmeyi talep etmeseler bile, yeniden toparlama hakkına sahip olur. Böyle bir vilayet üzerindeki Cermenlik hakkı bu vilayette oturan kimselerin haklarından daha güçlü hale geliyor. Böylece, ilahi hak sahibi krallarınkine benzer bir tür birincil hak (hukuk) yaratılıyor; etnografi temeli millet temeline dönüşüyor. Burada çok büyük bir hata var. Eğer bu hata baskın hale gelirse Avrupa medeniyeti kaybeder. Millet temeli adil ve yasal olmasına karşın, ırk temeli gerçek bir ilerleme için dar ve tehlikelerle doludur.

Irk olgusu, antik kabile ve kentte, birinci derecede önemliydi. Antik kabile ve kent, sadece ailenin genişlemesiyle meydana geliyordu. Isparta ve Atina'daki tüm yurttaşlar üç aşağı beş yukarı birbirlerinin yakın akrabalarıydılar. Beni-İsrail için de durum farklı değildi; Arap kabilelerde de aynı durum geçerlidir. Atina'dan, Isparta'dan ve İsrail kabilesinden Roma İmparatorluğuna geçelim. Burada durum tamamen farklıdır. Önce şiddet yoluyla oluşturulan, sonra menfaat vasıtasıyla sürdürülen, şehirlerden ve mutlak manada farklı vilayetlerden meydana gelen bu dev yığın ırk fikrine en ciddi darbeyi indirir. Evrensel ve mutlak karakteriyle Hıristiyanlık da aynı istikamette daha etkili bir biçimde çalışır. Roma İmparatorluğu ile çok sağlam bir ittifak yapar ve birlik oluşturmanın bu iki kıyası mümkün olmayan öznesinin etkisiyle, etnografik gerekçe asırlarca insani şeylerin yönetiminden uzaklaştırılır.

Barbarların istilası, görünüşlerine rağmen, bu yolda fazladan bir adım oldu. Barbar krallıklara ait parçaların etnografiye ilişkin hiç bir şeyleri yoktur; onlar istilacıların zorlaması veya kaprisleriyle düzenlenmişlerdir. Toplulukların ırkı kendileri açısından hiç önemsenmeyen şeydi. Şarlman, Roma'nın daha önceden yapmış olduğu şeyi kendi tarzında yeniden yapmıştır; çok farklı ırklardan meydana gelmiş tek bir imparatorluk; Verdun antlaşmasının tarafları, soğukkanlı şekilde kuzeyden güneye doğru iki çizgi çektiler, bunu yaparken çizgilerin sağında solunda kalan insanların ırkları konusunda en ufak bir kaygıları olmamıştır. Orta Çağı müteakiben gerçekleşen sınıf hareketleri de her türlü etnografik eğilimin dışında olmuştur. Kapet hanedanı tarafından izlenen politika eski Galya topraklarını Fransa adı altında hemen hemen toplayabilmişse söz konusu toparlanma bu ülkelerin kendi soydaşlarıyla birleşmek zorunda kalmalarından dolayı olmamıştır. Dauphiné (Dofine), Bresse (Bres), Provence (Provens) ve Franche-Comté (Franşkonte) gibi bölgeler ortak bir kökeni artık hatırlamıyorlar. Gal bilinci çağımızın ikinci yüzyılından itibaren yok olmuştur ve derin bir bakışla, günümüzde geçmişe dayanarak bir galya karakteri yeniden bulunmuştur.

O halde, etnografik düşünce modern milletlerin oluşturulmasında pek anlamlı olmamıştır. Fransa, Kelt, İber ve Cermenlerden meydana gelmiştir. Almanya, Cermen, Kelt ve Slavlardan oluşmuştur. İtalya

etnografik yapısı en karmaşık bir ülkedir. Galyalılar, Etrüskler (Etruryalı), Pélasges (eski Yunanlılar) ve Yunanlılar, diğer çok sayıda unsurları söylemeden, çözümlemesi imkânsız bir biçimde harmanlandılar. İngiliz adaları, kendi bütünlüğü içinde oranları açıkça belli olmayan Kelt ve Cermen kanlarının harmanlanmasıdır.

Gerçek şu ki, saf bir ırk yoktur ve siyaseti etnografik analize dayandırmak, onu bir hayale dayandırmaktan başka bir şey değildir. En soylu ülkelerden olan İngiltere, Fransa ve İtalya farklı kanların en fazla karıştığı ülkelerdir. Bu açıdan Almanya bir istisna oluşturmakta mıdır? Saf Cermen bir ülke midir? Abartılı bir kuruntu! Güneyin tamamı Galyalı olmuştur. Elbe'den itibaren batının tamamı Slav'dır. Gerçekte saf oldukları iddia edilen kısımlar gerçekten de öyle midirler? Burada problemlerden birini ele alıyoruz. Bununla ilgili olarak yapılacak en önemli şey açık fikirli olmak ve yanlış anlamaları önlemektir.

Irklar hakkındaki tartışmalar hiç bitmez, çünkü ırk kavramı birbirlerinden tamamen farklı iki istikamette çalışan filolog tarihçiler ve fizyolog antropologlar tarafından incelenmiştir. Antropologlara göre, ırk, zoolojideki ırk kavramıyla aynı anlama gelmektedir; kan bağına dayanan akrabalığı işaret etmektedir. Oysa dil ve tarih incelemeleri fizyolojiyle aynı sınıflandırmalara ulaştırmıyor. Brakisefal ve dolikosefal kavramlarının tarihte ve filolojide yeri yoktur. Dilleri ve arî disiplini yaratan insan grubu içinde daha önceden brakisefaller ve dolikosefaller vardı. Aynısını Sami dillerini ve öğretim kurumunu yaratan ilkel grup için de söylemek gerekir. Bir başka ifadeyle, insanlığın zoolojik kökenleri kültürün, medeniyetin ve dilin kökenlerinden çok çok öncesine gitmektedir. İlk Arî, ilk Sami ve ilk Turan grupların hiç birinin fizyolojik birliği yoktu. Bu topluluklar belli bir dönemde, onbeş yirmi bin yıl önce, meydana gelmiş tarihi gerçeklerdir, hâlbuki insanlığın zoolojik kökeni hesaplanamayan karanlıklarda kayboluyor. Filolojik ve tarihsel olarak Cermen ırkı diye adlandırılan şey kesinlikle insan türü içinde çok farklı bir ailedir (soydur). Fakat bu, antropolojik anlamda bir aile (soy mudur) midir? Kesinlikle hayır. Tarihte Cermen birey milattan önceye çok yakın yüzyıllarda ortaya çıkar. Görünüşe göre, Cermenler bu dönemde topraktan çıkmamışlardır. Bu durumdan önce, bilinmeyen büyük bir İskit yığını içinde Slavlarla kaynaşmaları nedeniyle onların ayrı bireysellikleri kalmamıştır. Bir İngiliz insanlık kümesi içerisinde bir tiptir. Oysa Anglo-sakson ırkı olarak adlandırılan tip Sezar döneminin Breton'u, Hengist'in Anglo-Saksonu, Kunt'un Danimarkalısı, Guillaume'un Normandiyalısı değildir. Fransız, ne bir Galyalı, ne bir Frank ve ne bir Burgonyalıdır. O şimdi, Fransa kralı döneminde, en farklı unsurların birlikte mayalandıkları büyük kazandan çıkmış olan şeydir. Jersey veya Guernesey'li bir kişinin, kökenler açısından, karşı yakadaki Normandiyalıdan farklı hiç bir yanı yoktur. Onbirinci yüzyılda, en iyi gören bir göz kanalın iki yakasının en hafif farklılığını ayırt edememiştir. Philippe-Auguste, anlamsız durumlar nedeniyle, bu adaları Normandiye'nin geri kalanıyla birlikte almaz. Yaklaşık yedi yüz yıl birbirlerinden ayrı yaşayan iki topluluk yalnızca birbirlerine yabancılaşmakla kalmadılar aynı zamanda tamamıyla birbirlerinden farklı hale geldiler. Biz tarihçilere göre, anladığımız anlamda ırk, yapılır ve yıkılır. Irk hakkında yapılan araştırma insanlık tarihi ile ilgilenen bilim adamı için birinci derecede önemlidir. Fakat bunun politikada uygulaması yoktur. Avrupa haritasının oluşmasını yöneten içgüdü hiç bir zaman ırkı dikkate almamıştır ve Avrupa'nın ilk milletleri esasen karışmış kanlardan meydana gelmiş milletlerdir.

Başlangıçta merkezi öneme sahip olan ırk olgusu, sürekli önemini kaybederek varlığını sürdürüyor. İnsan tarihi esas itibariyle zoolojiden farklılaşıyor. Irk, orada kemirgenlerde veya kedigillerde olduğu gibi, her şey değildir. İnsanların

kafatasını yoklayarak ve sonra yakasına yapışarak ona "Sen bizim kanımızdansın, sen bizdensin!" deme hakkımız yoktur. Antropolojik özelliklerin dışında, herkes için aynı olan sağduyu, adalet, gerçek ve güzel vardır. İşte bu nedenle, bu etnografik politika güvenilir değildir. Siz bugün bunu başkalarına karşı işletiyorsunuz; sonra bunun kendinize döndüğünü görüyorsunuz. Etnografi bayrağını en yükseğe kaldıran Almanların, Slavların Saksonya ve Lusace köylerinin isimlerini incelemeye, Wiltzes'lerin veya Obotrites'lerin izlerini araştırmaya ve Othons'ların atalarına uyguladıkları katliamların hesabını sormaya geldiklerini görmeyecekleri kesin midir? Unutabilmek herkes için daha iyidir.

Etnografyayı çok seviyorum; yararı çok az olan bir bilimdir; fakat onu politikaya alet edilmeden, bağlantısız olarak istiyorum. Tüm araştırmalarda olduğu gibi, etnografyada da sistemler değişiyor; ilerlemenin şartı budur. Devletlerin sınırları bilimin kararsızlıklarını izleyecekti. Yurtseverlik üç aşağı beş yukarı paradoksal bir deneme yazısının konusu olacaktı. Yurtsevere şunlar söylenecekti: "siz yanılıyordunuz, siz böyle bir nedenle kanınızı akıtıyordunuz; siz Kelt olduğunuza inanıyordunuz; hayır siz Cermensiniz." Daha sonra, on yıl sonra, size Slav olduğunuz söylenecektir. Bilimi yalan çıkartmamak için, onca ilginin oluştuğu bu problemlere bir görüş kazandırmak üzere onu ayrı tutalım. Şundan emin olunuz ki, eğer bilim diplomasiye temel bilgiler vermekle yükümlü kılınırsa, onun yaltaklanmada suçüstü olması çok kez sürpriz olacaktır. Bilimden, basitçe gerçeği talep edelim, o bunu daha iyi yapacaktır.

2. Irk hakkında söylediklerimizi dil hakkında söylememiz gerekir. Dil bir arada toplanmaya davet ediyor, toplanmaya zorlamıyor. Birleşik Devletler ve İngiltere, Latin Amerika ve İspanya aynı dili konuşuyorlar fakat tek bir millet oluşturmuyorlar. Aksine kendisini oluşturan farklı parçalarının onayıyla meydana getirilen İsviçre'de üç-dört dil konuşuluyor. İnsanda dilin üstünde her hangi bir şey vardır: İrade. Farklı dillere rağmen İsviçre'yi birleştirme iradesi çoğu zaman zorla elde edilen benzeştirmeden çok daha önemli bir olgudur.

Hiç bir zaman zor kullanarak dil birliğini sağlamaya çalışmaması Fransa açısından onur duyulacak bir olaydır. Aynı duygu ve düşüncelere [şimdi de] sahip olamaz mıyız ve aynı şeyleri farklı dillerde sevemez miyiz? Az önce, uluslararası etnografi politikasına bağlanma zorunluluğunun tersliğinden bahsediyorduk. Onu mukayeseli filolojiye bağımlı hale getirmek de gereksizdir. Bu ilginç araştırmaları kendi özgür tartışma ortamlarına bırakalım; onları huzurun alternatifi olacak şeylerle karıştırmayalım. Dillere verilen siyasi önem, onların ırkın ayırıcı özellikleri olarak görülmesinden kaynaklanmaktadır. Bundan daha yanlış bir şey yoktur. Bir kaç asır önce, Prusya'da Almancadan daha çok Slavca konuşuluyordu; Galler İngilizce konuşuyor, Galya ve İspanya Albe topluluğunun yöresel dilini konuşuyorlar; Mısır Arapça konuşuyor; bununla ilgili çok sayıda örnek var. Kökenlerin aynı olması, dilin benzeştirilmesi ırk benzeşmesiyle sonuçlanmıyor. İlk Ari veya Sami kabilesini alalım; orada efendileriyle aynı dili konuşan köleler bulunuyordu; oysa köle efendisinden farklı bir ırka mensuptu. Tekrar hatırlatalım ki, dillerin karşılaştırmalı filoloji yoluyla hayranlık uyandıran bir kesinlikle Hint-Avrupa, Sami ve diğerleri şeklindeki sınıflandırılmaları antropolojinin yaptığı sınıflandırmalarla örtüşmüyor. Diller tarihi oluşumlar olup onları konuşanların kanlarıyla ilgili olarak çok az şey ifade ediyorlar ve kısacası, canımız pahasına birleştiğimiz soyu belirlemek söz konusu olduğunda insan özgürlüğünü zincirleyebileceklerdir.

Dil hakkındaki bu dar anlayışın, ırk kavramında odaklanan abartılı dikkat gibi, tehlikeleri ve terslikleri vardır. Fazla abartıldığında, milliyetçilik adına belli bir kültüre hapsoluruz; kendi kendimizi sınırlarız ve kendi kendimizi bir odaya kapatırız.

Yurttaşların zikir odalarına hapsolmak için insanlığın geniş alanında içimize çektiğimiz açık havayı terk ediyoruz. Akıl için bundan daha kötü hiç bir şey yoktur; medeniyet için bundan daha can sıkıcı bir şey yoktur. Şu temel ilkeyi unutmayalım: insan, şu veya bu dile hapsolmadan, şu veya bu ırkın bir mensubu olmadan ve şu veya bu kültürün üyesi olmadan önce akıllı ve ahlaki bir varlıktır. Fransız kültüründen, Alman kültüründen ve İtalyan kültüründen önce, insani kültürü vardır. Rönesans'ın büyük şahsiyetlerine bakınız; onlar ne Fransız, ne Alman ve ne de İtalyandılar. Onlar, antik çağ ile alışverişleri sayesinde, insani aklın gerçek eğitiminin sırrını buldular ve ona beden ve ruhlarıyla birlikte kendilerini vakfettiler. Ne kadar da iyi yaptılar!

3. Modern milletin kurulmasında din de tatmin edici bir temel oluşturamamaktadır. Başlangıçta, din sosyal grup oluşumuna önem veriyordu. Sosyal grup ailenin (soy) bir genişlemesiydi. Dindeki ayinler, ailenin (soy) törenleriydi. Atina'nın dini, Atina'nın kendi kültüydü, mitik kurucularının yasalarından ve uygulamalarından oluşan bir kült. Hiç bir dogmatik teolojiyi içermiyordu. Bu din, terimin tam anlamıyla, bir devlet diniydi. Ona uymayı reddetmek Atinalı olmayı reddetmekti. Bu, temelde, Akropol'ün kişiselleştirilmiş kültüydü. Aglaure sunağı üzerine yemin etmek, vatan için ölmeye yemin etmekti. Bu din, şu an bizdeki kura çekme veya bayrak kültü gibi bir şeydi. Böyle bir külte katılmayı reddetmek, modern toplumlarımızda olacağı gibi, askerlik hizmetini reddetmekti. Bu, Atinalı olmadığını ilan etmekti. Diğer yandan, Atinalı olmayan bir kimse için böyle bir kültün bir anlam ifade etmediği açıktır: Bu nedenle, yabancıların bu dini kabul etmeleri için hiç bir zorlama yapılmıyordu; Atinalı köleler bu dinin gereklerini yerine getirmiyorlardı. Orta-Çağın küçük cumhuriyetlerinde de durum aynıydı. Aziz Mark üzerine yemin edilmez ise iyi bir Venedikli olunamıyordu; Aziz André cennetteki diğer tüm azizlerin üzerinde kabul edilmez ise iyi bir Amalfili olunamıyordu. Bu küçük topluluklarda, daha sonra zulüm ve zorbalık olmuş olan şey [o dönemde] yasaldı ve bizdeki aile babasının doğum gününü kutlamak ve yılın ilk gününde ona iyi dileklerde bulunmak olayı kadar az önemliydi.

Isparta'da, Atina'da gerçek olan şey İskender'in fethinden çıkan krallıklarda daha önce yoktu, özellikle Roma imparatorluğunda yoktu. Şarkı, Jupiter Olympien kültüne getirmek için Antiochus Épiphane'ın yaptığı zulümler, sözde devlet dinini sürdürmek için Roma imparatorunun zulümleri bir hata, bir cinayet ve gerçek bir saçmalık olmuştur. Günümüzde, durum tamamen açıktır. Artık aynı şekilde inanan yığınlar yoktur. Her birey kendi tarzına göre, yapabildiği şeye ve istediği gibi inanıyor ve inancını ifade ediyor. Artık bir devlet dini yoktur; Katolik, Protestan, Musevi veya hiç bir kültü uygulamadan Fransız, İngiliz veya Alman olunabilir. Artık milletler Katolik, Protestan olarak sınıflandırılmıyorlar. Elli yıl önce, Belçika'nın teşekkülünde dikkate değer bir unsur olan din, her bireyin vicdanında tüm önemini koruyor; fakat din hemen hemen tümüyle halkların sınırlarını belirleyen gerekçeler arasından çıkmıştır.

4. İnsanlar arasında, çıkar ortaklığı kesinlikle güçlü bir bağ oluşturmaktadır. Bununla birlikte çıkarlar bir milletin oluşması için yeterli midir? Ben buna inanmıyorum. Çıkara dayalı topluluk ticari antlaşmalar yapar. Milliyette duygusal bir yan vardır; milliyet hem ruh hem bedendir.

5. Doğal sınırlar olarak adlandırdığımız coğrafya, milletlerin bölünmesinde elbette dikkate değer bir paya sahiptir. Coğrafya tarihin temel faktörlerinden biridir. Irmaklar ırkları götürdü, dağlar onları durdurdu. Irmaklar tarihi kaynaşmaları teşvik etti, dağlar sınırlandırdı. Bununla birlikte, bir milletin sınırlarının haritada çizildiğine ve bu milletin böyle bir dağa, böyle bir ırmağa ulaşmak –önceden verilmiş sınırlı bir yetki- üzere sınırlarını genişletmek için

zorunlu olan yerleri zapt etme hakkına sahip olması - bazıları böyle olması gerektiğine inanıyor- durumu hakkında ne söylenebilir? Bundan daha keyfi ve daha yıkıcı bir doktrin tanımıyorum. Bu durumla, tüm şiddetler aklanıyor. Ve öncelikle, iddia edilen bu doğal sınırları oluşturan dağlar, bu dağlar mı veya bu ırmaklar mı? Dağların ayırdığı, ırmakların daha ziyade birleştirdiği itiraz kabul etmez. Ve sonra, dağların hepsi devletleri ayıramaz. Hangi dağlar ayıran ve hangileri ayırmayan dağlardır? Biarritz'den Tornea'ya kadar, sınır özelliğine sahip bir ırmak ağzı yoktur. Eğer tarih istemiş olsaydı, Luar, Sen, Möz, Elbe, Ode nehirleri, Ren nehri gibi, temel hakka karşı çıkan ve insan iradesi olan doğal sınır özelliklerine sahip olacaklardı. Stratejik gerekçelerden bahsediliyor. Hiç bir şey mutlak değildir; zaruret halinde bir hayli ödünler verilmek zorunda kalınması anlaşılır bir durumdur. Fakat bu ödünlerin çok ileri götürülmesi gerekmez. Aksi halde, herkes kendi askeri gerekçelerini belirtecektir ve bu sonu gelmeyen savaşa yol açacaktır. Hayır, toprak, bir milleti gerçekleştiren ırktan daha fazla bir öneme sahip değildir. Toprak, dayanak, mücadele ve çalışma alanı temin etmektedir; insan ona ruh vermektedir. İnsan, bir halk olarak adlandırılan bu kutsal şeyin oluşmasında her şeydir. Hiç bir malzeme onu meydana getirmeye yetmez. Bir millet, tarihin derin karmaşıklarının ürünü olan manevi bir kök, toprağın görünümüyle belirlenmiş bir grup değil, manevi bir aile (soy) dir.

Böyle bir manevi kökü yaratamayacak şeyleri görmüş bulunuyoruz: Irk, dil, menfaat, dinsel bağ, coğrafya, askeri zaruretler. O halde artı olarak ne gerekir? Daha önce söylenenler nedeniyle, sabrınızı daha fazla zorlamayacağım.

Bir millet bir ruhtur, manevi bir köktür (principe). Doğrusunu isterseniz, onlardan bir "tek"i meydana getiren iki şey bu ruhu ve bu kökü inşa ediyorlar. Biri geçmişte, diğeri şimdidedir. Biri ortak hatıralardan oluşan zengin mirasa sahip olmak, diğeri şu anki rızadır, birlikte yaşama arzusudur, müştereken alınan mirası değerlendirmeye devam etme iradesidir. İnsan, beyler, hemencecik oluvermez. Millet, aynı insan gibi, gayretler, kendini adamalar ve fedakârlıklardan meydana gelmiş uzun bir geçmişin ürünüdür. Ataların kültü hepsinin en meşru olanıdır; şu anda olduğumuz şeyi bize atalarımız yapmışlardır. Büyük adamlar, şan ve şerefle, kahramanlıklara dolu bir geçmiş, millet düşüncesinin üzerine bina edildiği sosyal başlangıç burasıdır. Geçmişte müşterek şan ve şereflere, şimdide ise ortak iradeye sahip olmak; birlikte büyük işler yapmış olmak, hâlâ bunu yapmayı istemek, bir halk olmak için temel şartlar işte bunlardır. Razı olduğumuz fedakârlıklar, katlandığımız güçlükler oranında severiz. İnşa ettiğimiz ve devrettiğimiz evi severiz. "Biz sizlerin yaptıklarıyız; sizin olduğunuzu olacağız" diyen Isparta şarkısı kendi sadeliği içinde her ülkenin kısa ilahisidir. Geçmişteki şan şöhret ve paylaşılacak acılar, gelecekteki gerçekleştirilecek bir program; birlikte acılara katlanmak, birlikte sevinmek ve birlikte ümit etmek, ortak gümrüklerden ve stratejik fikirlere uygun sınırlardan daha iyi olan şey budur. Irk ve dil farklılığına rağmen "birlikte sıkıntılara katlanmak" ın kapsadığı şey budur. Evet, müşterek acı sevinçten daha çok birleştirmektedir. Gerçekte milli hatıralardan yaslar, zaferlerden daha etkili olmaktadır zira yaslar görevleri içermekte ve müşterek gayreti emretmektedir.

O halde millet, yaptığımız ve yapmaya hazır olduğumuz fedakârlık duygusuyla inşa edilmiş olan büyük bir dayanışmadır. Bir geçmişi varsayar; bununla birlikte somut bir olayla şimdi içinde özetlenir: Razı olma ve açıkça ifade edilmiş müşterek hayatı sürdürme arzusu. Bir milletin varolması her gün tekrarlanan bir kamuoyu (bu benzetme için bağışlayınız) yoklamasıdır, insanın varolmasının hayatın sürekli doğrulaması olduğu gibi. Oh! Biliyorum, bu durum ilahi hukuktan daha az metafizik, iddia edilen tarihi haktan daha az kabadır. Size

sunduğum düşünceler dizisinde, bir milletin, bir kralın bir vilayete "sen bana aitsin, seni alıyorum" deme hakkından daha fazlasına sahip değildir. Bizim için bir vilayet, orada yaşayan insanlar demektir; bu işle ilgili danışılacak biri varsa o da orada oturan kişidir. Bir milletin bir ülkeyi ona rağmen kendisine katmakta veya elinde tutmakta asla gerçek bir menfaati yoktur. Milletlerin dileği, kısacası, meşru tek kıstas, her zaman dönüp gelmek zorunda kaldığımız şeydir.

Metafizik ve teolojik soyutlamaları politikadan kovduk. Peki, bundan sonra geriye ne kalır? Geriye insan, onun arzuları, onun ihtiyaçları kalır. Milletlerin ayrılması ve yavaş yavaş dağılması bu eski kuruluşları çoğu zaman pek aydınlık olmayan iradelerin merhametine bırakan bir sistemin sonucudur. Benzer konuda, hiç bir kökün aşırıya kaçmamasının gerekliliği açıktır. Bu düzenin gerçekleri yalnızca kendi bütünlüğü içinde ve çok genel bir tarzda uygulanabilir. İnsan istekleri değişiyor; fakat bu dünyada ne değişmiyor ki? Milletler ebedi değildirler. Onlar başladılar, bitirecekler. Muhtemelen onların yerini Avrupa devletler birliği alacaktır. Fakat içinde yaşadığımız asrın yasası böyle değildir. Çağımızda, milletlerin varlığı iyi ve gereklidir. Onların varlığı özgürlüğün garantisidir. Dünyanın tek yasası ve tek efendisi olursa bu özgürlük kaybolacaktır.

Çoğu zaman birbirine zıt muhtelif özellikleriyle, milletler medeniyetin ortak eserine hizmet etmektedirler; hepsi eriştiğimiz en yüksek ideal gerçeklik olan bu büyük insanlık konserine bir nota getirirler. Tecrit edilmeleri, milletler zayıf yanlarını oluşturur. Sıkça kendi kendime söylüyorum, nitelikler bakımından milletlerde bulunan kusurlara sahip olacak bir birey; anlamsız şöhretle beslenecek bir birey; bu hususta kıskanç, bencil ve kavgacı olacak bir birey; kılıcını çekmeden hiç bir şeye dayanamayacak olan bir birey insanların en katlanılmazı olacaktır. Fakat tüm bu ayrıntı ve düzensizlikler bütün içinde kaybolup gider. Zavallı insanlık, sen ne kadar da acı çektin! Hala onca sınav bekliyor seni! Yolundaki sayısız tehlikelerden korunman için bilgeliğin sana rehberlik etsin!

Özetliyorum, beyler. İnsan, ne ırkının, ne dilinin, ne dininin, ne nehir yataklarının ve ne de sıra dağların kölesidir. Aklı başında ve sıcak kalpli insanlardan meydana gelmiş büyük bir topluluk bir millet olarak adlandırılan manevi bilinci yaratır. Bu manevi bilinç, bir topluluğun yararına bireyden tahtından el çekmesini talep eden fedakârlıklarla kendi gücünü ispatladıkça, topluluk meşrulaşır ve yaşama hakkına sahip olur. Topluluğun sınırlarıyla ilgili olarak şüpheler ortaya çıkarsa, tartışan topluluklara danışınız. Sorunla ilgili görüş bildirme hakkı onlara aittir. Siyaset üstü tavırların yüzünü güldürecek olan budur, hayatlarını köklerinin üstünlüğü ile aldatmakla geçiren bu yanılmaz kimseler bizim sadeliğimize acırlar. "O halde topluluklara danışmak mı, tüh tüh çok yazık! Ne bönlük! İşte bu zayıf Fransız düşünceler çocuk saflığıyla diplomasi ve savaşın yerini alabileceklerini iddia ediyorlar." - Bekleyelim, beyler; üstünlerin hükümranlıkları bırakalım geçsin; güçlülerin horlamalarına katlanmasını bilelim. Belki, bir hayli kısır denemelerden sonra, mütevazı deneysel çözümlerimize ulaşabiliriz. Gelecekte haklı olmanın yolu, bazı zamanlarda, demode olmaya katlanmasını bilmektir.

TÜRK MEVZUATINDA VERİ KORUMA VE ULUSLARARASI BEKLENTİLER VE DİNLEMELER

İbrahim Gül*

Bu konu, Türk iç mevzuatının herkes için anlaşılması güç olduğu kadar çok sıkıntılı bir kısmıdır. AB Müktesebatını takip etmek için Türkiye, mevzuatını değiştirmek ve revize etme mücadelesi verse de; ulusal çatışma sebebiyle bazı alanlarda ve özellikle veri korumada bilinçli geciktirme olduğu düşünülmektedir.

Türkiye'de veri korumayla ilgili bir taslak kanun mevcuttur.[1] Bu taslak kanunda, verinin kaydedilmesiyle bireylerin temel hakları arasında denge sağlanması amaçlanır. Bu bağlamda, bahsedilen bu amaca göre, kayıt süreç ve esasları düzenlenir.

Mahremiyetin ve kişisel verinin sınır aşan akışının korunmasını düzenleyen OECD ilkeleri, 1981 Kişisel Verinin Otomatik İşlenmesi Konusunda Bireylerin Korunması için Avrupa Konseyi Sözleşmesi ve AB Direktifleri çerçevesinde, taslak kanun verinin kaydedilmesiyle ilgili bazı ilkeleri belirler ve bunun hükümlere göre, "Kişisel Veriyi Koruma Kurulu" kurulmasını öngörür. Söz konusu taslağa göre 'Kurul', Görevini yerine getirirken özgür olacak, hiçbir kurum veya otorite Kurulun kararlarını veya karar verme emrini değiştirme hakkına sahip olmayacaktır.

Bu Taslak Kanun'daki temel düzenlemeler şöyledir:

Öncelik olarak, kaydetmenin temel ilkeleri büyük bir açıklıkla belirlenmiştir,

Verinin kayıt edilmesi bireyin iznine,

Özel kişisel bilginin işlenmesine yasak getirilmiştir.

Kanunî düzenleme olması şartı ile kamu kurumlarının veriyi kaydedebileceği öngörülmüştür.

Bireyler kaydedilmiş veriyi öğrenme ve bunu düzeltme hakkına sahiptir olmuşlardır.

Yurtdışına veri akışına kısıtlamalar getirilmiştir.

Veri Kayıt Sistemi kurulmuştur.

Teşkilatlanmaya ilişkin olarak;

Veri korumanın bağımsız denetim kurumları kurulabilir.

Ulusal güvenlik ve suçluların kovuşturulması için bu kanunun uygulanmasıyla ilgili bazı istisnalar mevcuttur.

Bu kanunun kapsamı dışında kalan veri

* Avukat, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Hukuk Müşaviri, Sınıraşan Suçlarla Bölgesel Mücadele Teşkilatı Eski Yöneticisi, SPOC Eski Eş Başkanı.

1 Bkz. Başbakanlık Kanun ve Kararlar Genel Müdürlüğü, "Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Gerekçesi"ne, http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0576.pdf, erişim 21Mart2013.

iptal edilecektir.

Bağımsız bir Kurul kurulmuştur,

Yasadışılılık durumunda, idari ve suçla ilgili yaptırımlar uygulanacaktır.

Avrupa Konseyi'nin 108 sayılı Sözleşmesi'nin 10'uncu maddesi ve AB'nin 95/46/AT sayılı Direktifinin (VKD) 11'inci bölümünde devletlerin kişisel veri işleme ilkelerinin ihlali halinde yaptırım uygulamaya davet edilmesi de dikkate alınarak, Tasarıda, ihlalin ağırlık derecesine göre idari para cezaları ile ayrıca hapis ve para cezaları öngörülmektedir.

Ayrıca, bu çalışmanın hazırlandığı dönemde, ülkemizde kabul tarihi 7/5/2010 ve Kanun No. 5982 olan Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 2 inci maddesi ile Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 20. maddesine aşağıdaki fıkranın eklenmesi öngörülmektedir:

"Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir." Hükmü Anayasaya derç edilmiştir.

Ceza Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması ve Uluslararası İşbirliği

5327 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda (TCK) kişisel verilerin korunması ile doğrudan ilişkili kimi suçlara yer verilmiştir. Bu suçlar, "Özel Hayat ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar" (md.132-140) başlıklı dokuzuncu bölümde yer almaktadır. Bu bölümde kişisel verilerle ilgili suçlar; haberleşmenin gizliliğini ihlal (md.132), kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması (md.133), özel hayatın gizliliğini ihlal (md.134), kişisel verilerin kaydedilmesi (md.135), verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme (md.136), verileri yok etmeme (md.138) suçları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Söz konusu suçlar ile bu suçların yoluyla yapılan iletişim tespit edilebilir, dinlenebilir, sinyal bilgileri değerlendirilebilir ve kayda alınabilir. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde verilen yazılı emir, yirmi dört saat içinde yetkili ve görevli hakimin onayına sunulur.

Ülkemizde bir veri koruma kanununun bulunmaması, SBS'ye dahil olmaya engel teşkil etmektedir. Ayrıca, Türkiye, Sirene Ofisleri olarak adlandırılan ve suç ve suçlulukla mücadelede kullandığı SBS ile en az Interpol ve Europol kadar önemli bir işbirliği kanalı olan Ofislerden de SBS'ye dahil olmadığı için faydalanamamaktadır.

Veri koruma ve kişisel veri ile ilgili düzenleme taahhütleri, ülkemizin Katılım Ortaklığı Belgelerine cevaben hazırladığı 2001 ve 2003 Yılları Ulusal Programlarında da yer alan yükümlülüklerdendir. 2008 Yılı Ulusal Programında ise bu konuya AB'nin Katılım Ortaklığı Belgesinde doğrudan atıf yapmaması sebebiyle değinilmemiştir. Bu durumun, AB gözünden, Türkiye'de çalışmalarının 2008 yılından önce bitirilmiş olması gereken bir konunun aynı nitelikteki bir belgede tekrar yer verilmesine gerek görmemesi olarak bakılması mümkün olup, bu durum konunun bir zafiyet olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

Europol, sözleşme maddeleri kapsamında görev ve sorumluluklarını yerine getirmek üzere bilgi sistemlerinde kişisel verileri kaydetmekte, işlemekte ve kullanmaktadır. Europol Sözleşmesi'nin 8'inci maddesine göre, kişilerin adları, soyadları, kızlık soyadları, doğum yeri ve doğum tarihleri, milliyeti, cinsiyeti, fiziksel görünümünü ve o kişiyi tanımlayacak diğer özellikleri ile değişmeyecek nitelikteki parmak izi gibi biyometrik veriler ve hatta hassas veriler bu sisteme işlenebilmektedir.

Kişisel Verilere İlişkin Anayasa Mahkemesi Kararı[2]

17.2.2010 günlü, 5952 sayılı Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un; iptali üzerine verilen Anayasa Mahkemesi Kararı aşağıdaki gibidir:

"İptali istenen kuralda Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığının ana hizmet birimlerinden olan Araştırma-Geliştirme Daire Başkanlığının terörle mücadele alanında, veri, bilgi ve belgeleri toplayabileceği, tasnif edebileceği, analiz ve değerlendirmeler yapabileceği hükme bağlanmaktadır.

"…İptali istenen kuralda geçen "veri", "bir araştırmanın, bir tartışmanın, bir muhakemenin temeli olan ana öğe, muta, done" anlamına gelmekte olup, bilimsel, istatistiki, ekonomik, kişisel bilgileri de içine alan bir kavramdır. Kişisel veri kavramı, belirli veya kimliği belirlenebilir olmak şartıyla, bir kişiye ilişkin bütün bilgileri ifade etmektedir. Kişisel verilerin korunması hakkı, kişinin insan onurunun korunmasının ve kişiliğini serbestçe geliştirebilmesi hakkının özel bir biçimi olarak, bireyin hak ve özgürlüklerini kişisel verilerin işlenmesi sırasında korumayı amaçlamaktadır. Ancak söz konusu hak sınırsız değildir. Kişisel verilerin korunması hakkı, veri sahibinin mutlak ve sınırsız bir veri hakimiyetini mümkün kılmamaktadır. Nitekim Türkiye'nin imzaladığı ancak uygulama kanununun yürürlüğe konamaması nedeniyle taraf olmadığı 1981 tarihli ve 108 sayılı Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Kişilerin Korunmasına Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin 9. maddesinde de devlet güvenliği, kamu güvenliği, devletin ekonomik menfaatlerinin korunması ve suçlarla mücadele edilmesi, ilgilinin veya üçüncü kişilerin hak ve özgürlüklerinin korunması ile verilerin istatistiki veya bilimsel amaçlarla kullanılması durumlarında kişisel verilerin korunmasına sınırlamalar getirilebileceği öngörülmüştür. Bu nedenle, kişisel verilerin korunması temel hakkına kamu yararı nedenlerine dayalı olarak müdahale edilebilmesine olanak tanınmaktadır.

Terörle mücadele alanında strateji ve politikalar geliştirmekle görevli olan Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığının kendisine verilen görevleri yerine getirebilmesi için kişisel veriler de dahil olmak üzere bir takım bilgi ve belgelere ihtiyacının bulunması kaçınılmazdır. … Ayrıca, söz konusu düzenlemenin kişisel verilerin korunmasını isteme hakkını aşırı derecede zorlaştıran ya da ortadan kaldıran, dolayısıyla hakkın özüne dokunan bir sınırlama olmadığı da açıktır.

Açıklanan nedenlerle, iptali istenen kural, Anayasa'nın 13. ve 20. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir."

Anayasa Mahkemesinin yukarıdaki kararı tanımı çok belirgin olmayan "terör" hususunda kişisel verilerin sınırsız bir biçimde kullanım ve depolanmasına izin vermiş bulunmaktadır.

Ticari Sır ve Avukatlık kanunu

1136 sayılı Avukatlık Kanununun 4667 sayılı Yasa ile değişik üçüncü fıkrasında; "Yargı organları, emniyet makamları, diğer kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadi teşebbüsleri, özel ve kamuya ait bankalar, noterler, sigorta şirketleri ve vakıflar avukatlara görevlerinin yerine getirilmesinde yardımcı olmak zorundadır. Kanunlarındaki özel hükümler saklı kalmak kaydıyla, bu kurumlar avukatın gerek duyduğu bilgi ve belgeleri incelemesine sunmakla yükümlüdür. Bu belgelerden örnek alınması vekaletname ibrazına bağlıdır. Derdest davalarda müzekkereler duruşma günü beklenmeksizin mahkemeden alınabilir." hükmü düzenlenmiş bulunmaktadır.

Açıktır ki, maddede belirtilen kurumlar, avukatların görevlerini yerine getirebilmesinde lazım gelen bilgi ve belgeleri vermek zorundadır. Maddede bu hususun "... gerek duyduğu..." ibaresi ile ifade edildiği,

2 Anayasa Mahkemesi web sitesi, http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=10000357&content=ki%FEisel%20veriler, erişim 22Haziran2013.

görevinin dışındaki bilgi ve belgelerin kapsam dışında tutulduğu görülmektedir. Erişim konusunda getirilen ikinci bir sınır da, kurumun ilgili kanunlarındaki özel hükümleridir.

Bu doğrultuda avukat talebi değerlendirilirken öncelikle talep konusunun avukatın temsil ettiği müvekkilin korunmaya değer hakları ile ilgisinin bulunup bulunmadığının belirlenmesi gerekmektedir.

Özel bir Kanun maddesi ile sınırlama getirilip getirilmediği hususunda ise, 4458 sayılı Gümrük Kanununun 12 nci maddesinin 1 inci fıkrasında;

"Gümrük İdareleri gizli nitelikteki veya gizlilik esasına göre elde edilen bütün bilgileri saklamak zorundadır. Bu bilgileri veren kişinin veya makamın açık izni olmaksızın söz konusu bilgiler açıklanamaz. Şu kadar ki, gümrük idareleri verilerin korunmasına ilişkin yasal hükümler veya yargı kararlarının gereği olarak söz konusu bilgileri ilgili mercilere verirler." hükmü düzenlenmiş bulunmaktadır.

Ticaret şirketlerinin gümrük işlemleri dolayısıyla gümrük idaresinin bilgisi dahiline giren bilgilerinden hangisinin gizli bilgi/ticari sır kapsamına girdiği hususu, "ticari sır" kavramının tanımına bağlıdır.

Türk pozitif hukuku incelendiğinde "ticari sır" tanımına ilişkin olarak,

18/10/2010 tarihli ve 27556 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Dosyaya Giriş Hakkının Düzenlenmesine ve Ticari Sırların Korunmasına İlişkin Tebliğ"in bir ve ikinci fıkralarında;

Ticari sır; teşebbüslerin faaliyet alanları ile ilgili olan ve gizli tutma iradesine sahip oldukları, yalnızca belirli ve kısıtlı bir kesim tarafından bilinen ve elde edilebilen, başta rakipleri olmak üzere üçüncü kişilere ve kamuya açıklanması halinde ilgili teşebbüsün ciddi zarar görme ihtimali bulunan her türlü bilgi ve belgedir.

Yargı Kararları incelendiğinde de, ticari sır kavramının tanımının yapılmadığı, uyuşmazlığa konu olaya göre söz konusu bilgi ve belgelerin ticari sır veya ticari sır olmadığına karar verildiği, bazı kararlarda ticari sırrın unsurlarına yer verildiği görülmektedir (Danıştay 13. Dairenin 25/11/2008 tarihli ve E:2006/4829, K:2008/7417 sayılı; Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 28/10/2005 tarihli ve E:2005/11731, K:2005/10513 sayılı; Danıştay 1. Dairenin 10/4/2002 tarihli ve E:2002/26, K:2002/52 sayılı, Danıştay 10. Dairenin 6/3/2007 tarihli ve E:2004/10375, K:2007/891 sayılı kararı).

Türkiye'nin Çıkmazı

Sınır aşan suçlarla mücadele kapsamında uluslar arası anlaşmalara ve girişimlere taraf olan Türkiye'nin kişisel verilere ilişkin uluslar arası standartları icra eder hale gelmemiş olması kaygı vericidir.

Uluslararası nitelikte suçlarla mücadelede bu verilerin, Türkiye, Europol ile 2004 yılında kişisel verilerin paylaşılmasına imkan tanımayan Teknik ve Stratejik Düzey İşbirliği Anlaşması imzalamıştır. Ulusal alanda Türkiye'de yasal düzenleme bulunmamasının sonuçlarının uygulamaya yansıdığı bir diğer alan da, adli yardımlaşma anlaşmalarının uygulanmasıdır. Bu konuda, başta Almanya olmak üzere, Konseye üye diğer devletler, Türk mahkemelerince yapılan kişiler hakkındaki adres tespiti, istinabe gibi istemleri, Türkiye'nin konuya ilişkin eşdeğer koruma mevzuatı bulunmadığı için geri çevirmektedirler. Türkiye'deki adli makamların, yabancı ülkelere ait vatandaşların nüfus ve sabıka kayıtlarını temin edebilmesi için düzenlenerek Interpol, Europol aktarılabilmektedir. Durum bu olmasına rağmen SECI/SELEC Merkezi ile yapılan operasyonel işbirliği sürecinde kişisel bilgilere ilişkin bir sorun yaşanmamaktadır. EUROPOL ile operasyonel kordinasyon işbirliği anlaşmasının yakın tarihte yürürlüğe girmesi beklenmekte olduğu bilinmektedir.

Kanunî Düzenlemeler

a) Telekomünikasyon Sektöründe Kişisel

Bilgilerin İşlenmesi ve Korunması Hakkında Yönetmelik (6 Şubat 2004)

b) Bazı özel Kanunlar (4857 sayılı İş Kanunu, 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu)

c) Resmi İstatistiklerde Veri Gizliliği ve Gizli Veri Güvenliğine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik

d) Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Gizliliğinin Korunması Hakkında yönetmelik

e) Bilgi Edinme Kanunu.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun;

1- "İletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması" kenar başlıklı 135. maddesinde, bir suç dolayısıyla yapılan soruşturma ve kovuşturmada, suç işlendiğine ilişkin kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve başka suretle delil elde edilmesi imkânının bulunmaması durumunda, hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının kararıyla şüpheli veya sanığın telekomünikasyon yoluyla iletişiminin tespit edilebileceği, dinlenebileceği, kayda alınabileceği ve sinyal bilgilerinin değerlendirilebileceği, Cumhuriyet savcısı tarafından verilen kararların derhâl hâkimin onayına sunulacağı; 135.maddenin 6.fıkrasında ise; Bu madde kapsamında dinleme, kayda alma ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesine ilişkin hükümlerin ancak fıkrada sayılan (katalog) suçlarla ilgili olarak uygulanabileceği;

2- "Kararların yerine getirilmesi, iletişim içeriklerinin yok edilmesi" kenar başlıklı 137. maddesinde, 135. maddeye göre verilen kararın uygulanması sırasında şüpheli hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi ya da aynı maddenin birinci fıkrasına göre hâkim onayının alınamaması halinde, bunun uygulanmasına Cumhuriyet savcısı tarafından derhâl son verileceği; bu durumda, yapılan tespit veya dinlemeye ilişkin kayıtların Cumhuriyet savcısının denetimi altında en geç on gün içinde yok edilerek, durumun bir tutanakla tespit edileceği; tespit ve dinlemeye ilişkin kayıtların yok edilmesi halinde soruşturma evresinin bitiminden itibaren, en geç onbeş gün içinde, Cumhuriyet başsavcılığının, tedbirin nedeni, kapsamı, süresi ve sonucu hakkında ilgilisine yazılı olarak bilgi verileceği;

3- "Teknik araçlarla izleme" kenar başlıklı 140. maddesinde, maddede sayılan suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin bulunması ve başka suretle delil elde edilememesi halinde, şüpheli veya sanığın kamuya açık yerlerdeki faaliyetlerinin ve işyerinin teknik araçlarla izlenebileceği, ses veya görüntü kaydının alınabileceği, teknik araçlarla izlemeye hâkim, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verileceği, Cumhuriyet savcısı tarafından verilen kararların yirmidört saat içinde hâkim onayına sunulacağı;

Hükme bağlanmıştır.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 132 ila 140.maddelerinde "Özel Hayata Ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar" yaptırıma bağlanmış; 2/7/2012 tarihli ve 6352 sayılı Kanun ile söz konusu maddelerdeki cezalar da arttırılmıştır.

Yasa Dışı Dinleme TBMM Reaksiyonu ve Yasal Çerçeve[3]

Telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti, dinlenmesi, kayda alınması ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesine ilişkin kararların, hangi kurumlar tarafından hangi şartlarda alınabileceği, kararların hangi mahkemeler tarafından verilebileceği, kararların taşıması gereken zorunlu unsurların neler olduğu, bu kararların hangi kolluk birimlerince yerine getirileceği ve kayıtların kimlerin sorumluluğunda olduğu gibi hususlar ve bu hakların ihlali halinde uygulanacak cezai yaptırımlar mevzuatta ayrıntılı olarak belirlenmiştir.

3 TBMM web sitesi, "Yasa Dışı Dinlemeleri Araştırma Komisyonu Kuruldu", http://www.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MECLIS%20BULTENI/2469_2013_0000_0185_0000/0005.pdf, erişim 04Nisan2013.

Anayasa ve yasalarca güvence altına alınan bu temel haklara ve etkin cezai yaptırımlara rağmen kamuoyunda böcek, gizli kamera veya uzaktan dinleme sistemi gibi dünyadaki teknik gelişmelerin bu konuda sağladığı yasal olmayan tüm yöntemleri kullanarak kişiler arasındaki konuşmaların dinlendiği, kayda alındığı ve bu kayıtların kimi zaman basın yayın yoluyla hukuka aykırı bir şekilde kullanıldığı yönünde kamuoyunda bir algı oluştuğu gözlemlenmektedir.

Anayasa Mahkemesi'ne göre; "Anayasa'nın 22. maddesinde öngörülen haberleşme özgürlüğü, kişinin kesintiye uğramadan ve sansür edilmeden başkalarıyla iletişim kurma hakkıdır. Bu özgürlük, çok daha geniş bir alanı kaplayan "özel hayatın" bir yönünü oluşturur. Dolayısıyla "haberleşmenin gizliliği" kavramı, özel hayatın gizliliği kavramı içinde yer alır…. Özel hayatın gizliliği ile haberleşmenin gizliliği, her türlü yasa dışı müdahaleye karşı Anayasa ve diğer yasalarla güvence altına alınmıştır." (AYMK.E.2008/115,K. 2011/86,T. 2.6.2011;AYMK.E. 1996/68 ,K. 1999/1,T. 6.1.1999)

Anayasa'nın 22. maddesinde öngörülen bu güvence, hiç şüphesiz, üçüncü şahısların haberleşme özgürlüğüne yasa dışı müdahalelerini de kapsamaktadır.[4]

Tarafı olduğumuz ve onaylamakla iç hukuk mevzuatına dahil ettiğimiz Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi'nin 8. maddesinde de herkesin haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahip olduğu kurala bağlanmış, bu hakka bir kamu otoritesinin müdahalesinin ancak, ulusal güvenlik, kamu emniyeti, ülkenin ekonomik refahı, dirlik ve düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için, demokratik bir toplumda gerekli olan ölçüde ve yasayla öngörülmüş olmak koşuluyla söz konusu olabileceği belirtilmiştir.

Kişiler arasındaki haberleşme içeriklerinin suç öncesi veya belli bir suça ilişkin soruşturma kapsamında Anayasa ve kanunların belirlediği koşullar çerçevesinde öğrenilmesinin veya kayda alınmasının hukuka uygun olduğu muhakkaktır.

Ülkemizde iletişimin denetlenmesi ve telefonların dinlenmesi, 1 Haziran 2005 tarihine kadar 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu, bu tarihten itibaren ise 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile düzenlenmiştir.

Düzenlemeler suçların soruşturulması sırasında ve sanık takibi amacıyla kolluk kuvvetlerince iletişime yapılan müdahaleye ilişkin olup, sadece suç işlendikten sonra yapılan, adli amaçlı dinlemeleri kapsamaktadır.

Diğer yandan suç ve suçluluk ile mücadelede istihbarat vazgeçilmez bir araçtır. İstihbarat çalışmaları ise, bilgi toplamak ve depolamak şeklinde olduğundan, özel hayat ve aile hayatı ile yakından ilgilidir. Elektronik yoldan yapılan iletişimin suç öncesi alanda dinlenmesi ise, haberleşme hürriyeti ile ilgilidir. Anayasal düzenlemeler karşısında, Türkiye'de istihbarat hizmetleri ancak bir kanuna dayalı olarak yapılabilecektir. İstihbarat teşkilatları tarafından yürütülen faaliyetler; suç ile ilişkili olmayıp kuruluş yasalarında yer alan görevleri kapsamında ulusal güvenliğin sağlanması amacıyla, demokratik hukuk devletine yönelik tehdit unsurlarına ilişkin olarak düzenli ve sistemli bilgi toplama ve değerlendirmeyi gerekli kıldığından; 3.7.2005 tarih ve 5397 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile AB kriterleri, Anayasanın 22 nci maddesinde yer alan temel ilkeler ve 5271 sayılı Ceza

4 Bknz. "Böcek raporu Çiçekte", Sabah Gazetesi, 20 Haziran 2013, Bu kamsamda Sayın Çicek, "Çiçek Komisyon Başkanı Yusuf Başer'e "Sizin çalışmanız tedirginlikleri ortadan kaldırmak, vatandaşın huzur içinde olmalarını sağlamak, 'dinleniyor muyum, özel hayatıma müdahale ediliyor mu?' tarzındaki bir seri sorunun cevabını bulabilmesi açısından önemli" şeklinde beyanatlarda bulunmuştu. http://www.sabah.com.tr/Gundem/2013/06/20/bocek-raporu-cicekte, erişim 26/06/2013

Muhakemesi Kanununda belirtilen esaslara bağlı kalınarak, iletişime müdahalenin "hangi hallerde" yapılacağı, "karar mercii" ve "süresi" şeklindeki temel unsurlara yer verilmek suretiyle "önleyici amaçlı istihbarat dinlemesi "ne dair düzenlemeler yapılmıştır. Bu çerçevede 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanununun ek 7. maddesinde, 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununun ek 5. maddesinde, 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Millî İstihbarat Teşkilatı Kanununun "Yetkiler" kenar başlıklı 6. maddesinde, önleyici, koruyucu veya istihbari tedbirler kapsamında telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin hâkim kararıyla tespit edilebileceği, dinlenebileceği, sinyal bilgilerinin değerlendirilebileceği ve kayda alınabileceği düzenlenmiştir.

Öte yandan 3.7.2005 tarih ve 5397 sayılı Kanunun 1.maddesi ile2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanununun ek 7. Maddesine eklenen fıkra hükümlerine göre; "Bu maddede belirtilen işlemler ile 5271 sayılı Kanunun 135 inci maddesi kapsamında yapılacak dinlemeler, Telekomünikasyon Kurumu bünyesinde, Kurum başkanına doğrudan bağlı "Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı" adıyla kurulan tek bir merkezden yürütülür. …..Bu maddede belirlenen usûl ve esaslara aykırı dinlemeler hukuken geçerli sayılmaz ve bu şekilde dinleme yapanlar hakkında 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu hükümlerine göre işlem yapılır."

Yukarıda açıklanan hükümler çerçevesinde, telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti, dinlenmesi, kayda alınması ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesine ilişkin kararların, hangi kurumlar tarafından hangi şartlarda alınabileceği, kararların hangi mahkemeler tarafından verilebileceği, kararların taşıması gereken zorunlu unsurlar, bu kararların hangi kolluk birimlerince yerine getirileceği ve kayıtların kimlerin sorumluluğunda olduğu hususlar mevzuatta ayrıntılı olarak belirlenmiştir. Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı tarafından resen dinleme yapılmamakta, dinlemeler talep üzerine mahkemelerce verilen kararlar çerçevesinde yerine getirilmektedir. Buna göre, hâkim kararı bulunmadıkça, gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda ise yirmidört saat içinde hâkim onayı alınmadıkça dinleme yapılabilmesi hukuken mümkün değildir.

Yukarıda açıklanan mevzuat çerçevesinde; kişiler arasındaki haberleşme içeriklerinin hukuka aykırı biçimde tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması suç olduğu gibi; kişilerin gizli yaşam alanına girerek veya başka suretle başkaları tarafından görülmesi mümkün olmayan bir özel yaşam olayının görüntülü veya sesli olarak saptanması ve kaydedilmesi de suçtur.

Hukuk Dışılığın Sıradanlaşması ve Yaygınlaşması

Tüm bu yasal düzenlemelere ve etkin cezai yaptırımlara rağmen kamuoyunda böcek, gizli kamera veya uzaktan dinleme sistemi gibi dünyadaki teknik gelişmelerin bu konudaki sağladığı tüm imkân ve yöntemleri yasa dışı biçimde kullanarak kişiler arasındaki konuşmaların dinlendiği, kayda alındığı ve bu kayıtların kimi zaman basın yayın yoluyla hukuka aykırı bir şekilde kullanıldığı yönünde kamuoyunda bir algı olduğu gözlemlenmektedir.

Bu çerçevede;

a) Ses ve görüntü kaydedici cihazları kişilerin konut veya işyerlerine hukuka aykırı biçimde yerleştirmek suretiyle ses ve görüntü kaydı yapılması;

b) Üstün teknolojik araçlarla belli bir mesafeden kişinin bulunduğu ortamda yapılan konuşmaların hukuka aykırı olarak dinlenmesi ve kayda alınması;

c) Bilgisayar üzerinden kişisel verilerin yasadışı yollarla ele geçirilmesi veya kişiye ait ses ve görüntülerin rızası dışında elde edilmesi,

d) Kişilerin cep telefonlarının mesajlaşma trafiğini veya kayıtlı bilgilerinin yasadışı yollarla izlenmesi ve kaydedilmesi,

gibi kamuoyunda ciddi rahatsızlık meydana getiren sorunların vatandaşlarımızdan gelen yoğun şikayet ve talepler dikkate alınarak, sorunun çözüm yolları ve alınması gereken yasal, idari, istihbari ve gerekli diğer tüm tedbirlerin tespiti amacıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından bir araştırma yapılması kamuoyunun yasama organından bir beklentisi haline gelmiştir. Bu bağlamda TBMM bünyesinde araştırma komisyonu kurulmuştur.

Sonuç olarak yasa dışı dinlemelerin hangi araçlar kullanılarak yapıldığının, bu araçların nasıl temin edildiğinin, bu araçların imal ithal ve bulundurulması konusunda mevzuatta herhangi bir eksiklik olup olmadığı ve yaşanan bu sorunun çözümü amacıyla alınması gereken yasal, idari ve istihbari ve diğer önlemlerin tespiti için ciddi adımlar gereklidir.

KAYNAKLAR

- AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı, Cilt 1, 2001, (çevrimiçi) http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=195&l=1.
- AKSOY, Hüseyin Can, Medeni Hukuk ve Özellikle Kişilik Hakkı Yönünden Kişisel Verilerin Korunması, Çakmak Yayınevi, Ankara, 2010.
- Australian Government, Office of the Privacy Commissioner, The Operation of the Privacy Act Annual Report, 1 July 2007-30 June 2008, Sydney, 2008.
- BAĞCI, Hasan, "Yolsuzluklarla Mücadelede Veri Madenciliği", Nisan 2009, http://www.alomaliye.com/2009/hasan_bagci_yolsuzlukla.htm.
- BAŞALP, Nilgün, Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması, Yetkin Yayınları, Ankara, 2004.
- Birleşmiş Milletler, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, 10/12/1948, Office of the High Commissioner for Human Rights, http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/trk.pdf.
- Benyon, J., (1996), 'Policing the Union:European Supranational Law Enforcement Co-operation', Policing Public Order: Theoretical and Practical Issues, Avebury, England:Avebury/Ashgate Publishing Lmt.
- CNIL, (Commission nationale de l'informatique et des libertés), 2007 Annual Activity Report, (çevrimiçi) http://www.cnil.fr/fileadmin/documents/en/CNIL-Annual-Report-2008.pdf.
- Commission of the European Communities, COM (2001) 298 final, Network and Information Security: Proposal for A European Policy Approach, Brussels, 06/06/2001,http://www.justice.gov/criminal/cybercrime/intl/netsec_comm.pdf.
- Convention of The Southeast European Law Enforcement Center. www.selec.org
- Counter Terrorism Experiences of SECI MEMBERS COUNTRIES, SECI Anti Terrorism Task Force, June 2011, Ankara
- Council of Europe, Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data, (ETS 108), Strasbourg, 28 January 1981, http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/108.htm.
- Council of Europe, Human Rights and Legal Affairs, National Laws, http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co- operation/data_protection/documents/national%20laws/1NATIONAILAWS_en.asp#TopOfPage.
- Council of Europe, Resolution 1165 (1998) of the Parliamentary Assembly on Right to Privacy, 26 June 1998, http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta98/eres1165.htm#_ftn1.
- DİNÇ, Engin, "Kişisel Verilerin Korunmasında Uluslararası Düzenlemeler ve Türkiye'nin Durumu", (Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi), Diyarbakır, 2006.
- European Commission, Flash Eurobarometer, Data Protection in the European Union-Citizens' Perceptions, February 2008, http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_225_en.pdf.
- European Commission, "Justice and Home Affairs, Data Protection" http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/privacy/index_en.htm.

- European Commission, "Analysis and impact study on the implementation of Directive EC 95/46 in Member States",http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/privacy/docs/lawreport/consultation/technical-annex_en.pdf..
- European Court of Human Rights, Case of Klass and others v. Germany, Strasbourg, 6 September 1978, http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=klass&sessionid=41003495&skin=hudoc-en.
- Europe Direct, Data protection in the European Union, Dialogue with citizens and business, EN/IRL, 2000, http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/privacy/docs/guide/guide-ireland%20%20_en.pdf.
- European Parliament and of the Council, Directive 95/46/EC on the Protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, 24.10.1995, http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/privacy/docs/95-46-ce/dir1995-46_part1_en.pdf.
- FAHSI, Par Magda, A divided Europe wants to protect its personal data wanted by the US, Rue 89, 04.03.2008, (çevrimiçi) http://www.rue89.com/2008/03/04/a-divided-europe-wants-to-protect-its-personal-data-wanted-by-the-us.
- FRIEDMAN, Thomas L., Dünya Düzdür, çev. Levent Cinemre, I. Basım, Boyner Yayınları, İstanbul, Şubat 2006.
- Günaydın, R. (2004) SECI Merkezi Görev Dönüş Raporu, Bükreş.
- Gül, İbrahim; Alagöz, Ismail; Hildebrand Moritz, "Personal data and Information Exhange in the International Platform, Bucharas, 2010
- OECD, Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data, Paris, 2002, http://www.oecd.org/document/18/0,2340,en_2649_34255_1815186_119820
- _1_1_1,00.html,
- OECD, Implementing the OECD Privacy Guidelines in the Electronic Environment, Focus on the Internet, 1997. OECD, Ministerial Declaration on the Protection of Privacy of Global Networks, 1998, http://www.oecd.org/dataoecd/39/13/1840065.pdf,
- OECD, Policy Guidance on Online Identity Theft, June 2008. OECD, Privacy Online,
- OECD, Recommendation on Cross-border Co-operation in the Enforcement of Laws Protecting Privacy, http://www.oecd.org/dataoecd/43/28/38770483.pdf,
- United Nations, Guidelines for the Regulation of Computerized Personal Data Files Resolution no: A/RES/45/95, http://www.un.org/documents/ga/res/45/a45r095.htm,
- US Department of Commerce, Safe Harbor Workbook, http://www.export.gov/safeharbor/sh_workbook.html.
- Conseil de l'Europe , l'Europe des ministres de la Justice, 30e Conférence du Conseil de l'Europe des ministres de la Justice (Istanbul, 24-26 novembre 2010) –Rapport du Secrétaire Général, https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CM/Del/Dec(2011)1107/10.1&Language=lanFrench&Ver=original&Site=CM&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383
- L'audit d'intelligence économique, mettre en place et optimiser un dispositif coordonné d'intelligence collective, Bernard Besson et Jean-Claude Possin, (ISBN 2-10-006699-4), Dunod, 2002,
- Modèle d'intelligence économique, AFDIE, Economica, Bernard Besson, Dominique Fonvielle, 2004.
- Jean Herveg, (dir.)La protection des données médicales: les défis du XXIe siècle, Anthemis, 2008
- Bogdan Manolea, Protectia Datelor cu Caracter Personal, http://www.soros.md/files/publications/documents/Studiu_Protectie%20date%20prsonale.pdf

TARİHİN İÇİNDEN

14 TEMMUZ KATLİAMI

Fazlı Köksal*

Türk menem
Kerküklüyem Türkmenem
Eller toyda oynaşta
Tutsak olan Türk menem

14 Temmuz 1959 günü, 54 yıl önce, Kerkük'te Türkmenlere karşı bir katliam yapıldı.

Üç gün üç gece süren bu katliamda yüzlerce Türk evlerinden alınarak işkenceye tabii tutuldular. 25 Kerküklü Türk seçkini katledildi. Türk Esnafın dükkânları yağmalandı. Ekonomik varlıkları yok edildi…

Bu katliam; Talabani'nin de o zamanlar yürütme kurulu kadrosu arasında yer aldığı, Mesut Barzani'nin babası Molla Mustafa Barzani'nin yönettiği Kürt Demokrat Partisi (KDP) milislerince gerçekleştirildi.

Bugün, bu katliamın sorumluları ülkemizde devlet töreni ile karşılanmaktadır.

* Orman Genel Müdürlüğü Başmüfettişi, DENETDE Eski Genel Başkanı

Ve bunlara ülkemizde lümpen kalabalıklar "sizinle gurur duyuyoruz" diyebilmektedir.

Kerkük Katliamı'nın üzerinden 54 yıl geçmiştir. Ancak ne acıdır ki bugün de doğrudan Türkmenleri hedef alan şiddet eylemleri tüm hızıyla devam etmektedir.

Son olarak 25 Haziran 2013 tarihinde, Tuzhurmatu'da protesto çadırına yönelik intihar saldırısında, çok sayıda Türkmenin yanı sıra Türkmen liderlerinden Irak Türkmen Cephesi Başkan Yardımcısı Ali Haşim Muhtaroğlu şehit oldu. Deyip noktayı koyduğum anda ajanslar bir haber daha geçti; Irak'ın kuzeyindeki Kerkük'te Türkmenlerin yoğun olduğu bir kahvehanede bombalı saldırı meydana geldi. Olayda 36 kişi hayatını kaybetti, 30 kişi de yaralandı.

Ama biz Filistin'e, Mısır'a, Sudan'a Mayamer'e gösterdiğimiz ilginin onda birini, yüzde birini Doğu Türkistan'daki Kerkük'deki Türk'e, Türkmen'e göstermiyoruz...

Türkiye 1938'den beri Dış Türkler ile yeterince ilgilenmemektedir...

İnsanımızın büyük bölümü "Dış Türkler" gerçeğinden habersizdir..

İslamcı Aydınlar (?) için, Filistin ile Mısır ile ilgilenmek dinin gereği iken, bırakın Dış Türklerin sorunlarından bahsetmeyi, Türk kelimesini kullanmak bile ırkçılıktır...

Bazı gardrop Atatürkçülerine göre de, Dış Türklerden bahsetmek, Atatürk'ün "Yurtta Sulh Cihanda Sulh" anlayışına aykırıdır…

Hümanizmi dilinden düşürmeyen sosyalistler de konu Dış Türkler olunca hümanizmi unuturlar… Haritada ismini gösteremeyecekleri ülkelerdeki insanlarla ilgilenenler, Dış Türklerden bahsedince size "Irkçı" damgasını vurmaktan çekinmezler…

Liberalleri saymıyorum bile, onların büyük çoğunluğu "Soros"un onaylamadığı konularda kelam edemezler…

Tarihini bilmeyen, dış soydaşlarını yok sayan bir ülke de; yalnız dış politikada değil, iç politikada da çuvallar… Soydaşlarını katliamlara kurban verir…

Bize de onların acılarıyla dövünmek kalır…

DENETİM ANILARI

Derleyen: Ömer Yürekli*

Baba Adam…

TEKEL' in TEKEL olduğu zamanlardı.

Öyle ki kurumlar vergisi rekortmenleri arasında TEKEL' in 3. sırada yer aldığı yıllardı.

TEKEL' in yurt sathına yayılmış çok sayıda fabrikalarından birinde teftiş yapıyordum. Teftişlerde, gidilen yerdeki diğer kurumların bürokratlarıyla da iletişim kurmak adettendi. Ben de bu gerekleri yerine getirmiş, çeşitli kurumların yöneticileriyle iletişim kurmuştum.

Diğer kurumların yöneticileriyle yaptığımız sohbetlerden birinde, teftiş yaptığım ünitenin müdürünün "çok baba" biri olduğu söylendi. Bu baba sıfatının nasıl kazanıldığını merak ettiğimden, ünite müdürünün "nasıl babalık yaptığını" sordum.

Cevap şu şekildeydi: " Ne zaman lojmanımızın tamir edilmesini istesek bize fabrikanın ustasını gönderiyor, işimizi yaptırıyor. Ne zaman araba istesek bize fabrikanın arabasını gönderiyor…Çok baba adam çoook…"

(*Gönderen: Ömer Yürekli/TEKEL Eski Başmüfettişi, TKHK S. Başdenetçisi*)

Uykunun Azizliği

Mesleğe TCDD Teftiş Kurulunda başladığım ilk günlerdi. O dönemde kıdemli başmüfettişlerden birinin yanına halen bir başka kurumda ve bir başka meslek mensubu (hakim) olarak çalışan bir arkadaşımla birlikte Balıkesir'in Piribeyler İlçesinde meydana gelen bir tren kazasının tahkikatını yapmak üzere görevlendirildik. Üstadımız olan başmüfettiş bizler yanında görevlendirilmeden önce konunun soruşturulması için görevlendirildiği için yataklı trenlerde seyahat etmeyi sağlayan yataklı kartında benim ve diğer müfettiş yardımcısı arkadaşımın isimlerinin bulunmadığını trene bindiğimizde anladık. Bizler iki müfettiş yardımcısı pulman tipi vagonda Ankara-Piribeyler arasında seyahat ederken başmüfettişimiz yataklı vagonda aynı parkurda seyahat etmekteydi. Bu durum ben ve diğer müfettiş yardımcısı arkadaşımın çok zoruna gitmiş ve bayağı söylenmelerimize neden olmuştu. Ankara'dan hareket ettikten sonra gecenin ilerleyen saatlerinde her ikimizde uyumuşuz. Bu arada tren Piribeyler istasyonuna gelmiş ve yataklı vagonda seyahat eden başmüfettişi bu vagonun görevlisi uyandırıp istasyonda inişini sağlamış, ancak biz iki müfettiş yardımcısının seyahat ettiği pulman vagonu görevli geçemediği için bizi Piribeyler İstasyonunda uyandıramamış. Dolayısıyla biz iki müfettiş yardımcısı Piribey-

* TKHK Sağlık Başdenetçisi

ler İstasyonundan ileriye doğru 2-3 istasyon daha gitmişiz. Vagon görevlisi ilk fırsatta bizim vagona gelerek bizleri uyandırıp gecenin karanlığında karşıdan gelen başka bir trenle geçtiğimiz Piribeyler İstasyonuna gideceğimizi söyledi.Bizler trenden indik çok fazla beklemeden karşıdan gelen bir başka trene binip Piribeyler İstasyonunda indik. İstasyonu ulaştığımızda başmüfettişin çoktan soruşturmaya başlayıp epeyce de yol aldığını gördük.O istasyondaki soruşturma akşama kadar sürdü.Ancak bizler istasyon personelinin tüm ikramlarını reddettik ve açlıktan bitap bir vaziyette Eskişehir'e ulaşıp ilk iş olarak bir lokantaya gidip tıka basa karnımızı doyurduk.

Mesleğe başladığım ilk günlerdeki bu anımı asla unutamam.

(*Gönderen: Atilla Kurt/TCDD Eski Başmüfettişi, TKHK S. Başdenetçisi*)

Bir Ay Pide Yemeyeceğim

2000 yılında atıl durumunda olan Sağlık Meslek Liselerini tespit etmek amacıyla Sağlık Eğitimi Genel Müdürlüğünden bir şube müdürü ve bir şoför arkadaşla birlikte, bölgelere ayırdığımız Sağlık Meslek Liselerine gidip, durumlarını tespit etmek için incelemelerimizi sürdürüyorduk.

Mevsim kış mevsimi idi. Kayseri' nin Develi ilçesine vardık. İncelemelerimizi yaptık. Akşam Kayseri' ye döneceğiz. Okul Müdürü; " Efendim akşam oldu. Size bir Kayseri Cıvıklısı yedirmeden göndermem." dedi. "Yaa Müdür Bey etme eyleme! Yolumuz var. Daha Erciyes' i geçeceğiz." desek de, dinletemedik. Gittik Develi' de cıvıklı yemeye. Gördük ki kıymalı-kuşbaşılı pide. Afiyetle yedik. O zamana kadar cıvıklının ne olduğunu bilmiyorduk. Böylece öğrenmiş olduk.

Ertesi gün Kayseri' den ayrıldık. Aksaray üzerinden Konya' ya geldik. Konya' ya vardığımızda akşamüzeri idi. Sağlık Müdürü bize, " Efendim aç gelmişsinizdir. Misafirhane' ye gitmeden önce Konya' da etli ekmek yiyelim. " dedi. Gittik etli ekmek yemeye. Gördük ki önümüze gelen yine kuşbaşılı pide.

Ertesi gün Konya' nın ilçelerinden Bozkır' a gittik. Burada Sağlık Meslek Lisesi vardı. Orda teftişimizi yapıp, Karaman' a bağlı Ermenek ilçesindeki Sağlık Meslek Lisesine geçecektik. Okul Müdürü, " Efendim öğlen vakti oldu, yemek yiyelim." dedi. Bunun üzerine nehir kenarında bir lokantaya gittik. Garson geldi, "Ne yersiniz efendim, mevlana, bıçak arası…" dedi. Biz bıçak arası söylediki. Yine önümüze geldi kuşbaşılı pide…

Oradan ayrıldık. Ermenek' e doğru giderken şoförümüz, "Efendim bundan sonra bir ay boyunca pide yemeyeceğim." dedi.

(*Gönderen: Arif Paksoy/TKHK Sağlık Başdenetçisi*)

MAKAM ODASINDAKİ ÇİÇEKLERLE SOHBET

Durdu Güneş*

Bir arkadaşım, bitkileri konuşturmam üzerine "ah bir de şu makam odasındaki çiçekleri konuştursan, ne iyi olurdu. Makamda çiçekler ne kadar baksak da çabuk kuruyor" demişti.

Bu gün hayali olarak mesai dağıldıktan sonra gölge bir adam gibi üst düzey bir yöneticinin odasına girdim. Orada mahzunca duran çiçeklerle sohbet ettim.

Odaya girdiğimde, önce çiçeklerde bir durgunluk, arkasından sanki gülümsüyormuş gibi bir tavır hissettim. Ben de gülümsedim. Hemen sordum "Bu gülümsemenizin anlamı nedir?" Bir çiçek, "Sohbet etmeye geldiğini hissettik. Sohbet muhabbetle olur. Muhabbet yürekte iyilik, yüzde gülümseme oluşturur."

Gülümsemelerimiz birbirini besledi. Sanki parlak, temiz karşılıklı iki aynaydık. Tebessümle aramızdaki ışık çoğalıyordu.

Bir an düşünüp "yerinizden memnun musunuz?" diye sordum. Bir çiçek, bu sefer biraz alaycı gülümsedi "Siz insanlar 'Bülbülü altın kafese koymuşlar, ah vatanım demiş' diye bir söz söylersiniz. Yani her canlının kendi doğal ortamında mutlu olacağını kabul edersiniz. Sonra bizi doğanın temiz havasından, rüzgârından, güneşinden mahrum bırakıp sırf mülkiyet hırsınız için alıp duvarların arasına hapsedersiniz. Nasıl mutlu olabiliriz ki! Siz bir ney'i anlatırken kamışlıktan kopup geldiği için gurbet acısıyla, sıla hasretiyle hüzünlü nağmeler çıkardığını söylersiniz. Ama biz çiçeklere gelince hiç öyle bir şey düşünmezsiniz. "Çiçek dalında güzeldir" dersiniz. Ama dünyanın bir seyrangah olduğunu bilmez, mutlaka bir mülkiyet tesis etmeye çalışırsınız. Güzelliğin; duyumsanarak özümsenerek değil, ona sahip olarak algılanacağını düşünürsünüz. Bu soru biraz tebessümümüzü gölgeledi ama madem sohbet edeceğiz. Rol yapmaya gerek yok. Sohbet samimiyetle olur çünkü."

Sorduğum soru bir derdi ortaya çıkarıyordu. Bizim hep insan cephesinden bakıp doğadaki her şeyin sahibi gibi düşündüğümüzü fark ettim. Oysa bizde doğanın sahibi değil misafiriydik. Doğadaki her şeyle uyum ve sevgi içinde olmamız daha insanca yaklaşım olurdu.

İlk sorudan sonra temkinli yaklaşarak, "Peki, sizi burada mutsuz eden sadece hava, rüzgâr, güneşten mahrum kalmanız mı?" dedim. Bir çiçek tekrar karşılık verdi. "Ah keşke öyle olsaydı, gam yemezdik. Siz değil misiniz? Bir suya bile söylenen sevgi sözcükleriyle nefret sözcüklerinin onun molekül yapısını nasıl biçimsiz hale getirdiğini. Pozitif enerjinin, negatif enerjinin insanlar üzerinde ne kadar etkili olduğunu? Burada hep negatif enerji olur. Odanın içinde gülüş-

* Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Hukuk Müşaviri

ler sahte, sözler yapmacık. Bazen kötü düşünce ve sözler havayı zehirli bir bulut gibi sarar. Kendimizi camdan aşağı atıp intihar etmek isteriz. Allah bize hissetmeyi vermiş ama hareket yeteneği vermemiş. Pencereden atlayıp intihar edemiyoruz. Bu kez tepki olarak, kendi kendimizi yiyip kuruyoruz. Bu ortamda gördüklerimizden midemiz bulanır. Biz çiçekliğimizden utanırız da, insan insanlığından utanmaz."

Bir an için merak ettim. Bu çiçekler, neler yaşar, neler görürler? "Sizin midenizi bulandıran ne olabilir ki?" dedim. Bir çiçek "daha ne olsun" der gibi gülümsedi, sonra devam etti. "Örneğin burada telefon görüşmelerine şahit oluruz. Arayan telefonlara, eğer gelen telefon, makam sahibinin bürokratik ikbali için risk taşımıyorsa "yok de, toplantıda de" diye sekretere tembih edilir. Çığlık çığlığa 'yalan!' diye bağırmak isteriz. Ama Allah bize lisan vermemiş içimize atarız. Bakandan, milletvekilinden telefonlar gelir. Sesi duyarız, galiz ifadeler, argo, hatta küfürler olur. Makam sahibi kıpkırmızı olur, karşılık veremez. 'Evet, efendim' 'tabi efendim' der. Makam sahibine 'onurlu ol, kişilikli ol, erdemli ol, koltuğa yapışıp sinekleşme' diye haykırmak isteriz ama sesimiz çıkmaz. Bu insanlar sonra sağlıklarından olur ve ölürler. Başkaları onların makamlarına imrenirken, biz bunlara acırız. Sürekli trajedi seyretmek kimin hoşuna gider ki"

Bu çiçekler de sürekli negatif enerji ala ala negatif olmaya başlamışlar diye düşündüm. "Bu anlattıkların fazla karamsar olmadı mı?" dedim. Çiçek açıklama yaptı. "Bakın, bir zamanlar İran'da bir âlimi cezalandırmak için hücreye kapatıp yanına da iki cahil koyarlarmış. Âlim yalnız kaldığında yine de düşünceleriyle, hayalleriyle mutlu olabilir. Ama bu cahiller onun sürekli odaklaşmasını bozar ve mutsuz ederler, diye düşünmüşler. Acem işkencesi deniyor buna. Bizim çektiğimiz de makam işkencesidir. Her türlü kötü sözün, yalanın, düzenin olduğu bir odaya kapatılmak ne demektir? Gözümüzü kapatamıyoruz. Hislerimizi iptal edemiyoruz. Ne makam işkencesi çekiyoruz, aklınız şaşar."

Gayri ihtiyari "peki elinizde olsa önce ne istersiniz?" diye sordum. "Önce özgürlük, sonra insanlar, insan oluncaya kadar onlardan uzak kalmak" dedi.

Durdum, düşündüm, çiçeğe karşı saygıyla eğildim bir veda selamıyla ayrıldım. Zihnimde özgürlük, erdem, mutluluk dans ediyordu.

ORTAYA KARIŞIK AFORİZMALAR

Bir insanın sözleri ve davranışlarındaki tutarsızlığı görüyor ama halâ ona inanıyorsan, önce kendi tutarsızlığını sorgulamalısın.

** **

İyi ve doğruyu söyleyen ama yapacak karakterde olmayanlar, toplumun başına bela olurlar.

** **

Kişisel değil, kişilikli gelişimle insani hedeflere ulaşabiliriz.

** **

"Tüketiciliğin" imajı zedelenince yanına "bilinçli" sözcüğünü eklendi. Sonuçta tüketicilik bilinçlenmedi, bilinç tüketim malzemesi oldu.

** **

Gözle bakıyor, beyinle görüyor, kavramlarla anlamlandırıyoruz. Kavramları değiştirenlere dikkat! Dostu düşman, düşmanı dost gösterebilirler.

** **

Eskiler "Nazar manzarayı oluşturur" demişler. Nazarımıza dikkat edelim de manzaramız bozulmasın.

** **

Yangına lanet okumak tarafınızı belirleyebilir ama gerçek samimiyet, su taşıyarak, yangını söndürmeye çalışmanızla ortaya çıkar.

** **

Olumlu bir söz altında olumsuz iş yapanlara dikkat edin, kulaktan sahte şifa sunarken, zehirli bir hap yutturmaya çalışıyordur.

** **

Öfkeli kafayla sorun çözmeye çalışmak, yangını söndürmek için su yerine benzin kullanmaya benzer.

** **

Bir yerde, insanlar ölülerin diliyle konuşmak zorunda kalıyorsa, orada dirilerin hayatında, ciddi sorun var demektir.

** **

Şeffaf olmadan insanların sana güvenmesini beklemek, beyhude bir hevestir, hep hayal kırıklığı yaşatır.

** **

Sevgi dili yerine sövgü dili kullanarak kardeşlik ve barış türküleri söylenemez. Böyle bir durumun izahı olmaz mizahı olur.

** **"

"Umutsuzluk küfürdür" Umut duadır. Ancak elimizi açıp beklemek değil umut yolunda yürümek engelleri de aşmak gerekir.

** **

Sadece kendine iyiliği olan bencil bir bireydir ama iyiliğini çevreye de yayan kişi sosyal bir şahsiyettir.

** **

Sadece "an"da yaşamak değil, dozu ve zamanlaması uygunsa, geçmişte ve gelecekte yaşamak da güzeldir.

** **

Peygamberimiz "Allah güzeldir, güzeli sever" demiş. Güzellikte ve güzelliği sevmekte ilahi bir haz vardır.

** **

Aşkın sonsuz yolculuğunda birçok duraklar vardır. Ancak insan her durağı nihai menzil sanır.

** *

Kim bilir kaç kişi seçim sonrasında "keşke oyu sandığa değil de geri dönüşüm kutusuna atsaydım bu vatana daha faydalı olurdu" demiştir.

** *

*Siyasetin bizi, önce vaat ederek boş kaşıkla beslemesi, sonra da umutlarımızı çalması ne kötü...

** **

Zamanla yarışanlar sonunda yenik düşüyorlar. Zamanın geride bırakmadığı ne var? Zamanla yarışacağımıza zamanla barışalım.

** **

Ahlaklı olmak insanı dingin yapar.

** **

Ağzı olan herkes konuşuyor ama kulağı olan herkes dinlemiyor. Dinlemeyi aradan kaldırırsanız, konuşmanın bir anlamı kalmaz ki.

** **

Tüketim bağımlılığı hayatın anlamını kaldırır. Elde edilen maddi haz ruhsal boşlukta kaybolur. Daha çok imkana sahibiz ama mutlu değiliz.

** **

Din der ki "israf etme" "kanaatkâr ol" Kapitalizm der ki "daha fazla tüket" daha fazla talep et" Peki biz hangisine uyuyoruz?

** **

Dijital dünya, gençleri etkin katılımcı değil edilgin alıcı yapıyor. Bunun sonucu üretici değil tüketici insan modeli yetişiyor.

** **

Bir gülü anlatıyorsanız, dinleyiciler kelimelerinizde gülün kokusunu almalı, rengini görmelidir. Üstüne mümkünse bir gül hediye edilmelidir.

** **

Bir konuyu anlatırken, fıkra anlatıyorsanız bağlantı noktasını kaybetmeyin. Yoksa konu da, fıkra da güme gider.

** **

En yorucu konuşma, diplomalı cahillerle, sürekli dipnotlu, şerhli konuşmak zorunda kalmaktır.

** **

Bazı şeyleri ancak zamanaşımı geçtikten sonra konuşuyoruz. O zamanda geç gelen adalet gibi işe yaramıyor.

** **

"Birey özgürlüğü mü? Toplumsal güvenlik mi?" sorusu "Biber mi yeşil, domates mi kırmızı?" sorusu kadar saçmadır.

** **

"Vatandaş muamelesi görmek", adı konulmamış kast sistemindeki en alttakileri ifade eder. Hukukun üstünlüğü varsa bu deyimlerin yeri olmaz.

** **

Bizi yoran öyle sorular ve taşınması gereksiz bilgilerle doluyuz ki. Dinlenmek şart.

** **

Hastanın karnında makas unutan doktorla, adli hata sonucu masuma ceza verip yüreğine hançer saplayan hâkim arasında fark yoktur.

** **

İsyan kültürü ve biat kültürü arasında büyük acılar yaşayan ve bir dengeye kavuşmayan toplum ancak musibetlerle aklını kullanmayı öğrenir.

** **

Dostluk ancak erdemle mümkün iken, "dost tuttu" "dost hayatı" deyimlerinde "dost" sözcüğü erdemden uzaklaşır.

** **

Fotoğraf çektirirken niçin gülmeye zorlanırız? Gülmek yaşanması gerekli olan değil de, başkasına gösterilecek hatırası olan bir şey midir?

** **

Birbirimizi adam gibi dinleyelim. Yoksa bizi sonunda psikiyatriler dinler. Üstüne üstlük bir de para alırlar.

** **

Susmak korkuyu derinleştirir. İnsanlar mezarlıktan geçerken boşuna ıslık çalmazlar. Ağzın açılması bile bir cesaret gösterisidir.

** **

Umut erdemdir. Bizi hayata bağlar. Hayata ise anlam katar ve güzelleştirir.

** **

Aristo "İnsan sevmediği bir kimseden öğrenemez" demiş. Demek ki muhabbeti olmayanın hikmetinden istifade edilmez.

** **

Aşk asil bir duygudur, yer aldığı yürekte de asalet ister. Âşık olduğunuz kişinin asaleti yoksa aşkınızı iki paralık eder.

** **

Yüreğini rafine edememiş insanların, kafasında ne kadar bilgi olursa olsun, ağızlarını açtıklarında kötülüğü görürsünüz.

** **

Test edilmemiş dürüstlüklerle övünmeyin. Elinize fırsat geçince zaaflarınız ayağa kalkar. Onlarla baş etmek her yiğidin harcı değildir.

** **

Görevli olduğu konuda sürekli başkalarını suçlayan kişi, sorumlu değil sorunlu kişidir.

** **

Aşklar, yaşanırken özümsenen bir hazdan ziyade, hatırlanınca güzelleşen, çocukluk çağının kahkahaları gibidir.

** **

Aslında, eski aşk diye bir şey yok. Çok istekli olduğumuz bir şeyin rüyasını görürken uyanıyoruz. Hepsi bu.

** **

Aşk duygusu bir sihirbazdır. Gözümüzü öyle boyar ki onunla sıradan ve bilinen birşeyi, olağanüstü güzel buluruz.

** **

Mizahı, diz üstünden bel altından değil de, beyinden yaparsanız başınız ağrır. İşte beni güldüren insanlığın bu paradoksudur.

** **

Aşkı oluşturan karşı özne mi yoksa onun

içteki yansıması mı? Bazıları yansımayı dondurup adına ölümsüz aşk diyorlar.

** **

Diktatörlüklerde ölülerin diliyle konuşmak yeğlenir. Çünkü kendi dilinizde konuştuğunuzda koparabilirler

** **

Ciddi görüntü ve öfke sığlığı gizler. Mizah onu açığa çıkardığı için, diktatörler ona düşman olur

** **

Aşkı masum bir sevgiye hapsetmek, büyüklerde hastalığa dönüşen bir çocukluk özelliğidir.

** **

Günah ve erdem, aşkta bir araya gelir. Günah onu yatağa çeker, erdem ise onu efsaneye dönüştürmek ister.

** **

Başarısız bir aşkı, dostluğa dönüştürmek, koklayamadığınız çiçeği kurutup süs olarak kullanmak gibidir.

** **

Ehliyetsiz ve liyakatsiz makam sahipleri, astlarının üstünde kayıtlı taşınmaz mallardır.

** **

Eğitimde test tekniğiyle bilginin hatırlanmasını öğretiyoruz. Bilginin üretilmesini ve kullanılmasını ıskalıyoruz.

**

TEFTİŞ KURULLARIMIZI TANIYALIM

"KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI TEFTİŞ KURULU BAŞKANLIĞI"

Necip F. Uygun*

Merhaba değerli meslektaşlarım. Bu sayımızda Kültür ve Turizm Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı'nı tanımaya çalışacağız. Son dönemde yaşanan Kanun Hükmünde Kararname furyasından yara almadan çıkan ve hala "Teftiş Kurulu Başkanlığı" ve "Müfettiş" ibarelerini üzerinde taşıyan kurulu tanımak için Başkan Sayın Asım KESER'e kulak veriyoruz.

Tarihçe:

Turizmin kamu yönetimi içindeki örgütlenmesi 1934 tarih ve 2450 sayılı "İktisat Vekâleti Teşkilat ve Vazifeleri Hakkında Kanun" ile başlamıştır. 1957 tarih ve 4951 sayılı Kanun ile ilk olarak "Basın, Yayın ve Turizm Vekâleti" kurulmuş ve turizm konusunda yeni politikalar oluşturmak amacı ile de 1963 tarih ve 265 sayılı Kanun kapsamında "Turizm ve Tanıtma Bakanlığı"na dönüştürülmüştür. 265 sayılı Kanunla Turizm Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı oluşturulmuş ve söz konusu Kanuna dayanılarak hazırlanan "Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı Tüzüğü" 10/09/1964 tarih ve 11803 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

* THSK Sağlık Başdenetçisi

Kültür Bakanlığı ilk defa 1971 yılında Milli Eğitim Bakanlığından ayrılarak ayrı bir bakanlık olarak kurulmuş, kısa bir süre sonra 1972 yılında Başbakanlık Kültür Müsteşarlığına dönüştürülmüş, 17 Kasım 1974 tarih ve 4-1040 sayılı Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi ile yeniden Bakanlık olarak örgütlenmiştir. Kültür Bakanlığı Teftiş Kurulu ise, Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu mevzuat ve gelenekleri esas alınarak kurulmuş, Müsteşarlık olarak hizmetin yürütüldüğü dönemde Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Teftiş Kurulu adı altında görev yapmış ve Kültür Bakanlığı Teftiş Kurulu Görev ve Çalışma Yönetmeliği çıkarılıncaya kadar Bakan Onayı ile Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliğine göre idare olunmuştur. Esasen Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde iken de, Kültür Bakanlığının en yaygın örgütleri olan Müzeleri ve Kütüphaneleri teftiş edecek müfettişlerin atanma usulü ile ilgili olarak Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliğinde özel hükümler vazedilmiştir. Daha sonra Kültür Bakanlığı Teftiş Kurulu Görev ve Çalışma Yönetmeliği 24 Nisan 1977 tarih ve 15918 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Başbakanlığın 24/11/1984 tarih ve 1/1-14100 sayılı yazısı üzerine Devlet Başkanlığının 25/11/1981 tarih ve 4/901 sayılı Tezkeresi ile Kültür Bakanlığı kaldırılarak Turizm ve Tanıtma Bakanlığının adı Kültür ve Turizm Bakanlığı olarak değiştirilmiş, Kültür Bakanlığı bünyesindeki kuruluşlar kadroları ile birlikte Kültür ve Turizm Bakanlığına devredilmiş ve bu yeni teşkilatlanma 1 Ocak 1982 tarihinde yürürlüğe konulmuştur. Bu tarihten itibaren Kültür Bakanlığı ile Turizm ve Tanıtma Bakanlığı teftiş kurulları birleşerek Kültür ve Turizm Bakanlığı Teftiş Kurulu olarak görev yapmaya devam etmiş, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Teftiş Kurulu Tüzüğü, yapılan değişiklikle Kültür ve Turizm Bakanlığı Teftiş Kurulu Tüzüğü haline getirilmiştir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı 24/1/1989 tarih, 354 ve 355 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerle Kültür Bakanlığı ve Turizm Bakanlığı olarak iki ayrı bakanlık şeklinde yeniden kurulmuş, bu kuruluşa paralel olarak Teftiş Kurulları da yeniden teşkilatlandırılmıştır. Turizm Bakanlığı Teftiş Kurulu Tüzüğü 20/7/1990 tarih ve 90/711 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile, Kültür Bakanlığı Teftiş Kurulu Tüzüğü de 20/7/1990 tarih ve 90/712 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe girmişlerdir.

29/04/2003 tarih ve 25093 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4848 sayılı "Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun" ile Kültür ve Turizm Bakanlıkları tekrar birleştirilerek, Kültür ve Turizm Bakanlığı olarak yeniden kurulmuştur. Kültür ve Turizm Bakanlıklarının, 16/4/2003 tarih ve 4848 sayılı Kanun ile yeniden tek Bakanlık olarak kurulması üzerine iki bakanlığın Teftiş Kurulları da Kültür ve Turizm Bakanlığı Teftiş Kurulu adı altında yeniden birleşerek tek kurul haline gelmiş ve adı geçen Kanunda Teftiş Kurulu Başkanlığının görevleri sayılmıştır. Bu Kanuna dayanan Teftiş Kurulu Tüzüğü 28/09/2006 tarih ve 26303 sayılı Resmi Gazete, Teftiş Kurulu Yönetmeliği 01/03/2007 tarih ve 26449 sayılı Resmi Gazete yayımlanarak, Teftiş Kurulu Çalışma Yönergesi ise19/03/2008 tarih ve 757 sayılı Bakanlık Makamının Onayı ile yürürlüğe girmiştir.

Kurulun Yapısı:

Teftiş Kurulu Başkanlığı Fevzi Paşa Mahallesi, Cumhuriyet Bulvarı No:4/102 A Blok 06100 Ulus/ANKARA adresinde faaliyet göstermektedir. Başkanlığımıza ait bir ihtisas kütüphanesi ve toplantı salonu mevcuttur.

Başkanlığımız, Türk Kamu Yönetiminin yeniden yapılandırılma süreci sonrasında "Kurul Başkanlığı" olarak mevcudiyetini koruyan birkaç denetim biriminden bir tanesidir.

Kurul doğrudan Bakana bağlıdır. Kurulun yazı, hesap, arşiv ve benzeri işleri, Başkanlığa bağlı Şube Müdürlüğü (Büro) tarafından yürütülmektedir

Teftiş Kurulu'nda 1 Başkan, 2 Başkan Yardımcısı dahil olmak üzere 29 Başmüfettiş, 19 Müfettiş ve 7 Müfettiş Yardımcısı fiilen görev yapmaktadır.

Kurulun yazı, hesap, arşiv ve benzeri işleri ise Kurul Başkanlığına bağlı şube müdürlüğü tarafından yürütülmektedir.

1973 yılında Kültür Bakanlığı, Teftiş Kurulu Başkanlığına atanan ve 1981 yılına kadar bu görevi yürüten Mustafa Ünlü'den itibaren günümüze kadar 19 Başkan görev almış olup halen 20 nci Başkan olarak Başmüfettiş Asım Keser bu görevi yürütmektedir.

Başkanlığın Görevleri:

Teftiş Kurulu Başkanlığı, yasalarla kendisine verilen, Bakanlık merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatıyla bağlı kuruluşların ve Bakanlık denetimi altındaki kurum ve kuruluşların her türlü faaliyet ve işlemleriyle ilgili olarak teftiş, inceleme ve soruşturma işlerini yürütme görevinin yanı sıra değişen ve çağın gerektirdiği denetim anlayışı çerçevesinde "rehberlik" ilkesini ön planda tutarak, gerçekleştirilen denetimler sonucunda getirilen önerilerle, Bakanlığın politikalarının belirlenmesinde, amaçlarının etkin bir şekilde yerine getirilmesinde aktif olarak rol oynamakta, diğer denetim birimleriyle, işbirliği ilkesi çerçevesinde, yürütülen projelerde yer almaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı Teftiş Kurulu Tüzüğü'nün 5 inci maddesinde; "Kurul Başkanlığının görevleri"

"a) Bakanlık merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatıyla bağlı kuruluşların ve Bakanlık denetimi altındaki kurum ve kuruluşların her türlü faaliyet ve işlemleriyle ilgili olarak teftiş, inceleme ve soruşturma işlerini yürütmek,

b) Bakanlığın amaçlarını daha iyi gerçekleştirmek, mevzuata, plan

ve programa uygun çalışmasını sağlamak amacıyla gerekli önerileri hazırlayıp Bakana sunmak,

c) Bakan tarafından ve mevzuatla verilen diğer görevleri yapmak."

şeklinde sayılmıştır.

Misyon ve Vizyon

Misyon:

Bakanlık faaliyetlerinin stratejik amaçlara, etik ilkelere ve mevzuata uygun ve etkin bir biçimde yürütülmesi ve kamu kaynaklarının verimli kullanılması için gerekli şeffaflığı e-denetim anlayışını kurumsallaştırmak, denetim ve yol göstericilik amaçlarını gerçekleştirecek teftiş, inceleme ve soruşturmaları zamanında, etkin, tam ve mevzuata uygun yapmak, kurumsal bir hafıza yaratarak tüm kamuoyu ve kamu sektörü nezdinde gerekli güven ortamını yaratmaktır.

Vizyon:

Kültür ve Turizm Bakanlığı birimlerinin iş ve işlemlerinin, hizmetten yararlanan ve hizmet sunan tüm tarafların beklenti ve önerileri de dikkate alınarak ve hizmetin sürekli gelişimi amaçlanarak, yasal düzenlemelere, stratejik amaçlara, etik ilkelere uygun, etkin bir şekilde yürütülmesini ve bu çerçevede kaynakların verimli kullanılmasını sağlamak amacıyla Teftiş Kurulu Başkanlığına tevdi edilen teftiş, inceleme ve soruşturmaları zamanında ve eksiksiz yapmak, Kurulun çalışmalarından elde edilen bulguları da kullanarak Bakanlığın amaçlarını daha iyi gerçekleştirmesi ve Bakanlık birimlerinin mevzuata, stratejik plan ve amaçlara uygun çalışması için teklifler hazırlamaktır.

Amaç ve Hedefler

Bakanlık Makamınca kurula tevdi edilen her türlü iş ve işlemleri zamanında ve eksiksiz, etkin ve verimli olarak yerine getirmek,

Yapılan teftiş, inceleme, soruşturma ve araştırmalar sırasında ortaya çıkan eksiklikleri ve/veya Bakanlığımız birimlerinin tüm paydaşlarına sunduğu hizmetin daha etkin, verimli ve sürdürülebilir olması yönündeki tespitlerini ve bu konularda yapılması gerekenleri ilgili birimlere ileterek Bakanlık birimlerini yönlendirmek, iyi örneklerin yaygınlaşması ve kötü örneklerin ayıklanmasını sağlamak, birimlerce yapılan her türlü idari düzenlemenin hazırlanmasına teknik destek sağlamak, stratejik plan hedeflerine ve Avrupa Birliği sürecinde arzu edilen hizmet ve insan kalitesine ulaşması yolunda Bakanlığa rehberlik etmek,

Teftiş Kurulu Başkanlığının Bakanlığımız birimlerine verilen hizmet içi eğitim faaliyetlerine destek vererek sunulan hizmetin kalite ve verimini artırmak,

Teftiş Kurulu Başkanlığının asıl işlevi olan denetim, yönlendirme ve rehberlik hizmetini daha etkin bir şekilde ifa edebilmek için, Kurula yönlendirilen işlerde daha seçici olunarak müfettişlik bilgi ve becerisini gerektirmeyen, birimlerin disiplin amirlerince sonuçlandırılabilecek şikayet ve müracaatların Teftiş Kuruluna getirilmeden hizmet biriminde yerinde çözümlenmesine yönelik tedbirler almak,

İdarenin daha etkin ve verimli çalışmasını sağlamak amacıyla, yazılan raporlar sonucunda elde edilen bulguları, birim yöneticileri ve üst yöneticilerle paylaşarak etkin bir yönlendirme sağlamak ve yapılan tekliflerin yerine getirilip getirilmediğini takip etmek,

Temel Politikalar ve Öncelikler

Misyon ve vizyon çerçevesinde mevzuatla kendisine verilen görevleri yerine getirmek ve bunu sürdürmek için gerekli tedbirleri almak,

İşlevlerinin sürdürülebilirliği açısından çalışanlarının günün değişen şartlarına, değişen mevzuata, vs. uyum sağlaması açısından belli aralıklarla hizmet içi eğitime tabi tutmak ve kişisel gelişimlerine yönelik çalışmalarını teşvik etmek, kariyer sistemine uygun olarak ihtiyaç duyulan personelin temini için gerekli tedbirleri almak,

Denetimde amacın hataları bulmak değil, onları ortaya çıkmadan önlemek, iyi

uygulamaları yaygınlaştırarak kamu yönetiminin sistem ve süreçlerinin geliştirilmesini sağlamak ve çalışanları geliştirerek uygulanabilir bir yönetişim ve etkin ve sürdürülebilir bir hizmet sunulmasına katkıda bulunmak olduğunu göz önünde bulundurarak kurallara uygunluğa ve geçmişe yönelik denetimlerden geleceğe yönelik ilke ve sonuçlar çıkararak, yapılan denetimlerden Bakanlığı daha iyiye götürecek sonuçlar çıkarmak ve bu konuda mevzuatın izin verdiği ölçüde şeffaf olmak,

Bakanlık birimlerinin yönlendirilmesi ve eğitilmesi amacıyla gerekli çalışmalar yapmak ve bu tür çalışmalara katılmak,

Teftiş Kurulu Başkanlığının temel işlevini yerine getirme amacıyla Bakanlığımız birimlerinin teftişlerinin belirli aralıklarla düzenli olarak gerçekleştirilmesini sağlamak ve bunu önleyebilecek temel nitelikte olmayan iş yükünün hafifletilmesi için gerekli tedbirleri almak.

Genel Olarak;

Başkanlığımız yetişmiş işgücü temini açısından merkez işlevini yerine getirmekte olup halihazırda Bakanlığımız üst kademesinde çok sayıda müfettiş kökenli kişiler görev almaktadır. (1 Müsteşar, 1 Müsteşar Yardımcısı, 2 Genel Müdür V., 1 Genel Müdür Yrd., 2 Genel Müdr Yrd. V.) yine şartları sağlayan müfettişler, Bakanlık yurt dışı teşkilatı olan Kültür ve Tanıtma Müşavirlikleri/Ataşeliklerinde 3 yıllık süre zarfı için müşavir veya ataşe olarak atanmakta, bu çerçevede halihazırda 8 müfettiş çeşitli ülkelerde ateşe olarak görev yapmaktadırlar

Tüzük ve Yönetmelik hükümleri doğrultusunda her yıl belli sayıda müfettiş eğitim amacıyla l yıl süreyle yurt dışına gönderilmekte olup hali hazırda iki müfettiş İngiltere'de eğitimine devam etmekte, bunun yanı sıra, Bakanlığı ilgilendiren konularda inceleme ve araştırmalar yapmak ve meslekî bilgilerini artırmak üzere, kıdem esasına göre müfettişler Tüzüğün 27 nci maddesi kapsamında 6 ay süreyle yurtdışında görevlendirilmektedir. Hem eğitim hem de bilgigörgü amacıyla yurt dışında görevlendirilen müfettişlerin görev dönüşü hazırladıkları tez veya raporlar Başkanlığımız (http://teftis.kulturturizm.gov.tr/) internet adresi üzerinden kamuoyunun bilgisine sunulmaktadır.

Başkanlığımızca, uygulamada tereddüt yaşanan konularda görüş alış verişinde bulunmak, Bakanlığın amaçlarını daha iyi gerçekleştirmesine yönelik öneriler oluşturmak amacıyla Kurul olarak, Ankara içinde veya dışında her yıl bir hafta süren mesleki değerlendirme toplantıları yapılmakta ve toplantı sonucunda bakanlığımız faaliyetleri ve amaçlarının daha etkin olarak işlerlik kazanabilmesini teminen hazırlanan öneri ve görüşler Bakanlık Makamına sunulmaktadır.

İşbirliği ilkesi çerçevesinde; Başbakanlık Teftiş Kurulu başkanlığında veya münferiden Başkanlık olarak periyotlar halinde yurtdışı müşavirlikler/ataşeliklerin teftişi yapılmaktadır.

Diğer denetim birimleriyle "işbirliği" ilkesi çerçevesinde bazı projeler yürütülmekte veya bunlara katılım sağlanmaktadır. Bu bağlamda, Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığında yürütülen "Türkiye'de Yolsuzlukla Mücadele Politika ve Uygulamaların Koordinasyonunun Güçlendirmesi Projesi" kapsamında yapılan çalıştaylara katılım ve katkı sağlanmaktadır.

Belirli program dahilinde önceden belirlenmiş eğitim programlarının yanı sıra Bakanlığımızda aksaklıklar olduğu görülen alanlarda "rehberlik" ilkesi ön planda tutularak bizzat Teftiş Kurulu Başkanının da katılımı ile tüm Bakanlık personeline hizmet içi eğitim seminerleri düzenlenmektedir.

Önleyici tedbir olarak, Bakanlığın aksaklık olduğu tespit edilen riskli alanlarıyla ilgili olarak mevzuat çalışmaları yapılmakta, Kamu hizmetinin etkin olarak sağlanabilmesi amacıyla getirilen öneriler Bakanlık Makamı Onayına bağlanarak Bakanlığımız birimlerine yol gösterici olarak iletilmektedir.

ÖRNEK YARGI KARARLARI

Dr. Şafak Başa*

DANIŞTAY KARARI:

T.C.

D A N I Ş T A Y

Onuncu Daire

Esas No : 2001/5262

Karar No : 2005/222

Özeti : Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yeri işgal ettiği sabit olan davacının, bu yerde büfe için alınmış işletme ruhsatı ile ticari faaliyette bulunması ve bu yer için ecrimisil ödemiş olmasının işgalin devamı için kazanılmış hak sağlayamayacağı ve tahliyesinin yerinde olduğu hakkında.

Temyiz Eden (Davacı) : …

Vekili : Av. …

Karşı Taraf (Davalı) : Manavgat Kaymakamlığı

İstemin Özeti : Davacının Antalya ilçesi Side Büyük plaj mevkiindeki Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yeri büfe yapmak suretiyle işgal ettiğinden bahisle 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 75.maddesi uyarınca tahliye edilmesine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan davada; Antalya 1. İdare mahkemesince davacının, devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu tartışmasız olan yerde büfe için alınmış işletme ruhsatı ile burada ticari faaliyette bulunması ve bu yer için işgaliye harcı ve ecrimisil ödemiş olmasının işgalin devamı için kazanılmış hak sağlamayacağı gerekçesiyle davanın reddi yolunda verilen 19.4.2001 tarih ve E:2000/763, K:2001/462 sayılı kararın temyizen incelenerek bozulması istenilmektedir.

Savunmanın Özeti : Savunma verilmemiştir.

D.Tetkik Hakimi : Y… Ç…

Düşüncesi : Temyiz isteminin reddi ile usul ve hukuka uygun bulunan mahkeme kararının onanması gerektiği düşünülmektedir.

Danıştay Savcısı : M… K…

Düşüncesi : Temyiz dilekçesinde öne sürülen hususlar, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 49.maddesinin 1. fıkrasında belirtilen nedenlerden hiçbirisine uymayıp idare mahkemesince verilen kararın dayandığı hukuki ve yasal nedenler karşısında anılan kararın bozulmasını gerektirir nitelikte görülmemektedir. Açıklanan nedenlerle temyiz isteminin reddiyle idare mahkemesi kararının onanmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onuncu Dairesince gereği görüşüldü:

İdare ve Vergi Mahkemelerinin nihai kararlarının temyizen bozulması 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 49.mad-

* Mülkiye Başmüfettişi

desinde yer alan sebeplerden birinin varlığı halinde mümkündür. Temyizen incelenen karar, usul ve hukuka uygun olup, dilekçede ileri sürülen temyiz nedenleri kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmediğinden temyiz isteminin reddi ile Antalya 1. İdare Mahkemesi'nin 19.4.2001 tarih ve E:2000/763, K:2001/462 sayılı kararının onanmasına 4.2.2005 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

YARGITAY KARARI:

21. Hukuk Dairesi 2005/6488 E., 2005/12328 K.

- KAYMAKAMLIK KÖYLERE HİZMET GÖTÜRME BİRLİĞİ
- HİZMET TESPİTİ
- HUSUMET
- 2709 S. 1982 ANAYASASI [Madde 127]
- 1580 S. BELEDİYE KANUNU (MÜLGA) [Madde 133,138]

Özeti: Davacı adı geçen kaymakamlığa bağlı barajda, orman ve su bekçisi olarak çalıştığı iddiası ile hizmet tespitinin yapılmasını istemiş ise de, davanın işveren olarak yanlış hasma yöneltildiği, davalı gösterilen kaymakamlığın işveren olmadığı, davacının ve tanıkların beyanları ile sabittir. Anayasa'nın 127. maddesinde dayanağı bulunan ve 1580 sayılı Yasa'nın 133. ve devamı maddelerinde hukuki statüleri düzenlenen Köylere Hizmet Götürme Birlikleri'ne ilişkin düzenlemeler gereği, işverenin adı geçen kaymakamlığın köylere hizmet götürme birliği olduğu açıktır. Bu nedenle husumetin tüzel kişiliği olan bu birliğe yöneltilmesi gerekir.

İçtihat Metni: Davacı, davalılardan işverene ait işyerinde 23.03.2000-01.04.2004 tarihleri arasında sigortalı geçen çalışmalarının tespitine karar verilmesini istemiştir. Mahkeme ilamında belirtildiği şekilde, isteğin reddine karar vermiştir. Hükmün davacı vekili tarafından temyiz edilmesi üzerine temyiz isteğinin süresinde olduğu anlaşıldıktan ve tetkik hâkimi tarafından düzenlenen raporla dosyadaki kâğıtlar okunduktan sonra işin gereği düşünüldü ve aşağıdaki karar tespit edildi. Davacı, davalıya bağlı Kalecik Barajında orman ve su bekçisi olarak 23.03.2000–01.04.2004 tarihleri arasında çalıştığının tespitini istemiştir. Mahkemece, yazılı şekilde davanın reddine karar verilmiş ise de bu sonuç aşağıda açıklanan nedenlerle yerinde değildir. Davacı, K... Kaymakamlığına bağlı Kalecik Barajında orman ve su bekçisi olarak hizmet tespiti istemiş ise de, davanın işveren olarak yanlış hasma yöneltildiği, davalı gösterilen "K... Kaymakamlığının" işveren olmadığı, davacının ve tanıkların beyanlarıyla ortadadır. Gerçekten Anayasa'nın 127. maddesinde dayanağı bulunan ve 1580 sayılı Yasa'nın 133 ve devamı maddelerinde hukuki statüleri düzenlenen "Köylere Hizmet Götürme Birlikleri"ne ilişkin düzenlemeler gereği oluşturulan işverenin "K... Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliği" olduğu açıktır. 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 138. maddesinde düzenlendiği şekilde hükmü tüzel kişiliği bulunan bu birliğe karşı dava açılması gerekirken K... Kaymakamlığına husumet yöneltilmesi usule aykırı olup bozmayı gerektirmektedir. Bu yöne ilişkin olarak mahkemece yapılacak iş, davanın sosyal güvenliğe ilişkin olduğu dikkate alınarak işveren "K...Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliği"ne husumet yönetilmesi için davacıya süre vermek ve yön-temince davaya katılan işveren hakkında tüm deliller birlikte değerlendirilip hüküm kurmaktır. Mahkemece bu maddi ve hukuki olgular dikkate alınmaksızın yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir. O halde, davacının bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır.

SONUÇ: Hükmün yukarıda açıklanan nedenlerle (BOZULMASINA), bozma nedenine göre diğer temyiz itirazlarının sonra in-

celenmesine, temyiz harcının istek halinde davacıya iadesine, 15.11.2005 gününde oybirliğiyle karar verildi.

SAYIŞTAY KARARI:

Dördüncü Daire, Karar Tarihi: 2.3.2006, Tutanak No: 30126

Kararın Konusu: Daire amirinin onayı olmaksızın milletlerarası telefon görüşmesi yapılması sonucu yersiz ödenen tutarın sorumlulara ödettirilmesi gerektiği.

Bigadiç Belediyesi Saymanlığı 2003: "Devlet Harcama Belgeleri Yönetmeliğinin 30'uncu maddesinin üçüncü fıkrasında, "Yurtiçi ve yurtdışı şehirlerarası telefon konuşma bedellerine ilişkin faturaların, konuşulan yerleri ve konuşmaların resmî-özel ayrımını gösterir daire amirince onanmış listesi ödeme belgesine bağlanır." denilmektedir. Bu hükme aykırı olarak, daire amirinin onayı olmaksızın milletlerarası telefon görüşmesi yapılması sonucu yersiz ödenen tutarın sorumlulara ödettirilmesine…"

Sağlık Bakanı Sayın Dr. Mehmet Müezzinoğlu' na Gönderilen Sağlık Bakanlığı Denetim Sistemi ile İlgili Bilgi Notu*

Sağlık Bakanlığı denetim sisteminin 663 sayılı KHK ile yeniden yapılandırılması sonrasında ortaya çıkan sorunların adil, hukuka uygun, yeni problemlere yol açmayacak, duygusallıktan uzak ve kamu yararını öncelleyen bir şekilde çözüme kavuşturulmasına ilişkin olarak Derneğimizin görüşünü ihtiva eden "Sağlık Bakanlığı Denetim Sistemin Sorunları ve Çözüm Önerileri" başlıklı bilgi notu, Sağlık Bakanı Sayın Dr. Mehmet Müezzinoğlu' na gönderilmiştir. Mezkur bilgi notunu aynen yayınlıyoruz.

SAĞLIK BAKANLIĞI DENETİM SİSTEMİNİN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

06.04.2011 tarihli ve 6223 yetki kanunu çerçevesinde 11.10.2011 tarihli ve 663 sayılı Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname çıkartılarak, Sağlık Bakanlığı ile bağlı kuruluşları yeniden yapılandırılmıştır.Bu yeniden yapılandırma çerçevesinde Sağlık Bakanlığının "düzenleyici ve denetleyici" konuma getirilmesi, hizmet birimlerinin bağlı kuruluşlar ihdas edilmek suretiyle bu kuruluşlara devredilmesi amaçlanmıştır. Buna göre Sağlık Bakanlığının temel görevinin politika oluşturma, temel kuralları belirleme, düzenleme ve denetleme olduğunu görmekteyiz.

Ortaya çıkan sorunlar ve ihtiyaçlar çerçevesinde Bakanlığın yeniden yapılandırılmasının, dönüştürülmesinin elzem olduğu tartışmasızdır. **Ancak, bu dönüşümün insanların haklarına zarar vermeden, yeniden yapılanma ile insanların kazanılmış hakları arasında hukuk devleti ilkesine uygun olarak optimal bir denge tutturularak yapılması gerekmektedir. Diğer Bakanlıklarda yeniden yapılanma çerçevesinde kazanılmış haklar göreceli olarak daha iyi düzeyde korunurken, Sağlık Bakanlığında buna gereken özen gösterilmemiştir.**

Bakanlık bünyesinde bulunan 141 yıllık (1871 yılında kurulmuştur) teftiş kurulu kaldırılmış, yerine Bakanlık Merkezinde Denetim Hizmetleri Başkanlığı, bağlı kuruluşlarda ise denetim birimleri oluşturulmuş; mevcut müfettişler, isimleri denetçi yapılarak Bakanlık merkez ve bağlı kuruluşlarına dağıtılmışlardır. Mezkur yetki kanunu çerçevesinde diğer

* Devlet Denetim Elemanları Derneğinin 24/06/2013 tarihli ve 2013/18 sayılı yazısı ekinde gönderilmiştir.

Bakanlıklarda yapılan düzenlemelerle mukayese ettiğimizde teftiş hizmetleri alanında çok radikal olan; hükümetin teftiş kurulları politikasına uymayan bir düzenleme yapıldığını ifade etmek mümkündür. Bu düzenleme ile müfettişlerin hak ve yetki kayıpları olmuştur.

Müfettişlerin kazanılmış haklarındaki kayıpları şöyle açıklayabiliriz: 6223 sayılı Yetki Kanunu çerçevesinde çıkartılan 663 sayılı KHK ile Sağlık Bakanlığında Teftiş Kurulu Başkanlığı ve müfettiş kadroları kaldırılmış, 1 tanesi Bakanlık Merkezinde, 4 tanesi de bağlı kurumlarda olmak üzere 5 parçaya bölünerek, müfettişler denetçi olarak atanmışlardır. Bakanlık Müfettişleri 2451 sayılı Kanun gereği Müşterek Kararname ile atanırlar, Kamu Konutları Kanunu ve Yönetmeliği uyarınca Görev Tahsisli Konutta oturma hakları vardır. Ayrıca Sayıştay Üyeliği adayı olmak için Müfettiş olmak gerekir. 4483 sayılı Kanun ile ilgili yargılama ve itiraz sürecinde atama şekli değiştiğinden bu kanunun uygulama şekli de değişmiştir. Denetçilerin ise yukarıda saydığımız hakları yoktur. Bu tespitlere göre, denetçi olarak atananların kazanılmış haklarının zarar gördüğü kesindir.

Yetki kayıpları ise şu şekildedir: Müfettişlerin "Görevden Uzaklaştırma" yetkisi var iken, denetçilerin bu yetkileri yoktur. Bağlı kurumlara denetçi olarak atanalar açısından söylemek gerekirse; daha önce " bakanlık müfettişi" olarak Bakanlığın tüm merkez ve taşra teşkilatını , bağlı kuruluşlarını denetleme yetkisi var iken, şimdi sadece bağlı olduğu bağlı kuruluşun merkez ve taşra teşkilatını denetleme yetkisi vardır. Örneğin Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumuna denetçi olarak atanan bir bakanlık müfettişinin, müfettiş iken Bakanlığın tüm merkez ve taşra teşkilatını , bağlı kuruluşlarını denetleme yetkisi var iken; denetçi olarak sadece Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumunun merkez ve taşra teşkilatını denetleme yetkisi vardır.

663 Sayılı KHK ile yapılan düzenleme Hükûmetin teftiş kurulları politikasıyla çelişmektedir. Hükümetin teftiş kurulları politikasını, 6223 sayılı Yetki Kanunu çerçevesinde çıkartılan KHK' lar ile yapılan düzenlemeler öncesinde ve sonrasındaki Bakanlıkların merkez denetim birimlerinin durumuna göre değerlendirmek gerekmektedir. Bakanlıkların merkez denetim birimlerinin durumuna baktığımızda; KHK' lar ile yapılan düzenlemeler öncesinde bakanlıkların merkez denetim birimlerinin "teftiş kurulu" olarak örgütlendiği ve denetim elemanının unvanının ise "müfettiş" olduğu görülmektedir.

6223 sayılı Yetki Kanunu çerçevesinde çıkartılan KHK' lar ile yapılan düzenlemeler sonrasındaki Bakanlıkların Merkez denetim birimlerine baktığımızda; 19 Bakanlıkta merkez denetim birimi bulunduğu, bunların 14' ünde müfettiş unvanının, 4' ünde denetçi unvanının ve birinde uzman unvanının kullanıldığı; buna göre merkez denetim birimi bulunan bakanlıkların % 74' ünde " müfettiş unvanın", %21' inde "denetçi unvanının" ve %5' inde "uzman" unvanının kullanıldığı; keza merkez denetim birimi bulunan 19 Bakanlıktan 7' sinde denetim biriminin Teftiş Kurulu Başkanlığı, 1' inde Denetim Kurulu Başkanlığı, 2' sinde Rehberlik ve Denetim Başkanlığı 4' ünde Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı , 5' inde Denetim Hizmetleri Başkanlığı adını taşıdığı; Başbakanlık, İçişleri Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı gibi devletin temel yapısını oluşturan bakanlıklarda denetim biriminin adının "Teftiş Kurulu Başkanlığı" olarak muhafaza edildiği görülmektedir.

Öte yandan, Maliye Bakanlığı, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığında dağınık olan denetim birimlerinin bakanlık merkez denetim birimi olarak birleştirildiği, buna karşın Sağlık Bakanlığında 663 sayılı KHK ile Teftiş Kurulu Başkanlığı ve müfettiş

kadrolarının kaldırıldığı, 1 tanesi Bakanlık Merkezinde, 4 tanesi da bağlı kurumlarda olmak üzere 5 parçaya bölünerek müfettişlerin denetçi yapıldığı anlaşılmaktadır.

Yukarıdaki açıklamalardan hükümetin denetim birimleri alanındaki politikasının, dağınık olan denetim birimlerini bakanlık merkez denetim birimi olarak birleştirmek olduğu, dolayısıyla mevcut denetim birimini bölüp dağıtmak olmadığı; "müfettiş" unvanının genel kabul gördüğü anlaşılmaktadır. Bu noktada, Sağlık bakanlığının diğer bakanlıklardan ve hükûmetin izlediği yoldan farklı bir yol izlediği, dolayısıyla hükûmetin icraatıyla çeliştiği görülmektedir.

Diğer taraftan teftiş kurulunun kapatılarak müfettişlerin 5 kuruma dağıtılmaları, bir başka ifadeyle denetimin 5 parçaya bölünmesi bir çok aksaklığı beraberinde getirmiş, kaynak israfına neden olmuştur. Örneğin, basit hasta şikayetlerinde bile denetim birimleri arasında sorunlar çıkabilmektedir. Aynı dilekçede aile hekimi, devlet hastanesinin diyaliz ünitesinin sorumlu hekimi ve özel diyaliz merkezi şikâyet edilebilmektedir. Bu durumda şikayet konularını 3 kurumun sağlık denetçilerinin incelemesi gerekmektedir. Bu da kaynak israfına, gecikmelere, bürokrasiye, incelemenin etkinliğinin azalmasına neden olmaktadır. Keza denetimin parçalanması neticesinde her kurumda denetim birimi oluşturulması; ayrı başkanlıklar, ayrı başkan yardımcılıkları, ayrı raportörlükler, ayrı idari birimler oluşturulması anlamına gelmektedir. Bu da kaynak israfina ve bürokrasiye neden olmaktadır.

Bu bağlamda ortaya çıkan aksaklıkların giderilmesi, Müfettişlerin hak ve yetki kayıplarının asgari düzeye indirilmesi, hükûmetin teftiş kurulları politikasıyla uyumlu hale gelmesi için; denetim birimlerinin hükümetin yaklaşımına uygun olarak Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı adı altında tek çatı altında birleştirilmesini, denetçi unvanının değiştirilerek "müfettiş" yapılmasını öneriyoruz.

1-Dağınık hale getirilen denetimin birimlerinin tek çatı olarak "Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı" adı altında birleştirilmesinin teklif edilmesinin gerekçesi:

- Yukarıda ayrıntılı olarak belirtilen hak ve yetki kayıplarının önlenmesi.
- Teftiş Kurulunun kaldırılması sonrasında, müfettişlerin dağıtılması ve bu nedenle ortaya çıkan kaynak israfının önlenmesi.
- "Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı" adının, 15.07.2004 tarihli ve 5227 sayılı Kamu Yönetimin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanunun felsefesine uygun olması, bu kanunun veto edil-mesi sonrasında teftiş kurullarının yeniden yapılandırılmasında Hükûmet tarafından bu kavramın tercih edilmesi.
- Hükûmetin dağınık olan denetim birimlerini birleştirme politikasına uygun veya bu politikanın gereği olması.
- Anayasaya göre Bakan, Başbakana karşı sorumlu olup kendi yetkisi içindeki işlerden ve emri altındakilerin eylem ve işlemlerinden de sorumludur, ayrıca bakanlık merkez örgütü ile bakanlığına bağlı dairelerin ve hizmet birimlerinin en üst hiyerarşik amiridir. Bakan yönetim fonksiyonunu Müsteşar ve birim amirleri vasıtasıyla yerine getirir. Bakanın denetim görevini etkili bir şekilde yapabilmesi için kendisine bağlı, merkez teşkilatı içinde yer alan güçlü bir teftiş birimine ihtiyaç bulunmaktadır.

2- Denetçi unvanının "müfettiş" unvanı ile değiştirilmesinin teklif edilmesinin gerekçesi:

- İlgili mevzuatta 19. yüzyılın sonlarında itibaren "müfettiş" unvanı yer almaktadır. Bu nedenle müfettişe verilen bir çok hak ve yetki söz konusudur. 663 sayılı KHK ile unvanlar denetçi yapılıp, ilgili mevzuata gerekli atıflar

yapılmayınca yukarıda belirttiğimiz hak ve yetki kayıpları ortaya çıkmıştır. Bu kayıpların önlenmesi veya telafi edilmesi için "müfettiş" unvanının kullanılması daha uygun olacaktır.

- Yukarıda ayrıntılı olarak belirtildiği üzere 2011 yılında Bakanlıkların ve dolaysıyla teftiş kurullarının yeniden yapılandırılması sonrasında da en çok kullanılan denetim elemanı unvanının "müfettiş" unvanı olması. Bu noktada "müfettiş" unvanının genel kabul görmesi.
- Türkiye' de teftiş ve müfettiş kavramlarının köklü bir geçmişi vardır ve imparatorluk döneminden devraldığımız güvene dayalı güçlü bir algısı oluşmuştur. Müfettiş kavramı insanların hafızasında, zihniyet dünyasında yer etmiştir. Toplumda güçlü bir anlam yükü vardır. Dolayısıyla toplum nezdinde genel kabul gördüğünü söylemek mümkündür
- Yaklaşık 150 yılı bulan kullanım sonucunda kültürel dünyamız içinde de yer almıştır.
- Denetim, inceleme ve soruşturma yapan denetim elemanları için Kıta Avrupasında kullanılan inspector, Amerikalıların kullandıkları audigator kelimelerinin en uygun karşılığının "müfettiş" kelimesi olması.

Sonuç olarak; Bakanlık Merkez teşkilatı bünyesinde Denetim Hizmetleri Başkanlığı, Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu, Türkiye Halk Sağlığı Kurumu ile Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu bünyesinde bulunan Denetim Hizmeti Daire Başkanlıkları ve Türkiye Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü bünyesindeki denetim biriminin, Sağlık Bakanlığı Merkez teşkilatı bünyesinde "Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı" adı altında birleştirilmesi; hak ve yetki kayıplarına neden olan denetçi unvanının "müfettiş" olarak değiştirilmesi gerekmektedir.

DENETiM HAFTASI ETKİNLİKLERİ VE TÜRK DENETİM SİSTEMİNİN GELECEĞİ

30 Nisan 1919 Gazi Mustafa Kemal Atatürk' ün 9. Ordu Birlikleri Müfettişliğine atandığı gün. Mustafa Kemal, Ulusal Kurtuluş Savaşını Müfettiş kimliğiyle 19 Mayıs 1919 tarihinde başlatmıştır. Önemine binaen Gazi Mustafa Kemal' in 9. Ordu Müfettişliğine atandığı 30 Nisan gününün yer aldığı hafta, Devlet Denetim Elemanları Derneği Yönetim Kurulunun aldığı karar gereğince "Denetim Haftası" olarak kutlanmaktadır.

Denetim haftası etkinlikleri 2002 yılından bu yana her yıl 30 Nisanın içinde yer aldığı haftada yapılmaktadır. Bu çerçevede tertip edilen etkinlikler geleneksel hale gelmiştir.

"Denetim Haftası" etkinlikleri ile yönetenlerin ve toplumun denetimin önemine, demokrasi ve hukuk devleti için gerekliliğine dikkati çekilmektedir.

Bu yıl 30 Nisanda yapılan etkinlikler kapsamında "Türk Denetim Sisteminin Geleceği" konulu bir panel de düzenlendi.

Haftanın açılış konuşmasını yapan Devlet Denetim Elemanları Derneği Genel Başkanı Ali Alper Orkun, Türk teftiş sisteminin işleyişindeki sorunları tespit ettikten sonra, hizmetin en iyisine layık olan insanımıza, kaliteli hizmet sunacak bir kamu yönetimine ve onu bu yönde denetleyip görevini kamilen yerine getirecek bir kamu denetim sistemine ulaşmak için yapılması gerekenleri belirtti.

Panelden önce üç büyük siyasi partinin temsilcileri de birer konuşma yaptılar. Özellikle muhalefet partilerinin temsilcileri, Türkiye' de denetim sisteminin gerektiği gibi işlemediğini iddia ettiler.

Daha ayrıntılı ifade etmek gerekirse; denetim birimi olmayan bakanlıklar olduğu, teftiş kurullarının kapatılmasının arkasında uluslar arası denetime açılmak olduğu, iktidarın Padişahları bile denetleyen Sayıştay' ın denetiminden kaçınmak istediği, Meclis denetiminin çalıştırılmadığı, iktidarın, milletvekillerinin sorduğu sorulara tam olarak cevap vermediği, vesayet denetiminin muhalefete ait belediyeler üzerinde yoğunlaştırıldığı, Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile denetimin sulandırıldığı, 2011 yılından itibaren ise denetimin yozlaştırıldığı muhalefet milletvekilleri tarafından ileri sürüldü.

İktidar partisine mensup milletvekili ise, hizmetkâr devlet anlayışını benimsediklerini, birinci sınıf demokrasiyi hedeflediklerini ifade etti.

Panelde yapılan konuşmalarda özetle; denetim sisteminin unsurlarından biri olan

Kamuoyu denetiminin çalışmadığı, yargısal denetimin sağlıklı işlemesinde sorunlar olduğu, Ombudsman atanmasının sıkıntılı olarak gerçekleştiği, Ombudsmanın herkesin kabul edebileceği, hatta muhalefetin de kabul edebileceği biri olmasının gerektiği, ileri demokrasilerde bu tür seçimlerin ilgili kamuoyunun uzlaşacağı bir zeminde gerçekleştiği; yürütme üzerindeki siyasi denetimin hiç çalışmadığı, zaten bizdeki siyasal parti ve meclis sitemi içerisinde çalışmasının mümkün olamayacağı; idari denetim sistemi içerisinde yer alan teftiş ve diğer denetim birimlerinin de yıpratıldığı ve gerektiği gibi denetim yapılamadığı ifade edildi.

Etkinliklerde yapılan konuşmaların ayrıntılı özetleri, çözümü yapılarak aşağıda sunulmuştur.

DENETDE GENEL BAŞKANI ALİ ALPER ORKUN' UN AÇILIŞ KONUŞMASI

Değerli Milletvekilleri, Değerli Müsteşarım, Denetim Birimlerinin değerli yöneticileri, Kıymetli meslektaşlarım; Denetim Haftası sebebiyle düzenlediğimiz programa hoş geldiniz diyor, en derin saygı ve hürmetlerimi sunuyorum.Toplantıya katılımlarıyla bize destek veren siyasi parti mensuplarına, akademisyen ve meslek mensubu panelistlerimiz ile bizleri yalnız bırakmayan meslektaşlarımıza şükranlarımı sunuyorum.

Yeryüzünde, hangi kıtada hangi ülkenin, kamu yönetimi modeli incelenirse incelensin, kamu denetimine sahip olmayan herhangi bir modele rastlamak imkansızdır. Belli yıllardan bu yana, kamu yönetimi sistemlerinde daha etkin ve verimli bir sisteme yönelik arayışların hız kesmeden devam ettiğini hep birlikte izlemekteyiz. Bu arayışlardan, kamu denetim sistemi de nasibini almakta, Daha tarafsız daha nesnel, daha etkili ve daha verimli bir denetim sistemine geçişin yolları aranmaktadır. İşte tam olarak bu noktada karşımıza temel nitelikte bir yol ayrımı çıkmaktadır. Türk Kamu Denetim sisteminin, doğrudan ithal edilen bir yaklaşımla ve deneme yanılma yöntemiyle mi geliştirileceği yoksa ülkenin, yüzlerce yıllık tecrübelerinden ve kurumsal yapılarından yararlanılarak, evrimci ve gelişmeci bir yaklaşımla mı revize edileceği, bu ayrımların ana karakteristiğidir.

Yol ayrımına dair sorunun cevabını yine ironik bir soruyla yanıtlamak isterim. Dünyanın herhangi bir ülkesinde, 500 yolcu taşıyan bir Jumbo jeti, bir bisikletçinin uçurmaya kalktığına veya ağır bir açık kalp ameliyatını, radyo tamircisinin gerçekleştirmeye çalıştığıma hiç rastladınız mı? Cevabınız hayır ise, ülkemizde kamuyu ve kamu denetim sistemini hiç tanımayan, sistemin olumlu ve olumsuz yanlarını ölçebilecek deneyimden mahrum, dünya uygulamalarını ve sonuçlarını tahlil edemeyen kişilerin, ayağı yere basmayan yaklaşımlarla kamu denetim sistemini düzenlemeye neden çalıştıklarının cevabını vermelisiniz. İşte bu gün, bu salonda, bir araya gelerek hayatını, kamu denetim mesleğinde geçiren ve sistemi bizzat yaşayan meslek mensupları ile akademisyenlerin birikimlerini bir araya getirerek, ortak aklı yakalama yönünde küçükte olsa bir adım atmayı hedefliyoruz. Tarihsel süreç içerisinde, denetim mesleği mensuplarının fikirlerini kamuoyu ile paylaşmaları ve karar vericileri aydınlatmaları zaruret halini almıştır. Artık, kamu denetimi klasik işlevi olan yönetim işlevinin son basamağında yer alıp mevzuata uygunluk denetimi yaparak yönetimin yanlışlarını düzeltmek amacına yönelik bir kurguyu aşmıştır. Yaptığı çalışmalarda denetlenenlerin de fikirlerini değerlendirerek, verimlilik-etkinlik-tutumluluk ölçümlerini yaparak kurumların geleceğini belirleyecek iyileştirme ve geliştirme önerilerini yönetime yansıtma görevini de üstlenmiştir. Denetim alanında , dünyada iki temel model olan, Anglosakson model ile kıta Avrupası modeli arasında son yıllarda savrulmalar yaşanmaktadır. Anglosakson denetim modeli üst yöneticiye bağlı iç denetim sistemi ile özel şirketler eli ile para karşılığı yapılan,

adına bağımsız dış denetim denilen model yaklaşımı ile özetlenebilir. Kıta Avrupası modelinde ise, bakanlık tipi yapılanma esas alınmış kurumsal nitelikli kariyer sistemi ve liyakat ilkeleri eşliğinde, göreceli olarak güvenceli nitelik taşıyan kurul nitelikli denetim mekanizmaları öne çıkartılmıştır. Türk kamu yönetim ve denetim sistemi cumhuriyetin Osmanlı imparatorluğundan devir almış olduğu kıta Avrupası hukuk sitemine uygun olarak teftiş ve müfettişlik kavramları üzerine kurulmuştur.

Anglosakson modelinin liderliğini yapan ABD ve İngiltere'de sadece üst yöneticiye bağlı iç denetim ve ücret ödenerek satın alınan hizmet niteliğindeki bağımsız dış denetim sistemi zayıflatılarak, kurumsal nitelikli teftiş kurulu olarak adlandırılabilecek genel müfettişlik sistemine geçilmiştir. Bu teftiş kurullarının yapmış oldukları denetimler sonucunda hazırlamış oldukları raporları hem denetim yapılan birime (yürütme) hem de kongreye (yasama) 6 aylık raporlar halinde sundukları, ciddi yolsuzluk ve usulsüzlük tespit ettikleri hallerde ise, 7 gün içerisin de kongreye rapor sunmakla yükümlü oldukları bilinmektedir. Dolayısıyla ABD genel müfettişlik birimleri, hem bağlı olduğu kurum adına iç denetim yapmakta hem de kongre adına dış denetim görevini yapan, genel müfettişlik yasası kapsamında yasal güvence altına alınmış nevi şahsına münhasır güçlü denetim birimleridir.

ABD modeli bu hale; para karşılığı dış denetim yapan bağımsız şirketlerin hazırladıkları usulsüz raporlar sonucunda, 2000 li yıllarda yaşanılan krizin sebepleri olan Enron-Arthur¬ Andersen-Worldcom,Tyco,Xerox skandalları ve yöneticiye bağlı iç denetim birimlerinin, göz yummak zorunda kaldığı- Lehman Brothers-Freddie Mac- Fannie Mae -şirket skandalları sonrasında gelmiştir. Anglosakson sistemi kendi modelinin eksikliklerini, Kıta Avrupa sisteminin unsurlarıyla teçhiz ederken, ülkemizde denetim sisteminin, Anglosaksonlaştırmaya çalışılması, hem de bu çalışmanın bu ülkelerin en son geldiği nokta örnek alınarak değil, 1970 li yıllar öncesinin örnek alınarak yapılması son derece vahimdir.

Bu aşamada son dönemde, üzerinde çok durulan bir kavram olan, bürokratik oligarşi kavramı ve vatandaşların demokratik yollardan yönetime katılma yolları hakkında da, birkaç noktaya dikkat çekmek istiyorum. Denetim kurullarının siyaset, bürokrasi/kamuoyu denkleminde nerede bulunduğunu anlamaya çalıştığımızda; sistemin günah keçisi rolünün bizlere sunulduğunu görmekteyiz. Şöyle ki; bürokratın kendisini bulunduğu göreve getiren siyasi iradeye karşı başarılı görünme zorunluluğu, özellikle üst bürokrasiyi, başarısızlıklarını örtmek için denetim kurullarının idari işleyişi yavaşlattığı, sürekli hata aradığı izlenimi vererek, aslanlara yem yapma eğilimine sürüklemektedir. Bu izlenim yeterince kuvvetli şekilde verildiğinde, denetim kurullarının elini kolunu bağlayan uygulamalar mevzuat olarak hayata geçirilmekte ve milli irade bu şekilde istiyor diyerek, bürokrasi kenara çekilmektedir. Oligarşik bürokrasi olduğundan bahsedildiği halde, Teftiş ve Denetim kurularının, siyasi otoriteye karşı bir güç gibi gösterilerek, bağlı oldukları kurumların, üst yöneticilerine bağlama girişimlerini, hayret ve merakla izlemekteyiz. Bürokratik oligarşi var ise güçlenmesine ve siyasi otoritenin gücünün zayıflamasına yol açan bu uygulamaların, nasıl olup da demokratikleşme yönünde, ilerleme olarak sunabildiği, hayret ve merakımızın en temel sebebidir. Şöyle ki, siyasi otorite iki araç yardımıyla üretilen kamu hizmetinin geri dönüşümüne ait bilgileri elde eder. Bu yollar; l)Kamuoyu tepkileri 2) Kendisine bağlı denetim birimleridir. Siyasi otoritenin başında bulunduğu kurumun, tüm uç noktalarında, hedef ve amaçlara uyumunu kontrol eden ve geri besleme bilgilerini sunan denetim birimleridir. Eğer bu birimler, uygulamaları gerçekleştiren ve kamu gücünü kullanan, icraatların altına imza atan üst yöneticilere bağlanırsa, bu yöneticiler

doğal bir insiyak olarak; sorunları, eksikleri gizleme, başarıyı abartma, kendilerine yakın olanları öne çıkarma, eğilimi güdeceklerdir.

Gizlenen sorunlar, eksiklikler siyasi otorite tarafından zamanında fark edilmeyince, büyüyecek, yanlış teşhisler yanlış tedavilere yol açacaktır. Teftiş kurullarının, siyasi otoriteye rakip bir güç gibi gösterilmesinin altında yatan nedenlerden bir tanesi de, üst yöneticinin, denetimin ortaya koyduğu eleştiri ve önerilerin, aslında, kendilerine yönelik olduğunu ustalıkla gizleyip, siyasi otoriteye yönelikmiş gibi algı yanılgısı oluşturmasıdır.

Bürokrasinin kölesi olmak istemeyen siyasi otoritenin yapması gereken; gerçek bünyenin açık ve net fotoğrafını çekebilen bir denetim mekanizması oluşturmaktadır.

Kamuoyunun yönetime katılımı ve doğru karar verebilmesi noktasında ise dikkate alınması gerekli olan husus; kendisine sunulan kamu hizmetlerinin gerçek maliyetini, ekonomik ve etkin olup olmadığını, objektif verilere dayanarak yorumlayabileceği nadir araçlardan bir tanesinin, profesyonel denetim elemanlarının, etik değerlere ve çağdaş tekniklere uygun olarak hazırlayacakları raporlar olduğudur.

Toplum kamu kaynaklarının doğru ve etkin kullanılıp kullanılmadığını anlayabilmek için, sadece medyanın verdiği bilgi kırıntılarından başka veriye ulaşamamaktadır. Sağlıklı veri ve yorumlara ulaşamayan kamuoyunun sağlıklı şekilde demokratik katılım sağlamasının zorluğu açıktır.

Denetim raporlarının toplumla paylaşımına yönelik ciddi sorunlar vardır. Kişisel veriler ve devlet sırrı niteliğindeki bilgiler dışında, tüm denetim raporlarının, kamuoyu ile paylaşılmaması, anlaşılmaz bir korku ve güvensizlik göstergesidir. Gerekmeyen alanlarda kapalılık ve gizliliğin bozulmaya ve kokuşmaya yol açacağı unutulmamalıdır.

Kamuoyu ile paylaşılan ve topluma mal olan denetim raporları, çok daha özenli ve dikkatli yazılacak, konuya ilgi duyan birçok kesimin kontrolünden geçeceği için seviyesi ve içeriği yükselecektir.Böylece yazılan raporlar tozlu raflara mahkum olmayacak, gereğini yerine getirmeyen kamu otoriteleri, eleştirilecektir.

Denetim mekanizmasının da, sübjektif ön yargı ve kabulleri bir kenara bırakarak, kurumun hedef ve amaçlarına motive olarak, üretilen kamu hizmetlerinin kalitesinin ve etkinliğinin artmasına yoğunlaşması, temel görevidir.

Sözün özü olarak mevcut kamu denetim sistemini eleştiriyor ve ana hatlarıyla şunları öneriyoruz:

1- Meslek taassubuna kapılmayan, kendisini de eleştirmekten ve ölçmekten kaçınmayan bir kamu denetimi sisteminin ürettiği denetim ve ölçme değerlendirme rapor ve faaliyetlerinin, belli bir sistem dahilinde kamuoyu ile şeffaf ve açık şekilde paylaşacağı bir sistemin kurulması, Türk kamu yönetiminin tıkanan damarlarını açacaktır.

2- Kamuoyu denetimine kendisini de açan denetim sistemi, içinde bulunduğu umutsuzluk ve etkisizlik girdabından çıkarak daha yüksek kalitede ürün ortaya koyma arayışı içine girecektir. Kapalı kapılar arkasında yaşamını daha fazla sürdüremeyeceğini ve siyasi erki yanlış yönlendiremeyeceğini anlayacak olan bürokrasi asli görevine dönerek, demokrasilerde bulunması gerektiği çizgiye oturacaktır. Kamuoyunun doğrulara daha hızlı ulaşabildiğini gören siyaset kurumu ise kendisini, hesap verebilir yönetim anlayışını desteklemek zorunda hissedecektir.

3- Denetim birimleri, kendi başarı performanslarını ölçecek değerlendirme kriterlerine bağlı hale getirilmelidir. Diğer kurumları ölçmeye, değerlendirmeye başarı ve başarısızlıklarını değerlendirmeye

çalışan bu birimlerin, kendi başarı ve başarısızlıklarını ölçme ve değerlendirmeyi ve buna göre gerekli düzenlemeleri gerçekleştirmeleri mutlaka sağlanmalıdır.

4- Kurullarının, her siyasal iktidarın farklı ve ani düzenlemelerine maruz kalmaması açısından anayasal güvenceye kavuşturulması, uygun olacaktır.

5- Denetim birimlerinin ortak etik ilkelerinin, raporlama standartlarının, olaylara yaklaşımlarının, doğru ve yanlış algılamalarının, aynı düzleme oturtulacağı bir hukuksal zemin oluşturulmalıdır. Denetim elemanlarının işe alınma, atanma, görev yetki ve sorumluluklarını, teftiş birimlerinin çalışma usul ve esaslarını belirlemek; inceleme, soruşturma ve teftiş faaliyetlerinde yeknesaklığı sağlamak üzere; bu düzenlemelerin yapılacağı çerçeveye, Türk Denetim Yasası, ismini öneriyoruz.

6- Denetim birimleri arasında koordinasyonu ve uyumu sağlamak ve mesleki standartları tespit etmek üzere oluşturulacak Denetim Üst Kurulu ile denetim birimlerinin başarısı ve başarısızlıkları ölçülmeli ve gelişimlerine yönelik tedbir ve uygulamalar, planlanabilmelidir.

7- Denetim elemanlarının en iyi şekilde yetiştirilmelerini ve hizmet içi eğitimlerini en iyi şekilde almalarını sağlamak üzere, Denetim Üst Kuruluna, bağlı Teftiş Akademisi oluşturulmalıdır.

8- 6223 sayılı Yetki Kanunu çerçevesinde çıkartılan KHK' lar ile yapılan düzenlemeler sonrasında bazı Bakanlıklarda denetim birimleri oluşturulmadığı görülmektedir. Bu bakanlıklarda da denetim birimleri oluşturularak denetimsiz alan bırakılmaması gerekmektedir.

9- Son yıllarda bazı bakanlıklarda teftiş birimlerinin müsteşar ve müsteşar yardımcısına bağlandığı görülmektedir. Üst yöneticiye bağlı sistemlerin mahsurlarını ve zafiyetleri açık olduğundan, denetim elemanlarının daha bağımsız ve tarafsız çalışabilmeleri için, teftiş birimlerinin ilk planda doğrudan Bakana bağlanması sağlanmalı, ikinci planda meslek güvencesi ve fonksiyonel bağımsızlığın sağlanabilmesi için gerekli tedbirler mutlaka alınmalıdır.

10- Günümüz koşullarında dene-tim hizmetlerinde çalışan meslektaşlarımızın motivasyonlarının yüksek tutulması, çalışma koşul ve şartlarının özendirici tutulmasıyla doğru orantılıdır. Teftiş elemanlarının mali ve sosyal haklarının güvence altına alınması için "Teftiş Hizmetleri Sınıfı" sınıfı oluşturularak, özlük hakları ve mesleki güvencelerinin yargı mensupları baz alınarak düzenlenmesi mutlaka sağlanmalıdır.

11- Denetim Birimlerinin isimleri ve teşkilatlanma şekilleri, kurul modeli esas alınarak, demokratik ve katılımcı anlayışla yeniden düzenlenmelidir. Mesleğin kariyer yapısı ve özel eğitim dönemi hiçe sayılarak, bu yetişme dönemini tamamlamadan mesleğe dışarıdan paraşütle katılımın yolu kapatılmalıdır.

12- Denetim elemanlarının unvanları arasındaki farklılıkların giderilmesi ve 6223 sayılı Yetki Kanununda ulaşılmak istenen amaçlar doğrultusunda, yeniden düzenleme yapılarak, mesleki kurumsal kültür, muhafaza edilmelidir.

Bu duruma ters nitelikte gelişmeler yaşanan örneklerden biri olan, Sağlık Bakanlığında Teftiş Kurulu Başkanlığının 663 sayılı KHK ile yeniden yapılanma sonrasında kaldırılarak, mevcut müfettişlerin denetçi

yapılmak suretiyle Bakanlık Merkez ve 4 adet bağlı alt kuruluşa dağıtıldığı görülmektedir. Müfettişlerin hak ve yetki kayıplarının asgari düzeye indirilmesi ve sistemin bozulan yapısının düzeltilmesi için; 5 parça haline getirilen denetim birimlerinin, tekrar tek çatı altında birleştirilmesi kamu yararına olacaktır.

Birçok kez tekrarladığımız üzere, idealist ve fedakar insanların oluşturduğu meslek camiamızın hedefi, yeni bir bürokratik hegemonya oluşturmak değil, Türk Kamu Yönetimini, sanal dünyasından çıkartıp küresel düzeyde gerçekler dünyasının başarılı bir aktörü haline getirme mücadelesine, katkı sunabilmektir.

Amacımız sade ve açıktır. Bu amaç her hizmetin en iyisine layık olan insanımıza, bu kalitede hizmetleri sunacak bir kamu yönetimine ve onu bu yönde denetleyip görevini kamilen yerine getirecek bir kamu denetim sistemine ulaşmaktır. Bu hedefe doğru koşulan maratonda, birkaç adımda biz koşabilirsek kendimizi mutlu hissedeceğiz.

Kendisine ulaşan kamu hizmetlerinden vatandaşlarının mutlu olduğu, verdiği kamu hizmetinin kalitesinden kamu görevlilerinin mutlu olduğu bir Türkiye'ye ulaşabilmek umuduyla, bu yolda birlikte olduğumuz dostlara Selam olsun diyor, saygılarımı sunuyorum.

MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ YOZGAT MİLLETVEKİLİ SADİ DURMAZ'IN KONUŞMASI

Değerli Denetde Üyeleri, saygı değer Milletvekilleri, kıymetli konuklar. Denetim Haftasının 11. Yıl Dönümünde sizlerle bir Müfettiş sıfatıyla birlikte olmaktan büyük bir onur duyduğumu ifade ederek, hepinize en kalbi sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

Yönetim ve denetimin birbirini besleyen ve tamamlayan bir süreç olması nedeniyle, yönetimin kendisinden beklenen fonksiyonları etkin, verimli bir şekilde yerine getirebilmesinde ve başarılı olabilmesinde, iyi kurgulanmış bir denetim sistemine ihtiyaç vardır. Nitekim amaçlara, ihtiyaçlara ve toplumsal bünyeye uygun görev ve yetki dağılımı ile çalışma yerleri en iyi şekilde belirlenmiş, yeterli finansal kaynaklar ile gerekli araç ve gereçleri sağlanmış yeterli ve nitelikli personel kaydıyla donatılmış iyi işleyen bir yönetim oluşturulsa bile çeşitli iç ve dış ekonomik, sosyal, siyasal, teknik, psikolojik v.s. nitelikteki faktörler yönetimi olumsuz etkileyerek başarısını azaltabilmekte veyahut amaçlarından saptırabilmektedir.

Bunların önlenmesi belirtilen amaçlar doğrultusunda sistemin sürdürülebilmesi iyi kurulmuş işleyen bir denetim mekanizmasıyla gerçekleşebilir. Denetlemek, emir vermek, korku salmak değildir, denetim işin gitmesi istenen şekilde yönetilmesi anlamına gelmektedir.Bu anlamda denetlemenin yapıcı nitelikle olması kusurların bir daha tekrarlanmaması için ilgilileri yeterli bilgililerle donatması gerekmektedir.

Denetim kurumunun kuruluş amacıyla uyumlu olarak bilimsel ve demokratik yöntemlerle gerçekleştirilmeli , bu anlamda bazı özellikler taşımalıdır.İyi bir kamu denetiminin hukukilik ve yerindelik denetiminin yanında performans denetimini oluşturan, verimlilik,etkinlik,tutumluluk ilkeleri uygulayarak zamanında ve kurumun amaçlarına uygun bir biçimde objektif olarak yapılması gerekmektedir.

Kötü denetim yolsuzluklara davetiye çıkaracak, personel hatalarını hiçe sayacak, kısıtlı kaynakların verimsiz kullanımına, bu anlamda israfa neden olacaktır. Bu durumda bir yönetim faaliyetinden bahsetmek mümkün olmayacaktır.Bu nedenle denetim faaliyeti geçmişten çok geleceğe yönelik olmalıdır. Geçmişi denetlemeli, bu günü düzenlemeli, geleceğe yön vermelidir. Yasalara bağlı olmasının yanı sıra yasaları değişilmez normlar olarak görmeyip, yasaların toplumsal kalkınma ve gelişmeyi önleyici hükümlerinden arındırması yönünde çalışmalara ağırlık verilmelidir. Atılımcı çabaları destekle-

meli, öncülük etmeli, cezalandırıcı olmaktan çok ödüllendirici yöntemleri kullanmalıdır.

Yolsuzlukların yaygınlaşması durumunda yolsuzlukların temel nedenleri üzerine gidip, çözüm yolları önerilmelidir. Denetim as ve üstün ortaklaşa gerçekleştirip düzenlediği bir süreç olmalıdır. Ayrıca işlemin yerinde olmasına tespitlerle yönelmeli, yani yerindelik denetimi yapmalıdır.

Değerli arkadaşlar; denetim sistemi hem personel kalitesini, hem de hizmet kalitesini ölçmeye yönelik olmalıdır. Kamusal eylem ve işlemleri kamu hizmetlerini her aşamada en yüksek kalite ile sağlanıp sağlanmadığını ölçmeye ve ortaya koymaya yönelik olarak toplam kalite anlayışı içinde değerlendirilmelidir. En önemlisi tüm kamu yönetim birimlerinde fonksiyonel ve idareden bağımsız olarak hesap verme sorumluluğu çerçevesinde hareket edilen bir denetim organı kurulmalıdır. Etkili bir denetim sisteminin taşıdığı unsurlar anlaşılabilir kurumsal yapıya ve duruma uygunluk, sapmalardan zamanında haberdar olma, yeterlilik enseklik ve ekonomiklik gibi kavramlardır. Kamu idaresi ilkeleri arasında yer alan açıklık, dürüstlük hesap verilirlik, tarafsızlık ve güvenilirlik gibi unsurlar ancak etkin denetim sisteminin varlığıyla gerçekleşebilmektedir. Zaten yolsuzluk ve rüşvet denetim sisteminin iyi işlemediğinin ispatını oluşturmaktadır. Bir toplumda yolsuzluklar devam ettikçe o denetim sisteminin etkinliği tartışma konusu olmaya devam edecektir. Kamu yönetiminde söz konusu olan ve aslında halka ait olan kamu kaynaklarının iyi kullanılması, bunlardan özel çıkar sağlanması, bugün hemen hemen her toplumun öncelikli sorunu haline gelmiştir.

Kamu yönetiminde kötü yönetim ve yolsuzluk nedeniyle temiz toplum her toplumun özlemi olmuştur.Temiz toplum anlayışı da etkin denetim aracılığıyla kamusal alanda etik değerlerin yerleştirilmesi ve yaygınlaştırılması ihtiyacını artırmıştır. Kamu kesiminde ortaya çıkan rüşvet teklifleri ve yolsuzluklar sonrasında kuralsızlığın kural haline gelmesiyle işlevlerini yerine getiremeyen yönetimler, halk nezdinde güvenini yitirmektedir. Yönetimlerin her türlü denetime açık olması yönetim faaliyetine, güvenilirliğine olan inancı pekiştirici bir etki yapmaktadır. Denetim mekanizmasının gelişmediği veya etkin kılınmadığı merkezlerde yolsuzlukların daha yaygın olarak görülmekte olduğu da dikkate alındığında, yolsuzluklarla mücadelede denetimin taşımakta olduğu hayati önem daha iyi anlaşılacaktır.

Yolsuzluğun en genel ve en olumsuz etkisi ise siyasal sistemin devletin ve yönetimin yasallığı ile saygınlığını zedelemesi, devletin ve toplumsal düzenin temeli olan yasaları geçersiz hale getirmiştir. Yasaların ve kuralların etkisini yitirmesi ile toplumları çürümeye itmekte olan yolsuzluk bu anlamda kuralsızlığı da körüklemektedir. Kuralsızlık nedeniyle hukuk kuralları işleyemez olduğunda yolsuzlukların cezası verilmeyecek , yapılan eylemlerin kişilerin yanına kar olarak kalması ve hiçbir yaptırım ile karşılaşılmaması durumu özendirici hale getirecektir. Bu hususa meydan vermemek için etkin bir denetim sisteminin varlığı kaçınılmazdır. Bu nedenle yönetim faaliyetinin öncelikli konuları arasında denetim faaliyeti olmalıdır.

Değerli arkadaşlar; hükümet sistemi ne olursa olsun bütün temsili demokrasilerde yasama organının, kanun yapma, hükümeti denetleme, devlet bütçesini kabul etme gibi üç temel işlevi bulunmaktadır. Parlamenter hükümet sisteminde yasama organın en önemli görevlerinden biri hükümet ve yönetimi denetlemesidir. Yasama organı bu görevi halktan aldığı yetki ile halk adına gerçekleştirir. Ülkemizde siyasi denetim TBMM tarafından yerine getirilir. İdarenin başı olan bakanlar, bakanlıklarına bağlı kuruluşların faaliyetlerinden dolayı meclise karşı sorumludurlar. Bu sorumluluk siyasal sorumluluktur. Millet meclisi bu denetimi gerçekleştirirken anayasanın 98. maddesinde belirtildiği üzere soru, genel görüşme, meclis araştırması, meclis soruşturası ve

gen soru yollarına başvurabilir.

TBMM 'nin gerçekleştirdiği denetimin yanı sıra yönetilenler dilekçe hakkı ve bilgi edinme hakkı ile siyasal denetimi doğal olarak gerçekleştirebilirler. Ancak yasama tarafından yapılan denetimin durumu hepinizce malumdur. İktidar elinden gelse muhalefete genel kurul kürsüsünü kapatacaktır. TRT 3 meclis TV'den verilen parlamento çalışmalarının yayını önemli ölçüde sınırlandırılmış, halkın meclisten haber alma imkanı engellenmiştir. Muhalefetin denetim aracı olarak sık sık kullandığı yazılı soru önergeleri dahil düzgün bir şekilde cevaplandırılmamaktadır. 23. dönemde muhalefet tarafından 1926 soru önergesi verilmiş olup, bunların neredeyse ya hiç cevaplanmamış yada zamanında cevaplandırılmamıştır.

Değerli misafirler; ülkemizde mevcut denetim sistemi yasal değişiklikler ve siyasal baskı sonucu hantal ve karmaşık bir yapıya kavuşturularak denetim faaliyetleri birbirinden kopuk, sonuçları izlenemez hale gelmiştir. Yolsuzluklar arttıkça denetim birimleri tasfiye edilmektedir. Hiyerarşik düzen içinde yer alan denetim birimlerine bakıldığında yeterli güvenceden yoksun olarak siyasal iktidarın baskılarına maruz bir şekilde, siyasal çıkar ve amaçlara alet edilmek istenmekte ve amacından uzaklaştırılmaktadır. Ayrıca denetim elemanlarınca hazırlanan inceleme, araştırma hatta soruşturma raporları ilgili ve uygulayıcı birimler tarafından yeterince değerlendirilmemekte, izlenmemekte yapılan eleştiri ve önerileri çoğu kez dikkate alınmayarak denetim sisteminin etkinliğini olumsuz yönde etkilemektedir. 2003 yılında çıkartılan Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile sulandırılan denetim sistemi 2011 yılında yetki kanuna dayanılarak çıkartılan kanun hükmünde kararnameler ile aşındırılmıştır. Özetle 2002-2012 dönemi kamu denetim sisteminin reform adı altında topyekün tasfiyelerin yapıldığı bir dönem olmuştur. Bugün bize reform adı altında kanun hükmünde kararnameler ile antidemokratik bir biçimde dayatılan ekonomi modelinin yolsuzluk ve usulsüzlüklerin önlenmesinde ne kadar yetersiz kaldığı açıkça görülmektedir.

Değerli arkadaşlar; etkili bir yönetim faaliyeti gerçekleştirme hedefi başka ülkelerin de ortak hedefi olmuştur. Ülke Sayıştayları da bu durumdan payına düşeni almıştır. Hesap verme sorumluluğu şeffaf yönetim gibi kavramların da etkisiyle Sayıştaylar yolsuzlukların çözümü konusunda kendilerini daha fazla sorumlu kabul etmişler, bu noktada önemli adımlar atmaya ve faaliyetlerini bu ölçüde dikkate alarak gerçekleştirmeye çalıştırmışlardır. Dış denetim hesap verme sorumluluğu ve şeffaflığı geliştirmek amacıyla kamu parasının kullanıldığı her alan denetlenmelidir. Ayrıca kamusal hesap verme sorumluluğunu ne ölçüde yerine getirdiği parlamentoya raporlanmalı, bu bilgi kamuoyunda sunulmalıdır. Dış denetim bağımsız olarak kamu denetimi reformlarına öncelik etmeli, kamuoyuna ve parlamentoya açık anlaşılır ve güvenilir raporlar sunmalıdır. Bu anlamda iyi uygulama örneklerini yaymalı yapıcı yaklaşımlarla sonuç odaklı raporlar yazmaya yönelmelidir. Dış denetim uluslararası genel kabul görmüş meslek standartlarına göre yürütülmeli ve günümüz denetim yöntemleri kullanılmalıdır. Bilindiği gibi yolsuzlukla mücadele açısından Sayıştayın denetim ve yargılama faaliyetleri ikili bir işleve sahiptir. Birincisi yapılan yolsuzlukları ortaya çıkararak faillerin cezalandırılmasını, ayrıca bu faaliyetlerin tekrarlanmasına fırsat vermeyecek önlemlerin alınmasını sağlamak ve etkin bir caydırıcılık rolü üstlenmektir. Zaten Sayıştay denetiminin asıl işlevi caydırıcılıktır. İkinci olarak da yolsuzluğu önleyecek önlemlerin alınmasını sağlamaktır. Ancak günümüzde teftiş kurullarının kaldırılması gibi Sayıştay denetimlerinin önüne geçmek için yasal düzenlemelerle yandaş denetim sistemi oluşturulmaya çalıştırılmaktadır. Halbuki iktidar partisi Sayıştay kanunu 3 Aralık 2010 da kendisi çıkarmış. 2012 tem-

muzunda değişiklikler yapmış yapılan değişikliklerden önemli bir kısmı anayasa mahkemesi tarafından iptal edilmiştir. Bunların en önemlisi Sayıştayın rapor verme yetkisini kısıtlayan 35. maddedeki değişikliği anayasa mahkemesi kuvvetler ayrılığı ilkesine aykırı bulmuştur. Meclis mali konularda ancak Sayıştay raporlarına bakarak yürütme yetkilerini denetleyebilmekte olup, bu raporların kısıtlanması yasama, yetki, yürütmeyi denetleyemez hale gelmesine neden olacaktır. Son olarak iktidar partisi anayasa mahkemesinin kararından 4 ay sonra Sayıştay Kanununda değişiklik yapılması için kanun teklifi vermiştir.

Söz konusu kanun teklifinde Sayıştay denetim raporlarının meclise gönderilmesi ve kamuoyuna ilan edilmesi kaldırılmakta, Sayıştay bünyesindeki rapor değerlendirme kurulunun 8 üyesi ile başsavcıyla savcıların iktidar partisi tarafından seçilmesi öngörülmektedir. Ayrıca diğer kamu kurumunda görev yapan denetim elemanlarının da Sayıştay denetçisi olarak atanabilmesinin önü açılmaktadır. Bu kadrolara atanacak kişilere 35 yaş sınırı ve en az yedi yıl mesleki deneyimin getirilmesi, bu kadrolara atanacak kişilerin iktidar partisi döneminde denetim elemanı unvanı alanları işaret ettiği düşünülmektedir.

Ne yazık ki Sayıştay denetimi de kamunun her kademesinde yapıldığı gibi sulandırmak istenmekte, siyasi iktidarın gözetiminde/denetiminde bir yapı oluşturulmaya çalışılmaktadır. Netice itibariyle iktidarın denetimden anladığı tek şey muhalefet partilerince yönetilen belediyelere, adına denetim dedikleri baskı ve zulümlerdir. Dış denetiminin kapsamının daralması ve kamu harcamalarının tümünün denetlenmemesi, denetim sisteminin en büyük eksikliklerinden biridir. Bu eksiklik hem parlamentonun denetim hakkını zafiyete uğratmakta hemde şeffaflık ve hesap verme zorunluluğunun gelişmesini olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunuyla oluşturulan ombudsman kurumu da denetim sisteminde karmaşıklığın, etkinliğin, teftiş kurullarının yüksek denetiminin rüşvet ve yolsuzlukların tartışıldığı bir dönemde gerekli denetim alt yapısı hazırlanmadan yönetim yapısının içine alınmış olması denetim sistemindeki karışıklığı artırarak, var olan sorunlara yenisini eklemekten öteye geçmeyecek gibidir. Konuşmama son verirken şunu ifade etmek isterim ki, yönetimin amacı denetim değildir, ama denetim olmadan yönetimin var olması, amacına ulaşması da mümkün değildir. Hangi denetim sistemi seçilmiş olursa olsun yönetimin başarısı için işleyen bir denetim mekanizmasına ihtiyaç vardır. Dolayısıyla her alanda yönetimin ihtiyaçlarını gözetecek bir denetim faaliyetinin mutlaka bulunması gerekir. Mevcut hükümet tüm uygulamalarıyla iktidarı denetimsizleştirmek için denetimi iktidarsızlaştırma yolunu seçmiştir. Bilinmelidir ki denetimsiz yönetim olamaz, bu duygu ve düşüncelerle hepinize sevgi ve saygılarımı sunarak, tüm meslektaşlarımızın denetim haftasını kutluyor, hepinize saygılar sunuyor, başarılarınızın devamını diliyorum.

CHP KIRKLARELİ MİLLETVEKİLİ MEHMET SİYAM KESİMOĞLU'NUN KONUŞMASI

Sayın Başkan, değerli milletvekili arkadaşlarım, akademisyenler ve değerli DENETDE üyeleri, şahsım ve üyesi bulunduğum Cumhuriyet Halk Partisi adına sizleri saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

Ulu Önder Atatürk' ün bir sözünü sizlerle paylaşmak istiyorum, "Yaptıkları işin doğruluğuna inanan insanlar, çalışmalarının denetlenmesinden, karşı fikirler ortaya atılmasından ve tercihleri üzerinde münakaşa yapmaktan zevk alırlar " diyor. işte kendisinin 30 Nisan 1919 ' da 9.Ordu müfettişi attığı gün 2002 yılından beri denetim günü ve denetim haftası olarak kutlanmaktadır.

Bu vesile ile değerli DENETDE üyelerini kutluyorum, ayrıca Başkanımızın yapmış olduğu konuşmadaki tüm sözleri-

ne katılıyorum. Umarım ki önümüzdeki yıl denetim elemanlarının beklentilerinin, umutlarının gerçekleşeceği bir yıl olur.

Ulu Önder Atatürk'ün sözlerini ortaya koydum. Birde, eskilerin deyimiyle; yaptıkları işin denetlenmesini istemeyenler bin bir dereden su getirirler, denetlenmemek için yakın tarihimize özellikle son 11 yıllık iktidara baktığımızda çok çeşitli örneklerini görüyoruz. Ben bir beş on dakikalık zaman dilimi içerisinde ve süremin denetlenmesini sayın başkanın yetkisine sunarak, denetim kavramının, bugüne kadar geldiği nokta, 11 yıllık iktidar partisinin uygulamaları ve Cumhuriyet Halk Partisi olarak bizim bu konuya bakış açımızla ilgili konuları başlıklar halinde sizinle paylaşmaya çalışacağız. 11 yıllık dönemde iktidar özellikle iktidar partisinin bu konuda birçok sabıkası var, bunların hepsini değil ama bir kısmını sizlerle paylaşmaya çalışacağım.

Özgeçmişte de ifade edildiği gibi denetim dünyasına, hesap uzmanı, mülkiye müfettişliği, mali müfettişlik ve bir çok konuda çok sıfatla katkıda bulunan bir okulun mezunuyum. Birçok arkadaşımız yıllardan beri bu konuda bilgilerini ortaya koyuyorlar. Zaten klasik demokrasi anlayışlarında başlamıştı bu harcama yetkisinin denetlenmesi. O günlerden bu günlere kadar geldik ve bu denetim kurumu gerçekten geleneklerine bağlı bir kurum, bunu çok iyi biliyoruz. Ve aynı zamanda da yeniliğe açık bir kurum ve bu gelişmeleri, bu yenilikleri gereğini yerine getiren ve kendisinden sonraki kuşaklara da bunu aktaran bir yapıya sahip. Aslında bu son cümlemi idi diye yapmak isterdim, olması gereken buydu ama son 11 yıllık dönem içerisinde bundan çok uzaklaştığını biliyoruz.

Yeni Osmanlıcılık düşüncesiyle hareket eden AKP iktidarı, Osmanlıdan günümüze kadar bütün bu kurumların köküne maalesef kibrit suyu dökmüştür. On bir yıllık bu dönemde iktidar partisinin hedefi, görevi, denetimsiz bir biçimde ülkeyi yönetmektir. Bunun için önce teftiş kurullarını kaldırmayı tercih etmiştir. 22. dönemde Kamu Yönetimi Temel Kanun tasarısını çıkardı, ancak o zaman Cumhurbaşkanı Sayın Sezer veto etti. Kanun hükmünde kararnameler çıkardı, 150 yıllık bir geçmişe sahip kurumu, ki bu kurumun daha eski geçmişini biliyoruz, kurum olarak Milattan önce 3000 yılında Sümerlere uzandığını biliyoruz, meslek olarak eski Mısırlara, Romalara kadar uzandığını biliyoruz. Ve en yakın tarihte 52 yıllık belleğe sahip kurumun 13 bine yakın görevlisiyle ilgili ciddi baskı uygulamalarının ortaya konduğunu maalesef biliyoruz. Bine yakın denetim elemanıyla ilgili soruşturma açıldığını, yüzlerce denetim görevlisine cezalar verildiğini maalesef biliyoruz. Ve en son dönemde muhalefete mensup belediyeler üzerinde iki türlü denetimin yapılmak istendiğinin örnekleriyle karşı karşıya kalıyoruz. "Bana filanca kişinin raporunu getir, yada filanca kişinin, kurumun aklanmasını sağlayacak raporu getir" anlayışı bu, ama ben biliyorum ki denetim görevlisi arkadaşlarımızın önemli bir kısmı bu baskıya boyun eğmiyor, kararlı bir biçimde dik duruyorlar. Hukuk çerçevesinde vicdani ölçülerde bu görevlerini yerine getiriyorlar. Ve çok yakın bir gelecekte bu yürekli arkadaşlarımıza, çok büyük görevler düşeceğini buradan ifade etmek istiyorum.

Değerli arkadaşlarım, kanun hükmünde kararnamelerden bahsettik, bu kanun hükmündeki kararnamelerde bakanlıkların teşkilat yapısı değiştirildi, teftiş kurullarının isimleri değiştirildi, özellikle bazı bakanlıklarda denetim kurulları oluşturulmadı. Mesela değerli Milletvekili arkadaşımda az önce ifade etti, Gençlik ve Spor Bakanlığında, Kalkınma Bakanlığında, yani bu iki kurum denetimden uzak demek ki, ama bunlar düzeltilecek. Maliye teftiş kurulu kapatıldı. Kanun hükmünde kararnamelerden bahsettim hepinizin bildiği gibi kanun hükmünde kararnameler, meclisin onayına tabidir. Biz o dönemden bu yana her platformda bunu dile getiriyoruz. Meclisin onayına sunulan bu kanun hükmünde kararnameleri diyoruz ama nafile. Denetim

teftiş ortada başkanlık modeline gidildi, ast üst ilişkileri çerçevesinde emir komuta zincirine yönelik bir biçimde başkanlık modeli getirildiği veya üst kurulu başkanlığı, denetim kurulu başkanlığı yada başka isimler altında, aslında olması gereken yatay örgütlenme ve eşit ilişkilerin kurulabileceği kurul modelinin oluşturulması gerekir. Sayın Başbakan da bu konuyla ilgili düşüncelerini ortaya koydu , CHP 'nin iktidarında bütün bunların hepsi düzeltilecek ve teftiş kurulları yeniden yapılandırılacak.

Müfettiş unvanı maalesef değiştirilmek istendi, denetçi, denetmen yada uzman başka sıfatlar adı altında. Bunun ayrıntılarına çok fazla girmeyeceğim, ama özellikle denetim görevinin yabancı denetime açık olması için, bu teftiş kurullarını kapatıldığını düşünüyorum. Bağımsız denetim adı altında bir de bu konuda açılım yapmak istiyor. Zaten kala kala bu konuda açılım yapmadığı kalmıştı. Şimdi Sayıştaydan bahsedildi, harcamaların anayasaya uygunluğunu denetlemekle görevli bir hesap mahkemesi, ama her nedense iktidar partisi bu sayıştayın denetiminden uzaklaşmak istiyor. Yani dilediğince harcamak ama hesap vermek istemiyor. Bunun için 2012 de yasa getirdi, Anayasa mahkemesi bozdu. Şimdi yeni bir yasal düzenlemeyle parlamento karşı karşıya , bunun hangi anlama geldiğini geçen hafta bizim grup başkan vekilimiz ve sizin içinizden gelen sayın Akif Hamza ÇEBİ bu konuda Sayıştayın yeniden yapılandırılmak ve iktidar partisine bağlamak adına bu düzenlemenin getirildiğini ifade etti. Yani 1862 yılından beri görev yapan bu kurum, yok edilmek isteniyor. Padişahları denetleyen bu kurum maalesef Ak Parti iktidarı denetlensin istemiyor. Belki Sayıştayın denetiminden kurtulabilir iktidar partisi, ama çok yakın gelecekte milletin denetiminden nasıl kurtulacak çok merak ediyorum.

Değerli katılımcılar; güncel bir konudan bahsetmek istiyorum; Akil Adamlar heyeti, burada kimlerden oluştu, kimler oluşturdu oraya girmeyeceğim, ama bu heyetin üyelerinin giderleri var , yol giderleri, konaklama giderleri, toplantı giderleri var, bunlar hangi bütçeden ödeniyor? Bunlarla ilgili herhangi bir ödeme yapılmadığı ifade edildi. Ben sayın Başbakana soru önergesi verdim ama değerli Milletvekili arkadaşımın dediği gibi bunların hiçbirinin yanıtlanmayacağı şekilde, ya gündemden düştükten sonra cevap veriliyor, ya da elmayı soruyoruz armudu anlatıyorlar. Veyahut beş madde veriyoruz bir maddeye cevap veriyorlar, yani sulandırılıyor. Bütün bu soru önergelerimiz gelen evrak bölümünde yayınlanıp arşive kaldırılıyor, bununla ilgili Sayın Başbakandan doğru bir cevap geleceğine ihtimal vermiyorum. Bu konuda koordinatör, sorumlu Bakan "Sayın Beşir ATALAY" beni çok iyi anlayabileceğinizi düşünüyorum. Buraya bir parantez açmak istiyorum, aslında burada anayasaya aykırılık söz konusu, ben bunu çok dile getirdim. Bizim hukuk sistemimizde Başbakan Yardımcısı diye bir Bakanlık yoktur, Devlet Bakanlığına atanır oradan Başbakan yardımcılığına görevlendirme yapılır. Ama maalesef bizim dört tane Başbakan yardımcımız var dolayısıyla onlar bana göre yok hükmündedir, çünkü onların Bakanlıkları yok, onların ödenekleri yok, peki şimdi bu Akil adamların bu masrafları hangi ülkeden ödeniyor, hangi fasıldan ödeniyor, kala kala örtülü ödenek var, ama örtülü ödeneğin de şekli koşulları yasal düzenlemeler ile mevcuttur. Eğer oradan bir ödeme yapılıyorsa, bunu sade sizin takdirinize sunmak istemiyorum, bunun bir suç olduğunu sizinle paylaşmak istiyorum.Sayın Başbakan, Başbakan yardımcısı ve ilgililer bu konuda suç işlemektedirler.

Bir başka nokta Kamu İhale Kurumu; değerli katılımcılar Kamu İhale Kurumunun belirli bir yasası var, bu kamu ihalelerini denetlemek adına düzenlenmiş bir yasa ve yasa son on bir yıl içerisinde bu yasa 57 kez değiştirilmiştir. Ve Kamu İhale Kurumunun Başkanı geçtiğimiz aylarda bir itirafta bulundu, yapılan ihalelerden sade yüzde dördü bize geliyor, bu bir itiraftır. Kamu İhale

Kurumu ne için var, ama atmışa yakın kurum bu Kamu İhale Kurumunun denetiminden uzak, Mit, Maslak, 3.Köprü, Hızlı Tren yolu vs., bütün bunlar Kamu İhale Kurumunun denetimi dışında. Bunu nasıl açıklayacağız. Size sözlerimin başında ifade ettiğim gibi bu faaliyetlerin denetlenmesini istememek adına bu denetim mekanizmasının dibine kibrit suyu dökülmektedir. Yolsuzluk, eğer bir ülkede denetim yoksa rüşvet vardır, yolsuzluk vardır, kara para vardır ya da başka bir deyişle ülkede kara para, yolsuzluk varsa denetim yoktur. Bu yolsuzlukların önemli kaynaklarından birtanesi de özelleştirme, ben Kırklareli Milletvekiliyim, Lüleburgaz İlçeinde Hamitabat doğalgaz şirketi santrali var, bu santral geçtiğimiz ay yüz beş milyon dolara özelleştirildi. İtiraz ettik ama, bunun örnekleri çok bu iktidar döneminde. 105 milyon dolara satılan, bu santralin yıllık geliri İki Milyar Dolar, son Beş yıl içinde bu santralin bakım onarım yenileme çalışmaları için 185 Milyon yatırılmış , bu santralin kasasında banka hesapları dahil, 140 milyon lira var, depolarında otuz milyonluk mazot var. Yani 170 milyon lira nakit parası var, yüz milyon dolara tekabül eder, 105 milyon dolara satıyorsunuz siz. Ben bunun takipçisiyim.

Parlamenter denetim mekanizması, değerli Milletvekili arkadaşım güzel biçimde bahsetti, buna yönelik ancak arşiv çalışması söz konusu. Yasama organı anayasaya uygunluk denetimi, şimdi iktidar partisi diyor ki, anayasa mahkemesi anayasa değişikliklerini denetleyemez. Çünkü benim arkamda milli irade var, diyor. Anayasa uzlaşma komisyonunda, AKP ve BDP Milletvekilleri birlikte önerge verdiler, dediler ki hiçbir şekilde Anayasa değişiklikleri denetlenemez, biz bu anlayışın örneklerini geçmişte gördük, 1950 ve 1960 yılları arasında yasalar , Anayasaya aykırı olamaz, hükmünün arkasına sığınarak zamanın Demokrat Parti iktidarı Anayasaya aykırı birçok yasa çıkardı. Ama bu anlayışı yeniden ihya ederek günümüze getirmek istiyorlar. Kimler getirmek istiyor, geçmişte kimler getirdiyse ona bir bakmak lazım. Cevabı ben kendim verebilirim 12 Mart Faşistleri.

CHP'nin iktidarında denetim elemanlarıyla ilgili bakış açımızı 4 temel nokta dahilinde sizlerle paylaşıp sözlerimi noktalamak istiyorum. CHP 'nin iktidarında kamu denetim birimi bulunmayan Bakanlıklarda denetim birimi oluşturma suretiyle denetimsiz kamu alanı bırakılmayacak, denetim birimlerinin isimleri ve teşkilatlanma şekilleri kurul modeli esas alınarak demokratik ve kalıcı anlayışla yeniden düzenlenecek. Denetim elemanlarının unvanları arasındaki farklılıkların giderilmesi ve 6223 Sayılı yetki kanununda ulaşılmak istenen amaçlar doğrultusunda yeniden düzenleme yapılacak. Mesleki Kurumsal Kültür muhafaza edilecektir. Bu çok önemli. Kurumların bellekleri ortadan kaldırılmak isteniyor, bunu gerçekten çok önemsiyoruz. Mevcut karmaşanın ve sorunların çözülmesinin sağlanması için denetim hizmetleri sınıfı ihdas edilecektir. Böylelikle denetim elemanları dahil mali ve mesleki sorunların çözülmesi mutlak daha kolay olacaktır. Saygılarımı sunuyorum.

ADALET VE KALKINMA PARTİSİ KÜTAHYA MİLLETVEKİLİ İDRİS BAL' IN KONUŞMASI

Değerli Başkanım, Vekil arkadaşlarım, öncelikle bu önemli toplantıya organize eden Alper Bey'e teşekkür ederim. Başkan beyi dinledim. Hakikaten önemli önerilerde, eleştirilerde bulundu. Kamu yönetiminin hizmetlerini çağın gereklerine göre, yürütülebilmesi ve denetlenebilmesi babında, bunların önemli olduğunu düşünüyorum. Zira birikmiş sorunlarımızın çözülebilmesi için kanallar önemlidir. Yönetimle yönetilen, bürokrasi ile halk arasındaki bu kanallar ne kadar süratli olursa bu sorunlar net bir şekilde meclise ulaşır, yargıya ulaşır ve gerekli adımlar atılır ve atılmalıdır.

Öncelikle biz aslında farklı siyasi partilerden olsak da amaç hizmetkar bir devlet

anlayışıdır, hizmet eden efendi olmayan bir devlet anlayışıdır ve böyle olmalıdır. İşte güçlerin ayrılmasının altında yatan temel sebepte budur, yasama yürütme yargı diye ayıracaksınız ki güçler ceberrutlaşmasın, hizmet etme noktasından uzaklaşıp eziyet etme noktasına gelmesin. Bu bağlamda yargı çok önemli , tuzun kokması nasılsa yargının tabi ki objektif olması önemlidir. O anlamda yönetimin bir fonksiyonunu/işlevini yerine getiren denetçilerin rolü çok önemlidir. Demokrasilerde şeffaflık hesap verilebilirlik çok önemlidir, o anlamda denetçinin ezilmeden büzülmeden dik durarak işini görmesi hepimizin çıkarınadır, demokrasinin gereğidir. Sağcısıyla, solcusuyla Müslimliyle, Gayrimüslimiyle herkesin bu menfaatinedir. Dolayısıyla ben bu toplantıların sorunların aktarılmasıyla, önerilerin, eleştirilerin her kesim tarafından meclis tarafından hükümet tarafından, halk tarafından önemli bir işlevi yerine getirdiğini düşünüyorum. Öyle olmasını diliyorum.

Bu çerçevede düzenlemeler çok önemli. Tabi ki biz o günün şartları gereği tek parti olarak bulunduk. Ama 1946 da çok partili döneme geçtik ve ülkemizdeki demokrasinin standartlarını yükseltmeye çalışıyoruz ve en son 2010' daki anayasa değişikliği önemlidir. Demokratikleşme anlamında ileri adım atıldığını düşünüyorum ama hatalar yapılmışmıdır , bence hiç hata yapmıyoruz diyen yalan söyler. Bu hataların ise çözülebilmesi ya da atılan adımdan sonra geri dönülüp bakıp ona göre yeni adımların düzenlemelerin yapılması tabiki de önemlidir. Bununda bilinebilmesi için burada Alper Bey' in yaptığı, başka vekil arkadaşlarımızın yaptığı gibi eleştiri ve öneri önemlidir. Zaten eleştirmiyorsak demokrasi yok demektir. Bu çerçevede ben yeni anayasa çalışmalarının önemli olduğunu düşünüyorum. Yani biz hangi siyasi görüşten olursak olalım benim vatandaşıma ülkeme her şeyin birinci sınıfı layıktır diyebiliyor muyum, sağlık hizmetiyle, eğitimiyle, ulaştırma hizmetiyle ve diğer hizmetleriyle bunu diyorsak , ilave olarak 1. sınıf demokraside layıktır diyebiliyorsak, bence demeliyiz, eğer böyle diyorsak Amerika' yı tekrar keşfetmeye gerek yok. Dünyada birinci sınıf demokrasi olarak kabul edilen batı ülkeleridir, Amerika' dır İngiltere' dir, başka batı ülkelerdir. Bunlara bakılır, buralarda denetim nasıl yapılıyor, yasama, yürütme, yargı, medya ifade hürriyeti, örgütlenme hürriyeti, polisin yetki ve sorumluluğu, askerin yetkisi ve sorumluluğu, işte buna benzer birçok konuyu incelemeliyiz. Dolayısıyla bunun kurumsal bir mevzu olduğunu düşünüyorum.

Biz yeni anayasa çalışmalarımızda, terörle mücadelede tabi ki birbirimizi eleştireceğiz. Belki acımasızca eleştireceğiz ama hukukun, demokrasinin sınırları içerisinde kızmadan, küfretmeden yapacağız ve yapmalıyız. Zira bu bizim görevimizdir. Ama asla ve asla taviz vermememiz gereken olay şu; ben vatandaşım ve milletime 1. sınıf demokrasiyi layık görüyorum. Burada en önemlisi yargı bağımsızlığıdır, denetimin bağımsız olması, denetçinin dik durması, onurlu durabilmesidir. İşte bunun için bizim konuşmamız lazım, bu kanalları iyi kullanmamız lazım, yaptığımız eleştirileri iyi niyetle yaparak somut öneriler ortaya koyarak ülkemizdeki standartları yükseltmeye gayret etmemiz gerekiyor. Bunun için ben Alper beyi, arkadaşları kutluyorum. Çalışmalarınızın hayırlı olmalarını diliyorum. Umarım çalışmalar, eleştiriler ve öneriler daha şeffaf, daha hesap verilir bir Türkiye buluşturması için demokrasimizin 1. sınıf seviyeye çıkabilmesi için katkı sağlar, saygılarımı sunuyorum.

TÜRK DENETİM SİSTEMİNİN GELECEĞİ KONULU PANELDE YAPILAN KONUŞMALAR

Oturum Başkanı Doç. Dr. Ulvi Saran' ın Konuşması

Değerli Denetim Elemanları Derneğinin değerli Başkanı ve Yönetim Kurulu Üyeleri, Kamu Kuruluşlarında yer alan çeşitli denetim

kurullarının değerli başkanları ve mensupları, hanımefendiler, beyefendiler.

Derneğimiz tarafından düzenlenen Türkiye' de Denetim Sisteminin geleceği konulu Panel nedeniyle aranızda bulunmaktan büyük bir memnuniyet duyuyorum. Tabi burada Kamu Güvenliği Müsteşarı olarak bulunmuyorum, bu pozisyonu taşımış olmakla beraber burada mensubu bulunmaktan övünç duyduğum denetim camiasının bir üyesi, bir ferdi olarak bulunuyorum. Bu vesile ile birlikte gene sizle olmanın hazzını yaşıyorum. Bunun yanında panelimize katılan değerli konuşmacılarımızdan dört arkadaşımızla hayatımız çeşitli vesilelerle kesişti. Kendileriyle birçok platformda beraber olduk, bazılarıyla birlikte çalıştık.

Sayın Cumhur ÇİLESİZ, kendisiyle birlikte mesai arkadaşlığı yaptığım İçişleri Bakanlığı Mülkiye Teftiş Kurulunda, halen o kurulun değerli bir üyesi olarak, ayrıca Başkan Yardımcısı olarak denetim görevi yapıyor. Sayın Muhittin ACAR değerli bilim adamımız, kendisiyle sivil toplum platformlarında, bazı akademik camia çerçevesinde yürüttüğümüz faaliyetlerde birlikte olduk.

Doç. Dr. Yavuz CABBAR, yine Müsteşar Yardımcılığı süresinde kendisiyle temasımız ve çeşitli mesaimiz bulunan arkadaşımız.

Sayın Arslan ÖZDEMİR ile de Sağlık Bakanlığında birlikte çalıştık. Oradaki Müsteşar Yardımcılığım süresince. Dolayısıyla gene bu paneli şereflendiren sizlerle birlikte, değerli arkadaşlarımızla birlikte bulunmaktan haz duyduğumu belirterek sözlerime başlıyorum.

Şimdi genellikle bir sendrom vardır, moderatörlerin gereğinden fazla konuşma Sendromu. Böyle bir sendroma kapılmak istemiyorum ama elbette ki meslek hayatımın belli bir bölümünü denetim elemanı olarak geçirmiş biri olmak sıfatıyla, konuşmamın başında bazı değerlendirmelerde bulunacağım.

Değerli katılımcılar, denetim işlevinin yönetimin temel öğelerinden birisi olduğu gerçeğinden hareket ettiğimizde, kamu denetim sisteminin geleceği, kamu yönetim sisteminin geleceğinden ayrı düşünülemez. Kamu yönetiminde değişim ve yeniden yapılanma ihtiyacı olduğunda, denetim sisteminde de tanımların, kavramların, yapıların ve süreçlerin yeniden ele alınması ve yeniden belirlenmesi süreci doğuyor. Başlangıçta Sayın Başkanımız denetim birimlerinin, elemanlarının ne gibi krizle, zorlukla karşılaştığını ifade etti. Gerçekten doğru. Kamu yönetimi sisteminin karşı karşıya kaldığı sorunlarla denetim sisteminin karşı karşıya bulunduğu sorunlar arasında ciddi bir paralellik var. Birbirinden kopmaz bir bütünlük söz konusu. Başkanımızın ifadesinde Denetim Sistemimizin Anglosakson denetim modeliyle Kıta Avrupası denetim modeli arasında sıkışıp savrulduğunu ifade etti. Bu gerçekten önemli bir tespit. İşin ilginci denetim sistemi de parçası bulunduğu kamu yönetimi sisteminin kaderini paylaşıyor burada.

Kamu yönetim sistemi gerçekten Anglosakson yönetim anlayışıyla gündeme giren ve yeni yapılanma hareketlerinin ortaya çıktığı alanlarda gündemde. Kıta Avrupa'sı yönetim modelinin çarpıştığı bir alan. Hepimiz gözlemliyoruz, özellikle son zamanlara kamu yönetimi sistemimize giren bağımsız Kurulların yanı sıra Kıta Avrupa'sını temsil eden geleneksel Kamu Kurumlarının merkezi birimlerinin bir arada faaliyetlerini yürütüyor olmaları , Kamu yönetim sistemi içinde bu uzlaşmazlık ve çatışma arasındaki varlığını sürdürme gayreti içinde bulunması bunun en önemli bir göstergesidir. Ben gene ufak bir benzetme yapmak istiyorum arkadaşlarıma söz vermeden önce. Denetim sistemimizin, denetim sistemi birimlerini denetleyen elemanlarımızı iç sularda varlığını sürdüren, iç sularda çalışan gemi personelinin açık denizlere, okyanuslara açılmasıyla bağlantılı olduğunu, onunla paralellik arz ettiğini, benzerlik taşıdığını ifade etmek istiyorum. İç sularda seyri seferlerde

bulunan, dolaşan bir gemi personelinin kaptanının doğrudan doğruya fırtınalı ve gerçekten ne olacağı karşısına ne çıkacağı belli olmayan okyanusa açılma aşamasında olması gibidir şuanda teftiş birimlerimizin karşı karşıya kaldığı sorunlar. Aslında kamu yönetimi sitemimizde benzer bir derdi paylaşıyoruz, dolayısıyla böyle bir benzetme yaptıktan sonra sözü fazla uzatmadan değerli arkadaşlara döneceğim ve kendilerine panelimizin esasını oluşturan konularda görüş ve açıklamalarını yapmalarını istirham edeceğim.

İlk sözü Muhittin ACAR a vermek istiyo-rum. Değerli bilim adamımıza, akademisyenimize. Öncelikle denetim kavramı ve denetim yapısı ile ilgili öğeler gündeme geldiğinde, burada teorik bir takım araştırmaların, verilerin ortaya konulması gerekiyor. Elbette denetim şeffaflık, hesap verilebilirlik, demokratik yapı ve ilişkilerle bağlantılı bir alan. Bu çerçevede ben sayın hocama sözü veriyorum.

Panelist Prof. Dr. Muhittin Acar'ın Konuşması

Kıymetli konuklar, hanımefendiler, beyefendiler. Öncelikle sizleri sevgiyle, dostlukla selamlıyorum. Davetiniz için de öncelikle Denetde Genel Başkanına, kıymeti yönetim kurulu üyelerine çok teşekkür ederim. Şimdi bugün denetim haftasının başlangıç gününün etkili, verimli, güzel bir şekilde geçmesini diliyorum. Sunucu arkadaş CV kısmımı güzel bir şekilde okudu. Akademik kısmına pek değinmeyeceğim ama ben de eski bir denetim elemanıyım. Yani şimdi hazır buraya çıkmışken, sizlerle beraberken kısada olsa denetim kurulunda 1,5 yıl kadar çalıştığımı ve ardından bir bankada müfettiş yardımcılığı yaptığımı, ama çok kısa sürdüğünü yani bir ayı bile tamamlamadan, İstanbul'a alışamadığımdan, istifa edip döndüğümü belirtmek istiyorum. Dolayısıyla ben de meslek hayatıma, meslek kariyerime denetim elemanı olarak başladığım için ondan sonraki çalışmalar da da saydamlık, hesap verilebilirlik ve denetim konusu benim gündemimde hep yer tuttu. Hatta şu son yıldan itibaren 1.derecede önemli bir konu. Diğer bir konu bizden önceki konuşmacılar her ne kadar değindilerse de yarın resmi adıyla emek ve dayanışma günü, şimdiden kutluyorum tüm emekçilerin, özellikle denetim emekçilerinin bayramını. Onun dışında benim ekleyeceğim bir şey daha var, genelde bu tür panellerde son konuşmacı olmak kolaydır, ilk konuşmacı olmak değildir.

Şimdi ben kısaca hesap verilebilirlik ile ilgili düşüncelerimi belirteceğim. Ancak ona geçmeden önce bu *DENETİM* dergisinin, hatta denetim dergimiz diyelim, dergimizin son sayılarını okudum. Sayın Milletvekillerimizin konuşmalarına büyük ölçüde katıldığımı belirtmek isterim. Hem muhalefet partilerinin, hem de iktidardan gelen arkadaşımızın, meslektaşımızın aynı zamanda demokrasi vurgusu yapması, demokrasi ve denetim arasındaki bağa vurgu yapması bence önemli. Fakat o bağı kurabilmesi için bizim şu tanımda anlaşmamız gerekiyor. Millet adına kaynak, yetki ve güç kullananlar süreçlere, sorunlara ve sonuçlara ilişkin olarak millete ve milletin temsilcililerine ilgi ve izahat vermelidir. Hesap verilebilirliğin olmazsa olmaz tanımlarından biriside budur. Yani farklı tanımları var yüzlerce ama burada milletle başladığınızda zaten denetimin demokratik niteliğine vurgu yapıyoruz.

Sayıştay özellikle biraz daha fazla yani hesap verme adına denetim yapıyor. Ama sizlerin de aynı şekilde. Ben şunu hiçbir zaman düşünmüyorum millet herhangi bir kamu görevlisine, siyasetçiye bizim malımızla hırsızlık yap, haksızlık yap diye yetki vermiyor. Dolayısıyla Milleti başa koyduğumuz zaman, Millet adına Devletin kaynaklarını kullananların denetime tabi tutulması hesap vermesi dediğimiz zaman zaten, aslında işin ucunda bir tarafında demokrasi vurgusu mutlaka var. Birincisi bu. İkincisi, özellikle süreçlerin sorunların takibinde, bekleyin üç yıl sonra sonucunu alacaksınız, beş yıl sonra

sonucunu alacaksınız deniyor. Yani o zamana kadarda mümkünse denetim elemanları bizi bulmasın, başka kuruma gitsinler, eğitim araştırma yürütme faaliyetlerine gitsinler falan deniyor. Bu da çok sıkıntılı bir iş. Çünkü sürelere ilişkin olarak da demokratik meşruiyetin sağlanması ve gene demokratik kurallar içerisinde sürecin izlendiğinden, takip edildiğinden emin olmamız gerekiyor.

Denetimden korkma, denetimden kaçma demokratik bir sisteme inanan bir rejimin, inanan bir hükümetin, inanan bir kamu idaresinin yapacağı bir şey değil. Bu konuda benim sıkıntım tereddüdüm yok. Birde tabi kime hesap vereceğiz konusunda çok konuştuk. Tabi bugün konuyu buraya getirmedim ama tabiki bürokrasinin kendi içerisinde hesap verme olayı var. İdari vesayet çerçevesinde hesap vermesi var hiyerarşik denetim çerçevesinde hesap vermesi var. Ama daha önemlisi anladığım kadarıyla sizin Anglosakson modeliyle tartıştığınız şey biraz da şuna dayanıyor, yani bunu biraz geriye giderek söyleyecek olursak, çok uzatmadan efendim mevcut denetim sistemine ilişkin şikayetler, yakınmalar, benim şahsi görüşüm bu. Gözlemim zaman zaman da abartarak, hatta biraz değil epey abartarak denetim ile ilgili mevcut kurulların ve kuralların meşruiyeti biraz aşındırıldı. Şimdi sıkıntı şu; benim denetim dergisini yayınlatan müfettiş arkadaşlarımla görüşmem ve bugün burada yapılan konuşmalarda anladığım şu; denetim elemanları kendi sistemleriyle ilgili konuları aksaklıkları iyi biliyor, yani bütün on madde veya yirmi madde herkes her birini olmasa bile denetim elemanlarımız kendilerinin mevcut kurumunun ilgili aksaklıklarını çok iyi biliyor.

O zaman sorun şu; hesaplayabilirlik ve saydamlık konusunda demokratiklik ve meşruiyet konusunda yönetim kaynaklarının nasıl kullanıldığına ilişkin hesap verme konusunda sıkıntılı olmayan iktidarlar, çok net bir şekilde o sorunları denetim elemanlarıyla beraber ele alıyor. Çünkü yönetim anlayışı böyle gerekiyor, değil mi? Paydaşlarla beraber konuşun diyor. Peki denetim amacıyla paylaşı yapılacak kim? En başta sizlersiniz. Bu kadar demokrasi vurgusunun olduğu bir yerde yangından mal kaçırır gibi Kanun Hükmünde Kararname çıkararak, taslak çıkararak, genelge çıkararak faaliyette bulunmanın ben amacını anlamakta zorluk çekiyorum. Gerçekten yönetişime inanan kişilerin en azından bu kadar yıllık birikimi olan, kimimiz 150 yıllık dedi, bazılarımız daha da eskiye götürdü, bir kitlenin, heyetin eğitim açısından efendim bağımsız hareket edebilme açısından kamu yararını öne çıkarma açısından fevkalade seçkin bir grup diye düşünüyorum ben. Bu grubun görüşlerini dikkate alması gerekmiyor mu sizce, yani bunların hepsi tekliflere, mevzuata yansımayabilir ama çok sistematik bir şekilde yönetişim çerçevesi içerisinde bunun görüşlerinin alınması gerekiyor. Bu konuda sıkıntı var.

Ve tekrar söylüyorum ilgi ve izahat verme konusunda şöyle anlayış var: kamu yönetiminde AB istediği için, Başbakanlık istediği için, falanca mevzuat istediği için bir tomar bilgi hatta işlenmemiş bilgi hesap verilebilirlik adına bir yerlerde yayınlanıyor. O da düzenli bir şekilde değil, kabataslak çıkıyor. Sıkıntı şu, izahat yok. Yani niye yaptınız, niye A değil de B' yi seçtiniz diyor. Şimdi performans denetimine bu kadar vurgu yapan bir idarenin aynı zamanda bu bilgi verme, izahat verme işini de yapması lazım. Yani kimlerin nereye atandığından tutunuz, hangi projelerin nereye seçildiğine, büyük kamu kaynaklarının kullanıldığı alanlarda kapalı kapılar ardında değil, açık yerlerde, çünkü saklayacak bir şeyin olmadığını varsayarak hırsızlık yolsuzluk olmadığını var sayıyoruz. O zaman denetim elemanını bırakalım sade vatandaştan da kaçmamanız lazım. Sizin mevzuatta bunu söylüyor, fakat bunu gerçekten kişiselleştirerek, inanarak bunu yapmadığımız zaman birtakım raporların belli yerlerde yayımlanmasından ibaret kalıyor bu iş. Dolayısıyla tekrar vurguluyorum bu temel kavram, bunu daha iyi bilmemiz lazım

kaynak, yetki ve güç kullanımları mutlaka süreçlere, sorunlara, sorun varsa paylaşın, kamu kurumlarıyla paylaşın, denetim elemanlarıyla paylaşın.

Devlet, denetim ve demokrasi diye ikiye ayrılır Denetim yoksa devlette demokrasi de yoktur. Onu bilelim. Yani bu denetimin demokratikliği yoksa o zaman başka bir devletin yapısı ortaya çıkar. Dolayısıyla denetimin de demokratikleşmesi aynı zamanda demokrasinin denetimin iyi yapılmasına katkı yapacağını düşünüyorum ve denetimin işleyişine katkıda bulunacak.

Özellikle 3 G'nin (güven, güvenilirlik, güvenlik) son yıllarda farklı ülkelerde çok ciddi öneriler olduğunu görüyoruz. Bir örnek vereceğim burada. Şu güven, güvenilirlik ve güvenliğin son yıllarda nasıl adım adım denetimin de zayıflatılmasıyla on yıl içerisinde, onbeş yıl içerisinde ülkeyi ne hale getirdiğini, herkesin, özellikle Meksika'yı incelemesini tavsiye ederim. Çünkü bu aynı zamanda dün alınmayan önlemlerin yarın başımıza ne getireceği konusunda çok ciddi endişeleri getiriyor. Güven kısmı ile ilgili de bir şeyler söylemek istiyorum. Ayrıca sosyologlar çok güzel vurguluyor bunu. Ama aslında gerçekten yaptıklarının meşruiyetini, doğruluğunu bilen ve bunu savunabilecek güce sahip, inanca sahip iktidarların kesinlikle ve kesinlikle şaibelerin aklanması için, şaibelerin ortadan kaldırılması için denetime tabi olması, yani denetim denildiğinde sadece suçlu bulmuyor. Çoğu zaman, gittiğiniz zaman biliyorsunuz kendiniz karar veriyorsunuz savcıların yaptığı gibi. Bazı raporlarda incelemeye gerek yok diyorsunuz değil mi? O aynı zamanda müfettişler beni inceledi denilmiyor mu aynı zamanda. Şimdi temel sorunların üzerinden geçeceğim. Özellikle bu **aşırı partizanlık** denetimi etkisizleştiren en önemli hususlardan birisi. Yani ilginç bir şey, bir müddet sonra denetlenen de denetleyen de bu etabın, partizanlığın etkisi altında kalıyor. Değerli Milletvekillerimiz belediye denetimleriyle ilgili konulara değindiler özellikle muhalefet belediyelerin kaldığı durumlarla ilgili, 7 8 tanesin de değil ama 2 tanesinde iddialar doğru, seçmece yatırımlar uygulandığını ve denetiminde hesap verilebilirlik sürecinin de partizan süreçlerle yürütüldüğü konusunda bir kanaat oluştu. Yani bugün iktidar partisine oy vermiş belediyelerin de muhalefet belediyelerin üzerine gidilmiş örneğini bulabilirsiniz. Araştırmalar bunu gösterebilir. Sıkıntılı bir iş bu hesap verilebilirlik babında orta ve uzun vadede çok ciddi sıkıntılar, seçmece yaptırımlar uygulanıyor.

Kayırmacı kültürde aynı şekilde bizim çocuklar günah işlemez, bizim çocuklar suç işlemez, bizim çocuklar hata da yapmaz. Çünkü biz getirdik. Bir hataları da varsa çaktırmadan kol kırılır yel içinde kalır misali biz başka türlü onları görevden alırız misali var. Bu kayırmacı kültür Kamu Yönetimini kemiriyor arkadaşlar, buna bir Kamu Yöneticisi olarak üzgünüm. Bir T.C vatandaşı olarak, Ankaralı olarak, Ankara'da yaşayan birisi olarak, bütün kurumlara sirayet ettiğini görüyorum bunun. Buna bir yerde birilerinin bir şey demesi gerekiyor yani bu kadarı' da fazla denmesi gerekiyor. Bu ciddi bir sıkıntı. Bunun gibi durumlarda hesap verilebilirlik ancak komisyon ve komisyon raporlarında geçer, gerçek hayata yansımaz. Sayın Vekilim güzel bir örnek verdi, Kamu İhale Kurumu niye kuruldu? Bu kurumlar piyasa yapısı iyi işlesin, 2000 yılı öncesi krize dönülmesin, tekrarlanmasın diye kuruldu. Yani kamu kaynakları heder olmasın, şeffaf, açık, hesap verebilir bir kamu yönetimi olsun ve piyasa olsun diye. Sadece kamu yönetimi değil, piyasa da adam yetiştirsin diye kurduk bu kurumları ve enteresan bir şekilde 10 küsur yıl içerisinde 50 küsur tane değişiklik, hadi bunun 2 tanesi piyasada çok durgunluk yaratıyordu efendim şikayetler arttı falan diyelim, diğerleri neden gerçekleşti? Neden, bu kurum madem buna inanılarak kuruldu, geliştirildi , Kamu İhale Kurumunun denetiminden kaçılıyor?

Çokta ağır şeyler söylemek istemiyorum ama 10-11 yıllık bir hususta, 10-11 yıllık

bir deneyimde biz piyasaların daha şeffaf olması, daha iyi işlemesi, devlet piyasa etkileşimlerinin partizanlığın, yeni zenginler yaratmanın düşüncesi dışında işlediğine şahit olabiliyor muyuz? Bunu diyebiliyor muyuz huzurlu bir şekilde. Milletin huzuruna çıkıp çok ciddi bir soru, çünkü bakın aynı tartışma başka yerlerden çıkıyor. İki tane örnek vereceğim kapatacağım, şimdi Kamu Denetçiliği Kurumu diyoruz daha birinci günden, ya Başkanı ya Üyeleri skandallara karışmış. Ya da en azından milletin üçte ikisinin hayır kardeşim bundan bir iş çıkmaz dediği şey, şimdi bu kurumların özellikle güvenle beraber işe başlamaları gerek. Benim vatandaş olarak başıma bir iş geldiğinde bunlara gönül rahatlığıyla, güvenerek başvurmam gerekli. Ben bu Ombudsmana şahsen başvurmam, kimse kusura bakmasın. Geçen gün kendisi söylemiş Ombudsmanlık Kurumu Başkanı, kendisi iyi insandır onu bilemem, şahsi bir problemim yok. Ama demiş .... kaybolmuş demiş tartışmalar yüzünden. Peki oraya gelirken düşünmedin mi hiç, bu dünyada nasıl uygulanıyor. Başka yerlerde.

Şimdi burada oturan MHP Milletvekili,CHP Milletvekili diyecek ki ben de olsam bunun gibi bir adam seçerdim. Belki biraz daha bana yakınını, böylesini seçerdim, bunu diyebiliyor muyuz? Kurumlar için işte diyemediğimiz zaman özellikle bunların arka arkaya geldiğini düşünün organize partizanlık var, kapalılık var. Bir müddet sonra ne oluyor, millette kayıtsızlık başlıyor. Korku ve kayıtsızlık başlıyor. Neden on defa dilekçe yazıyorsunuz, her defasında cevap ilgili kurumlar tarafından çalışmalarımız devam edecektir deniliyor. Bakın bu çok ciddi bir rakamdır. On dokuz bin soru önergesinin yarısına ya cevap verilmemiş ya da elma sordum armut cevabı verildi. Böyle diyerek olmaz ki yasa millet adına seçilmiş olanların denetlenmesi gerekli. Denetim olarak, denetim elemanları olarak son on yıldır yaşananlardan ne öğrendik? Denetim için demokrasiyi, meşruiyeti toplum adına paylaşmak diyebiliriz. Son olarak, bağışlayın beni sizlere tavsiyelerde bulunmak gibi bir şeyim yok, denetim elemanları denetim mesleğine mensup birileri olarak son on küsur yıldır yaşananlardan sizlerle bizler neyi öğrendik? Demokrasiyi, devleti ve denetimi bir arada tutmak için neler yapabiliriz?

Dinlediğiniz için çok teşekkür ederim saygılarımla.

Panelist Arslan Özdemir' in Konuşması

Sayın Başkanım, değerli misafirler.

Denetim Haftası etkinlikleri münasebetiyle Denetde tarafından düzenlenen "**Türk Kamu Denetimi Sisteminin Geleceği**" konulu panele hoş geldiniz.

Bana ayrılan süre içerisinde "**Türk Kamu Yönetiminde Teftiş Hizmeti ve İç Denetim**" adlı çalışma hakkında önemli gördüğümüz verileri sizlerin istifadesine sunacağım.

Türk kamu yönetimi ve kamu yönetimi disiplinine eğitim, yayın ve araştırmalarıyla hizmet veren Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE), günümüzde kamu yönetiminin önemli sorunlarından biri olarak tanımladığı, teftiş ve iç denetim sistemine yönelik olarak, "Türk Kamu Yönetiminde Teftiş Hizmeti ve İç Denetim" adlı bir araştırma projesi hazırlamış, 2010 yılından itibaren yürütülen çalışmalarını Devlet Planlama Müsteşarlığının mali desteği ile 2012 yılında tamamlamıştır.

Bu proje, temel olarak, 1923-2010 dönemi arasında teftiş hizmetinin genel bir fotoğrafını ortaya çıkarmak ve iç denetim sisteminin mevcut kamu yönetimi sistemi ile uyumunu incelemek amacıyla ve tamamen birinci el veriler üzerinden ve tarafsız bir ko-numda gerçekleştirildiği iddiasındadır.

Proje; Türkiye'de teftiş ve iç denetim konusunda yapılan en kapsamlı ve ilk ampirik araştırma niteliğindedir.

Bu bağlamda Proje kapsamında; 1923-2010 döneminde çıkarılan tüm teftiş ve denetim mevzuatı, yasa, tüzük ve yönetmelik bazında tarandı.

Türkiye'de ilk kez, tüm denetim çalışanlarının demografik ve eğitim bilgilerine ilişkin verileri kapsayan sayısal veri seti oluşturuldu.

Bu çerçevede, üniversiteler ve yerel yönetimler hariç olmak üzere **147 denetim biriminden veri alındı. 18 denetim biriminde birimlerin arşivine girilerek, 32 yıllık süreyi kapsayan** dosya taraması yapıldı.

Araştırmada kullanılan veriler, bizzat araştırma konusunu oluşturan teftiş ve iç denetim çalışanlarının **kendi kurum ve arşivlerinde** yürüttükleri çalışmalarla elde edildi.

Araştırma projesinin diğer bir özelliği de; denetleyenlerin yanında özellikle konunun tarafı olan denetlenenlerin, yani kamu çalışanlarının teftiş ve iç denetim ile ilgili algı, görüş ve düşüncelerine başvurulduğu bir anketin düzenlenmiş olması.

Ankete **120.000 katılım gerçekleşti. 80.000 katılım üzerinden işlem yapılarak analize tabi tutuldu. Ayrıca çalışma, akademisyenler, uygulamacılar ve öğrencilerden oluşan toplam 107 kişinin ortak çalışmasının** bir ürünü.

Bu çalışmada emeği geçenlere teşekkür ediyoruz ve bundan sonra denetim konusunda yeni çalışmaların gerçekleşeceğini, duygusal ifadeler yerine bilimsel verilerle meslek ve mensuplarımızın değerlendirileceğini ümit ediyoruz.

Değerli katılımcılar; kıymetli misafirler,

Alanında bir ilk olan bu çalışma, politika üretenlere, karar vericilere, milletinin ve devletinin menfaatini, meslek onur ve itibarını her zaman ve mekanda dile getiren fedakar denetim elemanları ile denetime ilgi duyanlarla paylaşılmasının önemli olduğunu düşündüğümüz tespitler içermektedir.

Bunlardan bazılarını;

Bizim için önemli olan bugün de bizlerle bir arada bulunan, kıymetli fikirlerini moderatör ve panelist olarak bizimle paylaşma zerafetini gösteren meslek büyüklerimiz ve değerli hocalarımızın görüşleri öncesinde sizlere arz etmeye çalışacağım.

Sunumumda doğacak her türlü hatadan dolayı çalışmada emeği geçenlerin ve sizlerin hoş görüsüne sığınıyorum.

Çalışmada;

1- Teftiş ve iç denetim faaliyetlerinin niteliğine ilişkin olarak, literatürde ve uygulamada ortak veya belli bir temele dayanan açıklayıcı yaklaşım, kuram yoktur ya da geliştirilememiş, yasalarda yapılan tanımlamalarla sınırlı ya da sadece yönetim işlevlerinden biri olarak ele alınmıştır.

2- 1923-2010 döneminde teftiş ve iç denetim birimlerinin, bağlı oldukları makam, kullanılan unvan ve görev yapılan yer bakımından mevzuatın niteliği ve farklılaşması dönemsel olarak ortaya konulmuş, görev ve yetkiler konusunda denetim çalışanları açısından gerilemeler olduğu ortaya çıkmıştır.

Teftiş ve denetimde yetki bakımından, re'sen harekete geçilmekten, emir yoluyla harekete geçilen bir karakteristik edinilmiştir

3-Teftiş faaliyeti, kamu yönetiminde ortaya çıkan farklılaşma ve çeşitlenmenin yaratmış olduğu yapısal karmaşıklıktan doğrudan etkilenmekte ve kamu yönetiminin dönemsel farklılaşmasını doğrudan yansıtmaktadır.

4-Türk kamu yönetiminde, denetim teftiş birimleri, yöneticilik okulu işlevi görmüş ve kendi veya kendi dışlarındaki kurumlara yönelik yönetici gereksinimini karşılamışlardır.

5-Teftiş ve denetim faaliyetinde, rapor çeşitliliği ve karmaşası vardır; varlığını korumaktadır.

6- Kamu yönetiminde (üniversiteler ve yerel yönetimler hariç),

- 5477 müfettiş,
- 1307 kontrolör-denetmen
- ve 506 iç denetçi olmak üzere,
- 8886 denetim çalışanı istihdam edilmektedir.

7-Denetim çalışanları yaygın olarak, genel müdürlük tipi örgütlerde istihdam edilmektedir.

8-Türk kamu yönetiminde, denetim

çalışanları ağırlıklı olarak erkeklerden oluşmaktadır.

Kamu yönetiminde yerel yönetimler ve üniversiteler hariç, 7920 erkek denetim çalışanı bulunurken, sadece 966 kadın denetim çalışanı istihdam edilmiştir. Denetim çalışanları arasında kadın oranı, son dönemde müfettiş yardımcılıklarında artmaktadır.

9- Lisansüstü eğitim derecesine sahip denetim çalışanı oranı %15'tir.

10-Denetim sisteminde yabancı dil bilgisinin önemli ölçüde eksik olduğu açıktır

11-Kontrolörlük ve iç denetçilikte işgücü-devir oranı yüksek. Müfettişlikte ise düşüktür.

12-Türk kamu yönetiminde bakanlık ve diğer kamu kurumlarının merkez örgütlerinin teftişi büyük ölçüde yapılmamaktadır. Denetim faaliyeti nerdeyse bütünüyle, taşra örgütleri kapsamında yürütülmektedir.

Merkez denetiminin en yoğun yapıldığı kurum, Diyanet İşleri Başkanlığıdır. Adalet Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığında merkez denetimi hiç yapılmamıştır.

13-Teftiş faaliyeti standart ölçütlere göre ve periyodik bir biçimde yerine getirilememektedir. Teftiş denetiminden farklı olarak, piyasa/sektör denetiminin yerine getirilişinde, belli bir istikrar mevcuttur.

14-İncelemeler de, aşırı dalgalı bir seyirde ve standart ölçütlere bağlı olunmadan yerine getirilmektedir. Teftiş denetimi soruşturma eksenli olarak yerine getirilmektedir. Piyasa/sektör denetiminde soruşturma sayısı bakımından, Sosyal Güvenlik Kurumu ilk sırada yer almaktadır. Bu kurumu, Maliye Bakanlığı izlemektedir.

15-Kurumsal görüş sunma, araştırma, danışmanlık ve rehberlik faaliyeti taşra örgütü odaklı olarak yerine getirilmektedir.

16-Mevcut yönetsel yapılanma ile iç denetim arasında uyuşmazlık vardır. Mevcut yönetsel yapı, iç denetimden çok teftiş mantığına uyumlu bir özellik taşımaktadır.

17-İç denetim faaliyeti istenilen düzeyde yerine getirilememektedir. İç denetim faaliyetinin genel olarak hem denetim hem de danışmanlık sayıları bakımından istenen düzeyde yürütülemediği görülmektedir. İç denetçi başına düşen denetim sayısı düşüktür.

Yönetim yapısı tarafından, kültürel olarak kabul edilmemektedir.

Teftişin aksine merkez birimler odaklı olarak yerine getirilmektedir.

İç denetçilerce uygulanan denetim türleri arasında, sistem denetimi ağırlıktadır (%86).

Yıllık programa uyum düzeyi yüksektir.

18-Denetleyenler ve denetlenenlere göre Teftiş denetiminin sadece mevzuata uygunluk bakımından yapılması yetersizliktir. Denetlenenler; denetim faaliyetinde mevzuatta bulunmayan konular hakkında öneriler getirilmesini beklemekteler .

Denetleyenler ve denetlenenler; mevzuata uygunlukla sınırlı olan denetimlerin pratikte etkin sonuçlar doğurmayacağını düşünmektedirler.

19-Denetleyenler Performansa dayalı denetim anlayışının uygulanması yönünde görüş serdetmişler.

Denetlenenlerce Performansa dayalı denetim olumsuzlanmaktadır. Denetlenenler performansa dayalı denetimi iş güvenliğini tehdit eden bir unsur olarak görmekteler.

Denetlenen katılımcılar Denetleyenlerin de performansını ölçen bir sistemin gerekliliğine inanıyorlar.

20-Riskli alanların belirlenerek denetim yapılmasının gerekliliği desteklenmekte.

21-Denetleyenler daha düzenli eğitimlere ihtiyaç duymaktadır.

22-Denetimlerde belli bir standart olmalı derken, uygulamada bu düşünce yaşama geçirilememektedir.Diğer denetimlere göre iç denetimde standartlara uyum daha yüksektir.

23-Müfettişler habersiz gerçekleştirilen denetimlerin kurumların mevcut durum ve performansı hakkında daha doğru bilgi vereceğini düşünürken, İç denetçiler, haberli gerçekleştirilen denetimlerin daha etkin

olduğunu düşünmekteler.

Denetlenen katılımcıların %69'u denetimin habersiz gerçekleştirilmesinin kendilerini strese soktuğunu belirtmişlerdir

24- **Denetleyenler,** Denetimlerin, **işbirliği** içinde yürütülmesi ve **çalışanların görüşlerinin** dikkate alınması gerektiği ifade ederken,

Denetlenenlerin cevaplarından gerek teftiş gerekse iç denetim sürecinde çalışanların görüşlerine başvurulması yaygın olarak kullanılan bir yöntem olmadığı sonucuna varılmıştır.

Bu sonuç da, denetim sürecinin kamu çalışanı ya da denetlenen lehinde yeniden düzenlenmesinin bir zorunluluk olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, hem denetle-yenler hem de denetlenenler yaklaşık %90 oranda denetim faaliyetinin başarıya ulaşmasında işbirliğinin öneminden bahsetmesine rağmen uygulamada durum ol-dukça farklı.

Uygulamada teftiş ve iç denetimlerde çalışanlarla işbirliğinin benzer oranlarda çıkması, işbirliği sürecinin iç denetim faaliyetinin önemli bir parçası olduğu düşünüldüğünde, oldukça şaşırtıcıdır. Dolayısıyla çalışanlarla işbirliği yapılmasına ilişkin teftiş ve iç denetim faaliyeti arasında uygulamada fark olmadığı görülmektedir.

25-Denetimlerin etkinliği açısından **denetim raporu sonuçlarının takvime bağlı olarak izlenmesi** gerektiğini düşünmelerine karşın, bu durumun kendi inisiyatiflerinde olmadığını belirtmişlerdir. Bu durum mevcut denetim sisteminde olumsuzlukların giderilmesine ilişkin **takip mekanizmasının eksikliğ**ine işaret etmektedir.

26-.Katılımcıların yaklaşık %92,8'i denetimin etkinliği açısından iyi uygulama örneklerinin **ödüllendirilmesi** gerektiğini düşünmektedirler

27- Denetlenenler Ceza odaklı denetimlerin hataları önlemede bir araç olarak kullanılamayacağını düşünmekteler.

28-Denetlenen Katılımcıların %55'i iç denetimlerde bilgi güncellemesi yapılmamasının denetim sürecini olumsuz etkilediğini belirtirlerken, benzer durum teftiş uygulamaları açısından da gözlemlenmektedir.

Özetle sunulan çalışma neticesinde denetim sistemine yönelik öneriler getirilmiştir, Bunlardan dikkati çeken bazı öneriler şunlardır.

1. **Teftiş ve iç denetimle ilgili olarak muhtemel yeniden yapılandırmanın odağı, birim veya unvanlar olmamalı, denetim zemini olmalıdır. Denetim zemini, hukukilik ile ölçülebilirliğin uygun birleşimine dayalı olarak oluşturulmalıdır.** Bu kapsamda olmak üzere yapılacak olan bir olası yeniden yapılandırmada, denetimin nesnel zemini Türk kamu yönetiminin mevcut koşulları düşünüldüğünde, mali iş ve hizmetler dışında **hukukilik**, mali iş ve hizmetler kapsamında ise, **ölçülebilir standartlara** göre hareket edilmeli ve bu çerçevede bir denetim zemini ya¬pılandırılmalıdır. Mevcut durumda denetim zemini sadece hukukilik üzerine kurulduğundan sorunludur. Ancak, bu niteliğin de tamamen ortadan kaldırılması ve dönüştürülmesi hem devlet yapılanması hem de kamu yönetiminin kimi karakteristik özelliklerinden dolayı olanaklı olmadığından, **hukukilik ve ölçülebilirliğin karması bir denetim zemininin** oluşturulması ve denetim tekniklerinin belirlenmesi gerekmektedir. Aksi durumda, teftiş ve iç denetim birimleri arasındaki örgütsel çatışma devam edeceği gibi, sadece iç denetime dayalı bir denetim zemininden de etkili sonuç alınabilmesi olanaklı gözükmemektedir. **Teftiş kurullarının kaldırılması bu anlamda çözüm değil çözümsüzlük getirecektir.** Dolayısıyla, teftiş ve iç denetimin bir bütün olarak birlikte dönüştürülmesi gerekir.

2. Uzmanlık unvanı adı altında piyasa/sektör denetimi yapan birimler kaldırılmalıdır.

3.Alan denetimi, yarı-bağımsız uzman birimlerce yerine getirilmelidir.

4. Teftiş ve iç denetimle ilgili olarak muhtemel yeniden yapılandırmanın odağı, birim veya unvanlar olmamalı, denetim zemini olmalıdır. Denetim zemini, hukukilik ile ölçülebilirliğin uygun birleşimine dayalı

olarak oluşturulmalıdır.

5. Denetimin etkililiği sadece ve tek taraflı olarak denetim faaliyetinin yönetim lehinde gerçekleştirilmesi değil aynı zamanda kamu çalışanlarının hak ve özgürlüklerine zarar verilmeksizin gerçekleştirilen bir faaliyet olmalıdır.

6. Denetlenenler denetim sürecinin yapısal bir parçasıdır. Bu çerçevede, denetim sürecinde, çalışma hakkı ve barışı ihlal ve ihmal edilmemelidir.

Meslektaşlarımız kısa vadede gerçekleşmesini arzuladıkları beklentilerini şöyle dile getirilmektedir ;

a) Denetim Birimi bulunmayan bakanlıklarda, denetim birimi oluşturmak suretiyle denetimsiz kamu alanı bırakılmamalıdır.

b) Denetim Birimlerinin isimleri ve teşkilatlanma şekilleri, kurul modeli esas alınarak, demokratik ve katılımcı anlayışla yeniden düzenlenmelidir.

c) Denetim elemanlarının unvanları arasındaki farklılıkların giderilmesi ve 6223 sayılı Yetki Kanununda ulaşılmak istenen amaçlar doğrultusunda, yeniden düzenleme yapılarak, mesleki kurumsal kültür, muhafaza edilmelidir.

d) Mevcut karmaşanın ve sorunların çözülmesini temin için, "Denetim Hizmetleri Sınıfı" ihdas edilmelidir. Böylelikle, meslektaşlarımıza dair mali ve mesleki sorunların çözülmesi mutlaka daha kolay olacaktır.

e) Teftiş akademisi bir an önce kurulmalıdır.

f) Denetim koordinasyon üst kurulu oluşturularak kamu denetimi alanında standartların belirlenmesi, aynı dilin konuşulabilmesi ve denetim elemanlarının bağımsızlığı sağlanmalıdır.

Dinleme nezaketinizden ötürü şükranlarımı sunuyorum.

Panelist Cumhur Çilesiz' in Konuşması

Sayın Başkan, Değerli katılımcılar, mensubu bulunduğum Mülkiye Teftiş Kurulu ve şahsım adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Kamu Denetim sisteminin bugünü ve geleceğini tartışıyoruz. Tabi bunu yapabilmek için her şeyden önce kamu yönetimindeki anlayışa, bulunduğumuz noktaya, hangi anlayıştan nereye geldik buna çok kısa bakmak gerekiyor. Bu zemin olmadan sağlıklı tartışılması mümkün değil.

Biliyorsunuz 1929 yılı ekonomik kalkınma programı ve ardından çıkan dünya savaşından sonra müdahaleci ekonomik sistem uygulamıştır kendisi. Bu ne demektir sosyal devlet ve devletçi ekonomi. Bu da tabi kamu kaynak kullanımında bir genişlemeye yol açmış. Kamu yönetimi de tabi buna göre şekillenmiş. Daha sonra bu sistemin büyük kamu boşluklarıyla, çok yüksek vergileme yapıldığı, kamu girişiminin ekonomiye büyük bir gider getirdiği gibi gerekçelerle sistem liberalleştirildi. 80'li yıllarda tabiki bu sistem bizim ülkemizi de etkiledi. Halen de bu sürecin içindeyiz. Tabi şuanda kriz var dünyada, tekrar sosyal devlet yapısına da gidilebilir tabi, bunu bilmiyoruz, yaşayıp göreceğiz. Bunun konumuzla ne ilgisi var? Çok ilgisi var tabi. Bu anlayış kamu yönetimini de belirlemiştir. Ekonomik dönüşüm kamu yönetiminde de hizmetin yürütülme-sinde, kaynakların öncelikli, stratejik hedeflere tahsisli ve ekonomik etkileri verimli olarak kullanılması, böylece en çok hizmetin üretilmesi ilkesi benimsenmiştir. Bu bağlamda artık kamu hizmetinin kaynaklarının en ekonomik, en verimli anlamda, en az maliyetle sunulması anlayışına geçilmiştir. Hesap verme sorumluluğu da bu anlayışa paralel olarak kamu kaynaklarının etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun kullanılması esasına dayanmaktadır. Diğer kamu yönetimi anlayışının temel ilkelerinden şöyle kısaca bir bahsedelim; stratejik plan, yıllık program, stratejik yönetim ve liderlik bunlardan itibaren girebiliriz. Yönetim sürecinin bir parçası olan denetim fonksiyonu, bizi asıl ilgilendiren o nokta.

Yönetim anlayışında gelişmeler karşısında yönetim anlayışının bir bileşeni olarak yeniden tanımlanmıştır. Yine bu kamu

yönetimi anlayışının bir sonucu olarak Kamu denetim sistemimizde iç denetim, performans denetimi, ekonomiklik ve verimlilik gibi kavramlarla bunlar girmiştir. Bu süreci beğeniriz beğenmeyiz, sosyal devlet göz ardı ediliyor. Bunun sosyal maliyeti çok yüksektir v.s., tabi bunlar tartışılan konular. Beğensek de beğenmesek de kamu denetim sistemi buna göre organize olup faaliyet gösterecektir. Son dönemdeki yapılan düzenlemeler birazda bu süreci denetim sistemiyle uyumlaştırma çabasıdır. Ne derece başarılı olmuştur oda ayrı bir konu tabi. Şimdi Türk Kamu Denetim Sistemi nasıl olmalı bu yeni çerçevede, yeni vizyonda nasıl çalışabilmeli, buna kısaca değinelim. Her şeyden önce kamu denetim sisteminin yapısal işlevsel bölümlerine göz attığımızda, yasama organının ve hükümetin yaptığı siyasal denetim, yargısal denetim, kamuoyu denetimi bunlar bizim konumuz dışında. Bizim konumuz olan idari denetim ve birazda yüksek denetim. Yani Sayıştay denetimi. Bizim esas yerimiz idari denetim yapıyoruz, idari denetim kısaca idarenin kendi kendini denetlemesidir. Temelde bu kavrama dayanır. Bunlara girince hiyerarşik denetim ve vesayet denetimi, bizim yaptığımız denetim kısacası bunlardır. Bunların işlevsel yönü bu, peki yapısal yönü nedir, nasıldır yani hangi organizasyonlar bunu yapıyor? En başta Cumhurbaşkanlığına bağlı Devlet Denetleme Kurulu, Bakanlıklar, Başbakanlığa bağlı çeşitli kuruluşların bünyesinde yer alan teftiş kurulları yani bizler, yerel yönetimlerde denetim, bizim alanımız bunlar. Şimdi bu yapılanmaya baktığımızda yargı denetiminin bu organizasyonun mantığına uygun olduğu görülüyor. Tabi bazı revizyonlar yapılması gerekir. Bu yapılanma esasen başbakanlık ve bakanların Anayasanın 113. maddesinden kaynaklanan siyasi sorumluluğunu da kapsar. Bunu neden söylüyorum, bu bazen tartışılır Türk kamuoyunda. Bazen denetim birimleri tek çatı altında toplansın v.s., bu mümkün değil yani.

Bizim Denetim sistemimizin en büyük eksikliği hukuki alt yapısının bulunmaması. Aslında dağınık olarak var bu ama, tek ve tutarlı bir alt yapımız yok, bunun bir sonucu olarak da kamu denetim fonksiyonunu yerine getiren birimler arasında prensip meselelerinde dahi anlayış ve uygulama farklılıkları görülmekte. Denetim elemanları arasında kabul edilebilir farklılıkların ötesinde çok büyük farklılıklar oluşmaktadır, tabi bu biraz düzeltildi özlük hakları açısından.

Ülkemizde kamu denetimi organizasyon esaslarını ve fonksiyonunu düzenleyen genel kanunu olmadığını az önce tespit ettim. Peki neye göre kuruluyor denetim ve teftiş birimleri. Her kuruluşun kendi teşkilatındaki kanunların hükmüne dayanılarak kuruluyor . Birde tabi 3046 sayılı kanun ve Bakanlıkların Teşkilatlanmasına ilişkin bir kanun. Tabi orada teftiş kurullarına yer verilmiştir. Zaten bakanlıkların teşkilat kanunları buna paralel olarak çıkarılıyor. Bu yönde bir standartlık var, fakat bunda yalnız teftiş kurulların kuruluşlarına ilişkin çok genel nitelikli düzenlemeler var. Teftiş ve Denetim Kurullarının çalışma esasları ikincil mevzuata, yani tüzük ve yönetmeliklere bırakılmış durumda. Yine denetim elemanlarının işe alınmaları ve atanmaları, sorumlulukları, hakları ve hükümlülükleri 657 sayılı Kanunda düzenlenmiş bulunmaktadır. Ancak denetim elemanlarının genel sorumluluk ve yetkilerini belirleyen bir kanun yok. Bir tek denetim elemanlarının görev ve sorumluluklarını denetleyen bir yasa var, 4483 sayılı yasa. Bunu hepimiz biliyoruz. Şimdi bu durumun bir sonucu olarak denetim elemanlarını aslında çok yetkili görüyorlar. Fazla da bir yetkileri yok, işin açığı bu. Teftiş çalışmalarında ben de yaşadım bunu. Bizzat teftiş ettiğimiz belediyelerde bankaların hesap numaralarını vermiyorlar bize, soruşturma yapsak veriyorlar ama. Diğer işlemlerde vermiyorlar. Böyle bir denetim olmaz tabi.

Yine gerçek kişiler ve tüzel kişilerin denetim elamanlarının taleplerini yerine getirmemeleri halinde de hiçbir cezai yaptırımı yoktur. Oysa yaptığımız çalışma gereği bu tür bilgileri maalesef bunları düzenleyen bir hukuk birimi yok. Tüzükte ve yönetmelikte var, bunların da hiçbir bağlayıcılığı yok. Me-

murlar açısından olur, ama gerçek ve tüzel kişiler açısından olmaz. Bir diğer sorun da mesleki etik ilkeler dağınık bir şekilde düzenlenmiştir. Fakat kısmen giderildi. Başbakanlık yönetmelikle denetim görevlileri için mesleki etik davranış ilkeleri belirledi. O da ne derece yeterli tartışma konusu. Bu sorunların çözümlerini kamu denetim sisteminin daha iyi geliştirebilmesi ve etkili işleyebilmesi için kamu denetimin hukuki bir altyapısının oluşturması gerekir. Az önce Sayın Genel Başkan söyledi, Anayasada da bunların yer alması gerekir. Aslında idare içinde yer almalı dedi, denetim için. Anayasada bir düzenlemeye gerek yok, ama bizde kazuistik hukuk anlayışı var. Öyle ki işte Anayasamızda görüyoruz ayrıntılı bir anayasa var. Tabi kamu denetiminde de Anayasal bir denklem oluşturmasında fayda var. Bunun ötesinde esas olarak kamu denetimine ilişkin genel bir kanun çıkarılması gerekir. Bu konularda çalışmalar da oldu, taslak da hazırlandı, ama tabi Bakanlar Kurulu gündemine gelmedi. Tabi bildiğim kadarıyla. Kamu denetiminin genel esasları ve yeniden düzenlenmesi hakkında kanunu hatırlıyorum. Bu isim sadece bir öneri, başka isimler de verilebilir. Böyle bir yasal düzenleme olması gerekir. Peki burda neler olmalı? Her şeyden önce böyle bir yasa kamu ve kuruluşlarının teftiş ve denetim birimlerini kapsayan genel nitelikli yasal düzenleme olmalıdır. İkincisi, kamu kuruluşlarının merkez ve taşra teşkilatlarındaki hiçbir birimini denetim dışında tutamayacağı esası getirilmelidir. Yani kanun koruyucu bu konudaki idareye takdir hakkını bırakmamalıdır. Buda çok önemli bir nokta. Bazen biliyorsunuz belli birimler denetim dışı bırakılıyor, özel onaya bağlanıyor v.s, böyle bir şey olamaz. Neticede Bakanlar, Başbakan, Bakanlar Kurulu meclisin, meclis vasıtasıyla halkın kendilerine verdiği yürütme yetkisini kullanıyorlar. Emirleri altındaki teşkilatıyla yasayla halledilecek bir konudur. Üçüncüsü kamu denetim sisteminin temel kavramları olan denetim, iç denetim, dış denetim, araştırma, inceleme, ön inceleme, soruşturma gibi kavramlar açık net bir şekilde tanımlanmalı bu konudaki karmaşaya son verilmelidir.

Dördüncüsü teftiş ve denetim birimlerinin örgütlenme modelleri, fonksiyon anlamında bağısızlıklarını sağlayacak nitelikte olmalıdır. Bu bağlamda Başbakanlık veya Bakanlıktaki görevli Teftiş ve Denetim birimleri doğrudan Başbakan veya ilgili Bakana, diğerleri de görev yaptığı idari amirlerine bağlı olmalıdır. Fonksiyonel bağımsızlıkla ilgili diğer bir konuda Teftiş ve Denetim Birimlerinin hiyerarşik kademelerine ve dikey bir örgütlenmeyle faaliyet göstermesi uygun ve mümkün değildir. Bu model içeri-sinde denetim birimleri fonksiyonlarını, amaçlarını bu şekilde yerine getiremezler. Onun için yatay örgütlenme modeli uygundur. Beşincisi, denetlenenler ve denetim elemanlarının kendilerinden istemde bulunan gerçek ve tüzel kişilerin yükümlülükleri düzenlenmeli ve cazai yaptırıma bağlanmalı. Bu çok önemli bir nokta, denetlenenler hadi memur olduğu için, kamu görevlisi olduğu için soruşturma açılır görevden uzaklaştırılır v.s bunun bir yaptırımı var. Ama kamu görevlisi olmayanların hiçbir yasal ve cezai yaptırımı yok, kesinlikle bu konmalı. Altıncısı denetim elemanlarının atanma ve yükselme şartları, nitelikleri ve güvenceleri, iş eğitim ve etkinlikleri, davranışları, yapamayacağı işler ve yasaklar özel olarak düzenlenmeli. Tabi denetim hizmetleri sınıfının kurulması önemlidir. Tabi denetim hizmeti sınıfı kurulması tartışması da var. Bunun da görüşülmesinde yarar var. Yedincisi denetim elemanlarının motivasyonlarını azaltan faktörler ortadan kaldırılmalıdır. Belli bir oranda bu kanunlar düzeltildi. Fakat başka bazı sorunlar doğduğunu görüyoruz. Bunlar halledilmeli. Denetim elemanlarınca düzenlenen rapor doğrultusunda açılan tazminat davaları sonucunda gerekli hukuki yardım sağlanması, buda yasa ile düzenlenmeli. Denetim elemanlarının sunduğu raporların sonuçları konusunda kendileri bilgilendirilmeli ve bunu sağlayacak bir sistem oluşturulmalı.

Teşekkür ediyorum.

Panelist Doç. Dr. Yavuz Cabbar' ın

Konuşması

Sayın Başkan Alper Bey' e böyle bir platformda konuşma fırsatı verdiği için teşekkür ediyorum.

Sevgili meslek arkadaşlarım, ben meslek hayatımın yarısını denetleyen, yarısını denetlenen birisi olarak geçirdim. Dolayısıyla denetçilere yapacağım eleştirileri eski bir denetçi olduğumu kabul ederek yapacağım. Herhalde mazur görürsünüz.

Denetleme essında ne, ne oluyor, ne oldu, ne olacak sorusunu aramak gerek. Ne oldu geçmişte, ne oldu ona bir bakalım. Şu anda ne oluyor, bunun sonunda ne olacak ona bir bakalım. Sabahtan beri ağırlıklı konuştuğumuz yüksek denetim, idari denetim. Tabi sade idari denetim ve yüksek denetim yok. Ülkemizde birazcık Arslan Beyin TODAİE' in yaptığı araştırmada söylediği gibi piyasa denetimi ve sektörel denetim gibi başka denetim olgusu da var. Özellikle vatandaşlarına güvenlikli ürünler sunması konusunda kamunun, işte Sayın Müsteşarım Sağlık Bakanlığında görev yaptı, sağlık sistemimizin vatandaşların sağlıklı olmasında denetim sağlanacak hususlardan birisidir.

Denetleyenleri denetlenenler nasıl görüyor? Bunu da bu iki denetim açısından mümkün olduğunca gözlemlerime dayanarak cevaplamaya çalışacağım. Yani bir piyasada denetlenenler şuanda denetleyenleri, müfettişleri nasıl algılıyorlar? Bir de kamu yöneticileri denetleyenleri nasıl algılıyor? Bu kitabı daha önce görmemiştim keşke görseydim. Gayette yararlanabilirdik ama kısmi olarak baktım, bir kaç ankete baktım. Özellikle müfettişlerin yaptığı idari denetimin çalışanların işlerini daha verimli hale getirmeye yarıyor mu diye soru sormuşlar, bunların yarısı hayır demiş. Belki de anket olduğu için bu soruyu sormuşlar, anket yerine sohbete gitseydiler gelecek cevaplar daha kötü gelirdi. Şöyle bir cevap alacaktı büyük ihtimalle anketi yapanlar; denetim asli fonksiyonlarını yerine getirmiyor. Denetim idarenin baskısı altında yapılıyor. Bu kanaat son yıllarda belki uzun yıllardan bu yana yaygın hale geldi. Bunun belki bir sebebi, bilemiyorum, Arslan Bey' in dediği gibi Teftiş Kurulları kamu yönetimine yönetici yetiştirirler, Hakikaten iyi olgu ama bu olgu zamanla müfettişler arasında rekabetin de çıkmasına yol açtı. Yani kamu idaresindeki üst düzey yöneticilerin sayısı belki 3 Genel Müdür, 3- 4 Genel Müdür yardımcısı, 1 Müsteşar, bir Bakanlıkta 10 bilemedin 15 tane üst düzey yönetici var. Ama Teftiş Kurullarımızın sayısı, müfettişlerimizin sayısına bakıldığında bunların çok ötesinde. Şşimdi bu ikisi arasında bir anlamda da rekabet oluşuyor, mademki Teftiş Kurulları kamu yönetiminin okulu, kamu yöneticileri ağırlıklı olarak teftiş kurullarında yetişiyorlar, o zaman bu postada ben daha iyi müfettişim, ben daha etkili müfettişim, ben geleyim deniliyor. Bu tüm kurumlarda böyle olmayabilir. Bakanlıktan Bakanlığa değişiklik gösterebilir, ama bunun sonucunda böyle bir rekabet doğuyor ve işin belki de hoş olmayan tarafı, görevden alma aracı daha çok soruşturma yani genel teftiş, inceleme teftişinden çok, Teftiş Kurulları daha çok idari soruşturmalarla görevlerini ifa ediyorlar. Yöneticilerin önemli bir kısmındaki algıda şu: Müfettişler gelirler, nasıl olsa bir eksik bulurlar, bu eksiklik sonucunda ya da tutacakları rapor sonucunda buradaki görevi sona erer ve büyük ihtimalle benim yerime ya soruşturmayı yapan müfettiş ya da onun yanındaki onun bir arkadaşı geçer. Bu algı çok hoş bir algı değil.

Teftiş kurullarının rakipleri çıkmaya başladı, sadece Teftiş Kurullarından yetişenler yönetici olmuyor artık. Rakiplerinin bir kısmı akademi dünyasından artık yeni dönem transferler olmaya başladı. Akademik dünya da kamu yönetimine sıcak bakıyor, şimdi bu kötü bir şey değil, benim açımdan da Akademinin hem kamu yönetimi ile hem de, özel sektör piyasa ile ilişkileri olması lazım. Başka şekilde Akademideki bilgi birikimiyle transfer etmeniz mümkün değil, transfer ancak bu iletişimle gerçekleşebilir. Birinci rakip Akademi dünyasında , ikinci rakip de belki hızla bakanlıklara yaygınlaşan kariyer uzmanlık sisteminin getirilmesi. Buradan yetişenler şimdi bizim gibi Teftiş Kurulundan yetişenlerin rakibi olmaya başladılar. Zaman

gittikçe daralmaya başladı yani, 10 - 15 tane olan yöneticinin pozisyonunun işte üçte biri Akademiye gitsin, üçte biri uzmanlıktan gelenlere gitsin, geriye üçte bir kaldı. Alan daralıyor, bu da rekabeti hızlandırıyor diye düşünüyorum.

Hocamın sunuşunda 5-6 tane önemli nokta vardı güven, güvenilirlik, güvenlik, partizanlık, kayırmacı yaklaşım, kayıt dışılık, korkular, kapasite ve koordinasyon. Buradaki tespitlerin tamamı bizim kamu sistemimizde var diye düşünüyorum. Gittikçe hukuki denetimden performans denetimine doğru gidelim diyoruz ama Denetim Elemanlarının yetişmesinde sıkıntılar başladı. Eski usta çırak ilişkisi ile düzgün giden çalışmalar, müfettiş yardımcılığı döneminde de aksaklıklar olmaya başladı. Burada da sistem iyi çalışmıyor, eğitimde bozukluklar olmaya başladı. İşte Arslan Bey' in bana az önce atfen söylediği şantaj da boş değil. Müfettişlerin daha iyi yetişmesi, performans denetimini yapacak müfettişlerin idarelerin işlerini idaredeki yöneticilerden hatta uzmanlardan daha hakim olması gerekir. Başka çeşit performans denetimini icra etme seçeneği yok. Burada da sıkıntı var. İşte başkanımın önerilerinin hepsine aşağı yukarı katılıyorum. Teftiş-Müfettiş Akademisi yada Denetim Akademisi. Bunun adı bu olur. Kamu idaresi içerisinde olur yada Denetde adı altında olur. Ben DENETDE adı altında olmasını özellikle desteklerim, tasvip ederim. DENETDE' nin böyle bir organizasyon kurması performans rekabetini artıracaktır, eğitimin daha iyi olmasına imkan sağlayacaktır diye düşünüyorum. Bu kamu yönetimindeki algı diye düşünüyorum, öbür tarafa geçtiğimizde çok örnekleri artırmak mümkün. Piyasadaki algı şudur, hemen hemen tamamı kiminle konuşursanız konuşun, sanayi devrimini biz yakalayamadık, 200 yıl gerisinden geliyoruz, onlar sanayileşirken çevreyi, insanı, halkı, işçileri herkesi feda ettiler, biz öyle olsun istemiyoruz ama, onların 200 yılda elde ettikleri seviyeyi biz hemen 30 yılda, 50 yılda yakalayamayız. Bizi denetleyenler özellikle müsamaha göstersinler. Bunun anlamı şudur; bir tarafı daha var, bizde özellikle sermaye birikimi yoktur. Vergi Denetmeni, Hesap Uzmanı, Maliye Müfettişi geldiğinde azıcık göz yumsun, bu vergilerin kaçırıldığını fazla görmesin, ya da İş Müfettişi geldiğinde sigortasız 5-6 işçi çalıştırıyorsam, sigortalı çalışanları görsün ama sigortasızlara göz yumsun. Ya da Çevre Bakanlığından bir Denetçi geldiğinde, işte arıtılmamış atık sulara fazla bakmasın. Ya da baksın da içilebilir su kalitesi seviyesinde istemesinde, sulamaya uygun su kalitesinde istesin gibi beklenti içerisindeler. Bir tarafı o, ikinci tarafı da bizim işletmelerimizin büyük bir bölümü yüzde doksan dokuz küsuru küçük işletmeler, Kobi nitelikli işletmeler. Bunların birçok şeyi, yapabilecek insan kaynağı yok, mali kaynağı yok ve büyük oranda muhasebecilere bağımlı çalışırlar. Yani o işletmenin kamu ile ilişkilerini muhasebeciler yürütür. Muhasebeciler ne kadar yetişkin olurlarsa olsunlar, neticede bir çevre konusunu çok iyi bilemezler, ya da İş Sağlığı Güvencesi konusunu çok iyi bilemezler. Ama Kobi İşletmecisinin bunları takip edecek kendi zamanı yok. Mesela adam hem Üretici, hem Satışçı, hem Finansmancı, neredeyse bütün işi işletme sahibi kendisi yapıyor. Önemli bir kısmı da çıraklıktan geliyor. Eğitim seviyesi yüksek değil, ki zaten yüksek dahi olsa bütün bu icraatları takip etmesi mümkün değil. Özellikle mevzuat değişiklilerine yetişmek meslek memurları tarafından bile mümkün olamaz, çok hızlı değişim var. Yönetmelikler çok süratli değişiyor. O taraftan da böyle bir bakış açısı var. Müsamaha gösterilsin, sermaye birikimimiz olsun, iş sağlıyoruz, istihdam sağlıyoruz, milli geliri büyütüyoruz gibi bir yaklaşım, bakış açısı var.

Teşekkür ediyorum.

DENETDE' DEN HABERLER

DENETDE SÖYLEŞİLERİNİN MAYIS AYINDAKİ KONUĞU PROF. DR. BİRGÜL AYMAN GÜLER OLDU *

DENETDE Söyleşilerinin Mayıs ayındaki konuğu CHP İzmir Milletvekili Prof. Dr. Birgül Ayman GÜLER oldu. Söyleşi, Altındağ Belediyesi tarafından restore edilen Ulucanlar Cezaevi Konferans Salonunda 15 Mayıs 2013 günü saat 19.30'da başladı ve yaklaşık 2 saat sürdü

Söyleşi, Prof. Dr. Birgül Ayman GÜLER'in teftiş, denetim, kamu denetimi, yasama denetimi ve yargı denetimi konularını içeren bir saati aşkın sunumu ile başladı. Konuşmanın ardından soru cevap kısmına geçildi.

Yoğun katılımın olduğu söyleşi sonrasında, DENETDE Yönetim Kurulu olarak Sayın GÜLER'e plaket takdim edildi.

* Haber: Kadir Kemaloğlu

HAZİRAN AYI SÖYLEŞİSİ BEKLENENDEN UZUN SÜRDÜ**

DENETDE Söyleşilerinin Haziran ayında konuğu Atılım Üniversitesi Öğretim Üyelerinden Anayasa ve Parlamento Hukuku Uzmanı Doç. Dr. Şeref İBA idi. 18 Haziran 2013 günü saat 20.00' de başlaya söyleşi, beklenenden uzun sürdü.

Söyleşi Doç. Dr. İBA' nın yaklaşık bir saat civarında "Yeni Anayasa ve Hükümet Sistemi Tartışmaları" konusunda katılımcıları bilgilendirmesi ile başladı. Şeref İBA konuşmasında; yeni anayasa çalışmalarını ve bu çalışmalarda ulaşılan son noktayı; başkanlık, yarı başkanlık ve parlamenter sistemleri, hükümet sistemleri konusunda çağımızdaki son trendleri yetkin bir şekilde anlattı. Bu konuşmadan sonra söyleşinin soru-cevap bölümüne geçildi. Soru-cevap bölümü yoğun ilgi nedeniyle 1,5-2 saat civarında sürdü.

DENETDE TBMM' DE ALT KOMİSYON TOPLANTISINA KATILDI **

Devlet Denetim Elemanları Derneği (DENETDE) 19 Haziran 2013 tarihinde, TBMM Plan ve Bütçe Komisyonunun alt komisyona gönderdiği Devlet Memurları Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifinin görüşüldüğü alt komisyon toplantısına katıldı.

Derneğimizi temsilen katılan Yönetim Kurulu üyemiz ve DENETİM Dergisi Genel Yayın Yönetmeni Ömer Yürekli, mezkur Torba Kanun Tasarısının 657 sayılı Kanuna ekleyeceği "Yardımcılık ve stajyerlikte geçirilmesi gereken asgari süreler" başlıklı Ek Madde 43' ün 1' inci fıkrasında yer alan " *Ek 41 inci madde kapsamında yer alanlar hariç olmak üzere, mesleğe özel yarışma sınavına tâbi tutulmak suretiyle alınan ve 36 ncı maddenin Ortak Hükümler Bölümünün (A) fıkrasının (11) numaralı bendinde sayılan uzman,* ***müfettiş, denetçi, kontrolör****, denetmen ve aktüer kadrolarına atanmak amacıyla kurumlarınca yapılacak yeterlik sınavına*

** Haber: Ömer Yürekli

girmeye hak kazanmak için anılan kadroların yardımcılık veya stajyerliklerinde geçirilmesi gereken asgarî süreler; özel mevzuatında yer alan asgarî çalışma sürelerine ilişkin hükümlere bağlı kalınmaksızın atandıktan ***sonra en az iki yıl çalışmış*** *olma şeklinde uygulanır.*" hükmü ile ilgili görüşümüzü açıkladı.

Ömer Yürekli' nin alt komisyonda yaptığı konuşma (mealen) aşağıda belirtilmiştir.

"Devlet Denetim Elemanları Derneği Başbakanlık, Bakanlıklar ve Bağımsız Genel Müdürlüklerin bünyelerinde bulunan Müfettiş, Kontrolör ve Denetçilerin üye oldukları bir dernektir. Şu an itibariyle 3500 civarında üyemiz bulunmaktadır. Derneğimiz bu üyeleri temsil etmektedir.

Devlet Denetim Elamanları Derneği olarak Müfettişler, Denetçiler ve Kontrolörler için Devlet Memurları Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifinde öngörülen 2 yıllık yardımcılık veya stajyerlik süresini yeterli bulmuyoruz, az buluyoruz.

Konumuz olmadığından uzmanlar için görüş belirtmiyoruz.

Meslek mensupları için 3 yıllık yetişme süresi denenmiş, tecrübe edilmiş, doğruluğu kabul edilmiş bir süredir.

Şu anda denetim birimlerinin çalışma usul ve esaslarını düzenleyen yönetmeliklerin tamamında 3 yıllık yetişme süresi bulunmaktadır.

Yardımcılık için öngörülen 3 yıllık yetişme süresinin ilk 6 ayında teorik eğitim verilmektedir. Sonrasındaki 12-18 aylık sürede yardımcılar üstatlarının yanında işbaşında eğitim görmektedirler. Bu eğitimlerde başarılı olan yardımcılara, kalan 12-18 aylık sürede ise yetki verilmektedir. Dolayısıyla yardımcılar, yardımcılık sürecinin son döneminde sahaya inip çalışmaya başlıyorlar. Bu nedenle 2. yılın sonunda sahaya inip çalışsınlar şeklindeki bir gerekçenin çok sağlam olmadığını düşünüyoruz.

Müfettişler çok önemli soruşturmalar yapıyorlar. Üst düzey kamu görevlileri hakkında da soruşturma yapıyorlar. Bu açıdan denetim elemanlarının mümkün olduğu ölçüde ehliyet sahibi olmalarının, mümkün olduğu ölçüde iyi yetişmelerinin uygun olacağını düşünüyoruz.

Bugün kaymakamlık için yetişme süresi 3 yıldır. Kamu ve özel bankalarda Müfettiş Yardımcılarının yetişme süresi 3 yıldır. Bir özel bankada yetişme süresi 5 yıldır.

Sonuç olarak, Müfettişler, Denetçiler ve Kontrolörler için Kanun Teklifinde öngörülen 2 yıllık yardımcılık veya stajyerlik süresini yeterli bulmuyoruz, bu sürenin en az 3 yıl olmasını talep ediyoruz."

İDARE MAHKEMESİ ETİ MADEN İŞLETMELERİ TEFTİŞ KURULU BAŞKANLIĞI'NIN KAPATILMASINA DAİR KARARI İPTAL ETTİ***

Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü Yönetim Kurulunun 16.11.2012 tarih ve 499/9 sayılı kararı ile İç Denetim Başkanlığı kurulmuş, bununla birlikte 16.11.2012 tarih ve 499/10 sayılı karar ile Teftiş Kurulu Başkanlığı kapatılmıştı.

Denette üyeleri Başmüfettiş Mehmet ÇELİKER, Başmüfettiş Abdil Mustafa ÇÖMEZ ve Başmüfettiş Musa DURAN'ın Yönetim Kurulunun anılan kararlarının iptali ve yürütmenin durdurulması için idari mahkemeye başvurdular.

Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. Kurulunun 2013/2634 sayılı kararında, 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 9. maddesinin 1. fıkrasının 6. bendi ile Yönetim Kuruluna sadece atatma yetkisi verildiği, 399 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede yer alan sıralamanın; "**Genel Müdür, Genel Müdür Yardımcısı, Teftiş Kurulu Başkanı,**

*** Haber: Kadir Kemaloğlu

Kurul ve Daire Başkanları, müessese, bölge, fabrika, işletme ve şube müdürleri, Müfettiş ve Müfettiş Yardımcıları" şeklinde olduğu, Yönetim Kurulunun bu maddeye dayanarak, Teftiş Kurulu Başkanlığının kaldırılmasına hukuken olanak bulunmadığı için, hukuka aykırı olduğu ve uygulanması halinde davacının telafisi güç zarara yol açacağı açık bulunan dava konusu işlemin, dava sonuna kadar ve teminat aranmaksızın **yürütmenin durdurulmasına** karar verdiği anlaşılmaktadır.

Bununla birlikte, Ankara 10. İdare Mahkemesinin Esas: 2013/234, Karar: 2013/1006 sayılı kararında ise, Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü Yönetim Kurulunun anılan kararlarında hukuka uyarlık bulunmadığı için, **dava konusu işlemin iptaline** karar verilmiştir.

KİTAP TANITIMI

MEMUR OLDUĞUMU KİMSEYE SÖYLEME

Durdu Güneş' in yeni çıkan kitabı: Memur Olduğumu Kimseye Söyleme adını taşıyor. Kitap, Sage Yayıncılık tarafından yayımlandı.

Yazar kitabını bize şu şekilde tanıtıyor:

"*Toplumumuzda memurluk; bir yandan önemli bir güvence bir yandan da ciddi yakınma konusu. "Devletten aylık, Allah'tan sağlık kopardın mı korkma" denir. Diğer yandan memurluk kıt kanaat geçinmenin, çileli bir yaşamın adresi gibi gösterilir. Memurluk, toplumda her şeye rağmen vazgeçilemeyecek bir meslek gibi. Her şeye rağmen memurluk dışarıdan rahat gibi görünse de sıkıntıları oldukça fazladır. Aşırı kuralların, disiplin hükümlerinin, yasakların cenderesinde memur öte çıkmaktan, kendini göstermekten ve konuşmaktan çekinir. Örneğin, yolda giderken bir mikrofon uzatılsa; "Ben memurum, yorum yapamam" der. Devletlûların gazabına uğramamak için memurluğu çoğu zaman gizleme ihtiyacını duyar. Görünüşte bir güvenceye sahip olan memurlar bir dizi güvensiz durumlarla karşı karşıya kaldıklarından eğilip bükülür, sökülüp takılır hale gelmişlerdir. Kitapta memurlarla ilgili çeşitli espriler, fıkralar yer almaktadır.*

Bir fıkrada memurun durumu çok güzel anlatılır.

Karadeniz'in bir köyünde, kümeslere dadanan bir tilkiyi köylüler sonunda yakalamışlar ve ibretlik bir ceza vermek istemişler. Kimi "ayaklarından asalım" demiş kimi "etrafına ateş yakalım" demiş. Bir başkası "köyün öğretmenine soralım" demiş. Sonun da köyün öğretmenine götürüp sormuşlar "buna nasıl ibretlik ceza verelim" diye. Öğretmen "ben ona verilecek cezayı biliyorum" demiş. Boynundan kravatı çıkarmış tilkinin boynuna takmış sonra "Artık bu iflah olmaz" demiş. Konu yerel basında yer alınca memuriyete yakışmayacak davranışından dolayı disiplin cezası almış.

Memur Olduğumu Kimseye Söyleme kitabı, alanında özgün bir eser olup Memur Tespihini Nasıl çeker, Memur Maaşı Neye Benzer, Amir-Memur Atasözü Çalımları, Memur Tipleri, Memurluk Üzerine Aforizmalar gibi ilginç başlıklar altında memur esprileri bulunmaktadır

Kitapta memurluk kutsanmakta ne de yerilmektedir. Her kesimde iyi ve kötü örnekler vardır. Öz eleştiri ve hoş görü kültürünün gelişmesi mizah kültürünün de gelişmesine katkı sağlayacaktır. Aksi takdirde mizaha hakaretle, kavgayla, mahkemeyle karşılık verildiğinde gülmeye değil; kaygıya, korkuya ve mutsuzluğa doğru yol alacıktır. Bir toplumun gelişmişliğini mizah karşısındaki tutumuyla ölçmek mümkündür."

DENETİM DERGİSİ YAYIN İLKELERİ

1. Denetim Dergisi üçer aylık dönemler halinde yayımlanan bir dergidir.
2. Yayımlanmak üzere gönderilen yazıların yayımlanıp yayımlanmayacağına Dergi Yayın Kurulu karar verir. Yayın Kurulu yazardan yazının kısaltılmasını ve düzeltme yapılmasını isteyebilir.

3. Gönderilen yazılar yayımlansın veya yayımlanmasın iade edilmez.
4. Dergiye gönderilecek yazılarda Türk Dil Kurumu Yazım Kılavuzuna uyulması esastır.
5. Yazıların Dergide yayımlanmış olması, yazarlara ait görüşlerin paylaşıldığı anlamına gelmez. Yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.
6. Yazarlar unvanlarını, görev yaptıkları kurumları, iletişim adresleri ile telefonlarını ve varsa e-posta adreslerini bildirmelidir.
7. Yayımlanmak üzere gönderilen yazılardan inceleme, araştırma ve makale türü yazıların 10 sayfayı; derleme, çeviri ve tanıtım türü vb. yazıların 6 sayfayı geçmemesi tercih edilir.
8. Yazılar "Microsoft Word" veya "Open Office" programlarının formatlarında kaydedilmiş bir cd'de (yazı tipi Times New Roman, 12) teslim edilebilir veya Derginin e-posta adresine gönderilebilir.
9. Dergide yayımlanan yazılardan ancak kaynak gösterilmek suretiyle alıntı yapılabilir.
10. Dergide yayımlanan reklamların sorumluluğu, reklam verenlere aittir.